

ORTADOĞU BARIŞ KONFERANSI
MIDDLE EAST PEACE CONFERENCE
KONFERANSA AŞTİYÊ YA ROJHİLATA NAVÎN
● مؤتمّر السلام في الشرق الأوسط

barısı örgütlüyoruz

II. ORTADOĞU BARIŞ KONFERANSI

KESK'in SESİ / ÖZEL SAYISI /
28 HAZİRAN'17

Sahibi:
Mehmet Bozgeyik
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
İlhan Yigit
Adres
Selanik2 Cad.44/1
Kızılay/ANKARA
www.kesk.org.tr
Tel: 0312 436 71 11
Faks: 0312 436 74 70

Kapak Tasarım - Dizgi
Semahî Aydın

Baskı Adedi:
Basım Tarihi:
Baskı:

**Bu kitap KESK'in
13-14 Nisan 2019
tarihinde İstanbul'da
gerçekleştirdiği
Ortadoğu Barış
Konferansı'nda
yapılan konuşmaların
bant çözümüdür.**

**Yayına hazırlık
aşamasında
katkılarını
esirgemeyen**

.....
**teşekkürlerimizi
sunarız.**

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ- İlhan Yiğit - KESK Eğitim-Örgütlenme ve Basın yayın Sekreteri	1
AÇILIŞ KONUŞMASI - Mehmet Bozgeyik- KESK Eş Genel Başkanı	5
1.OTURUM - ORTADOĞUNUN TARİHSEL ARKA PLANI VE DEĞİŞEN DENGELER	11-58
Moderatör/Hamide Yiğit - Ortadoğu Uzmanı / Araştırmacı-Yazar	15
Enis Nakkaş - (Lübnan) Siyasi Analist	17
Hediye Levent - (Sputnik/Lübnan) Gazeteci-Yazar	25
Prof. Dr. İlhan Uzgel - Uluslararası İlişkiler	32
Sorular ve Katkılar	41
2.OTURUM - FİLİSTİN SORUNU VE BARIŞ	59 - 88
Moderatör/Faik Bulut - Ortadoğu Uzmanı / Araştırmacı-Yazar	63
Leyla Khalid - (Filistin) FHKC Merkez Komitesi	66
Mervan Abdülal - (Filistin) Yazar - Siyasi Analist	74
Sorular ve Katkılar	80
3.OTURUM - KÜRT SORUNU VE BARIŞ	89 - 134
Moderatör/Öztürk Türkdoğan - İHD Eş Genel Başkanı	92
Sezgin Tanrıku - CHP Genel Başkan Yardımcısı ve İst. Milletvekili	94
Prof.Dr. Mithat Sancar - HDP Milletvekili, TBMM Başkan Vekili	101
Dr.Ferda Koç - Yazar	106
Yüksel Genç - Yazar	113
Yusuf Karataş - Yazar	120

2.GÜN 1.OTURUM - ORTADOĞU SAVAŞ KISKACINDA BARIŞ VE KADIN	135 -196
Moderatör/Gülistan Atasoy Tekdemir - KESK Kadın Sekreteri	137
Abeer Abu Khdeir - Filistin Kadınlar Komitesi Birliği (UPWC)	139
Prof.Dr. Houda Rızk - (Lübnan) Siyaset Sosyolojisi	146
Mubarewke Brahmi - Tunus Halk Cephesi Milletvekili	152
Sameyya Khail - (Bahreyn) Aktivist	159
Ayla Akad - Rosa Kadın Derneği Yönetim Kurulu Üyesi	165
Sorular ve Katkılar	179
2.GÜN 2.OTURUM - ORTADOĞUDA EMEK (GÖÇMEN İŞÇİLİK, MÜLTECİLİK) BARIŞIN ÖRGÜTLENMESİ VE SOMUT ÖNERİLER"	197 - 261
Moderatör/Aysun Gezen - KESK Eş Genel Başkanı	200
Mubarewke Brahmi - Tunus Halk Cephesi Milletvekili	202
Ahmed Meri - Ürdün Bağımsız Sendikalar Birliği	208
Arzu Çerkezoğlu - DİSK Genel Başkanı	216
Emin Koramaz - TMMOB Yön.Kur. Başkanı	225
Sinan Adıyaman - TTB Merkez Konseyi Başkanı	232
Sorular ve Katkılar	238

SUNUŞ

İLHAN YİĞİT¹

Değerli yoldaşlar, uluslararası emek örgütlerinin değerli temsilcileri, siyasi partilerin, emek örgütlerinin demokratik kitle örgütlerini ve sendikalarımızın değerli temsilcileri. Kurulduğu günden bu yana eşit ve özgür ortamlarda bir arada, barış içinde yaşam ilkesini savunan konfederasyonumuz KESK'in başta Suriye olmak üzere tüm Ortadoğu'da her türlü emperyalist müdahaleye karşı olduğunu belirterek sözlerime başlamak istiyorum. Değerli arkadaşlar, barışın ekmek, hava, su kadar elzem olduğu bu coğrafya da öyle efsunkardır ki barış, türkülerimize konu olmuştur; sevdalarımıza konu olmuştur, barış elbette ki uğrunda yaşamımızı verecek kadar mücadelelere de konu olmuştur.

¹ KESK Eğitim-Örgütlenme ve Basın Yayın Sekreteri

İlkini 28 Şubat-1 Mart 2015'de gerçekleştirdiğimiz Ortadoğu Barış Konferansımızın ikincisini düzenliyoruz, insanlık tarihinin, sosyal toplumların oluştuğu bu coğrafyada barış ekmek, su kadar elzem olmuş, tarihsel süreç içerisinde Ortadoğu toplumları barışı hiçbir dönemde içinden geçtiğimiz bu süreçteki kadar önemli hissetmemiştir. Bu topraklarda barış için çok bedeller ödenmiştir. Katliamlara uğranılmıştır barış için. Barışın bedellerini ödeyen bir örgüttür KESK. 10 Ekim 2015'te konfederasyonumuzun da düzenleyicileri arasında olduğu "Barış mitinginde" 103 canını kaybedip yüzlercesi yaralanması barış istediklerindendir. sözlerime başlamadan önce konferansımızı başta bu ülkede cumhuriyet tarihinin en büyük katliamı olan 10 Ekim barış şehitleri olmak üzere, emek, demokrasi, özgürlük, eşitlik mücadelesinde yaşamını kaybeden tüm arkadaşlarımız, dostlarımız ve yoldaşlarımız adına sizleri 1 dakika saygı duruşuna davet ediyorum.

Anıları önünde saygıyla bir kez daha eğiliyoruz.

Dostlar, insanlığın doğuşuna tanıklık etmiş, insanlığa dair ilk üretimlerin ve değerlerin yaratıcısı Ortadoğu topraklarından gelmiş çok değerli arkadaşlarım, barış ve demokrasi mücadelesine gönül vermiş değerli akademisyen, aktivist, emeğin özgürleşmesi mücadelesinde bin bir bedel ödemiş ve ödemeye devam eden değerli arkadaşlarım; yüreğini umuda yaslamış dostlar, barışa, kardeşliğe, eşitliğe, özgürlüğe dair bir çift sözü olanlar, II. Ortadoğu Barış Konferansımıza hoş geldiniz.

Bu konferansımız, emekçilerin, ezilenlerin, ötekileştirilenlerin, toprakları işgal edilmişlerin, mülksüzleştirilmişlerin, özgür geleceğini inşa etme ve barış mücadelesine mütevazı da olsa katkı sunmayı hedeflemektedir. Bildiğimiz gibi savaş, emekçilerin, yoksulların sofrasındaki lokmayı, siperlerde ya da insanlık dışı katliamlarda sevdiklerinin, kocasının, kızının, oğlunun ya da kendisinin canını almaktadır. O nedenle bu coğrafyada sofrasında kan ve gözyaşını ekmeğine katık eden anaların, babaların, kardeşlerin; toprağın suya hasreti olduğu kadar barışa susamış bu

coğrafyada emekçilerin iradesini barıştan yana koyacak mekanizmaların oluşturulması için somut adımlar atabilirsek konferansımız amacına ulaşacaktır. Hayalimiz budur. Bu nedenle KESK olarak bu konferansı son derece önemsiyoruz.

İlkini 2015 Mart'ında yaptığımız Ortadoğu Barış Konferansı'ndan bugüne, 4 yıllık süre içerisinde yaşananları ülkemizde ve Ortadoğu'da, değişen dengeleri şöyle gözden geçirdiğimizde 2015 konferansından hemen sonra ülkemizde 7 Haziran seçimleri gerçekleştirmiş ve AKP tek başına elinde tuttuğu iktidardan düşmüştür. Ancak, bunu göze alamayıp ülkeyi kaotik bir ortama sürüklemiş, (başta Suruç katliamı olmak üzere) 5 Haziran 2015 Diyarbakır katliamıyla başlayan, Suruç katliamıyla devam eden ve 10 Ekim'de cumhuriyet tarihinin en büyük katliamına, barış talep eden onbinlerin üzerine canlı bombalarını atmıştır. Bu katliamda 100 canımızı olay yerinde daha sonra da yaralı 3 arkadaşımızla birlikte toplam 103 barış karanfilimizi kaybettik. Bunların 36'sı üyelerimiz ve üyelerimizin yakınlarıydı. Elbette ki biz bütün barış şehitlerine sahip çıkıyoruz, sahipleniyoruz. Onlara sözümüz var, bu coğrafyaya, bu topraklara barışı getireceğiz. Ortadoğu'da eşit, özgür, laik ve demokratik bir geleceği birlikte kazanacağımızın bilinci ve umuduyla bir kez daha hepimizi konfederasyonum adına saygı ve sevgiyle selamlıyorum. Şimdi açılış konuşmasını yapmak üzere Eş Genel Başkanımız Sayın Mehmet Bozgeyik'i kürsüye davet ediyorum.

AÇILIŞ KONUŞMASI

MEHMET BOZGEYİK²

Değerli katılımcılar, siyasi partilerin, demokratik kitle örgütlerinin değerli temsilcileri, değerli KESK üyeleri; ben de hepinizi saygıyla selamlıyorum. Yine Ortadoğu'nun değişik ülkelerinden konferansımıza gelen çok değerli katılımcıları, akademisyenleri; ülkemizden katılan siyaset bilimcileri, akademisyen arkadaşlarımızı KESK Yürütme Kurulu adına selamladığımı ifade ediyorum. Sokaklarda, alanlarda olduğu gibi burada da bizleri yalnız bırakmayan değerli dinleyiciler; II. Ortadoğu Barış Konferansımıza hepiniz hoş geldiniz. Hun bi xêr hatin. Ehlen ve sehlen. Welcome.

Değerli arkadaşlar, KESK Ortadoğu Barış Konferansımızın ilkinin 28 Şubat-1 Mart 2015 tarihlerinde yine İstanbul'da düzenlemiştik. Aradan 4 yıl geçti. Hem Ortadoğu'da hem Türkiye'de değişen dengeler açısından baktığımızda o günden bu yana hem siyasal dengeler açısından hem bölgedeki hegemonik güçler açısından da birçok değişikliklerin olduğunu burada ifade etmek gerekiyor. Özellikle, bu dengeler değişse de, an itibarıyla Ortadoğu'da ve ülkemizde değişmeyen temel mesele Kürt sorunu ve Filistin sorunu bağlamında özgürlük ve eşitlik mücadelesi; yine bölgedeki emekçilerin hak talebi, özgürlük talepleri, eşitlik talepleri, emeğin haklarına yönelik yürütmüş oldukları mücadeleler, yine kadınların özellikle

² KESK Eş Genel Başkanı.

Ortadoğu'da seküler yaşama dair yürütmüş oldukları ortak mücadele deneyimleri açısından baktığımızda o günden bu yana birçok mücadele deneyimleri açısından da bölgedeki güç dengeleri açısından da, emekçiler açısından da birçok siyasal dengenin değiştiğini burada ifade etmek gerekiyor. Tabii ki o gün de yaşanan, kapitalizmin tüm dünyada yaşamış olduğu kriz, bugün açısından da baktığımızda uygulanan neoliberal politikaların deva etmesi nedeniyle her geçen gün daha fazla artarak devam ediyor. Ortadoğu'da da çok yakından bu krizin derinlikle hissedildiğini, emekçiler açısından da, burada ifade etmek sanırım yanıltıcı olmayacaktır diye belirtmek gerekiyor. Günlük hayatımızı ve geleceğimizi yakından, bu kriz süreci, bizi de en yakın şekilde, en derinden etkilediğini ifade etmek gerekiyor.

Benzer şekilde, emperyalizmin uzun süreden beri hem Ortadoğu'da hem dünyanın birçok yerinde geliştirerek büyüttüğü gayrimeşru çocuğu olarak adlandırılan IŞİD'in de özellikle bölgede uzun süreden beri yürütmüş olduğu politika, çatışma, savaş, şiddet, katliamlar sonucunda Ortadoğu'nun da ve dünyanın birçok çok sayıda insan yaşamını yitirmiştir. Avrupa ülkesinin de bu örgüt tarafından cehenneme çevrildiğini, uzun süre bu IŞİD'in hem Suriye'de hem Ortadoğu'da yürütmüş olduğu bu katliamcı politikalara, işgal politikalarına sessiz kalan uluslararası güçlerin de son dönemde gecikmiş de olsa buraya müdahale etmesi açısından baktığımızda bölgede birçok dengenin de yeniden değiştiğini ifade edebiliriz.

Geldiğimiz an itibariyle Ortadoğu'da hegemonya savaşı bitmemiş, aksine Soğuk Savaş dönemi araçları kullanılarak; daha çok da diplomasi, ekonominin silah gibi kullanılması şeklinde devam ettirilmiştir. Bugün itibariyle Ortadoğu'da küresel güçler arası devam eden bir hegemonya savaşı söz konusudur. Yine ABD'nin bölgedeki enerji, petrol, doğalgaz kaynaklarına nüfuz etme yarışını kaybetmemek için sürekli bölgede, ülkemizde, Ortadoğu'da gerilim stratejisini izlediğini de hepimiz biliyoruz. Uzun süreden beri özellikle Genişletilmiş Büyük Ortadoğu projesiyle küresel hegemonik gücünü pekiştirmeyi hedefleyen ABD'nin beklentilerinin

çok gerisindeki bir neticeye razı olmayacağı bugün itibariyle açığa çıkmıştır. Ancak sınırlılığının daha açığa çıktığı Ortadoğu sahasında hegemonik üstünlüğünü Rusya'ya kaptırmamayla yüz yüze gelmiş durumdadır. Bir yandan doğal gaz kaynaklarına erişim ve enerji pazarına nüfuz etme yarışı, diğer yandan İsrail'in güvenliğinin tesis edilmesi konusunda şu ana kadar herhangi bir başarı elde edebilmiş değildir. Çünkü İsrail'in güvenliği açısından bir tehdit olarak görülen, kendini direniş eksenini tanımlayan İran, Irak, Suriye, Lübnan hattının zayıflatılması, ardından Filistin sorununun İsrail lehine kökten çözülmesi, ABD tarafından uzun süreden beri hedeflenen temel bir strateji, temel bir politika olarak sürdürülerek günümüze kadar geldiğini burada ifade edebiliriz. Ayrıca, Lübnan'da yeni kurulan hükümette ABD etkinliğinin azalmasını da bu gelişmenin devamı olarak görebiliriz. Bildiğimiz gibi ABD'nin bu gelişmeye cevabı Golan Tepeleri'yle ilgili yeniden İsrail lehine uygulamaya koyduğu antidemokratik karar olmuştur. ABD başkanı Donald Trump'un tüm Ortadoğu ve dünya halklarının itirazlarına rağmen Golan Tepeleri'nin İsrail lehine kullanılmasıyla ilgili kendi açıklaması bir kez daha bölgemizdeki halkların tepkisini çekmiştir. Bu vesilesiyle, KESK olarak Filistin halkıyla dayanışma duygumuzu bir kez daha bu olayla açıkça ifade ettiğimizi burada bir kez daha ifade etmek istiyorum. Öte yandan, Trump rejiminin Ortadoğu bölgesinde müttefikleri olan rejimlerin kendi yapısal krizleri nedeniyle Trump'ın beklentilerine cevap verebilecek mecallerinin olmadığı gerçeği de bu süreçte ortaya çıkmıştır. Öte yandan, başından itibaren kuşatılarak zayıflatılması hedeflenen İran, her türlü savaş tehditlerine ve ekonomik kuşatmaya rağmen bu süreçte bölgenin yükselen gücü haline gelmeye başlamıştır.

Rusya'nın bölge üzerindeki nüfuzu da eskiye oranla artıyor gözükmektedir. Bu durum AB-ABD bloğunda ciddi endişelere yol açmaktadır. Suriye'de çekilme tartışmalarının her gün yeni bir açıklamayla değişim göstermesi, bölgedeki güç savaşımının yansımaları olarak ortaya çıkmaktadır.

Değerli katılımcılar, Konunun uzmanları olan çok değerli konuşmacı

arkadaşlarımız birazdan başlayacak oturumlarda derin analizlerde bulunacağından bu noktadaki değerlendirmeleri daha fazla uzatmak istemiyorum. Ancak Ortadoğu’da ve ülkemizde kökenleri bin yıllara dayanan bir otoriterleşme ve merkezileşme olduğu, iktidar gücünün tek merkezde toplanmak istendiği gerçekliğine dikkatinizi çekmek istiyorum. Demokratik dönüşümün bir türlü sağlanamamasının elbette birçok nedeni vardır. Bunun en önemli nedeni Ortadoğu’daki bu tekçi, otoriter, mezhepçi ve gerici rejimleri ayakta tutan, destekleyen ve çıkarları için kullanan sömürgeci, emperyalist yabancı güçlerdir. O yüzden bölgedeki tüm yabancı güçlerin işgal ettikleri topraklardan çekilmeleri, müdahalelerden vazgeçmeleri, bölge dengeleriyle oynamamaları, etnik ve mezhepsel çelişkileri körüklememeleri, tek karar gücünün bölge halkları ve emekçiler olduğunu görmeleri hayati önemdedir. ABD, AB ülkeleri, İngiltere, Rusya ve Türkiye gibi ülkelerin bölgeden bir an önce çıkması, işgale son vermeleri bölge halkına nefes aldırarak, sorunların çözümünü biraz daha kolaylaştıracağını ifade edebiliriz. Elbette bunun kendiliğinden gerçekleşmeyeceği, uzun soluklu ve zorlu bir mücadeleyi gerektirdiğini bilmekteyiz. Bu mücadeleyi işbirlikçi egemen devletlerin yöneticileri vermeyeceğine göre mücadelenin öncülüğü bu ülkede barış isteyen, demokrasi isteyen, emekçilerin hakları için mücadele yürüten hepimize düştüğünü; yine kadınlara, gençlere bu barış mücadelesinde, demokrasi mücadelesinde, emek mücadelesinde de önemli görev ve sorumlulukların düştüğünü burada ifade edebiliriz.

Değerli arkadaşlar, Filistin sorunu gibi Kürt sorunu da çözümsüz bırakılması nedeniyle yüz yıllardır sürekli kanayan bir yara haline gelmiştir. Ulusal, kültürel, hukuki, siyasal, sosyal, ekonomik birçok boyutu olan Kürt sorunu sadece Türkiye’nin değil, Ortadoğu’nun da temel bir sorunu haline gelmiştir. Kürt sorunu etkilediği coğrafya ve nüfus itibarıyla bölgede kilit bir konumdadır. Türkiye’nin yanı sıra Suriye, İran ve Irak’ı da yakından ilgilendirmekte; bu ülkelerden birinde yaşanan bir gelişme doğal olarak diğer ülkeyi, komşu ülkeleri de yakından, derinden etkilemektedir. Örneğin, Rojava’da yaşanan gelişmelerin Türkiye, Irak ve İran’ı nasıl etki-

lediğini, bunda sonra yaşanacak gelişmelerin de bunları direkt etkileyeceğini yaşayarak gördük, görmekteyiz. Başta İngiltere olmak üzere ABD ve AB ülkelerinin petrolden ve coğrafyanın stratejik öneminden kaynaklı olarak üzerindeki hesapları, çıkar kavgaları ve tezgâhları sorunu daha da karmaşıklığa sokmakta, çözümü zorlaştırmaktadır. Türkiye'nin şu anda yaşadığı sistemsel ekonomik krizin en büyük nedeninin Kürt sorununun çözümsüzlüğünü esas alan tekçi, milliyetçi, inkârcı politika olduğunu söylemek sanırım yanlış olmayacaktır. Türkiye açısından kökenleri tarihi derinliklere uzanan, son iki yüzyılda ve özellikle de cumhuriyetle birlikte iyice derinleşen, defalarca isyan şeklinde kendisini dışa vuran Kürt sorunu gerek nedenleri ve gerekse de sonuçları itibarıyla biz emekçileri de yakından ilgilendirmektedir. Savaşa aktarılan kaynak bizlerin cebinden çıktığı gibi OHAL sürecinde gördüğümüz gibi Kürt sorununu barışçıl ve demokratik yollarla savunduğumuz, dile getirdiğimiz, bu çerçevede eylem ve etkinlikle gerçekleştirdiğimiz için konfederasyonumuza ağır bedeller ödetilmek istenmiştir. Bu baskı ve yönelimler hala sistematik olarak devam ediyor. Ancak tabutlar üzerinden oy devşirmek isteyen faşizan politikalara karşı bizler tabutların gelmemesi, özgürlük ve eşitlik için mücadele etmeye devam edeceğiz. Üç yıllık OHAL sürecinde de hem barış isteyen akademisyenler hem konfederasyonumuza bağlı 4500'e yakın üyemiz hem barış talepleriyle ilgili hem sendikal hak ve özgürlüklerle ilgili yürütmüş olduğumuz demokratik, barışçıl, en demokratik haklarımızla ilgili arkadaşlarımız KHK'lerle işlerinden edilmişlerdir.

Değerli arkadaşlar, değerli misafirler, egemen güçler hakimiyetlerini devam ettirmek için bir yandan savaş politikalarına sarılırken bir yandan da emekçiler ve ezilenler üzerindeki baskılarını artırmaktadırlar. Bölge ülkelerinin yönetimlerinin neredeyse tamamının oligarşik, totaliter, tekçi ve sağ popülist güçlerden oluşması bu açıdan tesadüf değildir. Ortadoğu'da her türden çelişki ve çatışma zemini bulunurken yöntemlerin aynı karakterde olması ise bölgenin bir diğer özelliğidir. Birçok konuda çelişki içinde olan yönetimler emek ve demokrasi karşıtlığı zemininde rahatlıkla buluşabilmektedirler. Bu durumun ayrıca değerlendirilmesi ve buna

karşı bölge emek hareketlerinin ortak platformlarda ve mücadele zemininde nasıl buluşturulacağının tartışılması konferansımızın en önemli başlıklarından birisini de oluşturmaktadır. Bölgenin parçalanmışlık özelliği, Ortadoğu’da emek hareketlerinin bir araya gelmesi önünde engeller oluştura gelmiştir. Ancak biz bunun aşılabileceğine inanıyoruz. Bugün birçok Ortadoğu ülkesinde işçi sınıfının, emekçilerin ciddi eylemleri, etkinlikleri, grevleri var ve her gün biraz daha büyümektedir. Bu mücadele azmi ve kararlılık devam ettiği sürece bir araya gelme zeminleri rahatlıkla oluşturulabilir. Yöntem ve biçimi tartışılabilir, yeter ki bu yönlü bir iradeyi ve mücadeleyi gündemleştirelim; gerisini rahatlıkla örgütleyebilecek güce ve deneyime sahip olduğumuzu belirtebilirim. O açıdan da bu konferansımızın emek boyutu, Ortadoğu’daki sendikalarla yürüteceğimiz tartışma, bir sonraki konferansımızda Ortadoğu’daki emekçilerin, sendikaların, konfederasyonların bir araya gelerek dayanışma içerisinde, enternasyonal bir mücadele, yol, yöntem geliştirmesine de olanak sağlayacağına inanıyoruz.

Değerli arkadaşlar, değerli konuklar, Bir kez daha konferansımıza hoş geldiniz derken konuşmacı olarak gelen değerli arkadaşlarımıza, dostlarımıza, yoldaşlarımıza ayrıca teşekkür ediyorum. Emekçilerin, kadınların ve gençlerimizin yürüttüğü mücadelede, konferansımızda yapılacak değerlendirme, tartışma ve önerilerin bir nebze de olsa barışa, demokrasiye, emek mücadelesine katkı sağlamasını diliyor, hepimize kolay gelsin diyor, hepinizi yeniden yürütme kurulumuz adına saygıyla selamlıyorum. Teşekkürler.

I. OTURUM

“ORTADOĞUNUN TARİHSEL ARKA PLANI VE DEĞİŞEN DENGELER”

Moderatör - Hamide Yiğit - Ortadoğu Uzmanı / Araştırmacı-Yazar

Enis Nakkaş (Lübnan) Siyasi Analist

Hediye Levent (Sputnik/Lübnan) Gazeteci-Yazar

Prof. Dr. İlhan Uzgel (Uluslararası İlişkiler)

OTURUM SUNUŞU

İlhan Yiğit: Eş Genel Başkanımıza biz de açılış konuşması için teşekkür ediyoruz! Değerli arkadaşlar; gündemimizin hızlıca işletilmesine geçmeden önce konferansımızla ilgili birkaç teknik bilgi vermek istiyorum. Birincisi; konferansta Türkçe, Arapça ve İngilizce tercüme olacaktır. Kulaklık ihtiyacı olan arkadaşlarımız dışarıdan kulaklık edinebilirler. Yine değerli arkadaşlarımız; bugün 731. haftalarında, Cumartesi Annelerinin mücadelesini buradan saygıyla selamlıyoruz, Alkışlarımızla Cumartesi Annelerine bir selam gönderiyoruz. Evet, barış demiştik, çok efsunkar bir kavram. Hani türkülerimizde de vardır ya. Hani o Yemen türküsünde, “Yemen yolu çamurdandır, mataramız bakırdandır, zenginimiz bedel verir, askerimiz fakirdendir.” dörtlüğü bunu çok iyi özetlemektedir. Barışla ilgili mücadelede, savaşta kaybettiğimiz yoksullar, emekçiler var. Savaş biz emekçilerin aleyhinedir, savaş halkların, anaların, babaların, kardeşlerin, sevgililerin aleyhinedir.

Değerli arkadaşlar, Ortadoğu binlerce yıl boyunca farklı etnik, inanç ve kültür farklılıklarıyla bir arada yaşayabiliyorken, sınıflaşmayla birlikte çelişkilerin, çatışmaların, savaşların da merkezi haline gelmiş, kapitalist sistemle birlikte bu savaşlar çoğu zaman soykırımlara kadar varmıştır. Bunun örneklerini yaşadık maalesef. Son yıllarda ise emperyalist devletlerin hegemonik mücadelesi, enerji ve bunları dünya piyasalarına aktarılacak enerji yollarının kontrolünü sağlamak istemelerine dönük saldırıları Ortadoğu’nun aynı zamanda çok kültürlü yapısını da hedef almaktadır. Filistin’de, Irak’ta, Suriye’de ve Türkiye’de yaşananlar buna işaret etmektedir. Ortadoğu’da son 20 yıldır bir anlamda uzun süreli asimetrik III. Dünya Savaşı yaşanmaktadır. Son yıllarda bölgemizin birinci emperyalist paylaşımın sonucunu resmileştiren Sykes-Picot anlaşmasının emperyalistlerin güncel ihtiyaçlarına karşılık vermeyecek kadar kullanılamaz hale gelmesi yeniden paylaşımı, yeni enstrümanların, aparatçıların kullanılmasını da gündeme getirdi. Özellikle ikinci paylaşım savaşı sonrasında ABD’nin başını çektiği emperyalist devletlerin Ortadoğu politikasının ana eksenini İsrail’in güvenliği oluşturdu. Bu amaçla enerji havzalarının kontrolü, petrol ve son 20 yıldır doğal gaz, yerelde tarihsel kimi sorunları, (Şii-Sünni karşıtlığı vb) kullandı. Irak ve özellikle Suriye’ye

emperyalist müdahalede bu mezhepsel karşıtlıktan yararlanılarak insanlık düşmanı, Selefi-Vahhabilik gibi İslam'ın çeşitli siyasal yorumları aracılığıyla vekalet savaşları üzerinden bu emperyalist kuşatma kurgulandı. IŞİD ve onunla aynı zihniyete sahip ÖSO, El-Nusra vb bilumum - kökten dinci çetelerle birlikte kurgulayanların da kontrol edemediği, tıkanma ve çözümsüzlüğü derinleştiren bir durum ortaya çıktı. İşte özellikle Ortadoğu'da değişen bu dengeler, Ortadoğu'nun öncelikle siyasal arka planı, değişen dengeler içinde çözüm önerilerinin olduğu birinci oturumda, birbirinden kıymetli konuşmacılarımız görüşlerini paylaşacak. Bütün oturumlarda birbirinden önemli konuklarımız, konuşmacılar var. Konuşmacılarımızı yerlerine davet ediyorum. Oturumun moderatörlüğünü Hamide Yiğit yapacak. Kendisi Ortadoğu uzmanı, araştırmacı yazar. Hamide Yiğit Ortadoğu üzerinde yazdığı yazıları, makaleleri ve kitapları ile iktidarın kendisine muhalif yazarlar gibi hedefi haline gelmiş, onlarca yılı bulan hapis cezası istemiyle hakkında çok sayıda davalar açılmıştır. Hamide Yiğit aynı zamanda konferansımızın 6. Dönem MYK'sında da görev yapmıştır. Bu oturumdaki diğer konuklarımızdan Enis Nakkaş, Lübnan'dan, siyasal analist, uzman... Sayın Nakkaş'ı da yazılarıyla, araştırmalarıyla çevirilerle tanıyoruz. Bir diğer konuşmacımız Ortadoğu'da sahadan savaşları, gelişmeleri izleyen bir gazeteci-yorumcu Hediye Levent. Sayın Levent bize sahada yaşanan gelişmeleri analizleriyle birlikte aktaracak. Prof. Dr. İlhan Uzgel Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkilerden bölümden ihraç bir akademisyen arkadaşımız. İktidarın çölleştirmeye çalıştığı akademiden haksız, hukuksuz bir şekilde işinden ettiği sayın Uzgel alanında yetkin ve çok değerli bir isim. Son olarak, bugün burada olması gereken bir konuşumuz, Kemal Jendoubi, ailevi nedenle, eşi şu an hastanede olduğu için gelemedi. Konferansımıza katılmadığı için üzüntülerini ilettiler. Buradaki konuşmaları, konferansı yakinen takip ediyor ve sonuçlarını da bizden istiyor. Sayın Jendoubi bu çalışmamıza çok değer verdiğini söyledi. Kendisine buradan geçmiş olsun dileklerimizi iletıyoruz. Konferansımızın sonuçlarını kendisine en kısa sürede göndereceğiz. Sözü şimdi konuşmacılara bırakıyorum. İyi dinlemeler.

Değerli konuklar, konferansımızın birinci oturumunu başlatıyoruz. İlhan hoca zaten tanıtımı yaptı. Bir konuşmacımız eksik, Kemal Jendoubi, gelemedi. Onun dışında üç konuşmacımızla karşınızdayız. Konu başlığımız, takdim edildiği üzere, emperyalist müdahalelerin, isyanların, direnişlerin yer aldığı bu coğrafyada savaşın arka planında neler var ve kırılma noktaları nelerdir, değişen dengeler ve her şeyden önemlisi, konferansımızın ana temasına uygun olarak, bu coğrafyada halkların barışı mümkün mü? “Nasıl?” konusunu konuşmak üzere karşınızdayız.

Değerli konuklarımızı konuşma sırasına göre ben sondan başlayarak size tanıtmak istiyorum kısaca. Sayın İlhan Uzgel hocamız, 1988’den itibaren Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinde Uluslararası İlişkiler bölümünde öğretim üyesi olarak çalıştı. Bölüm başkanırken Şubat 2017’de ihraç edildi, AKP’nin KHK’sıyla. Ankara ve Cambridge üniversitelerinde yüksek lisans yaptı. Ankara Üniversitesi’nde doktora derece-

³ Ortadoğu Uzmanı / Araştırmacı-Yazar

sini aldı. Daha çok ABD dış politikası, Türk dış politikası, Balkanlar gibi konularla ilgilendi. Ulusal Çıkar, Türkiye'nin Komşuları ve AKP Kitabı gibi çalışmaları vardır.

Sevgili Hediye Levent 2003'ten beri gazetecilik yapıyor. 2008'de Anadolu Ajansı'nın Şam muhabiri olarak Suriye'de çalışmaya başladı ancak 2011'den -tarihe dikkat edin- beri artık orada değil, serbest gazeteci olarak çalışıyor. Çeşitli haber kuruluşları için sahada çalışmalarını yürüten bir arkadaşımız. Savaş döneminde Suriye'deydi. 2017 yılından beri Beyrut'ta çalışıyor. Kendisini çağırdık, Beyrut'tan kalkıp geldi. Ağır-lıklı olarak Irak, Suriye ve Lübnan sahalarında çalışmalarını yürütüyor. Sevgili Hediye, hoş geldin sen de.

Sayın Enis Nakkaş. Lübnan'dan geldi konuğumuz. Lübnan Güvenlik ve Strateji Araştırma Merkezi koordinatörü. Her zaman mücadele içinde yer almıştır. Özellikle 70'li yılların, Filistin'in İsrail'e karşı direnişinde fiili olarak yer almıştır. Lübnan'da, Türkiye'den giden Türk devrimcilerin de dahil olduğu uluslararası direnişçilerin eğitimlerinde de yer alan bir konuğumuzdur kendisi. Sayın Enis Nakkaş söz sizin.

Çok teşekkür ediyorum tüm katılımcılara, organizasyonda bu konferansa katkısı olan herkese selamlarımı iletiyorum. Özellikle Ortadoğu'da, Batı Asya'daki savaşlarda yaşamını kaybeden kurbanların bütün yakınlarına başsağlığı diliyorum. Filistin'de olsun, bölge ülkelerde olsun cezaevlerinde, tutukevlerinde görüşlerinden dolayı bulunanları da anıyorum burada. Sunumumda bölgedeki çatışmaların biraz arka planına bakacağım, bir de çatışmaların kırılma noktalarını bakacağım. Konuşmamın son kısmında ise bu çatışmalardan, krizlerden nasıl çıkarız hususuna bakacağım.

Hepiniz biliyorsunuz, aslında bu bölge 1400 sene bir imparatorlukla yaşadı. Bölgedeki imparatorluklara baktığımızda Osmanlı İmparatorluğu bunların sonuncusuydu. Bilindiği gibi Osmanlı İmparatorluğundan sonra da yeni siyasi varlıklar ortaya çıktı. Esasen, Türkiye bu coğrafyada tek ülkedir. Hangi anlamda? Şu anlamda: Bu silahlı çatışmaların sonucunda

4 (Lübnan) Siyasi Analist

sınırlarını kendi iradesiyle sınırlarını çizen tek ülkedir. I. Dünya Savaşının sonucundan bahsediyorum. Ancak bölgenin diğer ülkelerine baktığımızda Batı'nın hegemonyası altına girdiler; yani Fransız, İngiliz hegemonyası altına girdiler. Peki, hegemonya kuran ülkeler ne yaptı? Bölgede yeni yeni siyasi varlıkları çizerek ortaya koydular. Mesela Balfour Deklarasyonu'na baktığımızda 1917'ye, en büyük siyasi krizlerden biri ve en başta gelenidir. Bu kriz oldukça şiddetlidir. Yani imparatorluğa baktığımızda Avrupa'da, mesela Prusya İmparatorluğu Avrupa'da çöktüğünde kültürel homojenliklerinden dolayı yerine başka bir şey ortaya çıkıyordu. Avrupa'da ulus devletlerin ortaya çıktığını görüyoruz. Gelişmiş ulus devletleri, toplumları dahi ulus devlet altında II. Dünya Savaşını yaşadı. Ancak bizim bölgemizde haritalar halkın iradesi üzerine kurulmadı. Filistin'de olan buydu, Suriye'de olan buydu, Kuzey Afrika'da olan buydu. Tunus ile Cezayir arasındaki haritaya bakın Allah aşkına! Fransız içişleri bakanı Fransız sömürge bakanıyla oturuyor, ellerinde cetvelle oturup bu sınırları çizmişler. Halklara falan sormamışlar aslında, hiç sormadan yaptılar bunları. Yani bu siyasi oluşumları böyle ortaya koydular. Neye göre oluşturdular; aşiretlere göre, dinlere göre, uyruklara göre. Bunların da daha tehlikelisine baktığımızda şunu görüyoruz: Esasen, bazı oluşumlar işlevseldi. Yani "Sana şu görevi veriyorum, bu görevi yap yavrum" anlamındaydı, biraz daha üstten bakarsak. Demek istediğim şu; onlara prenslikler verildi; "Sen şuranın prensisin, sen de şuranın prensisin" dendi ve bu prens aileleri hala günümüze kadar devam ediyorlar. Hâlbuki Batı sömürgesi onları oraya oturtandır. Günümüze kadar devam ediyor. Bunun görevi de işlevsel diyorum, yani "Senin görevin şudur". Onlara belli görevler verilmiştir, şu anda da devam ediyorlar.

Durum, portre, tablo buydu aslında; I. ve II. Dünya Savaşı arasındaki tablo bu. Siyasal, coğrafi olarak baktığımızda prenslikler ve krallıklar. Ama siyonist faktöre baktığımızda, bölgede artık en büyük, motor gücü oldu. 1948 savaşına bakın mesela, Siyonist varlığın genişlemesiyle devam etti. Filistinliyi toprağından kovdu, hatta Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin kararlarına aykırı bir şekilde. Yine 1967 savaşı yaşandı,

1973 savaşı yaşandı. Bölge birçok savaşa şahit oldu. Peki, bu savaşlar ne için? Hepsi de Filistin için. Filistin halkının göstermiş olduğu direnişin sembolü olarak da devam etmektedir bu savaşlar. En şiddetli, sürekli devam eden Filistin meselesidir aslında. 1948 diyorum ama aslında 1936'ya kadar da gidebiliriz. İsrail, Siyonist rejim aldığı tek toprak Filistin toprağı da olmadı. İsrail Filistin dışında Arap toprakları da aldı. Mısır'dan aldı, Lübnan'dan, Suriye'den, Ürdün'den aldı. İlk dönüm noktası, kırılma noktası aslında şuydu bakarsak, kendi görüşümüzü söylüyoruz tabii ki; Filistin'deki intifada dediğimiz silkinme hareketleriydi. Yani bu silkinme hareketlerine karşı duramadı. Çünkü Filistin halkı dayanamadı, duramadı. Şöyle bir umut doğmuştu: Bütün Araplar buraya gelirse İsrail'e karşı koyabiliriz havası yaratılmıştı, inancı doğmuştu. Ancak olay öyle değildi.

2000 yılına geldiğimizde, o da büyük bir kırılma noktasıdır, Lübnan'ın güneyinin İsrail'in işgalinden kurtarılmasıydı. Yayılmacı İsrail'in artık deyim yerindeyse belinin kırılmasıydı. Çekilmek zorunda kaldı. İşgal ettiği topraklardan herhangi bir pazarlıksız, ödünsüz çekilmek zorunda kaldı İsrail. Bu Sina yarımadasında olup bitenlere çok benzemez, tamamen tersi; çünkü oradan çekilirken birtakım imtiyazlar almıştı İsrail. Ama Lübnan'da öyle değil. Lübnan'da biz onları oradan çekilmeye zorladık. İsrail bence kaybetti; oyunu kaybederek çekilmek durumunda kaldı. Yani artık Arap topraklarını ele geçirmek için gözü kalmadı İsrail'in, bir gücü de kalmadı. Artık beli kırılmış durumdadır. Demek ki o topraklarda direnç vardı, direniş vardı. 1967'ye baktığımızda, Lübnan'a bakıyoruz.; artık Batı'nın çıkarı, İsrail'in çıkarı tartışılır durumda. Şunu söyleyebiliriz mesela: İki imtiyaz için geliyorlar. Burada iki tane değişimden bahsediyoruz. 2000 yılındaki Lübnan'dan çekilmesi. Orada denge bakımından aynen, eş zamanlı olarak Amerikan güçleri Irak'a girdi aynı dönemde, eş zamanlı olarak. Yine ABD bakıyorsanız Irak'a giriyor. Dönemin ABD başkanı George Bush'u hatırlıyorsunuz; "Amerika güllerle karşılanacak" falan dedi. İkinci amaç burada petrol. Amerikan petrol rezervi %10'a düşmüştü. İhtiyacının ancak %17'sini karşılayabiliyordu. Dolayısıyla petrole ihtiyacı vardı, başka çaresi yoktu. Gelip Irak'taki petrolü ele geçirmek istiyordu ki kendi

ülkesinin ihtiyacını gidermek için. Ama orada da kalamadı orayı da ele geçiremedi çünkü bir direnç vardı, direniş vardı. O zaman şu teori çöktü, çürüdü. Neydi o teori? Güçle gelip orayı ele geçirme teorisi gündemden düşmüştü. Anthony H. Cordesman ki kendisi en büyük Amerikan strateji yazarıdır. 2004 yılında, Irak'ın işgalinden 1 yıl sonra, şunu yazdı: "Çıkış stratejisinden başka stratejimiz yoktur" dedi. "Bir şey elde edeceksek bölgeyi de kaybederiz" diye yazdı. Yine, Amerikan Irak askerlerinin başında bulunan kimseler de aynı görüşleri ifade ediyordu. "Bütün silahımızı getirsek bile Amerika olarak, Irak'ta kalamayız" görüşü ortaya kondu. O zaman ne gerekti? Yeni savaşlar gerekiyordu bölgeye. "O zaman ne yapalım? Bu halkları kışkırtalım, kendi aralarında kavga etsinler, birbirlerini yesinler, biz oradan seyredelim" stratejisi geliştirildi. İşte bakıyoruz ki süper güç bölgeyi böylece dışarıdan yönetiyor. Olup biten budur şu an.

Bazı uzmanlar, sosyal araştırmacılar baktılar ki her ülkede, her bölgede birtakım uyruklar var, etnisiteler var. "Bunu çatıştırabiliriz" görüşünü ortaya koydu. Baktık ki Amerika bu krizi yaratarak kendileri de yönetmeye çalışıyorlar bu krizi şu anda. Neyi gördük? Mezhepsel çatışmaları gördük; Şii - Sünni ayrımını ortaya koydular. Kürt - Türk, milliyetçilik, uyruklu konusunu biraz kışkırttılar bölgede. O artık alevlendi. Araplara da baktığımızda Arap Baharı adı altında zorla bir isim koydular; böyle bir şey de yoktu aslında. Yine silahlı kuvvetler bir takım kuruluşlar tarafından baktık ki Arap Baharı adı altındaki girişimlerin olumsuzluklarını görüyoruz. Irak'ta olup bitenler, Suriye'de olup bitenler, Mısır'da Sisi.

Çatışmanın kolayca yönetilemeyeceği anlaşıldı. Ne yaptılar? Gidip terörist birtakım gruplardan medet umdular, destek aldılar. Kendileri yaratmıştı bunları zaten. Bütün bu olaylar patlamadan önce ve Amerika da bu işin içinden çıkamayacağını anladığı andan itibaren müttefikler, yani ABD'nin müttefikleri, ne slogan attılar? "Biz Amerikayla beraber burarlarda kalamayız" dendi. Herkesin kendine özgü rolü söz konusu. Dediler ki halka "Biz size silah verimiz, biz sizi görevlendiririz, siz rollerinize göre iş yaparsınız" iki cephe oldu burada. Körfez ülkeleri stratejik olarak zaten

Amerika'ya bağlıdır. Oradaki silahlanma müthiş derecede arttı. Körfez ülkeleri tüm dünyada Amerika'dan en büyük silah alıcısı konumuna geldi.

Diğer yandan Türkiye de bir rol üstlendi aslında, siyasi rol; bu boşluğu doldurmak için, ama nasıl? Askeri dışında bir çözümle, rolle. Çok özel yorumlara, analizlere girmek istemiyorum ama o gün şu açıkça söylendi, Türk basınında yer almıştı zaten görüşleri, siyasi düşünceleri aslında. 2005'te Huntington geldiğinde buraya, Türkiye'de bir konferans vermişti. Şöyle diyordu o zaman: "Türkiye Avrupa Birliği'ne girmeyecektir, bu konuyu unutsun" diyordu. Çünkü Avrupa da buna izin vermeyecektir. "Ancak Türkiye" demişti, "İslam ülkesi Türkiye, ılımlı İslam; İsrail'i tanıyan bir Türkiye demokrasisi olan bir Türkiye bugün bizim için, Amerikalılar olarak, bize bir örnektir aslında. Bölgeye bunu geliştirebiliriz. Bütün bölgeye bunu örnek verebiliriz. İsterseniz bölgede biz Türkiye'ye yardım ederiz, sizi örnek ülke olarak gösteririz bölgeye. Biz de Batı olarak siyasi bir İslamla barış içine gireriz. İsrail'le üstelik barış içinde olan bir siyasi İslam, İsrail'le çatışmayan ve Filistin'i tanıyan." Bu aslında söylendi ve arşivde de bulabilirsiniz bu lafları. Geliyor, Türkiye'ye rol veriyor. Adam buraya gelip konuşuyor "Sana şöyle şöyle roller vereyim" diyor Türkiye'ye. Türkiye'de bazı siyasiler bunu kabul etti. Bazıları kabul etmedi, eleştirdi. Türkiye'deki siyasi İslam arasındaki bölüşmeler oldu. Bazıları yürüdü aynı teori üzerinden. "Komşularla Sıfır problem" dediler mesela. Bir de Stratejik Derinlik adı altında. I. Dünya Savaşında Türkiye'nin kaybettiklerini giderme anlamında. Yani sorunları sıfırlamak, sıfır problem, sıfır mesele. Bu iyi bir şey aslında, kötü değil. Ancak yeniden kendi eski nüfuzunu geri ele geçirmek kötüdür, bu aynı şey değildir. Yani bölgesel iş birliğiyle tekrar nüfuzu ele geçirme anlamında iki farklı şeydir. Burada tekrar nüfuzu ele geçirme konusu, burada hegemonya söz konusudur. Oysa iş birliği olması gerekiyor. Türkiye artık gitti geldi, bu sıfır problem meselesinde. Bazı Arap ülkeleriyle köprüler kurdu çünkü köprüler o zaman iyi kurulmuş değildi. Biz de umutluyduk aslında. Ekonomik bütünleşmeye falan gidildi.

Bir baktık ki Arap Baharı adı altında birtakım hareketler başladı Arap bölgelerinde. Hem siyasal hem ekonomik olarak birtakım hareketler yaşlandı. O zaman ne yaptı? Bazı rejimlerin mutlaka düşmesi gerektiği ortaya kondu. Özellikle İsrail'e tehlike oluşturan, İsrail'e karşı duran her rejime karşı bir hareket başlatıldı. Burada ne oldu şimdi? Bölgesel koordinasyon, eş güdüm yerine şiddet arttı, şiddet yer aldı. Yani rejimleri düşürmek, devirmek olmazsa olmaz oldu artık. Orada tam bu sırada bir dönüm noktası, kırılma noktası daha yaşandı. O da nedir? Şiddet ve birbirlerini öldürme. Yani bölge halkı şiddete ve birbirlerini katletmeye yöneltildi. O da terör örgütlerinin, şiddetin en kötüsü, en pis örneğini yaşattılar. Dışarıdan getirdiler üstelik. Belli bir siyasi parti üzerinde buradaki güç ekonomik güç, siyasal güç. Bölgenin, rejimleri koruyan ordular mesela; herkes bu işin içine karıştırıldı. Yani şiddetin en kötü yöntemlerini, yönlerini bize gösterdiler. Hepsinin başında Amerika'nın stratejisi vardır zaten. Bazıları şunu dile getirdi, mesela Katar gibi: 143 milyar dolar para harcadı Suriye'deki savaşa. Suudi Arabistan milyarlarca dolar harcadı Irak için. Türkiye'de artık sır değil, şu an silahlılar dönüyorlar, teslim oluyorlar; hepsinin zaten pasaportlarda şeyleri var, Türkiye'den giriş çıkışların yapıldığı belli. Silahların da oradan girip çıktığı söyleniyor mesela. Ama bütün buna rağmen şu ortaya çıktı: Başarısızlıkla sonuçlandı bütün girişimleri ve biz bölgede kalmaya devam ediyoruz. Bütün maskeleri düştü, adresleri belli oldu. İşte o güçler, Amerikan stratejisini bölgemizde uygulamak isteyen güçler başarısızlıkla karşı karşıya kaldı, başarısız oldular. Ama bakıyorsunuz hala birtakım direnişler devam ediyor. Son kırılma noktası buydu zaten; şu an gördüğümüz şiddetin -televizyonlarda görüyorsunuz şiddeti, gazetelerde okuyorsunuz falan, bunlar artık gizli değil.

Peki, bölge için ne yapılabilir? Ona bakalım şimdi. 1400 sene ne güzel iç içe yaşama anlayışı içinde yaşayan bir bölgeydi, 1400 yıl boyunca. Bir bakıyoruz, ne yapabiliriz bu bölgeye? Bir ağ olabilir, bölgesel ağ oluşturulabilir. Toplumsal ilişkiler yumağına bakmamız lazım. Yani Suriye, Lübnan, Irak... Mezhep ve din olarak ilişkiler yumağı belli. Yine Arap, Türk,

Kürt Fars milliyetçilikleri zaten birbirlerine benziyor aslında. Batı bunlardan yararlanıyor, besleniyor. Buna kimlik savaşı diyorum ben, kimlikler savaşı diyorum. Mesela mezheple mezhep arasında, şu uyrukla şu uyruk arasında yaşanan bu çatışmalar aşiretler arasındaki savaşlar çatışmadan daha da ağır, daha da derindir çünkü kimliğe dayanıyorlar. Sen Kürtsün, sen Türksün der gibi. Mesela ben Arap vatandaşı olup da, şu da Arap vatandaşı olabilir ama “O gerici Arap’tır, ben ilerici Arap’ım” mesela... İkimiz de Arap’ız hâlbuki. Yan yana yaşayamayız havası yaratıldı. Dolayısıyla “Sen Türksün, öbürü ilerici Türk, bu gerici Türk.” Ya “Bu insancıl Türk, bu da insancıl olmayan Türk.” Dine bile bakın, din bile bugün Sünni - Şii’yi yaratmış bir hale getirildi. “Şu aydındır” mesela, “İlahi adaleti sever, öbürü de mutaassiptir, gericidir, tutucudur.” Hâlbuki aynı kimliği taşıyoruz. Yani konunun özüne baktığımızda, bu çatışmanın önüne koymamız gereken nokta var; Yani kimlikler çatışması yerine siyaset çatışmaları yapalım bunu biz. Sesimizi de böyle yükseltmemiz gerekir ki devrimci siyasetin ön planda olması; gerici siyasete karşı ilerici siyasetin ön plana konması gerekir. Dolayısıyla şunu diyorum: “Çözüm nedir?” diye sorarsanız bölgesel bir akım olması gerekir. Öyle bir akım ki kimlikler savaşı yerine siyasetler savaşını güden, çatışmasını güden bir akım olması. Ve bu akım sınır aşan bir akım ve bütün kimlikler üstü bir akım olması gerekir. Hak budur diyecek. Bu tabii ki büyük bir savunma gücü oluşturur Batıya karşı. Bölgeyi parçalamak isteyen Batıya karşı bir güç oluşturur bu akım. Dolayısıyla, bölgede halk kurtuluş hareketleri çok önemlidir burada. Ekonomik, sosyal alanda olsun; çalışanın, iş gücünün, emeğin, emekçinin, kadının yani toplumu oluşturan bütün öğelerin iyiliği için çalışan bir akımdan bahsediyorum.

Ancak şöyle bir inanış olursa: Tek bir güç kendini kurtarır. Yok, böyle bir güç yok, tek bir güç yok. Çünkü etki ve etkilenme teorisi vardır bilindiği gibi. Yani bu taassup ve milliyetçiliğin bir sınırı olmaz, tutuculuğun bir sınırı yok. Pasaportunu alıp “Sana vize vermiyorum giriş çıkışta” dersin ama sınır aşan görüşlere, sınır aşan düşüncelere bir set koyamazsınız. Dolayısıyla öyle bir akım olması gerekir... Artık düşünün mesela, bazı ül-

keler bazı grupların giriş çıkışını kolaylaştırıyor. Düşünsenize, sınırsız bir ortam, sınır tanımayan öyle bir akım yaratmamız gerekir. Yani savaşları durdurmak tamam, onları isteyeceğiz. Tehlikelere karşı koymak iş birliğinin düzeyini yükseltmek. Özgürlüklerin yayılmasını öngören bir akımdan bahsediyorum. Ancak böyle Avrupa ve Amerika'ya karşı konulabilir diye düşünüyorum. Bugün böyle bir durumdayız. Sadece bizim bölgemiz bütüncül bir rejime sahip değildir, sistem anlamında. Latin Amerika'da var, Doğu Asya'da var. Bir tek bizim Ortadoğu'dur bütünleşmeye elverişli olmayan; aslında elverişlidir ama engellenen daha doğrusu. Belli bir taassup söz konusu. Bazıları tarihi geriye götürmek istiyorlar, işte "Geri 1400'e gidelim" gibi. Bu artık düştü, yapamazsınız. İlerlemek istiyorsanız geçmişin teorileriyle, tarihindeki teorilerle ilerleyemezsiniz. Sen geleceğin sahibi olmak, umudun ve kalkınmanın sahibi olarak ancak ilerleyebilirsiniz. Bugün gelecekle kalkınmayı güden kimdir? Evet, direnendir, direniş güçleridir, direnen eksendir; emperyalizme direnen eksendir sadece karşı koyan şu an. Yani Amerika'ya karşı üstünlük sağlayan, İsrail'e karşı büyük zaferler kazanan direniş hareketinden bahsediyorum. Dolayısıyla herkesin gelip bu direniş eksenine birlikte hareket etmesi gerekir diye düşünüyorum. Bence üzerinde durmamız gereken çözümler bunlardır diyorum, çıkış noktası olarak. Büyük bir akım oluşturulması gerekir diyorum. Böyle adımları atıldığının müjdesini de size verebilirim. Bölgede bir takım dirençli, devrimci güçler, STK'lar, partiler, manifestolarını zaten dile getiriyorlar bu yönde bir akım oluşturmak konusunda. Teşekkür ediyorum beni dinlediğiniz için.

Hamide Yiğit: Sayın Nakkaşa teşekkür ediyoruz. Bize Orta Doğu fotoğrafını büyük haliyle sundu. Şimdi sırada sevgili Hediye Levent. Şimdi bir gazeteci gözüyle konu üzerinde devam ediyoruz.

Ben Suriye muhabiri olduğum için ve 2008’den beri Suriye, Lübnan ve biraz da Irak’ı takip ettiğim için Arap Ayaklanması’nın günlük hayatı nasıl etkilediği veya çatışmalar önceki yıllara nispeten sakinleştikten sonra ne gibi sıkıntıların sorunların yaşandığını anlatmaya çalışacağım.

Arap Ayaklanması’nın sebepleri, sonuçları ya da önümüzdeki yıllarda bölgeye politik açıdan etkilerini gerek ABD ve Rusya arasındaki çekişmeleri ve gerekse bölge ülkeleri mesela Suudi Arabistan ve İran arasındaki çekişmeleri Enis Nakkaş başta olmak üzere diğer katılımcılar oldukça detaylı bir şekilde anlatacaklardır.

Ana meselemiz Suriye.

Açıkçası Suriye’de 2017 yılından itibaren savaşın bittiği yönünde değerlendirmeler yapıyoruz. 2019 yılının neredeyse ortasına geldik ve Suriye’de bugünlerde savaşın sona erdiğini ve Suriye’nin artık bir toparlanma sürecine girdiğini söylüyoruz.

⁵ (Sputnik/Lübnan) Gazeteci-Yazar

Peki, bu ne kadar doğru? Suriye gerçekten toparlanıyor mu ya da yeni bir dönem mi başladı Suriye’de?

Suriye, Türkiye’nin yanı başındaki bir ülke ve Suriye’deki bütün gelişmeler Türkiye’yi, Türkiye’nin kendi özel çabası ile birlikte, doğrudan etkiliyor.

Diğer taraftan Suriye, Arap Ayaklanması’nın en önemli cephesi durumundaydı. En yoğun, en kanlı vekalet savaşı orada yaşandı. Aynı zamanda insani açıdan, toplumsal açıdan, toplum psikolojisi ve kültürel açıdan da en önemli gelişmeler ve dönüşümler Suriye’de yaşandı. Bu nedenle, Suriye’de neler olduğunu takip etmek Arap Ayaklanması’nın bölgeye etkileri konusunda genel bir fikir verebilir hepimize.

Suriye’ye dönecek olursak eğer genel kanı, Suriye’de bir istikrar döneminin başladığı, çatışmaların sona erdiği şeklinde. Bu doğru. Çatışmalar büyük ölçüde sona erdi. Başkent Şam’da, Halep’te, Tartus’ta, Lazkiye’de, Humus’ta birçok yerde yeniden günlük hayatın yoluna girmesi, insanların işlerine güçlerine dönmesi, belki işyerlerinin yeniden açılmaya başlaması gibi toparlanma emareleri 2016 yılından itibaren var zaten.

2016’nın sonunda Halep’ten silahlı grupların çıkarılmasının ardından bu süreç hızlanmıştı. Ancak istikrar ifadesini kullanırken kime göre, neye göre istikrar diye de sormak gerek. Orada bir vekalet savaşı yaşandığı için ABD’ye, Rusya’ya, İran’a, Şam’a, Türkiye’ye göre istikrar farklı. Halkın istikrar ifadesinden anladıkları ise tamamen farklı.

Suriye oldukça kanlı ve yoğun bir dönemin ardından yavaş yavaş suların çekildiği bir döneme girdi. Yavaş yavaş hasar tespiti, zaiyat, yeniden inşa ve imar, ülkenin topyekun yeniden kurulması gibi çok zorlu bir süreçle karşı karşıya.

Peki, Suriye bunu yapacak durumda mı, gerçekleştirecek kudrette mi?

Bu açıdan da Suriye içinden yapılan değerlendirmeler dahil birçok gö-

rüş mevcut ve bunun çok kolay olmayacağı konusunda hemfikirler.

Arap ayaklanması gibi oldukça yıkıcı, oldukça kanlı, toplumu nesiller boyu etkileyecek yansımaları olan bir dönemden sonra ülkenin bütün boyutları ile tekrar inşa edilmesi çok zor bir süreç olacak gibi görünüyor.

Öncelikle Suriye'nin Arap Ayaklanması öncesi dönemde birçok sorunu vardı. Yolsuzluk gibi, tek partili sistemin olması gibi, demokrasinin veya çok partili, çok sesli bir hayatın uzun yıllardır kesintiye uğraması gibi. Suriye kendine has bir ekonomi modeli uyguluyordu. O modelin yavaş yavaş çökmeye başlaması da 2011 öncesinin sorunları arasındaydı.

Ayaklanmanın kısa sürede bir vekalet savaşına dönüşmesini sağlayan birçok sorun vardı Suriye'de. 2011 öncesinde Suriye'yi ziyaret eden yabancıların veya gazetecilerin görebileceği kadar belirgin neredeyse yapısal sorunlar söz konusuydu Suriye'de.

Ayaklanma döneminde bunların bir kısmı iyice kronikleşti. Bir kısmı ise, "şu anda zaten ortalık yangın yeri, şu anda bu sorunlara ayıracak enerjimiz de zamanımız da yok" denilerek rafa kaldırıldı.

Artık Suriye'de büyük ölçüde çatışmalar bitti ve Suriye'nin birçoğu 2011 öncesinden kalma sorunlarla yüzleşme zamanı geldi.

Peki, Suriye buna hazır mı? Bu konuda tablo, manzara çok olumlu görünmüyor.

Tamam, işin vekalet savaş boyutu var. Rusya var, Amerika var, İran var, hepsini konuşuyoruz tartışıyoruz. Ancak Suriye içinde ekonominin yeniden inşası çok kolay görünmüyor. Çünkü 2011 öncesinde yolsuzluk ve liyakat sisteminin çökmüş olmasından dolayı ciddi sorunlar yaşıyordu ve savaş döneminde birçok yerde devlet otoritesinin ortadan kalkmış olması sebebiyle yolsuzluk konusunda ciddi bir artış yaşandı. Yeni ticaret ağları oluştu. Maddi çıkara dayalı, çok geniş katılımlı yeni ağlar ortaya çıktı.

Ülke içerisinde devletin birçok yeri kontrol altına alması ile birlikte bu bölgelerde devlete, kanuna alternatif oluşumlara yönelik adımlar atılması gerekiyor. Ancak bunun da çok kolay olduğu söylenemez. Çünkü Suriye’de ayaklanma döneminde birçok şey birbirine girdi. Yani devletin yanında hareket eden gruplar var. Aynı zamanda masumla suçlunun, kahramanla suçlunun birbirine karıştığı dönemler yaşanıyor. Suriye’de ayaklanma dönemi savaş dönemi zenginlerini yarattı. Yolsuzluğu katladı. Aynı zamanda birçok insan kimisi kendince ya da o dönemin şartlarına göre kendince mantıklı bir açıklama ile birçok kanun dışı eyleme, organizasyona, suça dahil oldu.

Bir diğer sorun savaş döneminde liyakatin hepten ortadan kalkması.

Suriye’nin yeniden inşa edilmesi gereken bir dönem olduğundan bahsediyoruz. Suriye’nin çok ciddi boyutlarda nitelikli kadrolara ihtiyacı var. Savaş döneminde ciddi boyutlarda beyin göçü de verdi. Çok sayıda bilim insanı suikastlarla öldürüldü, ortadan kaldırıldı, kaçırılanlar ve hala kayıp olanlar var, bir kısmı da ülkeyi terk etti.

Durum böyleyken bir de liyakat sisteminin olmaması, kurumsal yapının düzeltilmesi veya yeniden inşasını baltalıyor. Bu durum 2011 öncesinde zaten sorunlu olan kurumların, kurumsal yapının, hukuki altyapının derme çatma bir şekilde yeniden düzenlenmesine yol açıyor. Bu da mevcut sorunların çözülmesi bir tarafa yeni sorunların ortaya çıkmasına yol açıyor. İnsanların yeni sorunlara tahammülü olmadığı gibi ülke de bu tip aksaklıklara tolerans gösterecek bir durumda değil. Devlet kurumlarının ihtiyaca göre dönüştürülmesinden hukuki alt yapıya kadar bütün yeni süreçlerin işinin ehli insanlarca gerçekleştirilmesi gerekiyor. Ancak adam kayırmacılığın hala yoğun olduğu Suriye’de bunun nasıl sağlanacağı belirsiz.

Suriye içinde son birkaç yıldır konuşulan bir başka konu da şu; Suriye’de ayaklanma başladığında yönetim yanlısı ve karşıtı iki kitle varmış gibi yansıdı dünya kamuoyuna ve hala ne yazık ki bu şekilde aktarılıyor.

Ancak bunun doğru olmadığını söyleyebiliriz. Çünkü Suriye içinde çok ciddi sorunlar olduğunu, reform sürecinin gerçekleşmesi gerektiğini savunan geniş bir kesim vardı. Ancak ayaklanma dönemi başladığında Suudi Arabistan gibi ülkelerin demokrasi çağrıları yapması ile birlikte insanlarda şöyle bir korku oluştu; yeni bir Irak senaryosu mu yaşıyoruz? Vatansız mı kalacağız, ülkesiz mi kalacağız?

Ayaklanma başlar başlamaz dış müdahale çağrıları da başladı. Bu da geniş bir kitlenin aklına ayaklanmaya dair soru işaretleri düşürdü.

Bu kitlenin yönetime karşı eleştirileri, şüpheleri var. Hatta bir kısmının devletle kapanmamış hesapları var. Fakat aynı zamanda normal şartlarda eğer mezhepçi söylemler yükselmeseydi, silahlı vekalet savaşına dönüşmeseydi biz gerçekten milyonlarca insanı sokaklarda görebilirdik. Gösterilerin başında yazarlar, aydınlar, muhalifler vardı sokaklarda.

Bu kesim muhalefete katılmayarak veya sessiz kalarak gidişatı da be-lirlediler aslında.

2019 yılı itibariyle çok büyük bedeller ödedi Suriye halkı ancak aynı zamanda devrim veya bahar olarak adlandırılan bu sürece yönelik ciddi şüpheleri olan bu kesimden bir takım talepler yükseliyor son birkaç yıldır.

Bu kesim, “biz, 2011’den beri çok ciddi bedeller ödedik halk olarak. Sadece savaştan, vekalet savaşından değil ülke içindeki yolsuzluk gibi, liyakatin olmaması gibi, savaş dönemi tüccarları gibi, savaş döneminde silahlı grup oluşturarak veya bir şekilde açık bulup olağanüstü güç kazanan aslında tamamen veya büyük ölçüde kanun dışı hareket eden kişi ve kişilerden çok yorulduk. Ve bu kişilere yönelik mahkeme süreci görmek istiyoruz, devletten temizlendiklerini görmek istiyoruz” şeklinde istekler yükseliyor.

Peki, Suriye’deki yöneticiler veya karar verici mekanizma bu talepleri gerçekleştirebilir mi? Bu sorunları çözmeye niyetli mi?

Bu kanlı savaşın en büyük bedelini ödeyen ve Suriye'den ayrılmayan 17 milyon insandan bahsediyoruz. Bu insanlar için ülkeyi vekalet savaşına uygun hale getiren sorunların çözülmesi ve bunca bedel ödendikten sonra gerçek bir dönüşümün sağlanması hayat memmat meselesi.

Suriye içindeki kitlelerin talepleri düşünüldüğünde Suriye yeni bir huzursuzluklar döneminin başında da olabilir, bölgede yükselen bir yıldız olarak 2011 öncesinden çok daha güçlü bir şekilde de ortaya çıkabilir.

Suriye yönetiminden yapılan açıklamalara, küçük de olsa atılan adımlara bakıldığında bu talepleri dikkate alma niyetinin olduğunu söyleyebiliriz. Ancak niyet yetiyor mu? Tabi ki yetmiyor.

Suriye'de zaten masum ile suçlu birbirine karışmış durumda. Bir ailede kaçırılıp işkence gören ile yağmaya karışanları bulmak mümkün. Yolsuzluğa karışanlar aynı zamanda ülkenin temelleri çatırdarken ülkeyi terk etmeyen ve belli düzeyde bedel ödeyenler. Bu insanları mahkemelere taşımak, yargılamak mümkün müdür? Yargılanmaları toplumda “biz bu ülke için savaştık. Şimdi ceza mı veriliyor bize?” tepkileri oluşur mu? Halkın ülkenin dönüştürülmesi talebi dikkate alınarak ama aynı zamanda neredeyse herkesin karıştığı bu sorunları halkın tepkisini çekmeden çözmek mümkün mü?

Suriye'de çok sayıda insan çeşitli gruplara katılarak Suriye ordusu ile çatıştı. Ancak yıllar içinde bu gruplarla Suriye ordusu arasında anlaşmalar yapıldı. Bu grupların mensupları büyük ölçüde bulundukları yerlerde yaşıyorlar. Halk içinde intikam cinayetleri başta olmak üzere birçok sorunun ve çatışmanın ortaya çıkması mümkün. Mesela silahlı gruplara katılmış olan komşusunun saldırısına uğramış birinin anlaşma yapılmış olsa bile bu şahısı öldürmesi halinde cinayetten hapis cezası alması mümkün mü? Eğer intikam cinayeti işleyen hapse girerse “savaş döneminde mağdur oldum, ülkeyi terk etmedim ve sonunda yine hapse giren benim” der mi? Cezai yaptırım uygulanmazsa bu huzursuzluk binlerce insanın birbirini katletmeye çalıştığı bir kaos haline dönüşür mü?

Kısacası bu insanların böylesi bir kanlı dönemden sonra bir arada yaşamasını sağlayacak bir program var mı?

Diğer taraftan Suriye üzerinde çok ağır ekonomik yaptırımlar var ve yenileri de yolda. Silahlı vekalet savaşının siyasi vekalet savaşına dönüşmesi çok daha sert bir şekilde yansıyacak topluma. Durumu mümkünse Suriye'nin ölmemesini ama mümkünse ayağa da kalkmamasını sağlayacak politikaların uygulanacağı bir dönem olarak tanımlayabiliriz.

Buna paralel olarak Suriye'nin yeni ekonomi modeli ne olacak? Yaptırımlar altındaki bir ülkede ekonomiyi toparlamak başlı başına bir zorlukken savaş sonrası dönemde yeni ekonomi politikasının belirsiz olması, belirlense bile uygulanmasını sağlayacak iradenin zayıflığı yeni bir yıkımın da kapısını aralayabilir.

Elbette siyasi yapının yeniden dizaynı süreci ekonomiyi de halkı da doğrudan etkileyecek. Vekalet savaşının gidişatı yeni siyasi yapının çerçevesini şekillendiren faktörler arasında ama Suriyeliler açısından en önemli sorulardan biri şu; mevcut yöneticiler yaptırımlar, siyasi düzeyde vekalet savaşı, ekonomik zorluklar gibi sebeplerle yeni bir model ortaya koyamazlarsa, yapısal sorunlara çözüm getiremezlerse bizi tekrar güvenlik ve demokrasi arasında tercih yapmaya zorlarlar mı?

Böylesi bir durum Suriye'nin tekrar 2011 yılı öncesi kapalı, güvenlikçi politikaların baskın olduğu, insan hak ve özgürlüklerinin pek olmadığı sisteme geri götürür. Ancak yöneticiler eski sisteme dönmek isteseler de Suriyeliler eski Suriyeliler değil. Bu da yeni huzursuzlukları tetikleyebilir.

Sonuç olarak Suriye'de bir kısmı 2011 öncesinden kalma birçok sorunun çözülmesi gerekiyor. Ancak öncelikle bu sorunların çözümünü sağlayacak bir zihniyet değişimi, nitelikli kadrolar, uzun vadeli programlar, halkın ihtiyacını ve beklentisini de gözeten yaklaşımlar gerekiyor. Manzara bu nedenle pek aydınlık değil.

Hamide Yiğit: Çok teşekkür ederiz. Sayın İlhan Uzgel hocam, buyurun!

Öncelikle bu nazik davet için çok teşekkür ederim. Bu konferansta bulunmak ve konuşmak gayet önemli ve değerli benim için. İkinci olarak da zamanlama açısından da çok iyi bir zamanlama. Ortadoğu’da barışa çok ihtiyaç duyulan bir dönem. Umarım bu sürece bir katkısı olur ama bu konuda da bazı noktalara değineceğim kapatırken. Şimdi, daha makro düzeyde bir analiz yapacağım, Ortadoğu’nun geneli üzerine bir durum tespiti yapmaya çalışacağım ve buradan hareket etmemiz gerektiğini savunacağım. Bu kısmı önemli çünkü belki, Ortadoğu’dan gelen misafirlerimiz için söylemiyorum bunu ama, Türkiye’de bazı ön kabuller var, biraz onları tartışmaya açacağım. O açıdan fikren çok uyuşmayabiliriz, belki daha iyi olur.

Şimdi, Ortadoğu’yu tek bir kavramla tanımla derseniz, bir tane kavram var: Kriz. Ve hayatın bir sürü alanına yayılan bir krizden söz ediyoruz. 1967 savaşından sonra Fouad Ajami, The Arab Predicament diye bir

⁶ Uluslararası İlişkiler

kitap yazdı. Dedi ki “Bu bir krize doğru gidiyor ve buna bir cevap verilmesi gerekir.” 2000’lere geldiğimizde -referans vermek pek hoşuma gitmiyor ama- oryantalist Bernard Lewis “What went wrong?” dedi. Yani ne yanlış gitti Araplar için? Bakıyorsunuz, stratejik olarak İsrail yenilememiş, siyaseten demokratikleşememiş, iktisaden kalkınamamış. Hayatta zaten birkaç tane şey daha kalıyor. 2002 Arap İnsani Kalkınma Endeksine bakıyoruz, Birleşmiş Milletler raporu, tablo bu, bölgedeki temel sorunun aslında hayatın kendisi olduğunu söylemeye çalışıyorum. Hayatın bütün veçhelerinde sorun var bölge siyasetinde. Tabii bu stratejik açıdan başlıyor; mesela şöyle bir şey söyleyeyim, 2002 Arap İnsani Endeksindeki veriler çok feciydi. Hatta şunu söyleyeyim, 2011, biliyorsunuz Tunus’la başladı; şimdi Tunus’un verilerine bakarsanız daha iyi değil. Arap baharı öncesinden daha iyi durumda değil Ortadoğu toplumu ve siyaseti, sosyoekonomik göstergeleri. Bu ironik çünkü 200’lerde çevre ülkelerde bir ekonomik gelişme var, ona eşlik eden toplumsal gelişme var. Bunu biliyorsunuz, farklı terimlerle ifade ettiler. Küresel Güney - Global South kavramı var, BRICS ülkeleri ortaya çıktı. Hiçbir Ortadoğu ülkesinin buna dâhil olmadığını görüyoruz, bu çok feci bir durum. Aradaki makas, Afrika coğrafyası haricinde, Ortadoğu’yla dünya arasındaki makas açılmaya başladı. Dolayısıyla bunların nedenleri üzerinde ciddi olarak durmak gerekir.

Bu krizlerden en önemlilerinden bir tanesi stratejik açıdan kriz. Onu da şöyle tanımlamak mümkün: Ortadoğu siyaseti 1945’ten bu yana hiç bu kadar dış müdahaleye açık hale gelmemişti Ortadoğu neredeyse, bu coğrafya, vekâlet savaşının - proxy war- deneme tahtasına dönüştü. Bütün hayatın; siyasetin, stratejinin, toplumsal yapının bütün unsurları neredeyse dışarıdan belirlenmeye başladı. Bu kısmı önemli -şey gibi olmasın, damat söylemi gibi olmasın-ama buradan hakikaten bir yere ulaşmaya çalışmamız lazım. Çünkü bütün veriler, stratejik açıdan da baktığınızda 10 yıl, 20 yıl öncesinden daha kötüye doğru gitmiş. O açıdan da bunun üzerinde biraz durmak gerekiyor. Mesela şöyle bir örnek vereyim: 2003’te, Amerika Irak’ı işgal ettiğinde işgal öncesi ve sonrası bölgede ve dünyada

da aslında çok büyük bir direnç vardı, toplumsal bir tepki vardı, siyasal bir tepki vardı buna. Bakın, Amerika Suriye’de neredeyse... Bizim o dönemin başbakanı “Gel, gel vur” diyor. Hani Yugoslavya gibi değil, daha çok vur diyor. Ve toplumsal tepki, Amerika’ya çok fazla olmadı. Hatta tersine, buna literatürde “Empire by invitation” diyorlar, davet yoluyla imparatorluk; “Gel sen kur burada düzeni.” Obama, “Neden müdahale etmiyorsun Suriye’ye?” diye eleştirildi. 2003’ten 2010’lara geldiğimizde tablodaki değişim aşağı yukarı bunu gösterdi bize. Türkiye’de, dediğim gibi, bazı ön kabuller var. Bunların bir kısmını tartışmaya açacağım, süre elverdiğince, hızlı geçeceğim. Bir tanesi “Amerika Irak’ta çok yenilgiye uğradı, Suriye’de istediğini alamadı.” Bizim Avrasyacılar da bu çok güçlü Türkiye’de. Bunlar doğru değil. Amerika 2010’lardan itibaren Ortadoğu siyasetinin temel belirleyicisi, birçok açıdan. Hiçbir zaman bu kadar güçlü olmadı, hiçbir zaman stratejik opsiyonları bu kadar çeşitlenmedi, araçları. İstedikini yapabilir, isterse Suriye’yi vuruyor, isterse çekiliyorum diyor, isterse, Obama yönetiminin sonuna doğru “Ben İran’la iş birliği yapacağım” diyor, Trump geliyor vazgeçiyor. Silah da kullanabiliyor, Tomahawk füzeleri de gönderebiliyor, özerklik görüşmesi de yapabiliyor... Bu çok geniş bir hareket alanı sağladı. Bunu sağlayan bir sürü unsur da var tabii ki, başta IŞİD’in ortaya çıkması gibi. Her sorun ve konuyu aşağı yukarı kendi stratejik çıkarları doğrultusunda düzenleyebilme imkanına kavuştu. Bu tespiti yapmak zorundayız, eğer bir direniş hattı çizeceksek. Yeni müttefik elde edebildi. Bakın, Amerika’nın Suriye politikası burada çok kritik bir role sahip. Suriye, Amerikan stratejisi açısından çok düşük maliyetle Iraklaştırıldı. Bazı hesaplamalara göre, 1 trilyon diyen de var 2 trilyon dolar diyen de var. Amerika Irak işgalinde 4500 askerini kaybetti 2003-2011 arası. Suriye’deki asker kaybı ise 2’dir. Suriye içe doğru patlatıldı. Yani explosion değil implosion oldu. Suriye’yi kimler vuruyor, bir düşünün. Rejim vuruyor, varil bombaları atıyor mahallelere, muhalif yerlere. Rusya vuruyor, İran vuruyor, Hizbullah vuruyor, Amerika vuruyor, İsrail vuruyor, Türkiye vuruyor, IŞİD vuruyor. Ama vurdukları yer hep aynı. Savaşı Suriye’ye çekti. Kendisi de vuruyor, gerektiğinde vuru-

yor, gerektiğinde vurmuyor. 2011'den önce Suriye'de 1 tane Amerikan askeri yok. 2011'den sonra Suriye'de Amerikan üsleri var. "Çekileyim mi?" diyor, "Yok, çekilme." İsterse çekiliyor, isterse "biraz çekiliyorum" diyor. "Irak'a kaydırıyorum" diyor. O kadar rahat ki, bir komşudan öbür komşuya geçiyor. Amerikan askerleri Irak'a geçiyor, Trump "Irak'a geçirelim" diyor, Pentagon itiraz ediyor. Çok akıllıca bir strateji izledi Amerika. Ortadoğu'da çatışma olan ülkeleri sayalım tek tek: Libya, Suriye, Irak, Yemen. Her birine farklı bir strateji uygulandı. Irak işgal; Libya koruma sorumluluğu çerçevesinde - yani responsibility to protect çerçevesinde - Birleşmiş Milletler kararıyla bombalandı; Suriye iç savaşa sürüklendi, Yemen iç savaşa sürüklendi. Bütün bu ülkelerin ortak özelliği ne? Mesela neden Ürdün'de hiç çatışma görmedik? Bu ülkelerin ortak özelliği ne? Ekonomik olarak devletçi, otoriter, seküler, Rusya'ya yakın, küresel kapitalizme kapalı coğrafyalar. İkili bir strateji izlendi 2010'lardan itibaren. Amerika kendisine yakın ülkeleri daha da yakınlaştırdı; Mısır, İsrail, Ürdün, Suudi Arabistan ve Körfez emirliklerini bir ittifak haline getirdi. Bu eskiden de vardı, alttan alta giden bir süreci daha açık hale getirdi, bir hat kurdu. Kendisi dışında hareket eden ülkeleri de istikrarsızlığa itti. Bunun en büyük kazananı, tahmin edebileceğiniz gibi İsrail oldu. O da ikili bir strateji izledi. Ortadoğu'nun istikrarsızlaşmasında büyük katkı sağladı; Yahudi lobisi üzerinden Trump üzerinde de büyük bir baskı oluşturdu. Bütün bunların sonucunda Golan ve Kudüs kararları geldi. Bölge, şiddetin her türlüşünü deneyimledi. Emperyalist şiddet de var, devlet şiddeti de var, postmodern şiddet de var, yeni şiddet biçimleri denendi bu bölgede. Yeni vekâlet savaşları teknikleri denendi. Yani Vietnam başka bir hikâye, Suriye başka bir hikaye, Irak başka bir hikaye.

İdeolojik kriz... Bu stratejik krizin yanında bir ideolojik kriz var ve bu bana sorarsanız daha da önemli. Şimdi uzun bir akademik sunuş yapmak istemiyorum ama ideoloji çok temeldir. Biz bunu nerede gördük? Arap baharı sürecinde gördük. Yani, "Mübarek, go!" Tamam, Mübarek gitsin, yerine ne koyacaksın? Çünkü ideoloji olmayınca siyasi hareketler belli bir program taşıyamıyor, belli bir ekonomik modeli olamıyor. Yani, bir şey

yıkıyorsunuz. Çok postmodern bir algılamaydı bu. Bir şeyi yıkıyorsunuz yerine bir şey koyamıyorsunuz. Ondan sonrası kaosa dönüyor. Ya da dış müdahaleye ihtiyaç duyuluyor. İdeolojinin seyrine baktığımızda Ortadoğu'da, bir Arap milliyetçiliği dönemi var. Libya'da yeşil sosyalizm, Mısır'da Nasırcılık, Suriye ve Irak'ta Baasçılık. Tamam, uzun sürdü. Ama bu giderken yerine İslamcılık yükseldi ve Ortadoğu'nun esas ideolojik krizinin nedeni İslamcılığın yükselişidir çünkü İslamcılık kendi başına bir sorun yarattı. İdeolojik olarak çok sıkıntılı çünkü İslamcılık yükselirse, siyasal İslam yükselirse kaçınılmaz olarak mezhepçilik yükseliyor. Çünkü her bir İslamcı hareket kendi yorumuyla gelmek istiyor ve bu mezhep savaşına doğru gidiyor. Bunu Ortadoğu çok doğrudan deneyimledi. İkincisi, günümüz hayatına karşılık gelmiyor. Arkaik ve statik bir dünya görüşü sunmak zorunda kalıyor ve üçüncüsü, en önemlisi; bu şeyde de tartışıldı, İslam-demokrasi ilişkisinde, BOP çerçevesinde, ki doğru bir tanımlama değildir BOP, "İktidara gelseler ne yapacaklar?" dendiğinde Amerikalı uzmanlar şunu söylediler: "Gelsinler, önemli değil. "Çünkü ekonomik programları yok. Mısır'da Müslüman Kardeşler iktidara geldiğinde iktisaden ne yapacak? "Yine bize gelecek." IMF'yle görüşme yapmak zorunda kaldı Mursi. Bölgede İslamcılığın bütün unsurları sorunlu çıktı. Şimdi bizde diyalog, tolerans diyen Gülen, eli kana bulandı. AKP geldi, yolsuzluk, yasaklarla mücadele vs. diye. Yani AKP, Türkiye'de İslamcılık, bana sorarsanız, yolsuzluk ve istismarla anılmaya başladı ki öyle. Müslüman Kardeşlere bakıyorsunuz, kurulduktan 100 yıl sonra tasfiye edildi. Kurulduğu yerde terörist örgüt muamelesi görüyor. Liderleri ya hapiste Mısır'da, ya da Türkiye'de, Katar'da sürgünde. Ortaya kala kala IŞİD kaldı. Tamam, IŞİD bir istihbarat operasyonu büyük olasılıkla, kanıtlayamam ama yani şey gibi, ben IŞİD üzerine konuşurken şey gibiydi: Amerikan filmlerinde Bruce Willis gibi; filmin başında bir tane tabancası vardır, bir buçuk saat ateş eder, hiç kurşunu bitmez. IŞİD de öyle. Yani her yerde. İşte 3 buçuk ay Kobani'de savaşıyor ama hiç kurşunu bitmiyor. Savaşta çok basit bir şeydir, aslolan lojistik. En gelişmiş silaha bile sahi olsanız, kurşun atarsınız biter. Ya da ne bileyim, en lüks arabaya sahip olun, benzin koymazsanız

gitmez, metal yığınınına dönüşür. IŞİD'in maşallah hiç böyle bir sorunu olmadı IŞİD yapması gerekeni yaptı, işlevini tamamladı, Ortadoğu'yu, nasıl söyleyelim, bir yumuşak un kıvamına getirdi. Müdahale edilecek bir konuma getirdi. İslamcılığı imaj olarak çökertti. Çünkü artık dünyada İslamcılık dediğinizde IŞİD, IŞİD dediğinizde kafa kesme, grotesk görüntüler... Bu çok iyi çalışılmış bir şey belli ki. Tamam, bunu anladık. Arkada bir istihbarat boyutu var. Ortadoğu'ya müdahale etmenin yollarından biri oldu, bu da anlaşılır bir şey. Ama biraz da Ortadoğu'nun da dönüp kendisine bakması gerekiyor. Nasıl bu kadar kolay kullanılabiliyor, nasıl bu kadar müdahaleye açık hale gelebiliyor? Dolayısıyla da bu emperyalizm kısmına daha sonra tekrar değineceğim.

2000'lere doğru Ortadoğu'da İslamcılık yükselirken en önemli tartışma konusu İslam-demokrasi ilişkisiydi, bu bitti. Ve bunun da bence bittiği tarihi, tartışmalı olabilir ama 2013'tür. Ortadoğu'da ne olduysa aşağı yukarı kırılma noktaları, 2013'te bundan vazgeçildi. 15 yıl yatırım yapıldı, yani "Bu İslamcılar demokratikleşmeyi hazmedebilirler mi?" Bunu da biz maalesef Türkiye'de BOP adıyla andık. BOP değildi bu. Türkiye'de BOP diye çevrildi ve Amerikan karşıtlığının adı oldu. Biraz anlaşılmalıydı daha farklı yaklaşılabilirdi. Mesele orada şuydu: İslamcılara iktidar teslim edilebilir mi tartışmasıydı. Bunun da bir koşulu, bir pazarlığı vardı. Bu pazarlığı ilk yapan Ortadoğu'da, Adalet ve Kalkınma Partisi olmuştur. İçeriği de şudur: "İktisaden neoliberalizmle uzlaşacak mısınız? Siyaseten seçimle gelip seçimle gidecek misiniz? Kimlik siyasetine geçecek misiniz, ama demokratik sınırlar içinde? Dış politikada da Amerikan ve İsrail karşıtlığını, Batı karşıtlığını bırakacak mısınız?"

AKP bunları hepsini kabul etmiştir. Sonradan vazgeçti. Amerika 2013'te BOP'tan vazgeçti. Onun da adı Genişletilmiş Ortadoğu ve Kuzey Afrika Girişimi'dir. Bir proje değildir, bir açılımdı o. Bunun başladığı yer Türkiye'dir, bittiği yer Mısır ve Tunus oldu 2013'te, orada bitti. Erdoğan bu sürece direndi. Yani proje bitti, Erdoğan devam etmekte ısrar etti. Sonunu hep birlikte göreceğiz. Dolayısıyla IŞİD de bitti, elde bir tek Vah-

habilik kaldı maalesef. Onun da arkasında, toplumsal bir ideoloji olmaktan çok bir devlet ideolojisi olarak ayakta kaldı ve onun alanı biraz açıldı. İdeoloji önemli çünkü ideolojisiz bir hareket, ideolojisiz siyasal program, ideolojisiz örgütlenme olmuyor. O açıdan da şu an Ortadoğu siyasetinin en önemli konularından bir tanesi Ortadoğu halklarını ortadan kesen bir ideolojik arayış zayıf. Bu konuda ısrarcı değilim. Yani bu liberalizm de olabilirdi, bu milliyetçilik de olabilirdi, bu sosyalizm de olabilirdi.

Bir diğer sorun, kriz bağlamında; Filistin ve Kürt sorunlarının çözülmemiş olması. İkisi arasında çok temel bir fark var: Ortadoğu'da 2000'lerdeki her gelişme Filistin meselesinin, Filistin halkının aleyhine işledi. Yani İslamcılığın yükselmesi Filistin hareketini böldü. Amerika'nın Ortadoğu'daki hâkimiyetinin yükselmesi Filistin hareketini zayıflattı çünkü İsrail güçlendi. Çünkü Ortadoğu'da Arap baharının çatışmayla sonuçlanması Arap etkisini azalttı. Dolayısıyla bunların hepsi Filistin hareketini zayıflatan gelişmeler oldu. Ama Kürt meselesi öyle değil. Ortadoğu'daki her kırılma, 90'lardan itibaren, Kürt meselesini bir üst aşamaya taşıdı. 91'de Irak krizi Irak'ın kuzeyinde Kürt hareketini güçlendirdi. 2003, hukuksal bir çerçeveye soktu ve 2005 anayasaya soktu. Arap baharı, Suriye Kürtlerini bir özne olarak ortaya çıkardı. Ama 2017'den sonra bu süreç geri gitti ve yeni bir kırılma dönemi yaşandı Kürt siyaseti açısından. Referandum bastırıldı, Türkiye'de devlet çok sert bir stratejiye geçti, Suriye'de ise Amerika'nın desteğine bağlı kaldı ve şu anda çok kırılma. Amerika'nın desteği olmasa Kürt hareketi çok zayıfladı Ortadoğu'da. Ve bu kırılma şu an aşılabilmiş değil.

Sosyal ve ekonomik krize çok kısa değineyim, sürem aşağı yukarı kalmadı. Ortadoğu'da 2000'lerde Batılı uzmanlar sorunu şöyle tespit ettiler: Sorun böyle strateji falan değil, Türkiye'de strateji merakı çok yüksektir biliyorsunuz, herkes stratejist şimdi. Dediler ki "Ortadoğu'da temel sorun demografidir." Çünkü nüfus artış oranıyla ekonomik gelişme birbiriyle uyumsuz. Nüfus daha hızlı artıyor ekonomik büyümeden, bu sorundur. Neden sorundur? Çünkü nüfus artışı çok yüksek. - Bu da

sosyolojik olarak biliyorsunuz birbirini besleyen şeydir. Sosyoekonomik düzey gelişmedikçe nüfus artış hızı daha fazla oluyor, kentleşmeyle beraber nüfus artışı azalıyor. - Bunlara eğitim sağlayacaksınız, mezun olunca iş bulacaksınız. Sağlık hizmeti, altyapı buralarda çok zayıf. Dediler ki bu radikalleşmeye gider. Ve bu veriler değişmedi aşağı yukarı. Genç kuşakta dışarıya, dünyaya açık; iletişim içinde olan bir kesim yaratıldı. Fakat işsizlik oranları, iş bulma oranları hala çok zayıf Ortadoğu'da. Ve bunun düzeltilmesi yakın zamanda çok mümkün görünmüyor.

Dolayısıyla kapatırken, sürem doldu. Birkaç tane kritik sorun var: 1) Barış çok önemli bir talep fakat somut sorunlara somut önerilerle gelmek gerekiyor. Soyut barış talepleriyle bir yere varılamıyor. 2) Antiemperyalizm, emperyalizm karşıtlığı. Karşımda kocaman yazıyor "Emperyalistler gidecek" diye. Çok iyi bir şeydir antiemperyalizm. Burada sabahdan akşama kadar "Yankee go home!" diyebiliriz ama bir slogandır. Asıl sorun bizim kapitalizmle kurduğumuz ilişkidir, antiemperyalizm bunun, bizim içimizi rahatlatan bir slogan boyutudur. Buralarda biraz daha dikkatli olmamız lazım. 3) Hala bölgedeki sorunlara bölge içinden cevap üretilemiyor. Suriye'ye baktığımızda iki tane çözüm süreci var: Biri Astana, diğeri Cenevre. Sykes-Picot'dan bu yana 100 yıl geçti. Yani bölge sorunlarına cevap bölge dışında aranıyor. Yani bu bölgede, özellikle intihar saldırıları vs. gibi konular; IŞİD'de de aynı sorun var. Buraya dönüp, buradaki akıl insanların, entelektüellerin, sivil toplum kuruluşlarının, devleti de bir tarafa iterek içeriden bir çözüm üretmeye başlamasına, bir ideolojik arayışa, buraya uygun, bu coğrafyanın ihtiyaçlarına karşılık düşecek öncelikle bir sağlam ideolojiye ihtiyaç var. Bunu söylemek gerekir.

Türkiye'nin rolüne kısaca değineyim, süre bitti zaten. Ama son konuşmacıyım, biraz taşırayım bu süreyi. Türkiye'nin Ortadoğu politikasının iki tane aşaması var. Bir, emperyal yayılma. İki, korkuyla geri çekilme. Birisi başarısız olunca bu sefer bütün ağırlığını Kürt meselesine verdiği bir siyasete yöneldi Türkiye. Ama çok hırslı, kendi gücünü, imkânlarını aşan bir yeni Osmanlılık deneyimi var Davutoğlu döneminde. Stratejik De-

rinlik'te yazdığı fikirleri hayata geçirebileceğini düşündü. Çünkü 2008'de Batı'da kriz olmuştu, Amerika 2011'de "Irak'tan, Afganistan'dan çekiliyorum" dedi ve Arap baharı çıkınca dedi ki "Tarih şimdi yolunu buluyor. Bizim için Orta Doğu'da bir güç boşluğu da var, burayı biz dolduracağız." Bu tamamen çöktü. Hatta şöyle ifade edeyim; Siyasette bazen net olarak söyleyemezsiniz bu başarılı mı [başarısız] mı? Çünkü başarılı olduğu yönler olur bazı siyasetlerin, başarısız olduğu yönler olur. Bu öyle değil. Bu mutlak başarısızlık. Bir şey ne kadar başarısız olur dersanız işte o kadar başarısız olur. Daha ötesi yok, yani Türkiye'nin Orta Doğu ve Suriye politikası daha başarısız olamazdı. Olabileceğinin en kötüsü oldu. Problem şu: Bize faydası olmadı, tamam ama bölgeye de çok zararı oldu. Suriye halkına zarar verdik, esas mesele bu ve bu emperyal proje, "Biz Orta Doğu'nun lideri oluruz!" Orta Doğu dediği de aslında küçük bir Orta Doğu. Körfez sana çok büyük, Irak'ı Amerika yedirmez, İran senin raki-bin olabilir. Sana kala kala Suriye, Lübnan, Ürdün kaldı. Ve burayı kendi hinterlandına çevirmek istedi. Almanya'nın Avusturya'sı yapmaya çalıştı Davutoğlu. Esas fikir oydu. Biraz da tabii, Arap baharından sonra Mısır üzerinde şey kuracaktı Mursi'yle. Uzatmayacağım burayı. Bunun başarılı olma imkânı yoktu. Orta Doğu'yu sana bırak-mazlardı, zaten liderlik yapabileceğin bir Orta Doğu bırakmadılar. Dolayısıyla ondan sonrası da bu sefer de kayıpları giderme, işte "Şeye girelim vb." tüm odağını, Suriye politikasının merkezini Esad'ı devirmekten bir Kürt oluşumunu engellemeye doğru yönelen bir siyaset oldu deyip burada bırakayım. Teşekkür ederim.

Hamide Yiğit: Sayın hocama çok teşekkür ediyoruz. Değerli konuklar, birbirinden değerli sunuşlardan sonra şimdi soru bölümüne geçeceğiz ama zaman sorunumuz var. Sizi daha fazla da tutmak istemiyorum. Şöyle bir şey yapabilir miyiz lütfen? Sorunuzu net olarak sorarsanız ve kime soruyorsunuz, onu da belirtirseniz çok seviniriz. Böyle detaylı yorumdan kaçınarak net sorularınız varsa...

Sorular ve Katkılar

Soru 1: Çok teşekkür ediyorum. Sorum hocam İlhan Uzgel'e. Suriye'de Türkiye ile Esad rejimi bir anlaşmaları var mı Kürtlerin varlığıyla ya da yok edilmesine yönelik? Teşekkür ediyorum.

Soru 2: Ben de İlhan hocama sormak istiyorum. Nakkaş hocamız Ortadoğu'nun gelişimini kronolojik olarak çok detaylı anlattı. Arapça bilmeyenler anlamamış olabilirler. Ben de Arap Baharının Ortadoğu'da Filistin sorununu zayıflattı diye, yanlış hatırlamıyorsam, ama buna karşılık Kürt hareketinin güçlenmesine neden oldu. Bu farklılığın izah edilmesini rica ediyorum.

Soru 3: Benim Hediye hanıma bir sorum olacak. Daha çok Suriye'de bir kavram olarak ayaklanma, Arap ayaklanması kavramından bahsetti. Bunun biraz daha açılmasını rica ediyorum. Çünkü hakikaten İlhan hocamın da çizdiği çerçevede, daha önceden de izlediğimiz Ortadoğu'daki gelişmelerde, özellikle Irak'tan sonra ABD'nin hem maliyetinin daha dü-

şük hem de sonuç alıcı olması noktasında vekâlet savaşlarından bahsettik. Şimdi bütün bu sonuçlar ortadayken, kuşkusuz Ortadoğu'da kendi iç dinamikleriyle Mısır'ı ve Tunus'u bunun dışında tutarsak, özellikle Libya ve ardından Suriye'de hızlı bir şekilde bu sürecin daha ortada hiçbir şey yokken kampların yapılmasından tutun da sonraki gelişmelere kadar yaşananlar var. Dolayısıyla açıkçası burada bir ayaklanmanın kendisinden ne kadar bahsetmek mümkün, talepleri belli olan? Kuşkusuz, şey çerçevesini çizdi, yani 2009'da özellikle AKP eliyle bir neoliberal dönüşüm politikaları yürütülüyordu ancak daha sonraki süreçte özellikle Dera ayaklanması... Kaldı ki ne kadar... Dolayısıyla bu ayaklanma kavramı sizce ne kadar yerinde?

Soru 4: Ben sorumu İlhan beye sormak istiyorum. İlhan bey, Kürt sorununda özellikle Ortadoğu'daki sorunlarda krizler üzerinden daha çok ilerlediğini ifade etti. Yani Kürt hareketinin herhangi bir ideolojisi yok mu? 40 yıldır gelen bir ideolojisi yok mu? Ortadoğu'daki ideoloji boşluğunu bu ideoloji dolduramaz mı?

Soru 5: Çok teşekkürler. Öncelikle, bizi bu konferansa davet ettiği için KESK'e teşekkür ediyorum. Ben Fransa'dan geliyorum. Bildiğiniz gibi Fransa Ortadoğu çatışmalarına dahil oldu. Suriye'de Fransız askerleri bulunuyor. Fransa Libya'daki çatışmalarda da önemli bir yer tuttu. Şimdi sorum şu; halkın mobilize olması. Barış perspektifinden baktığınızda veya bu durumla ilgili halkın mobilize olması konusunda ne düşünüyorsunuz? Benim bakış açım göre halkın mobilize olması çok önemli. Konuşmacılardan birisi "direniş çizgisinde olduğumuzu" ifade etti. Bugün burada konuştuğumuz iki halkın kendi egemenliğine sahip olduğunu görebilmenin son derece önemli olduğu kanaatindeyim. Rejimi değiştirmek ve demokrasiye ulaşmak için çok sağlam bir şekilde mobilize olmak gerekiyor. Bunun barışla çok yakından bağlantılı olduğunu düşünüyorum. Tekrar çok teşekkürler.

Soru 6: Teşekkür ediyorum Sorum Enis Bey'e. Enis Bey bölgede, Lübnan'da direniş ekseninde düşünen bir gazeteci ve fikir adamı olarak milli ve antiemperyalist olduğunu iddia eden Ortadoğu'daki diğer devlet ve halkların topraklarında Amerikan üsleri barındırması veya yeni Amerikan üsleri açmasını nasıl değerlendiriyor? Teşekkür ederim.

Soru 7: Benim sorum, Avrupa'nın AB'nin buradaki süreci nedir, yani işleyişi nedir, bakış açısı nedir? Onu sormak istedim. ABD'nin değil... Yani ABD belli, Rusya belli ama Avrupa'nın, AB'nin buradaki durumu nedir?

Soru 8: Evet, sorum Hediye Hanıma... Bir, Lübnan'da izlenim nedir? Onu anlatmadınız, Suriye'ye yoğunlaştınız. Yani birkaç cümleyle de olsa açabilir misiniz? İki; Suriye'de bu Kürt meselesi, oradaki Rojava meselesi hakkında ne konuşuluyor? Genel izlenim nedir? Teşekkür ederim.

Soru 9: Sorum İlhan hocaya. Şimdi İlhan hoca şöyle bir cümle kurdu: Ortadoğu'da ekonomik krizden yani kapitalizm krizinden daha çok bir ideolojik krizin var olduğunu söyledi. Şimdi Rojava'ya yönelik saldırılarının ekonomik krizden daha çok ideolojik ve kültürel saldırılar olduğunu söyleyebilir miyiz?

Soru 10: Ez jî ji KESK'e re dibejim spas. Hûn hemu bi xêr hatin. Ji bo ku em ji davet kirin. Ez dibawerîm Kurdi tûne. Min tenê xwast ez slawê bidim. Ez jî Tevera Jînen Azad, Ayşe. Ben de KESK'e bu toplantıdan dolayı, emek verenlere teşekkür ediyorum. Önemli bir toplantı olduğunu da düşünüyorum. Ben kadın konusunda soracağım. Özellikle de üçüne. Ben Teverê Jînen Azad aktivistiyim, TJA'dan. Suriye'de şu an kadının durumu ne? Hediye bu konudan hiç söz etmedi. Ve ben Enis Bey'e özellikle soruyorum. Ortadoğu'nun en büyük sorunu erkek egemen sorun değil mi? Hiçbir konuşmacı bahsetmedi. Ve oradaki kadın özgürlük mücadelesinin barışa katkısı olup olmayacağından da kimse bahsetmedi. Çünkü aynı zamanda orada Kürt kadınları diğer halkların kadınlarıyla birlikte de önemli çabalar sarf etti. Erkek egemen emperyal patlamaya karşı önemli bir gelişim gösterdiler, geriletiler. O konuda ne düşünüyorlar?

Soru 11: Öncelikle konferansı düzenleyenlere ve size teşekkürler söz verdiğiniz için. Ben Enis Nakkaş hocamıza bir soru sormak istiyorum. IŞİD dünya tarihinde barbarlığın bütün tohumlarını bu asra taşıyan bir örgüt olarak bir halkın özgücüyü veya ifade edildiği gibi uluslararası bir

destekle yok edildi. IŞİD'in yok edildiğini, fikren ve fiziken yok edildiğini düşünüyor mu? Ve bunu yok eden güce karşı dünyanın bir teşekkür borcu yok mu? Onu soracağım. Bir de İlhan hocamıza son soru. Türkiye'nin Kürt düşmanlığı, terörizm söylemiyle beslenen bir Kürt düşmanlığı söz konusu, hem ülke içinde hem Suriye'de. İlhan hocam oradaki o terörist söyleminin bir karşılığı olduğu konusunda bizi aydınlatabilir mi? Yani uluslararası bakış açısıyla Türkiye bakış açısı örtüşüyor mu? Dünya oradaki Kürtleri terörist olarak kodlamazken Türkiye'nin bunu ne kadar sürdürebileceğini bize açıklayabilir mi? Teşekkür ederim.

Soru 10: Ben soruma bir şey daha eklemek istiyorum çok özür dileyerek. Şu anda Türkiye'deki tüm cezaevlerinde ölüm oruçları var, 7 bin kişi ve Türkiye parlamentosunun milletvekili sayın Leyla Güven tam 5 ayına doğru gidiyor. Bu konuya hiç konuşmalarında değinmediler. Bunun da Ortadoğu'ya çözümsüzlük getirdiğine ve çözülmesi durumunda Türkiye'de büyük gelişme olmayacağına dair inançları var mı?

Soru 12: Merhaba. Öncelikle üç konuğumuzun da emeğine sağlık diyorum, teşekkür ediyorum. Ben de aslında, kısmen sorularda yer aldı ama, hem Hediye Levent arkadaşımız hem de sayın İlhan hocamız konuşurken Suriye'yi ve Ortadoğu'yu, bir Suriye sorununa değinirken yeni bir model tartışması, hani ihtiyaç diye konuşuldu. Rojava bir model değil mi Suriye için? İlhan hocam da içeriden bir çözüm demişti buna. Hani Astana ve Cenevre dedi ama içeriden bir çözüm tam da Rojava değil midir? Bugün çok uzun yıllardır bütün saldırılara karşı direnmesine rağmen bir çözüm olarak görülüyor mu? Bunu soracağım.

Soru 13: Ben Vefa Serdar. Mücadele Birliği gazetesindenim. Öncelikle İlhan hocamın söylediği bir konunun tartışılması gerektiğini düşünüyorum. ABD gerçekten Ortadoğu'da başarılı mı yoksa hegemonyasını yitirdi ve tam bir hegemonik çöküş içerisinde mi? İkincisi, bütün bu gelişmeler III. Dünya Savaşı olarak adlandırılabilir mi? 11 Eylül'le başlayan süreç. Bugün bir III. Dünya Savaşı mı yaşıyoruz? diye sormak lazım. Bir de

Lenin diyor ki, biliyorsunuz, “Barışlar her zaman savaşlar arasında geçici bir moladır.” Bu konuya ilişkin ne düşünüyorlar?

Soru 14: Öncelikle konuşmacılara teşekkür ederim. Sayın Nakkaş’ın konuşmasını kulaklığın azizliği nedeniyle tam izleyemedim ama önce bir: Faik Bulut’un Hediye Hanım’a sorduğu sorunun sayın Nakkaş’a da sorulmasını istiyorum. Arap halklarının, Arap devletlerinin Kürt sorununa ve Suriye’deki Kürt durumuna Arap devletlerinde Kürtlere bakışının nasıl olduğunu öğrenmek istiyorum. İki; yine sayın Nakkaş’a sorum, Kuruluş Anayasası sırasındaki nüfus dengeleri Lübnan’da büyük ölçüde değişti ve bu değişimin sonunda Lübnan politikası elbette bugün biraz daha gerçekçi bir duruma girmiş gibi görünüyor ama anayasa hala olduğu yerde duruyor. Lübnan’daki ve Suriye’deki diğer azınlıklar, Kürtlerin dışındaki özellikle Dürziler, Ermenilerin durumu hakkında ne diyecek, onu da merak ediyorum. Teşekkür ediyorum.

Soru 15: Benim sorum Enis Bey’e. Enis Bey konuşmasında ABD Suriye’de bazı terörist gruplardan medet umdu dedi. Terörist olarak nitelediği grupları açıklayabilir mi? Kimler terörist Enis Bey’e göre?

Hamide Yiğit: Tamam, çok teşekkürler. Şimdi Sayın Nakkaş sorusunun notunu tam alsın, oradan başlayacağız. Yine aynı sırayla son turu, hem sorularınıza yanıt olsun hem söyleyemediklerini, benim süre sıkıştırmamdan yarım bıraktıklarını tamamlasınlar ve ondan sonra noktalayacağız bu oturumumuzu.

Enis Nakkaş: Ben aslında soruların sırasında göre yanıt vermek değil de konuya göre yapacağım. Bence en kolay soru şuydu: Ataerkil toplumdan, erkek toplumundan bahsedildi. Öyle değil aslında, öyle düşünmüyorum. Kadın erkek arasındaki eşitlik akıl eşitliğidir. Erkek egemen toplum değil ki o, gericilik sadece bir cinsiyette olmaz aslında. Gerici kadın da olabilir, bilinç de kadında olabilir. Yani bilinç de gerilik de hem kadın hem erkekte de olur. Bunu kesinlikle net bir şey gibi koyamayız. Zannediyorum akıl eşitliği vardır diyorum ben kadınla erkek arasında. Örnekler var, iki tane karı koca vardır diyelim; ilkinde kadın erkek ilericidir, diğerinde ise kadın erkek gericidir mesela. Yani Amerika'nın desteklediği örgütler var Suriye'de. Aslında çok zordur bunlar. Bazı destekli, bazı desteksiz örgütler. Amerika'nın hedefi bölgeyi ateşe vermektir. Dolayısıyla eli silah tutan kimse Amerika tarafından desteklenmektedir bir kere. Daha sonra bazı bunlara destek veren, para veren ülkeler var. Kendisi bütün bu örgütlere, herkesin yararlanacağı örgütlere silah veriyor. Bazı örgütler işte ılımlı örgütlermiş, Amerika üzerinden silah alıyorlar. Bazıları da aşırıcıdır, onlara da yine Amerika tarafından silahlar geliyor.

Bir diğer soru şu şekildeydi: Mesela IŞİD tamamen yok oldu mu? Yani şu var, IŞİD'in düşüncesinin, ideolojisinin ölümünden daha kötüsü vardır. IŞİD'in hayata geçirdiği şeylerin gelenek haline gelerek uygulanması daha da kötüdür aslında. Böyle bir fenomen oldu artık, böyle olgular var. Batının bir planı vardı. Batılıların İslamın terörle bağdaştırma planı var... Dolayısıyla, Batının yeni İslam'ı da kurmak için de bu İslamla ilgili iki düşman vardır. Nedir? Cihat olayı. Olumlu cihat; yani sömürgecilere karşı direnç gösterilen. Dolayısıyla bazen bakıyoruz ki, cihadın bayrağını taşıyor ama uygulamalarında en kötü uygulamaları yapıyor, cihada ters uygulama-

lar yapıyor. Şu da vardır İslam'da, ümmetçilik vardır. İslamiyet'te ümmetçilik ırkçılık değildir, kimlik değildir. Yani milliyetçilik de yok orada. İslam'daki ümmetçilik derken, İbrahim'den tutun da gelin bugüne kadar. "Bütün insanlar birdir" fikrinden ortaya çıkar. Yani adaletle dayalı olduğu için İslamiyet, Batı bizi adalet olarak tek bir yöne kalkmamızı istemiyor. Onun için bölmeye çalışıyor İslamiyeti, İslamı terörle suçluyor, terörle bağdaştırıyor. "Siz bize birey birey gelin" diyor. "Bireyler olarak gelin" diyor Avrupa'ya da Batı. Bir de "Bütüncül olarak, böyle ümmet olarak gelmeyin, çıkmayın karşımıza" diyor. Hatta bakıyoruz, "İslamiyet buyusa biz bu İslamiyet'i istemeyiz" der hale geldi insanlar. Batıların görüşü, Avrupa Birliği'nin (AB) görüşüne baktığımızda Ortadoğu'da olup bitenlerle ilgili tek bir görüş yok Avrupa Birliği'nde. Bazı Avrupa ülkelerinin görüşleri güçlüdür, bazıları zayıftır. Tarih boyunca baktığımızda Amerika Avrupalı değildir. Avrupa deyince İngiltere'dir. Bölgenin bölünmesinde en büyük rol İngiltere'nin zaten. Bölgeyi istikrarsızlaştırmak isteyen de zaten İngiltere bunların başında gelir, bir de Fransa. Mesela Fransa, Libya'daki savaşın alevin yükselmesinde Fransa'nın baş rolü vardı. Amerika Fransa'yı Libya'ya getirmede. Fransa Amerika'yı Libya'ya getirdi. Yani olay tam tersi. Fransa Suriye'de, Irak'ta, Libya'da çok kötü bir role sahip. Libya'da başat rol üstlenmiştir Fransa. Fransa şimdi de Cezayir'e girmeye yelteniyor.

Bir diğer soru ile ilgili olarak; Emperyalizme karşıyız diyor ülkeler ama aynı ülkelerde de bakıyorsunuz emperyalizmin üsleri kuruluyor. Yani Katar mesela, bakarsanız "Ben Filistin'i destekliyorum, Filistin direnişinin yanındayım, Hamas'a destek veriyorum, para veriyorum" vb. açıklamalar yapar. Halbuki Amerikan askerleri ya da İngiliz askerlerinin en büyük üsleri de Katar'dadır. Yani Amerika'nın bütün bölgedeki ordularını güden merkezin başı da Katar'da. Şahsen ben bunu biliyorum. Esasen, bu durum karşı karşıya kaldığımız en büyük tehlikedir. Gerçekleri saptırmadır. Söylediğin başka, yaptığın başka. Bu devlet olur veya başka bir devlet olur. Adını koyduğumuz ya da koymadığımız devletler. +Beşar Esad'la Erdoğan arasındaki ilişkiye bakın eskiden. Bunlar aslında olayı, direnişi

bir yerden bir yere götürmek istiyorlar. Bazı yerlerde başarıyorlar bazı yerlerde de çok aslında pis bir siyasettir bu, kirli bir siyasettir bu. Sapsamadır aslında. Mesela zamanında baktığımızda, Yaser Arafat olsun, bazı Filistin direniş örgütlerinde olsun yaşandı bunlar. Bu gibi ülkelerin üslenmediği yerler zaten apaçık ortadadır. Ama herkes bilmeyebilir. Arap baharı kelimesini ben kullanmayı sevmem zaten. Çünkü yapaydır bu, sahtedir aslında. İşte komplolar vardır, hakların çiğnenmesi vardır. Yani Kürt davasını yükseltip Filistin davasını zayıflattı mı diye bakıyoruz Arap baharı denilen şeye. Yani silahlı Kürt etkisi yükseldiğinde aslında, bu da güçlenmedir aslında. Bunun nedeni şu: Bölgenin ulusal kimliklerle ilgili yeni bir savaşıma, yeni bir çatışmaya ihtiyacı yoktur. Çünkü ulus kimlikleri bakıyorsun iki dünya savaşına neden oldu. Dolayısıyla kimlikler üzerine bir savaş ortaya çıkacaksa o zaman bölgenin birçok ülkesinin haritası tekrar çizilecektir. Sona da varılmaz. O zaman değerler üzerinde anlaşalım arkadaşlar. Bakıyorum şu an Öcalan mesela, tutuklu, kendi teorisini değiştirmek durumunda kaldı. Demokratik halklardan, ulusal kimlikten bahsetmeye başladı. Detaylarını okumadım ama içinde çok güzel şeyler var aslında. Yani halklar kendi aralarında eşitlenip hoşgörüsüyle yaşarsa, halklar eşitlenirse, o zaman daha çok özgür olmak için uğraşırlar, çalışırlar. Her anlamda da başarı elde edebilirler. Yoksa Coğrafyada “Şurası senin, şurası benim” derse, olmaz öyle şey. Dolayısıyla tehlike var şu an. Kürt hareketi şunu zannediyorsa “Bu benim için fırsattır” zannediyorsa, bölge ülkelerinin yaptığı gibi değil de “Dışarıdan destek alıp şu amacı yerine getireceğim” derse bu yanlış olur tabii ki. O zaman dünyanın, 1. Dünya Savaşını yaşadığı günlere geri geliriz. Dışarıdan destekle olmaz. Tam tersi, yerel halkla çatışmaya girer. Dolayısıyla demokratik halkların zaferinin olması gerekir. Onun için, demokratik halkların başarısı için çalışmamız lazım. Kürt’ün hakkı çiğnenmişse Arap’ın da hakkı çiğnenmiştir. Bunu yaşıyoruz zaten. Dolayısıyla değerlerin zaferi önemlidir, kimliğin değil. Kültürler özgür yaşarlar, herkes farklı olur, bütün şarkılar güzel olur, hiçbir ağıt dinlemeyiz, ne güzel olur; diyorum sadece. Teşekkür ederim.

Hediye Levent: İlk sorudan başlayayım, aslında oldukça önemli bir soru. Suriye’de bir vekalet savaşı var ancak içerideki sorunlardan bahsetmiştim konuşmamda. Bu durum bir vekalet savaşı olduğu gerçeğini ortadan kaldırır mı ya da Suriye’de içeride tonla sorun varken bir vekalet savaşından bahsedilebilir mi? şeklinde bir soru geldi. Oldukça önemli bir soru çünkü bu açıkçası Suriye sorununa ya da Suriye’deki süreçleri değerlendirme konusunda birçok insanın ya da bölgeden birçok yorumcunun da zaman zaman ikileme düştüğü konulardan biri. Ancak şunu özellikle belirtmek gerekiyor: Suriye’de 2011 öncesinde çok ciddi problemlerin olduğunu dile getirmek Suriye’de aynı zamanda çok kanlı bir vekalet savaşının yaşandığı gerçeğini ortadan kaldırmıyor. Bununla şöyle açıklanabilir: Suriye içindeki ciddi yolsuzluk gibi, adam kayırma gibi, artık laikliğin sokakta nasıl işlediğinin takip edilmemesi gibi birçok kritik hata aslında vekalet savaşına uygun zemin de yarattı ülke içinde. Günlük hayattan pratik örnekler verecek olursak eğer; mesela yolsuzluk nedir? Sizler de çok daha yakından izliyorsunuz KESK olarak. Yolsuzluk fakirleşmeye yol açar, fakirleşme aynı zamanda yanlış ekonomik politikalarla birlikte birçok işletmenin belki kapatılmasına yol açar, bu aynı zamanda ciddi bir işsizlik problemine sürükler insanları. Suriye de sonuçta genç neslin yoğun olduğu, oranının yüksek olduğu ülkelerden biri. Bu genç nesil önemli ölçüde Körfez ülkelerine çalışmaya gittiler mesela. Körfez ülkelerinden sadece para getirmediler, aynı zamanda ideoloji de getirdiler Suriye’ye. Soruyu sorarken İlhan Bey Dera örneğini verdi. Dera’da ayaklanmalar vardı evet, bu dışarıdan desteklendi mi? Evet. El Cezire sürekli 7 gün 24 saat canlı yayın yapıyordu ancak aynı zamanda Dera’da çok sayıda İhvan’a yakın, çeşitli radikal örgütlere yakın insanlar var mıydı? Evet, gerçekten vardı. Peki bu insanlar bu ideolojiyi nasıl edindiler? Dera, Suriye içinde Körfez ülkelerinde en fazla insanın çalıştığı kentlerden biri. Peki bu insanlar Körfez ülkelerinden para getirirken ülkenin yöneticileri oldukça memnundu çünkü ekonomiye ciddi bir katkıları vardı. Getirdikleri ideolojiyle ilgilendiler mi? Burası işte soru işareti. Aynı zamanda Suriye içinde insanlar da bu gibi detayları konuşuyorlar. Bir başka örnek daha

vereceğim. Bu çok önemli bir noktadır aynı zamanda: Kaçakçılık meselesi mesela. Suriye’de özellikle sınır kentlerde 2011 öncesinde kaçakçılık vardı, biliniyordu. Tüneller de vardı, bunu yine herkes biliyordu. Mesela yine Dera örneğinden yola çıkalım. Dera’da ayaklanma ilk başladıktan kısa bir süre sonra camiler başta olmak üzere bazı yerlerde çok yüklü miktarlarda silah yığınakları ele geçirildi. Çeşitli silahlı gruplara aitti. Evet, gerçekten oralarda silah depolanmıştı. Çok kısa bir sürede taşınıp yerleştirildi daha doğrusu. Mühimmat söz konusuydu. Peki, bu kadar kısa sürede bu kadar silah Suriye’nin bir kentine nereden ve nasıl taşındı? Taşınırken o ülkenin yöneticileri ya da güvenlik güçleri neredeydi? Hangi kanallarla taşındı? Bu gibi sorular da var. Bir kaçakçılık söz konusu muydu? Kanun dışı birçok durum, eylem söz konusu muydu? Evet, söz konusuydu. Bütün bunlar da Suriye içinde çok kanlı bir ayaklanmanın zeminini oluşturdu.

Bir başka bir şey daha söyleyeceğim. Bu da oldukça önemli bir noktadır diye düşünüyorum. Yolsuzluk, yanlış ekonomi politikaları. Çünkü ülkeyi, altyapıyı hazırlamadan bir liberal ekonomiye taşıma çabaları vardı 2011’den kısa bir süre önce. Hatta bir Suriye borsası açılması çalışılıyordu ki Suriye’nin, amiyane tabirle, verilmiş sadakaları vardı. Eğer o borsa açılmış olsaydı muhtemelen Suriye çok çok daha ağır bir faturayla karşı karşıya olacaktı. Peki ülke hazır mıydı böyle bir politik dönüşüme? Uzunca yıllar Suriye içinde kendine özgü bir sosyalist sistemle idare etmişsin ülkeyi, ondan sonra Dardari yönetimiyle, ekonomiden sorumlu devlet bakanı yönetimiyle bir liberalleşme süreci başlıyor.

Türkiye’yle mesela, Suriye’nin büyük ölçüde aleyhine birçok ticaret anlaşması yapıldı. Çok sayıda küçük işletme kapatıldı. Mesela çikolataya kadar Türkiye’den satın alınıyordu. Tadı daha güzeldir ya da değildir, şudur budur. Ondan kaynaklı değil, Suriye içinde üretilen birçok şeyi zaten Türkiye’den satın almanın yolu açıldı. Bütün bunlar birçok işletmenin kapanmasına sebep oldu ve ilginç bir şekilde mesela; Şam civarındaki banliyölerinden biridir, Ayn Terma diye bir yer var. Birçok işletmenin ya da çok sayıda işletmenin birkaç yıl içinde kapandığı yerlerden biridir. Şam

etrafında en uzun süreli çatışmaların ve ayaklanma döneminin en kanlı, en sıkıntılı süreçlerinin yaşandığı yerlerden biridir Ayn Terma. Dolayısıyla bütün bunları da göz önünde bulundurmak gerekiyor diye düşünüyorum. Yani Suriye'deki süreçleri değerlendirirken iç sebepler var, dış sebepler var, aynı zamanda vekalet savaşını gerçekten kolaylaştıran çok sayıda da iç sorun var. Bunun, açıkçası, mevcut yöneticiler de farkında; zaman zaman açıklamalarında da dile getiriyorlar. Bu soruya biraz geniş yer ayırdım önemli bir nokta olduğu için.

Bir diğer soru, Suriye'de Rojava konusunda ne konuşuluyor? Şimdi Suriye'de halk nezdinde de yönetim nezdinde de en azından yapılan açıklamalardan yola çıkarak söylüyorum, yine kendi kaynaklarımın aktardıkları bilgilerden. İkili bir bakış açısı var: Bir; Rojava'da uygulanan model, evet, bir model alınabilir, değerlendirilmelidir, oldukça önemli bir tecrübe Rojava'daki sistem. Aynı zamanda yine Suriye'nin belli bir kesimini IŞİD dahil olmak üzere çeşitli silahlı gruplardan oradaki Kürt güçler ya da oradaki oluşumlar, güvenliği sağladılar Suriye'nin belli bir kısmında. Haseke'ye kadar büyük bir bölge IŞİD'in eline geçebilirdi. Açıkçası Irak'ta IŞİD çok güçlüyken Haseke'yle birlikte Suriye'nin kuzeyinin, Deyrizor'un ve o bölgenin tamamen IŞİD'in eline geçmesi büyük olasılıktı, eğer oradaki, Rojava'daki, direnç olmasaydı. Bu Şam'da da ya da halk arasında da bilinen noktalardan biri. Diğer taraftan en önemli özelliklerden biri de şu: Her ne kadar Suriye içinde Kürtlerle yönetim, ya da devlet diyeyim daha doğrusu, arasında ciddi problemler yaşanmış olsa da on yıllardır, bu ayaklanma döneminde iki taraf birbirine karşılıklı cephe açmadı. Yani çok yoğun çatışmaların olduğu dönemlerde böylesi bir karşılıklı cephe açmama hali de oldukça önemli bir nokta. Aynı zamanda yine Kürtlerin de yakın zamana ya da Suriye Demokratik Güçleri'nin de doğrudan dış müdahale talebinde bulunmadılar uzunca bir süre -ilk başlardan başlayorum, ilk birkaç yıldan-. Aynı zamanda bir de tabii açık kapı politikası uyguladılar. Yani Ruslarla da görüştüler, Şam'la da görüştüler, Türkiye'yle de hatta ilk 1-2 yıl yine kanallar açıktı gibi.

Fakat Kürtlerin -özellikle Rojava derken muhtemelen Kürtlerden bahsediyoruz, soruda o kast edilmiştir- Şam açısından, halk nezdinde söylüyorum, en önemli soru işareti mi diyeyim, ya da bakış açısını nispeten olumsuz etkileyecek esas nokta ABD'yle ilişkileri. Yani Şam'da özellikle son bir yıldır Kürtler sayesinde ABD Suriye'de üs edindi şeklinde, ana başlık altında, çok ciddi sert eleştiriler de gündeme geliyor. Yönetimden bahsetmiyorum, halktan bahsediyorum. Dolayısıyla Kürtlere yönelik şahıs bazında ilişkileri etkiler mi bu? Hayır, etkilemez. Hala Şam ile Qamişlo arasında gidiyorlar, geliyorlar. Üniversitede öğrenciler var. Ama topyekûn o bölgedeki herhangi bir oluşuma ya da görüşmelere etki edebilecek bir bakış açısı bu. Çünkü Suriye'de genel olarak, karakteristik olarak daha doğrusu, bir ABD karşıtlığı var. Ve ne yazık ki son yıllarda; son bir, bir buçuk yılda Kürtlerle ABD'nin ilişkilerinin, sahada askerlerle çok yakın pozlar dahil olmak üzere birçok haberlere ya da medyaya da yansıyan yakınlaşma söz konusu oldu. Bu da muhtemelen nirengi noktalarından biri olacak diye düşünüyorum.

Bir başka nokta, Suriye'de kadın meselesi. Bu çok önemli bir konu. Açıkçası sürem yetmediği için bu konuya girememiştim. Şimdi ne yazık ki bölgede, aslında bütün dünyada öyle ama, ne yazık ki bizim coğrafyamızdaki zihniyet ve kültür sebebiyle savaşlar kadın üzerinden yürüyor. Bunu IŞİD varlığını ilan etmeden önce de zaten çeşitli silahlı grupların, mesela Nusra Cephesi gibi, birçok saldırı, tecavüz ya da herhangi bir iş adamını yönetimden ayrılmaya ya da herhangi bir şeye zorlamak için eşinin kaçırılması, kızına tecavüz edilmesi gibi birçok olay yaşandı. Suriye'de yaşandı, Irak'ta da diğer coğrafyalarda da yaşandı. Çünkü kadına tecavüz ya da kadın üzerinden erkeğin cezalandırılması ya da kadının cezalandırılması. Bu, biliyorsunuz, aynı zamanda bütün süreçler ne yazık ki kadın üzerinden yürüyor, böyle bir durum söz konusu. Ve aynı zamanda Suriye'de çok şiddetli değil bu durum ama Arap coğrafyasında ya da bölgede kadının ekonomik hayata katılması, iş hayatına katılması ne yazık ki sınırlı. Savaş döneminde eşlerini kaybetmeleri, babalarını kaybetmeleri, maddi destek ya da geçimlerini sağlayan erkeklerin ölmesi, kaybolması ya da

bir şekilde gücünü yitirmesi kadınları doğrudan etkiledi. Şu anda istatistikler yanımda değil ama fuhuş oranında ciddi artış var. İkinci eş olarak evlendirilme, zorla evlendirilme, çocuk yaşta evlendirilme, ev hizmetlerinde neredeyse karın tokluğuna çalıştırılma, iş anlamında istismar. Her anlamda kadınlar üzerinde ya da kız çocukları üzerinde ciddi istismarlar var; bu erkek çocukları içinde geçerli. Ama diğer taraftan Suriye’de kadının durumu 2011 öncesinde bölgelere göre farklılık gösteriyordu. Kürt bölgelerinde biraz daha iyiceydi kadının durumu. 2011’den bugüne kadar tabii bu durum kadın lehine de açıkçası gelişen noktalar oldu. Mesela kadınlar; erkeklerin büyük ölçüde hayatlarını kaybetmeleri ya da başka ülkelere gitmeleri gibi sebeplerle artık daha fazla iş hayatındalar, daha fazla görünürler. Bu önemli bir şey. İkincisi, aile içinde yine daha fazla etkin olmaya başladılar. Özellikle Rojava bölgesinde kadın YPG savaşçıları’nın olması, en azından Haseke’de gördüğüm örnekler de var. Mesela çok kapalı, çok koyu kültürlerin yaşandığı sonuna kadar muhafazakâr kabalarda kadın YPG savaşçıları’nın olması ya da kadın savaşçıların olması yerel halkın da bakış açısını, “Ya evet, kadın da savaşabiliyormuş aslında, geri zekalı değilmiş” gibi ifadeler ki bu ifadeyi aynen o bölgeden bir kadın söyledi bana, o yüzden söylüyorum, “Akıllı varmış” gibi bir ifadeyle aktardı. Böyle bir sonuca ulaşmalarını da sağlamış. Dolayısıyla iki boyutlu kadının durumu. Ancak şahsen bir kadın olarak, Arap ayaklanmasının kadının hem ekonomide hem siyasette hem aile içinde hem de toplumda varlığını daha fazla artırabileceğini düşünüyorum. Kadın hareketlerinin de yine daha fazla sesinin duyulur olduğunu söylemek mümkün.

İlhan Uzgel: Teşekkür ederim, hemen toparlarım. “Kısa sorun” dediniz siz. Kısa sordular ve daha kötü oldu çünkü dolaştırsaydınız soruları hiç olmazsa biraz kıvrıma payı olurdu. Şimdi “O mu?” deyince ya “O” diyeceksiniz ya “Değil” diyeceksiniz. Beni zor durumda bıraktınız. İnsan konuşunca da şey oluyor. Medyadan da öyle. Bir şey oluyor, hemen arıyorlar, “Ne düşünüyorsunuz?” Bilmiyorum diyorum, şaşıyorlar. Sanki şey gibi, her sorunun cevabını biliyormuşum gibi. Adınızın başında bir unvan varsa sizde her sorunun cevabı vardır gibi bir algı oluyor belki. Yok, bazılarını

siz benden daha iyi biliyorsunuzdur, samimi fikrim.

Şimdi, Kürtlerin yok edilmesine yönelik bir anlaşma var mı Türkiye ile Suriye arasında? Var mı? ben size sorayım, var mı? Şöyle söyleyeyim: İlk başta yoktu. Salih Müslim Türkiye'ye geldi. Türkiye'nin derdi Kürtleri yanına alıp Esad'ı devirmektir. Öncelikli stratejisi Esad'ı devirmektir. Ona yanaşmayınca ve Esad'ın devrilemeyeceği, Türkiye'nin öyle bir gücü olmadığı anlaşılınca bu sefer siyasetini, dediğim gibi, değiştirdi ve oradaki Kürt varlığını ya da Kürt siyasi oluşumunu tasfiye etmek üzerine kurdu. Türkiye biliyorsunuz, Esad rejimini tanımıyor. Türkiye'nin orada büyükelçisi yok, Esad katil. Erdoğan'la tatile çıkan Esad, aile dostu "Katil Esed" oldu, biliyorsunuz. Ondan sonra da, ama buna rağmen, el atından istihbarat aracılığıyla görüştüklerini biliyoruz ve muhtemelen bu görüşmelerde, Kürtlerin imha edilmesi olmasa bile, PYD'nin tasfiye edilmesini istiyorlar ikisi de. Bunu engelleyen şeyin ne olduğunu siz benden iyi biliyorsunuz; oradaki Amerikan askeri varlığı tabii ki. Yani o çekildiği anda sandviç yapmak isteyecek el atından Suriye'yle. Yani rejimi tanımayacak ama böyle bir siyasete geçecek.

Diğer soru, "Arap baharıyla Filistin hareketi kaybederken Kürt hareketi bazı açılardan kazançlı çıktı, neden?" diye soruyorsunuz. Çok haklı bir soru. Tam olarak bilmiyorum ama şöyle söyleyeyim. Her iki hareketin kiminle muhatap olduğuna bakarak bir cevap arayabiliriz. Irak'ta Kürtler Saddam'ın, Suriye'de Esad'ın karşısında. Düşünün, bunlar Amerikan karşıtı güçler. Oysa Filistin hareketinin muhatabı ağırlıklı olarak İsrail. Bilmem bu yeterince açıklıyor mu? Ha, kendi içsel gelişimi, stratejisiyle ilgili sorunlar da olabilir. Ama stratejik açıdan baktığınızda tablo aslında bana sorarsanız çok açık.

"Kürt hareketinin ideolojisi yok mu?" diyorsunuz. Bu sorunun doğru- dan muhatabı değilim. Ben Kürt hareketinin içinden gelmiyorum ve onun adına konuşma gibi bir durumda değilim. Ha "Dışarıdan gözlem yapıyor- san ne görüyorsun?" dersanız, bütün bu hareketler için gördüğüm şeyi

görüyorum: Pragmatizm. Bir çıkış koşullarına bakın, işte PKK'ya diyelim, Marksist-Leninist hatta Stalinist bir örgüt deniyordu. 90'ların Ortadoğu jeopolitiğine ben size çok kısa bir hat çizeyim, siz karar verin ideolojinin ne olduğuna. Amerika, Ortadoğu'da. Kürt siyaseti bir Ortadoğu sorunu-
dur, biz Türkiye kısmıyla ilgileniyoruz daha çok. Amerika Irak'ta Barzani ve Talabani'ye angaje oldu. Almanya, Fransa, Rusya üçlüsü ise daha çok Suriye'de o dönemde Öcalan'a angaje oldu. Yani 99 bu stratejik hesaplaşmanın ürünüdür. O 99'daki kırılma, Öcalan'ın Suriye'den çıkarılması, böyle bir arka planı vardır bunun. Şimdi burada nereye oturtursanız ideolojik olarak oturtun. Ya da 2013 sonrası çözüm sürecinde kullanılan dil antiemperyalist bir dil değildir. Geldiği noktada Suriye'de... Şöyle söyleyeyim ben size: Irak'ta bağımsızlık referandumu yapılırken İsrail bayrağı dalgalandı. Bu hataydı bana sorarsanız. Irak'ta İsrail, Suriye'de Pentagon. İdeolojiyi siz bana söyleyin, şu andaki ideoloji ne? Ha, Rojava'ya gelerseniz, evet. Orada bir model deneniyor. Bir model ortaya atarsınız, bunda bir şey yok ama onun cazip hale gelmesi lazım, onun alıcısının olması lazım. Orada başka bir model olmaz zaten. Yani kapitalist birikimin olmadığı bir yerde zaten devletçi ve sosyal bir model denemek zorundasınız. Kadın sorunu konusunda, uzatmayayım, çok haklısınız. Benim şeyimde vardı. Şöyle bir şey olmasın, özrün kabahatinden büyük olmasın; onu atladım demek. Şimdi utandım, yani hızlı geçtim, vakit kalmadı diyeyim. Evet, kurtardınız, teşekkür ederim. Türkiye'de Kürt düşmanlığı ve uluslararası alanda terörist olarak... Bunun şeyini biliyorsunuz, burada Batı dünyası, onlar da son derece pragmatik bir tavır alıyorlar. Türkiye'deki milliyetçi ve ulusalcı algılamamanın tersine Amerika Türkiye'deki Kürt sorununda Türkiye devletinin yanındadır. Aşağı yukarı 92'den beri bu böyle, net olarak söyleyebilirim. Ama Suriye içinde oldukça pragmatik davranıyor her iki taraf da bana sorarsanız. "Amerika başarılı mı, çöküş içinde mi hegemonik olarak?" Amerikan hegemonyası... Şöyle söyleyeyim, ben çok uzun yıllardır Amerika çalışan biriyim aslında. Bugün günlerden Cumartesi. Salı günü Amerika çökecek olsa tamamen, bugün ve yarın çok güçlüdür, Pazartesi'ye kadar çok güçlüdür. Bilmem anlatabiliyor muyum? Yani bu

şey... Türkiye’de ulusalcı, Avrasyacı wishful thinking. Yani “Amerika çöküyor, çöküyor...”. Wallerstein var biliyorsunuz, Immanuel Wallerstein, 68’den beri Amerika çöküyor. Bilmem anlatabiliyor muyum? Amerika hep çöküyor. Irak’ı işgal ettiğinde çöküyor. Amerika Çin karşısında çöküyor, Japonya Amerika’nın önüne geçiyor falan. Bu çok uzun bir hikâye, küresel kapitalizmin Amerika’nın hegemonyasına ihtiyacı olduğu sürece Amerika çökmeyecek. 2008 krizinde 20 milyon insan Çin’de işsiz kaldı. Burada bir anlaşma vardır. Problem Amerika hegemonyasının varlığından değil, Amerikan hegemonyasının yürütüş şekline itirazdan kaynaklanıyor deyip hızla geçeyim.

Burada 3. Dünya Savaşı yaşıyor muyuz? Bunları politik magazin olarak gördüğümü söyleyeyim. Dünya tarihinde her zaman küresel çekişme kendisini lokal savaşlar olarak gösterir, bölgesel savaş ve çatışmalar olarak gösterir. Bunun bir veçhesini, görünümünü yaşıyoruz diyeyim. Amerika çöküyor mu? Ortadoğu’da tam tersine Amerika’nın güçlendiğini söyledim ben size. Mesela bir örnek vereyim. Suudi ve Körfez siyaseti. 32 yaşında prensi gönderdi. Çok düşük, hiçbir maliyeti yok. Suudi siyasetini ve Körfez siyasetini yeniden dizayn etti. Hiçbir maliyeti yok ki. Bütün şimşekler ona gidiyor. İyi de olsa ona kötü de olsa ona. İşte “Kadınlar araba kullanıyor” diyor sonra gazeteciye öldürüyor vs. Bir de şeyi söyleyeyim.

Irak işgaliyle ilgili de. Irak ve Suriye’de başarılı mı değil mi? Başarı ya da başarısızlık üzerinden tanımlamak istemiyorum; yapmak istediğini yaptığını söylüyorum. Irak ve Suriye’nin istikrarsız olmasını istiyordu. Irak siyasetinin, yani işgal sonrası siyaset başından sonuna Irak’ın istikrarsızlığı üzerine kuruldu. Bunu söylemeye çalışıyorum. Yani “Amerika Irak’ta başarısız oldu çünkü istikrarsızlık var” Bu doğru bir önerme değil. Çünkü istikrar istediğini biz ona yüklüyoruz. “Öyle bir şey istediğini siz nereden biliyorsunuz?” diyorum. Irak’ın işgalinin petrolle ilgisinin olmadığını da söylüyorum. Irak’ta petrol olmasa da işgal edilecekti diyorum. Çok uzatmayayım, bu tartışmalı bir şey biliyorum.

Bir şey de söyleyip tamamlayayım. Ortadoğu'da ikili bir stratejisi olduğunu, müttefikler arasındaki bağlantıyı güçlendirdiğini, yeni müttefik edindiğini, Suriye'yi Iraklaştırdığını ve buradaki devletçi, Baasçı rejimleri tasfiye ettiğini söylemiştin. Arap coğrafyasını aşağı yukarı halletti Amerika. Bundan sonraki hedefi İran olacak. Yani Arap coğrafyasına yapacağını yaptı zaten. Daha kötüsü olamazdı. Bundan sonra esas meselemiz, biz zaman içinde, 2017 Ulusal Strateji Belgesinde de bu çok açık yazıldı. Amerika'nın diğer ülkelerden farkı, yapacağını söyler, deklare eder. 2002 Ulusal Güvenlik Belgesini okursanız, şimdi geri dönüp retrospektif okursanız, Irak'ı işgal edeceğini yazmıştır zaten. Adını söylememiştir, "Irak'ı işgal edeceğiz" dememiştir ama yazmıştır. Ruhunu okursanız hemen anlaşılır. 2017 de bunu gösterir. Yani bundan sonra Ortadoğu'da, Arap coğrafyasını hallettikten sonraki hedefi İran'dır. Biz İran'ı daha çok konuşacağız diyeyim, burada kapatayım. Teşekkürler.

Hamide Yiğit: Çok çok teşekkür ediyoruz. Bitiriyoruz. İsterseniz arada konuklarımızla da sohbet edebilirsiniz çünkü o kadar güzel ve tam zamanında tamamladık ki ben bunu bir başarı olarak ilan etmek istiyorum. Sabrınız için teşekkür ediyorum.

II. OTURUM

“FİLİSTİN SORUNU VE BARİŞ”

Moderatör Faik Bulut Ortadoğu Uzmanı / Araştırmacı-Yazar

Leyla Khalid (Filistin) FHKC Merkez Komitesi

Mervan Abdülal (Filistin) Yazar - Siyasi Analist

OTURUM SUNUŞU

İLHAN YİĞİT⁷

Değerli dostlar, değerli konuklar. Ortadoğu etnik, mezhepsel, jeost-ratejik, coğrafi itibariyle derinlikli, karmaşık özellikleri barındırmaktadır. Dolayısıyla çözüm ya da çözümsüzlük bölgenin kaderini belirlemektedir. Sabah oturumunda konuşmacılar temel iki sorundan bahsetti. Hakikaten Ortadoğu’da emperyalistler özellikle hegemonik ilişki kurmada zaman zaman, kendi politik çıkarları doğrultusunda çözümsüzlüğü bir enstrüman olarak kullandı ve hala da kullanıyor. Ortadoğu’da halkların kendi kaderini kendilerinin belirlediği bir süreç noktasında çözüm bekleyen iki temel sorun karşımızda bulunuyor. Bu temel sorun Filistin ve Kürt sorunu. Filistin ve Kürt sorununun bölgedeki kilitlenmenin iki neden olduğunu belirtmek sanırım yanlış olmayacaktır. Çünkü her iki sorun da sadece bölgenin tüm devletlerini değil, uluslararası güçleri de ilgilendirmekte ve tarihsel arka planları itibariyle yüz yılları aşan bir niteliğe sahiptir.

Filistin ve Kürt sorunu emperyalistlerin Ortadoğu’da egemenlik kurmalarında kendi politikalarının işlevsel bir enstrüman olarak kullanılma-ya çalışılmaktadır. Çözümünden çok, çözümsüzlüğün devamı noktasında bu iki sorun hakların kendi geleceklerini, Filistin halkının, Kürt halkının kendi geleceklerini; bütün Ortadoğu halklarının, demokratik bir Ortadoğu çerçevesinde kendi sorunlarını, kendi geleceklerini eşit, demokratik, kalıcı bir şekilde çözümüne buradaki öneriler hizmet edecektir.

Bugün ikinci oturumumuz Filistin ve Kürt sorunu üzerine olacak. Filistin sorunu üzerine öncelikle tarihsel bir arka plan, güncel sorunlar ve bunun çözüm önerilerine dönük ikinci oturumumuz. Bu oturumda, her biri birbirinden değerli konuklarımız, katılımcılarımız var. Özellikle kendisi uzunca bir süre, 1970’li yıllarda Ortadoğu’da kalmış, daha sonra yine bize

⁷ KESK Eğitim-Örgütlenme ve Basın Yayın Sekreteri

bu çalışmaları hem tarihsel birikim itibarıyla kitaplaştıran, yazılarıyla bildiğimiz, moderatör Faik Bulut, hocamızı kürsüye davet ediyorum. Leyla Halid, yine bilindik bir isim. Yani hepiniz tanıyorsunuz, tarihe mal olmuş bir kişilik aramızda. Kendisini kürsüye davet ediyoruz. Mervan Abdülal. Filistinli yazar, siyasi analist, kendisini kürsüye alıyoruz. Değerli arkadaşlar, yine katılımcı olup, Şam'da ikamet ettiği için gelemeyen bir konuşmacımız var. Biliyorsunuz, konferansın ana aksını belirlediği için Suriye'yi konuştuk bolca. Birinci Ortadoğu barış konferansında da Suriye'den çağırduğumuz halde konuklarımızın o zamanda AKP iktidarının çıkardığı güçlükler nedeniyle gelemedi. Bugün de aynı sorun nedeniyle konuşumumuz vize alamadığı için gelemedi. Mahmud Abu-Rahma arkadaşımızın da son anda acil bir problemi çıktığı için aramızda olamadı. İki katılımcı gelemedi ama kendileri buradaki gelişmelerden, buradaki sonuçlardan haberdar olmak istediklerini ve bundan sonraki süreçte de her türlü koşulda yer alacaklarını belirttiler. Şimdi sözü konuklarımıza bırakıyorum.

Xêr û Xweş hatin, ser çavan ser seran hatin. Hoş geldiniz, sefalar getirdiniz. Ehlen ve sehlen. Konumuz Filistin. Aslında moderatör olarak ben, hazır buraya oturmuşken çok konuşayım diye bir derdim yok. Birkaç noktaya belki değineyim, sizin de anlamanız açısından. Arkadaşlar, beyefendiler konuşurken Leyla Halid zaten yoldaşım. bu yoldaşımla biz Beyrut'ta, Bar İlyas'ta görüşmüştük onu söyleyeyim, yabancım değil. Birinci söyleyeceğim şey, Arapçada devrim kelimesi çok geniş ve esnek bir kelimedir. Bir halk ayaklanmasına da devrim diyebiliyorlar, bu Arap ülkelerindeki şeylerde de devrim deyip geçiyorlar. Aslında çok geniş bir kavram çünkü Arapçada sawra dedikleri. Dolayısıyla bence burada devrim dendiği zaman artık hangi cümleden neyi çıkaracağınızı size bırakacağım. Türkçeden biraz farklı bir anlamı var devrimin, Türkçede biraz sola mal olmuş bir kelimedir, bunu bilirsiniz. Bilmenizde yarar var.

İkinci söyleyeceğim şey, yanımdaki iki yoldaştan da anlayacağınız gibi

⁸ Ortadoğu Uzmanı / Araştırmacı-Yazar

Türkiye’de tabii Filistin meselesine ilgi epey azaldı. Artık eskisi gibi değil. Yani gerek sol çevreden gerek de Türkiye’de İslami kesimin Filistin meselesini kendine ram etmeyle, daha doğrusu çok pragmatist ve hatta biraz eyyamcı politikayla ram etme meselesinden ötürü herkes şimdi Filistin meselesine sahip çıkmış görünüyor ama öyle değil. Ben daha önce de Leyla Halid gelmişti, hatırlıyorum konuşmamızda. O Gazze’ye olan bombalarda, yardımlarda, mesela Tabipler Birliği çok yardım etmek istemişti, KESK çok yardım etmek istemişti ama ne yazık ki mevcut iktidar o zaman bütün yardımların Hamas’a gitmesini istedi ve bu yardımların önünü kesti. Bu da aslında iktidarın Filistin meselesinde çok fırsatçı, çok eyyamcı hatta pragmatist bir politika güttüğünü de bilmemizde yarar var. İki de bir Filistin derler, İsrail’le Mavi Marmara konusunda en kapıştıkları günde yetkililerin evlatları ticari gemilerle İsrail’le bir sürü ticaret yaptılar; gizli ya da açık, bunu biliyorsunuz. Daha önce farklı şeyler söylerken. Hatta Mavi Marmara’nın deyim neredeyse mağdurlarına bile “Bana mı sordunuz da gittiniz?” diyen bir iktidardan söz ediyoruz.

Üçüncüsü; yine mevcut iktidarın Suriye’ye özellikle aktif müdahale ettiği, emperyalist güçleri de o bölgeye çektiği dönemde, dikkat ederseniz Filistin meselesi sırf Türkiye’nin bu müdahaleciliği nedeniyle bayağı ciddi biçimde bir darbe yedi. Bir de bir şey söyleyeyim; yine Arapçada cihat her zaman bizim anladığımız anlamda cihat olmayabiliyor, kelime anlamı, kavramı açısından. Biraz önce Enis Nakkaş dedi “İki türlü cihat var.” Hatta üç türlü var. Birisi tasavvufta cihat, biriside bildiğiniz şu anda fundementalistlerin yani kökten dincilerin, şu anda bizim Cemaatül Musallahel İslamiye falan dediklerimiz, İslamcı silahlı güçler. Yani IŞİD, Kaide vs. falan dediklerimiz. Bunların cihat anlayışı farklıdır ama çok zaman Arap ülkelerinde cihat aynı zamanda mücadele anlamına geliyor ki geniş bir kavramı içeriyor. Bu da bazen ulusal kurtuluş savaşı için çağrıya da yol açan ya da çağrıyı da anlamlandıran bir cihat kelimesi. Onun için, eğer cihat geçerse söz arasında bunu IŞİD’in, El-Kaide’nin cihadı diye; hatta buradakilerin cihadı diye anlamayın. Cezayir Devrimi başladığında cihada çağrı yapıldı ama o Fransız sömürgeciliğinden kurtuluş için bir çağrıydı,

basit bir çağrıydı ama aslında mücadele çağrısıydı. Onu bir söylemiş olayım.

Dördüncü bir konu. Valla geçen gün ben Avrupa'daydım, onu söyleyeyim. Benim Filistin'e gidip geldikten sonra hem Filistin meselesini anlatan hem de kendi anılarımı yazdığım bir kitap vardı Filistin üzerine. Avrupa'da tek bir tane götürmüştüm, satılmadı. Satılmamasının nedeni şu: "Ya bu Filistinliler de Saddam'a yardım ettiler" diye. Doğrudur, Filistinlilerin bir kısmı Saddam'a yardım etti, Abu Nidal gibi, Cephethül Nidal gibi, bilmem kim gibi falan. Bunlar yardım etti ama sonuçta unutmayalım ki Filistin'de marksistler de vardı. Cephethül Şabiye gibi, Cephethül Demokratiye gibi veya diğer marksist örgütler vardı. Başından beri Kürt hareketiyle hem dayanışma içinde oldular hem de Kürt hareketini epey oranda hem örgütsel eğitimden hem de silahlı eğitimden geçirdiklerini bilmenizde yarar var. Yani toptancı bir mantıkla "İşte bunlar Saddam'a yardım etti" falan. "Saddam'a yardım eden kim?" sorusunun cevabını bulduğumuz zaman diğerini de buluruz. İki olay anlatayım: Talabani bizzat bana anlatmıştı. Dedi ki "Biz 1975 yenilgisinden sonra Suriye'ye geçtik ve Cephethül Şabiye..." hatta Marilyas'ı falan anlatıyor "Beyrut'ta onlarla çok görüştük, onlar bize silah aktardılar vs. onların iyiliğini asla unutmam" derdi. Ve Cephethül Demokratiye dediğimiz Demokratik Cephe, Kürt hareketine Beka vadisindeki kampını hileyi şeriye yoluyla devretmiştir. Bunu bilmenizde çok yarar var diye söylüyorum çünkü iyi bilirsek dostumuzu düşmanımızı da iyi tanımlarız diye düşünüyorum. Buna burada bir açıklık getireyim istedim. Gerisi, efendim bugünlerde bence Filistin çok zor günler yaşıyor; hem toprak yönü var hem de göçertilen, tehcir edilen Filistinlilerin, 4-5 milyona yakın, dışarıdan dönme hakları için protesto yürüyüşleri var. Hem Amerika'nın yüzyılın, asrın yani, barış projesi diye yutturmaya çalıştığı, aslında Filistin'i topyekun imha etmeye, yok etmeye yönelik bir proje, Suudilerin de vasıtasıyla, o da çok önemli, proje var. Son dönemde Tehdiye adı altında Mısır'ın Hamas'la İsrail arasında arabuluculuk ettiği, Çatışma yerine Sükûnet, adı altında bir proje var ki bu proje aslında Gazze'yi tümüyle Filistin hareketinden ayırma ve Gazze'ye,

İslamcılarının da, Hamas'ın da tam da istediği bir şekilde, orada bir beylik verme; Batı Şeria'yı da tümüyle, deyim yerindeyse, İsrail Siyonistlerinin işgaline devretme ve bunu meşrulaştırma. Burada da toprakların mübadelesi diyebileceğim bir proje yürüyor. Efendim neymiş, Batı Şeria'da Yahudi yerleşim birimleri o toprakları alacaklar, o topraklar meşru olacak, İsrail'in olacak; Golan gibi yani. Onun bir kısmım topraklarını Ürdün verecek, Doğu Şeria'dan Filistinlilere verecek. Ürdün de Suudi Arabistan'ın bir çölünden iki adayla bir bilmem kaç yer alacak diye çok tehlikeli, son derce riskli, Filistin halkının geleceğini de karartacak bir projedir. Gerisini size bırakıyorum. Arkadaşlar zaten konuşacaklar.

LEYLA HALİD⁹

Hepinize iyi günler diliyorum. Burada güzel bir günde birlikteyiz, güzel insanlarla birlikteyiz. Ancak aynı zamanda binlerce tutuklu var Türkiye'deki cezaevlerinde. Binlerce tutuklu da; aralarında kadınlar, İsrail tutukevlerinde tutulan kadınlar, onlar da boş bağırsak, boş mide savaşı

⁹ (Filistin) FHKC Merkez Komitesi

yürütüyorlar şu an. Hangi zamandan bahsedelim o zaman biz? İzin verirsiniz onlara bin bir selam gönderiyorum, hepsine. Saygılarımın en derinini gönderiyorum onlara. Ve onlarla da gurur duyuyorum, onu da ifade etmek istiyorum. Gerçekten cellatlara karşı savaşta en öndeki cephede savaşan onlardır zaten. Biz barıştan niçin konuşuyoruz, niçin barıştan bahsediyoruz? Kurbanlar genellikle, kurbanlar gerçekten bu gizli kelimeyi, terimi ararlar. Yani şiddetin kurbanları, terörün kurbanları, işgalin kurbanları, zorbalığın kurbanları; bunlar halktır, hepsi halktır. Bu halklar barış içinde yaşamak istiyorlar zaten. Barış kavramı da, zaten kavramsal olarak da barış ve adalet üzerinde kuruludur. Hangi barış yani? Bütün barışların adalet üzerine kurulması gerekir. Hangi barış olursa olsun. Barış sözcük olarak çok kez kendini gösterdi. Birleşmiş Milletler'in sözleşmelerinde yerini almıştır. Özellikle Cemiyeti Akvam [Milletler Cemiyeti] olsun, Birleşmiş Milletler olsun, Güvenlik Konseyi olsun, II. Dünya Savaşından sonra göstermiştir. Bütün dünyanın barışa ihtiyacı vardır çünkü. Ancak bu barış kelimesini işgalcinin ağzından çıkınca, emperyalistlerin ağzından çıkınca, zorbalardan ağzından çıkınca bu barış sözcüğü, kavram değişiyor. Anlayışı değişiyor. Barış onlar için başkalarının boyun eğmesidir, bu anlam gelir. "Bize tapın" anlamına geliyor. Oysa biz, öyle bir kavramdan bahsediyoruz ki büyük bir insani değer içeren bir kavramdan bahsediyoruz. Yani, kökenini, gücünü, uluslararası halkların kendi kaderlerini belirleme hakkı olduğunu, oradan kaynaklanan bir barıştan bahsediyoruz. Hangi barış? Bütün barışlar. Eğer bir barış adalet üzerine kurulmuyorsa barış anlamına gelmez tabii ki. Mazlum milletlerin barışı olması gerekir. Yoksa apaçık teslim olmak anlamına gelir aksi takdirde. Dolayısıyla kavramların karışmaması gerekir diye düşünüyorum. Geleceğimizi kurmak istiyorsak, halklarımızın geleceğini kuracaksa terimleri de yerinde kullanalım. Çünkü II. Dünya Savaşından sonra baktığımızda, şunu da söyleyeyim, atom bombaları Hiroşima'ya, Nagazaki'ye atıldıktan sonra dünya neyi keşfetti? Dünya şunu keşfetti: aslında barış için kullanılması gereken bütün bilimsel, teknolojik gelişmeler II. Dünya Savaşında halkları yok etmek için kullanıldı. II. Dünya Savaşı nasıl bitti? Atom bombasının

iki şehre atılmasıyla bitti. Tabii iki kentin tüm insanlarını da yok ederek bitmişti. Bunların tabii ki etkileri, bu bombaların etkileri şu ana kadar devam etmekte, bakıyorsunuz. Hastalıklar, o bölgedeki insanlar, gelecek kuşakları dahi etkilemiştir.

Şu soru her zaman kafamızı kurcalar, hatta bugün bile, salona girmeden önce de. Birçok ziyaretimde de zaten sorardım hep kendi kendime, Türkiye'ye gelmeden önce ya da geldiğim sırada. Soru şuydu aslında her zaman: Kürt davasına, Kürt meselesine nasıl bakıyorsunuz? Hepsinden önce şunu söyleyeyim. Bu soruya yanıtlım şöyledir: Bir zulüm varsa, zalimle mazlum arasında böyle bir şey varsa, biz de bu zulmün kurbanlarıyız. Kaynak ne olursa olsun. Çünkü ben de zaten Filistinliyim, kurbanım zaten. Ben de işgalin kurbanıyım halk olarak, birey olarak. Aynı şekilde, tarihte baktığımızda, Türk tarihi, Kürtlerin tarihine de baktığımızda Osmanlı Devleti'nden sonra topraklar sömürgeciler bölüşüldüğünde; İngiliz, Fransız sömürgeciler tarafından Osmanlı toprakları paylaşılınca bu bölge de paylaşıldı zaten. Şunu söyleyebilirim: Orada masada oturanlar, bir tanesi diyordu ki o zaman; "Sınırlar zikzak, eğri olacağına cetvelle çizilsin ki daha rahat olsun." O zaman ne oldu? Kürt halkı böylece bölündü. Ama suçsuzdur kendisi, masumdur. Kimse onlara bir şey danışmadı ki. Aynı ilke, prensip bu halka da geçiyor. Bizim başımıza gelen onun başına geliyor. Biz kendi kaderimizi kendimiz belirleyeceğiz, hep beraber. Kürt halkı için bunları söyleyebilirim. Ve bu halk güvence altında bir halktır aslında. Bizim de, sizin de, Kürt halkının da, mücadelesi de... Mücadele etmekte de haklıdır Kürt halkı. Silahlı mücadele dahil olmak üzere. Birleşmiş Milletler'in 8. maddesinde de yer almaktadır. Bu halkın güvence altındaki hakkıdır aslında. Dolayısıyla artık kullanıp kullanmama özgürlükleri kendilerine aittir. Ancak halk kendi kaderini kendi belirleyecek, kaderini kendi toprağında belirlemesi lazım. Gurbette değil ya da başka ülkede yaşayarak değil. Tıpkı Filistin halkının başına geldiği gibi. Filistin davası, arkadaşlar, Kürt davasından ya da Kürt meselesinden biraz benzemezlikler söz konusu. Aslında zulüm konusunda benzeriz, tamam, tarihsel anlamda. Ancak arada Türkiye'deki bu bölünmüşlük baktığınız-

da Arap topraklarında da yaşandı zaten. Dolayısıyla, mesela Şam diyarı derken aklımızda Filistin, Lübnan, Suriye, Irak'ı kapsardı. Bunlar da zaten devletlere bölündü. Aslında Şam diyarı derlerdi bu dört ülkeye. Filistin'e baktığımızda Arap devleti olarak tanınmadı ama işgal edildi. Dolayısıyla tarih böyle başka bir örneğe tanık olmamıştır, İsrail diye bir devletin varlığına, başka bir örneği yoktur. Dünya öyle bir şeye tanık olmamıştır. Yani Filistin toprakları üzerinde kurulan bir İsrail'den bahsediyoruz. Dolayısıyla İsrail'in kendisi bizim topraklarımız üzerinde doğal bir varlık değildir. Ancak, II. Dünya Savaşından sonra Siyonist hareket buna ön ayak olmuştur ve zemin hazırlamıştır Nazilerin Avrupa'da yaptıkları, birtakım katliamlar işlediklerinden bahsedilir.

Filistin toprakları üzerinde Filistin halkının kendisinin yaşamı kurması gerekir. Ancak bu halkı ne yaptılar? Göçe zorladılar. Zorluklarla mücadele etmek durumunda kaldılar. Dışlandılar, katliamlara maruz kaldılar. Der Yasin'de, Kefer Kasim'de... Bütün buralar, hala Filistin'de katliamlar devam etmektedir. Yine Filistin halkı, kendi kaderini belirleme konusunda kimse onun görüşünü almadı, görüşüne başvurmadıkları için de tarihsel anlamda da tarih boyunca da Siyonistlere karşı mücadelesi devam etmektedir. O zaman İngiltere Dışişleri Bakanı Balfour Deklarasyonu'ndan beri, 1917, Yahudilere Filistin'de bir ulus devlet kurmalarını söyler. Oysa orada da Yahudi zaten vardı. Yahudiler rahat rahat yaşıyorlardı. Filistin'in Yahudisiydi bunlar. Ulus olarak değil, milliyetçilik yoktu. Şu ana kadar da Yahudiliği de din olarak kabul etmiyorlar. Ulus olarak, bir tür milliyetçilik olarak kabul ediyorlar. Buradan hareketle Filistin halkı boş durmadı. Balfour Deklarasyonu'na karşı çıktı. Birçok devrim yaşandı. Mesela 1922, 1929 olsun. 1936 devrimi olsun. Hareketler bütün bunlar, halk hareketidir. Zaten Kassam hareketine kadar, bilindiği gibi Filistin'e kendi yardım için gelmişti zaten biliyorsunuz, sonradan suikasta kurban gitti. 1948'e geldik. Siyonistler; Holokost'tan kaçarak gelenler mesela. Gelip daha da çok yayılmaya başladılar. Çok tarihsel bilgilere gerek yok, bunları biliyorsunuz zaten sanırım. Bu hal durmadı, mücadeleden vazgeçmedi. Bütün bu komplolara rağmen devam etti. Şu anda zaten en büyük, daha da bü-

yük sıkıntı yaşamaktadır. Buna rağmen durmaksızın devam etmektedir mücadelesine. Bunların ellerinde kalsa, halk olarak değil, belki hakların düşünmelerini bile yok etmek isterler. Ama Filistin'in varlığını fiziki olarak ve ruhsal olarak yok etmek isterler. Bunun için de her türlü yönetime başvururlar ama hangi yönetime başvurlarsa başvursunlar kimliğimizi asla yok edemezler. Filistin halkı öyle aşamalardan geçti ki. Kendi gücüne güvendi. Bu kadar göçe zorlanmadan, dağılmadan, kovulmadan, komşu ülkelere dağılmadan. Bilindiği gibi, kendine güvendi ve kendi yaralarını kendisi sardı. Hem umutla, "Bir gün mutlaka evime gideceğim, bir gün mutlaka köyüme, yurduma döneceğim..." dedi. Çünkü bilindiği gibi Birleşmiş Milletler'in 194 kararı var. İsrail, şunu kabul edeceksin: Birleşmiş Milletler'de "İsrail, devlet olarak, sen evlerinden göç eden yurtlarından göçe zorlanan Filistinlilerin evlerine geri dönmelerine izin vereceksin" kararı var. Bu katliamlara maruz kalanların diğer kuşakları. Bu koşuldur aslında. Bu koşulu Birleşmiş Milletler'in kendisi koydu aslında.

Ancak o dönemdeki güçler dengesine baktığımızda; II. Dünya Savaşı'ndan sonra özellikle İsrail'i tanıdılar bilindiği gibi. Şu ana kadar da aynı şey devam ediyor. Hala sığınmacıyız, hala göçmeniz, hala mülteciyiz. Ne yaptılar? Değişik ülkelerde yaşadılar Filistinliler, değişik koşullarda yaşadılar. Birçok sıkıntı yaşadılar bilindiği gibi. Düşünsenize, yurt yerine size bir çadır veriyorlar. Dünya bize bir çadır verdi, ne güzel, yaşıyoruz diye. Düşünsenize, birazcık da, birkaç paket de gıda yardım paketi verdiler, alın yaşayın. Biz yaşamak isteyeceğiz, ayakta kalmak istiyoruz; bir tek yaşamak değil. Dolayısıyla, biz çadırı yıktık, başka bir çadır kurduk kendimize. Silahlı mücadele çadırını kurduk, 1967'den sonra tabii ki. Bu da bizim hakkımızdı zaten. Dolayısıyla toprağımızı, hakkımızı savunmak için buna başvurduk. Dolayısıyla büyük bir silahlı mücadeleye geçtik. Bu konuda Faik Bey de katılmıştır zaten, birçok operasyona katılmıştır kendisi bizimle. Bizim kampımızda, tabii ki, bizim kampımızda. Bu mücadele arkadaşlar, özelliği bakımından, haklı bir davayı temsil ediyordu, bu yüzde yüz ahlaki bir davaydı. Bir İsraillilerden, Siyonistlerden daha üstünüz. Çünkü davamız haklı bir davadır, ahlaki bir davadır. Bu silahlı mücadele başladı-

ğı günden beri bu komplolara karşı devam etmektedir. Düşmanlarımızın kampları ne istiyor? Şunu istiyor. Düşmanlarımızın kamplarının yaptığı şey, amaçları çok açık. Nedir? Bir kere, bir tek İsrail değil. Siyonist hareket var. İsrail bir üstür, maddi olarak üstür. Siyonist hareketin ve emperyalizmin üssüdür İsrail. Emperyalistler ve bunların başında ABD ve Arap gericiler dahil olmak üzere; işte düşmanlarımızın kampı budur, bunları kapsıyor. Bunların bize yararı yoktur zaten. Ancak bizim için karşımızdaki tablo çok açıktır. Biz bu kampla mücadelemizde yalnız kalmayacağız. Biz bir parçasıyız tabii ki. Arap hareketlerinde gördük bunu, uluslararası çapta gördük desteği. Dolayısıyla Filistin davasının üç boyutu var: Filistin, Arap ve dünya. Evrensel anlamda söylüyorum. Dolayısıyla birçok özgür insan gördük dünyada. Dünyanın bütün özgür insanlarından bize silahlı mücadeleye katılmak için gelenler oldu, tutuklananlar oldu, şehit düşenler oldu. Bize yardım için gelenler oldu tabii. Çok iyi ilişkiler kurduk başka hareketlerle, fraksiyonlarla, bütün dünya çapında. Dolayısıyla şunu söylemek isterim: Bütün bunlar niçindi? Bütün bunlar zulme karşıydı, zulmü yok etmek istiyorduk. Halkımızın maruz kaldığı zulme karşıydık bizzat. Dolayısıyla, bu düşmanı yenecek durumda değiliz. Biz şunu anladık; bu savaş tarih boyunca yapılacaktır. Gerçekler üzerine kurulu bir mücadeledir ancak stratejik anlamda biz ne istiyoruz? Kendi toprağımızı, yurdumuzu kurtaracağız. Düşmanlarımız tarafından işgal edilen topraklarımızı kurtarmak istiyoruz, başka da bir amacımız yok. Dolayısıyla şuna hiç şaşmayın. Günün birinde duyarsanız mesela günün birinde bir barış konferansı yapacaksak biz teslim olmayacağız. Oslo'daki gibi teslimiyet üzerine kurulu bir barış görüşmesi olmayacak. Silahlı mücadele kendi kimliğini ortaya oymuştur. Başka da yol yoktur. Filistin Kurtuluş Örgütü de bunu yapmıştır zaten. Silahlı mücadelemiz derken bunu kast ediyorum. Ancak maalesef şunu da söylemek durumundayım: Bir kısmı yani Filistin burjuvazilerini temsil eden, gidip oradan ayrılanlar oldu tabii ki. Burjuvazi kesimini temsil eden ve ulusal bir anlamda değil de başka bir rotaya kayanlar oldu tabii ki. Biz başkenti Kudüs olan bir Filistin'den bahsediyoruz. Bu amaçlar henüz yerine gelmedi, gerçekleştiremedik çünkü

birkaç yıl içinde yapamadık bunu. Bu savaşım tarihsel bir savaşımdır. Bir kuşaktan diğer kuşağa geçecektir, kuşaklara ihtiyacımız var. Birçok, Oslo anlaşmaları yapıldı, imzalar atıldı. Ancak bu bağlamda şunu söyleyebilirim: Oslo'dan önce, mesela en büyük Arap devletini düşünün; Mısır. Orada Mısır'ın kendisi 1973 Ekim savaşından sonra gitti, Camp David anlaşmasını imzaladı İsrail'le beraber. İlk defa İsrail'e karşı duruşun ilk resmi delinişiydi yani. Aslında bütün Araplar İsrail'e karşı duruyorlardı, orada Mısır'ın yaptığı anlaşmayla delinmiş oldu. Barış gerçekleşmedi, tam tersine kin ve nefret daha da derinleşti; Siyonist terörizm daha da derinleşti.

Şu an 7 bin tutukludan bahsediyoruz. Erkek ve kadın. Annelerden bahsediyoruz, yaşlılardan bahsediyoruz. Hepsi İsrail cezaevlerinde şu an. Her gün sayıları artıyor. Mezarlarımız da şehitlerle doluyor. Bir tek Filistin'de değil, bütün komşu ülkelerde ya da Filistinlilerin gittiği ülkelerde; Tunus'ta, Lübnan'da. Filistinlilerin gittiği her yerde. Suriye'de, Irak'ta. Filistinli oralarda ya şehittir ya da mücadelecidir. Ancak bu anlaşmalarla, özellikle Oslo'da olup bitenler yol açtı, bir şekilde yol açtı, barışsızlığa giden bir yol açtı. Hem teslimiyete giden bir yoldan bahsediyorum. Dolayısıyla, kelimeler ne olursa olsun, barış derken tam anlamına, içeriğine bakacağız. İçeriği de nedir? Özgürlüktür, özgürlük de müzakereyle satın alınmaz. Dış çekilir gibi çekilip elde edilir özgürlük. Dolayısıyla kanlar dökülerek, devrimler yapılarak, mücadeleyle elde edeceğiz. Biz insanız. Ve biz aynı zamanda gurur duymaktayız. Barışı yapmak istiyoruz, anladığımız gibi bir barıştan, adil barıştan bahsediyoruz. Bütün halklara, mazlum halklara haklarını veren bir barıştan bahsediyoruz. Ve biz bu zulmün kurbanıyız aslında tarihsel bağlamda. Herhangi bir orta yol da kurulmasını da istemiyoruz aslında, tam barış olması lazım. Çünkü baktığımızda her geçtiği gün, her yapılan barışın arkasında Gazze'ye ambargo dâhil sorunlar yaşanıyor, Gazze'ye bakın, her Cuma gidip tellerin, tel örgülerin arkasından sesini yükseltmeye çalışıyor. "Toprağıma dönmek istiyorum" diyenlerin sesleri yükseliyor. Buna rağmen bu halk kalacaktır, mücadeleye devam edecektir. Ümmetçi boyutumuzdan da hareketle, direnişçi ilişkilerimiz, sizlerle de devam edecektir. Yani bu boş bağırsaklar,

boş mideler savaşımdan bahsediyoruz dedik. Onların yanında olmaya da devam edeceğiz biz. Çünkü dünyanın yaşadığı değişimlere baktığımızda, şu da artık olmazsa olmazdır: Güçler dengesinde de birtakım dengeler değişiyor. Amerika dünyanın efendisi rolündeydi bilindiği gibi. Şu an çok kutuplu bir dünyadan bahsediyoruz, bu da devam edecektir. Dolayısıyla bizler savaşımın bir parçasıyız. Bütün halklara düşman olan kampla biz karşı karşıyayız zaten. Bir tek Filistinliler değil. Ben şundan eminim: Öyle bir gün gelecek ki o gün de biz. İsrail orada ama toprak bizim yurdumuz olarak kalacaktır, İsrail'e rağmen. Teşekkür ederim.

Faik Bulut: Leyla Halid'e teşekkür ederiz. Bu, Oslo gerçekten, Filistin İsrail görüşmeleri aslında FKÖ demek. Arafat'la İzak Rabin'in görüşmelerine en büyük diplomatik yenilgidir. Yani bir bozgun kadar büyük bir yenilgidir Filistinliler açısından. Hala o Oslo belasını çekiyorlar. Edward Said bir ara söylemişti, Filistinli malum, Oryantalizm'in yazarı. Edward Said şöyle demişti: "Gittim, Arafat'a belki 10 defa dedim. Bu kadar güvenme büyük devletlere, özellikle Amerika'ya. Bir gün gelir, seni arka taraftan dolandırır." Nitekim, ikinci Camp David dedikleri, Ehud Barak'la Arafat'ın son görüşmesinde de böyle oldu. Bizde de bir Oslo oldu ama elimizi kolumuzu bağlayamadılar fakat bizi oyaladılar. Bunu söyleyeyim. O zaman da ben bizim Kürt kardeşlerime ya da solcu kardeşlerime diyordum, "Bu iktidar xapinok e" diyordum "Xwe binêrin" Yani, bu çobanaldatan kuşudur. Buradan barış marış çıkmaz diyordum. Onu söylemiş olayım, Oslo'dan. Böyle devam edelim. Evet, söz sırası Mervan Bey'de, kendisine veriyorum.

Ben de KESK'e çok teşekkür ediyorum. Konfederasyon olarak gerçekten bize bu fırsatı verdikleri için. Gerçekten güzel bir toplulukla birlikteyiz. Özellikle de barış için savaşımlarla birlikteyiz. Çok büyük bir laftır bu benim için, çok büyük bir sözdür bu. Bu arada Faik Bey'e de teşekkür ediyorum başkanlığından dolayı. Tarihi bir birikime sahiptir kendisi konuyla ilgili. Barış ve savaş diyoruz. Ben aslında Filistin davasından bahsederken, standartlara baktığımızda, Amerikan stratejisinden bahsederken barışa da değineceğiz tabii ki. Şimdi barış ve savaş. Geleneksel görüşe baktığımızda hep şu söylenir, Clausewitz'in görüşüdür. O da nedir? Savaş, siyasetin devamıdır. Aynı zamanda da siyaset de savaşın devamı olabiliyor. Bu olabiliyor ya da olmuyor, hesap tutar tutmaz. Ancak bunun en büyük örneği de savaşlarda birçok başarı elde edebilirsiniz, aynı zamanda da siyasette düşmanın başarı elde etmesini engelleyebilirsiniz. Biz de halk olarak mücadele ediyoruz, kurban veriyoruz, fedakârlık yapıyoruz, kolay bir iş değil. Dolayısıyla savaşla barış kavramlarını tekrar

¹⁰ (Filistin) Yazar - Siyasi Analist

gözden geçirmemiz gerekir diye düşünüyorum. Enis kardeşim de Amerika'nın stratejik ilişkilerinden bahsetti. Ben biraz daha detay vereceğim, dördüncü rolünden bahsedeceğim Amerika'nın. O da şudur: Bölgenin tamamını kapsayacak biçimde aslında. Filistin davası niçin var? Çünkü İsrail varlığı var, Siyonist varlık var. Aslında Filistin'i işgal etmiştir. Aslında Filistin'i işgal etti, bölgenin geleceğini de işgal etmek istiyor. Yani Filistin'i işgal etmekle yetinmiyor. Bunun arkasında da emperyalizm var, kendisi var zaten. Bölgenin gelişmesini de engellemek istiyorlar. Dolayısıyla, Filistin davasına karşı duruş Amerikan politikasının temelidir zaten. Amerikan stratejisine baktığımızda İsrail'in stratejisiyle uyuşmakta zaten, bunu herkes bilmekte. Dolayısıyla şunu da söylemek isterim: Trump'ın mesele bütün bu kepezelik kokan davranışlarına rağmen, bakıyorsunuz, bu zaten açıklamalara da yansıyor. Trump'un kendisi de, yaptıkları aslında emperyalizmin gerçek yüzünün ifadesidir.

Aslında şöyle bağlayacağım ben; savaştan sonraki boşlukları biz doldurmak istiyoruz. Birinci ve ikinci Körfez savaşları oldu biliyorsunuz. Bunların sonuçları ne oldu Filistin davası bakımından? Madrid'e kadar başladı. Ne yaptı Araplar? Madrid'e gitti o zaman. O dönem barıştan bahsetmeye başladılar, stratejik seçenek olarak barıştan bahsetmeye başladılar. Yani Amerika barış adı altında, barış görüşmeleri adı altında bölgenin yapısını tekrar değiştirmek istiyor. Ondan sonra bir aşama daha geçtik, neydi o? Engeller. Oslo özelinde engeller vardı. Mesela İsrail'in oynadığı birtakım şeyler oldu. Amerikan stratejisi çerçevesinde, İsrail'in o büyük, kalın sopasını kullanmaya başladı Oslo gölgesinde. Bu arada İsrail hem Batı Şeria'ya hem Gazze'ye üç saldırı düzenledi. Bir ton insan öldürdü. 2006'yı düşünün, savaş olarak, Lübnan'a girdi. Neymiş, bu aslında yeni bir Ortadoğu kurma adı altında gerçekleştirilen bir girişimdi. Direnişi yerle bir etme, ayaklar altına almak amacıyla, ezmek anlamında bir şeyler söylemişti. Ancak Condeleezza Rice da bunu dile getirdi. Şuna da dikkat etmenizi isterim; bir sonraki aşamaya geldiğimizde, o da Arap baharı dediğimiz aşama. Bu aşamada sanki Arap bölgesi olarak stratejik bir tür uyum sağlama dönemine geçildi. Bu da aslında gizli saklı bir şey

değildi. Birçok güçle zaten iş birliği ortadaydı. “Birçok ülkeye müdahale ettiririz.” Diyelim ki nedir, Amerika başkanı diye biri geldi, adı ne olursa olsun. Mesela bazen adına Hüseyin diyoruz ve Kahire’de konuşması oldu mesela, İslamiyet’in iyiliklerinden bahsetti. Her gelen başkan İslamiyet’e karşı güzel şeyler söylemeye başladı. Aslında bu bir kullanmadır. Ondan sonra Amerikan stratejisi farklı biçimlerde kullanmaya başladı. Siyah ayaklar olarak kullandı. “Siz nasıl Amerika olarak bunu yaparsınız?” gibi direnişler ortaya çıktı. Yani bunların da büyük yankıları oldu tabii ki Filistin davası konusunda. Dördüncü konuya geldiğimizde, şu anki kendi aşamamız. O da dediğimiz gibi, çağın, deyim yerindeyse, en büyük darbesidir bu bence. Buna biraz dikkat etmemiz gerekir aslında. Yine, Körfez Savaşından baktığımızda, ondan sonra stratejik uyum sağlama savaşı, şu anda yaşanana bakıyoruz, olup bitenler bakımından, orada orduları siyasete sokma girişimleri devam ediyor. Ordular siyasete müdahale ediyor. Bakın, Sudan’da ordu var, Mısır’da ordu var, Libya’da ordu var. Düşünsenize, Tunus’ta, Cezayir’de ordu var. Şu da söyleniyor: Lübnan ordusunu da silahlandırma görüşü şu anda ortaya atıldı. Mesela, bazıları diyor ki “Fransızlar değil Ruslar müdahale etsin Lübnan ordusunun silahlanmasına. Bu konuda da girişimler söz konusu. Mesela İran ordusunun Devrim Muhafızları var, onu terörizmle suçluyorlar biliyorsunuz. Dolayısıyla, oraya karşı da bir girişim var şu an. Ulusal devlet içten yıkılmaya yelteniyorlar. Yine, güvenlik koalisyonuna baktığımızda şunu görüyoruz: Paralar, paralar; mesela dolar ülkeler diye bir şey ortaya atıldı. Paralar veriliyor ama nereye gidiyor? Aynı yere gidiyor. Bunların da daha da kötüsü aslında; belki daha sonra tartışabiliriz. Mesela en son İsrail seçimleri. Netanyahu şu an yerleşimcileri temsil ediyor aslında. Mesela bazı şöyle söylemler de var: Dışarıdan gelen yerleşimciler karar sahibi olamaz diyenler var. Ordunun sözü geçer diye laf edenler var mesela. Seçim kampanyalarında bunlar dile getirildi zaten. Bu seçimdeki konu.

Çağımıza geldiğimizde eksene dair bir soru var, çağımızın daha öncesi de dediğimiz şeye geldiğimizde. Deniyor ki “Filistin davası niçin bitiremiyoruz? Niçin anlaşmayla, müzakerelerle bitiremiyoruz?” 5 yıl önce

yapabilseydiniz yapardınız zaten. 10 yıl önce, 20 yıl önce yapsaydınız yapabilirdiniz. Şu ana kadar herhangi bir anlaşma imzalanmış değil, yapılabilmiş değil. Ancak şu bence, şunu söyleyeyim: hiç kimse Filistin halkını asla hezimete uğratamaz. Ve bu düşman bilindiği gibi Filistin fikrini ortadan kaldırmak istiyor. Yani orta yol bulup da anlaşma yapmak değil, Filistin fikrini öldürmek istiyor. Yani Oslo aslında başardı. Oslo neyi başardı? Oslo şunu istiyordu: Şu anki varmak istediğimiz noktaya varmak istiyordu Oslo. Aslında biz vardık; dolayısıyla Oslo başarılıdır bence, hezimet değildir, başarısızlık değildir. O günlerde neler yapılabilseydi bugüne kadar gelemezdik mesela. Şu anki olup bitenlere gelemezdik. Bunu İsraililerin kendileri de dile getiriyor zaten. Şuna da geliriz: Son çözüm olarak dedikleri şeye bakıyoruz. “Son çözüm Filistinlilerin elinde değildir” diyorlar. Filistinlilerin her zaman diğer Araplardan bir çekinceleri söz konusu. Araplar Kudüs’ü kurtarmak istiyorlarsa o zaman bu İslami bir konudur. Bunun referansları vardır. Kudüs bir tek Filistin’e ait değildir gibi. Bu bir ayrışmaya da söz konusu olabiliyor. Mesela bazen diyor ki, Arabistan bayrağı çekmeye çalışıyor. Kişilere bakın. Netanyahu lehine adam, taraf-tarı olmuştur Netanyahu’nun. Şu an Arabistan, Amerika, İsrail üçlüsünü ortaya koyuyor. Şunu da görüyoruz. Belki biraz daha detaya girilir diye düşünüyorum ama, Kudüs’ün sembolik bir değeri var zaten ayrıca. Amerika’nın, İsrail’in Kudüs ile ilgili ne yaptığı şeylere baktığımızda görüyoruz ki Amerika’yla güvenlik ilişkilerini kesmeyen birçok Arap ülkesi var, Körfez ülkesi var. Elçilikler devam ediyor, diplomatik temsilcilikler devam ediyor. Geri plandan da “Filistincilik, Filistincilik” diyorlar mesela bu Araplar. Filistinlilere bakın, dünyanın birçok ülkesine yayılmışlardır, misafir olarak yaşamaktadırlar diaspora olarak.

Birleşmiş Milletler’in güvenlik kararlarına bakın, mesela Filistin dışında yaşayan sığınmacıların sorununa çözüm getirmek için uğraşmaktansa tam tersini yapıyorlar; bu sorunu ortadan kaldırmaya çalışıyorlar.

Yine, Arap baharından sonra şunu görürüz: Mesela sığınmacılar ya da göçmenler davasını, meselesini artık farklı mecralara sokmaya çalışı-

yorlar. Artık Suriye’de olup bitenlerde zaten bu şekilde değerlendiriliyor. Mesela Avrupa’nın gözünde herkes sığınmacıdır artık, herkes mülteci. Esas Filistin iltica davası bir kenara atılmaya, üzerine bulutlar çekilmeye çalışılıyor. Esas Filistin mülteciler sorununu eritmek için, yok etmek için bunlara başvuruluyor. Şunu da söyleyebilirim bu konuyla ilgili; Batı Şeria. Batı Şeria konusu ile ilgili Trump’ın temsilcisi oraya ilk geldiği gün dedi ki: “Sözde İsrail işgali”. Bakın, sözde dedi. Bu sözünü Oslo’dan hareketle söyledi zaten. Çünkü bilindiği gibi Oslo’da A, B, C bölgeleri kuruldu. İşte şu bölgede “Üzerinde anlaşmazlık devam eden bölge” dendi mesela Kudüs için.

Yine önemli başat konulara baktığımızda, şunu söyleyebilirim: Bir pakt kurulması gerekiyor tabii ki çözüm için. Nasıl bir pakt olacak bu? NATO’ya bakıldı. Arap NATO’sundan bahsediliyor. Riyad’da toplandılar, Varşova’da toplandılar mesela. Askeri Arap NATO’su ya da İslam NATO’su diyorlar. Aslında benim dileğim odur ki böyle bir Arap NATO’su yerine kendi coğrafyasında her türlü emperyalist oyunlara karşı Arap halklarının kendi haklarını, bağımsız bir şekilde savunacak, hiçbir emperyalist tahakkümü kabul etmeyen bir ARAP BİRLİĞİ kurulsun isterim. Dileğim odur ki bu NATO benzeri silahlı ARAP BİRLİĞİ Filistin davasını güdecek, Filistin davasının üzerinde duracak, Filistin’i kurtaracak bir nitelikte olsun., Böyle bir Arap NATO’sunu isterim tabii ki. Bir de biz Arapların bağımsız, kendi geleceğini kendisinin belirlediği bir nitelik taşıdığı için garantisi olur tabii ki.

Ancak daha çok kalkınma temelinde, kalkınma adı altında kuruluyor. Gündemlerinde kalkınma olarak toplanıyorlar. Şöyle bir soru da var, soruluyor tabii ki. Şu anki duruma baktığımızda, bence iki düzeyde tartışılması gerekir diye düşünüyorum konunun. Bir kere bir çözümsüzlük var. Otoriter siyasal rejimler var oldukça bu duruyor. Ya da Oslo’nun dile getirdiği birtakım koşullar; ekonomik, siyasi ve güvenlik anlamında, koşullar söz konusuydu Oslo’da. Bunlar da sanki bir işgalin olmazsa olmazı, işgalin parçası haline geldi, tam tersi bir etki yaptı. Dolayısıyla onlarca

müdahaleye rağmen uygulanmayan şeyler var orada. İstediklerini uyguluyorlar, istemediklerini uygulamıyorlar. Şu an mesela semboller üzerine savaşıyorlar, semboller üzerine birtakım ilişkiler var. Benim yeni bir kitabım çıktı: Sembollere yönelik suikastlar anlamında. Yani esirler var, esir ailesi var, şehitler oluyor. İsraillilerin kahramanlık değerlerini yok etmeye dönük girişimleri var. Herkes kahraman olamaz, herkes onları sergileyemez. Oturup da kürsüye çıkıp şehitleri tek tek sayabiliyoruz. Mesela Delal Muğrabi adı altında bir, düşünsenize. Kendisi bir semboldür. Küçük bir kızın adıdır bu aslında, Norveç'te mesela. Bizim bütün savaşlarımız devam edecektir tabii ki. Sembollere karşı yıkımlar mücadelesi var İsrail tarafından. Yani bakıyoruz, bazı bireysel girişimler de meydana geliyor ancak bireysel girişim olmasına rağmen toplumsal bir mesajı iletmek istiyor aslında. Onun içinde değer aileleri var mesela. Mesela STK'lar, hepsi de Filistin vatandaşı. Ya birisi şehit kardeşidir, ya esir abisidir, ailesidir. Ve bunlar, aile bireylerinin birisi mutlaka ya şehittir ya cezaevindedir. Bunlar zaten STK'lar kuruyor, STK'larla yardımlaşarak bir şeyler yapmaya çalışıyor, seslerini duyurmaya çalışıyorlar. Ya da geri dönüş diyoruz mesela; mültecilerin yurtlarına geri dönmeleri konusu. Birçok kurban verilmeye devam ediliyor. Davamızın tarihi bakımından, geleceğimiz daha farklı olacaktır irademiz var oldukça. Yani Filistin içinde siyasi olarak bakıyorsanız ki belgeler var, araştırmalar var, arşivimiz var. Mesela cephe konusunda 150 civarında yaratıcı girişim var. Kültürel anlamda, aydın kişiler anlamında, yaratıcılık anlamında 150'den fazla olgu var. Yani bütün halkların kendi kaderini belirlemesi, her halkın kendi kaderini belirlemesi koşulu bizim için de geçerlidir tabii ki. Her katıldığım toplantıda bunu söylüyorum, hiç kaçırmaksızın. En son Avrupa'da katıldığım sol grubun toplantısında da dile getirmiştım bunu. ABD'ye baktığımızda, ABD Oslo diyor, barış görüşmeleri diyor. Kendisi zaten Filistin halkının kaderini belirlemesi için ne gerekiyorsa bütün engelleri kendisi koydu, engelledi. Bu halkın da zafere kavuşmasını istemiyor Amerika. Bizim yeni bir birlikteliğe, tarihsel bir uzlaşya ihtiyacımız vardır. Bu soft savaşların, yumuşak savaşların her türlüyle birlikte. Teşekkür ederim.

Sorular ve Katkıları

Soru 1: Misafirlerimize hoş geldiniz diyorum. Ben kısaca sorumu sormak istiyorum. Şu an devletler bazında Filistin direnişine baktığımızda “Eğer şu devlet olmasa Filistin direnişi akamete uğrar” dediğiniz bir ülke var mı?

Soru 2: Merhaba. Benim sormak istediğim soru daha çok İsrail'deki Filistinlilerle alakalı. Netahyahu'nun ilk seçildiği seçimlerde ortak listeden girdiler. Bu seçimlerde Ahmet Tübi ayrıldı birlikten vs. Her halükarda Knesset'te çok ciddi bir söz hakları yok; İsrail içindeki Filistinli aktivistlerden, vatandaşlardan bahsediyorum. Bu durumda Batı Şeria'nın ilhakından Filistin'in silinmesinden bahsediyoruz burada ve plan bunun üzerine kurulu. Almaları gereken tavır nedir, iki Filistinli aktiviste göre?

Soru 3: Misafirlerin ikisine de saygılarımı sunuyorum. Ben bir şey sormak istemiştım, tabii Leyla hanım daha kıdemli olduğu için herhalde ona sormam gerekecek. Şimdi, 70'li yıllarda biz sağlık teşkilatında çalışırken

doktor asistan arkadaşlarımız vardı özellikle Filistinlilerden oluşan. Biz o zaman çalıştığımız sağlık teşkilatında onlara ulaşmaya çalışıyorduk. Sık sık bir araya gelirdik, toplanırdık. Bir takım şeyleri paylaşıyorduk. Fakat İran halk ayaklanması başladıktan sonra baktık, biz bir araya geldiğimizde, tabii o zaman, Hizbullah oluştu. Bu arkadaşlarımız “Aslında biz de Hizbullahçıyız” dediler. Biz dedik ki “Ya dünyanın neresinde görülmüş din-ci gerici faşistlerin halka barış, demokrasi, özgürlük getirdiğini? Olmaz” falan dedik. Ve o zaman bir burukluk olmuştu bizde. Zaten 1 buçuk 2 yıl sonra da 12 Eylül darbesi oldu. Şunu soracağım. Şimdi, orada belki biraz pragmatik davranmış olabilirler. O Hizbullah’ı desteklemeleri falan Filistin hareketinin birazcık zayıflamasına neden oldu mu? Bu konuda eleştiri yaparlar mı?

Faik Bulut: Anladım. Sanıyorum Lübnan Hizbullahını kast ediyorsunuz.

- İşte Humeyni de o zaman.

Faik Bulut: Lübnan Hizbullahı, tamam.

- Evet.

Faik Bulut: Humeyni’nin oradaki uzantısı zaten Hizbullah. Evet, başka soru? Buyurun.

Soru 4: Mücadele Birliği’nden Vefa Serdar. Sorum her iki konuğumuza da. Aslında barışı garantileyecek olan şeylerden biri ulusların kendi kaderini tayin hakkının tanınmasıdır. Bugüne kadar Kürt ulusal hareketi Filistin halkının kendi kaderini tayin hakkını her zaman savundu. Aynı şekilde Filistinliler de Suriye’de, Irak’ta ya da Türkiye’de Kürt ulusunun kendi kaderini tayin hakkını savunuyorlar mı? Ona gereken desteği veriyorlar mı? Önemli bir soru olduğunu düşünüyorum.

Faik Bulut: Cevabı vardı ama söylerler zaten. Cevabını vermişlerdi ikisi de. Evet, buyurun.

- Teşekkür ediyorum. Her iki konuğumuza da selamlar.

Faik Bulut: Direj neke.

Soru 5: Leyla Hanım Oslo sürecini başarısız buldu, Mervan bey de başarılı buldu ama gerekçelerini açıklamadılar. Buna biraz açıklık getirirlerse sevinirim. Teşekkür ederim.

Faik Bulut: Yanlış anlama vardır. Onlar “İsrail başardı, bunlar başaramadı” dedi ama kendisi cevabını verir.

Soru 6: Faik hocamın sağında oturana soruyorum ben soruyu. Arap NATO’sundan bahsettiniz ya, ve “Kurulmasından yanayım, çözüm üretir” diye söylediniz duyduğum kadarıyla. Şu anda zaten mevcut bir NATO var. Dünya halklarının üzerine bomba yağdıran, ülkelerde bağımsızlık, demokrasi mücadelesi veren halkları katleden bir NATO var, ABD’nin desteğinde. Bir çözüm üretmiyor aslında. Nazım’ın bir sözü geldi aklıma, “Tahtakurusunun adını değiştirmek onu güzelleştirmez” diyor. Yani Arap NATO’su neden kurulmalı?

Faik Bulut: Soru bu mu? Ajitasyon kısmını bırakalım lütfen.

- Soru bu. Arap NATO'su kurulması soruna çözüm üretir diye düşünüyor musunuz?

Faik Bulut: Tamam, zaten anladı.

Soru 7: Konuşmacıları selamlıyorum öncelikle. Leyla hanıma sormak istiyorum. Ortadoğu'da Sultangaliyev'in önerdiği tarzda, bir dönem Sovyetler Birliği'nin önerdiği tarzda sömürgeler enternasyonalı kurulması şeklinde bir düşünceleri var mı? Yani ezilen uluslar, ezilen mezheplerin birleşik halde kurabileceği bir enternasyonal. Böyle bir düşünceleri var mı? İkinci sorum da, devletli çözüm dışında, Filistin hareketi için özellikle sol hareketler için söylüyorum, devletli çözüm dışında bir çözüm önerisi üzerinde bir tartışma yapıyorlar mı? Örneğin Kürtlerin bu konudaki önerileri için ne düşünüyorlar?

Soru 8: Teşekkürler. Bugün Filistin cezaevlerinde de devam eden bir açlık grevi var, Türkiye cezaevlerinde de devam eden bir açlık grevi var. Ve bu iki Ortadoğu halkının Ortadoğu egemenleri tarafından bu zulmüne

karşı bir de sessizlik var her iki halkın da kaderinde. Bunu nasıl yorumluyorlar? İki katılımcımız da nasıl yorumluyor bu sessizliği?

Soru 9: Şimdi en son Gazze'ye seçimlerden önce İsrail'in yaptığı operasyonda, orada ortak bir cevap verildi. Bir direniş odasıyla. İslami Cihat, El Fetih, FHKC. Bu pratik önemi bir pratikti. Bütün Filistin direnişi adına bu pratiğin geliştirilmesine yönelik bir irade var mı Filistin direnişinde?

Faik Bulut: Tamam. Teşekkür ederim, sağ olun. Şimdi cevaplar.

Leyla Halid: Filistinlilerin hakları bakımından; Filistinlilerin, hangi Arap olursa olsun İsrail'deki Filistin halkı yok zaten. İsrail'de yaşayan Filistinliler için de söylüyorum bunu ben. Çünkü Filistin'in kendi yurdu diyor onlar, İsraililer 1948'de, herhangi bir hakka sahip değil der onların yasası. Ve o yasa bir anayasa niteliğindedir aslında, çok açıkça da dile getiriyor. "Bu toprak" diyor, "Yahudilerin toprağıdır. Sadece, yalnızca Yahudilerin" diyor. Yalnızca. Bakın İngilizcesini de söylüyorum. "Sadece ve yalnızca" diyor, "Yahudilerindir" diyor. Hangi Yahudiler? Dünyanın her yerinden, dört bir tarafından gelen Yahudiler için diyor bu toprakları. Dolayısıyla burada çelişiyor tabii ki. Filistin varlığı onlar için çelişki oluşturuyor. Bu da ne demektir? "Filistinli'nin hiçbir hakkı yoktur" diyor. Oysa bu topraklar Filistinlilerin atalarına aitti zaten.

Benzer şekilde yerleşimciler. Yerleşimcilere baktığımızda, yerleşimcilik anlayışına baktığımızda şunu görürüz. Onlardaki ulusal yasalarına baktığımızda Yahudilerin, orada da açıkça yasalar diyor ki, yerleşimciye hak veriyor. Ne demek yerleşimci? Adı üstünde dışarıdan gelip oraya yerleşenlerdir. "Tarihsel İsrail toprağının herhangi bir köşesinde gelip yerleşebilirsin" maddesi var. Yani Türkçesi isteyen herkes "Buyurup gelip oturabilir" diyor. Yani artık orada yaşayan herkes buna bağlı kalacak, dışarıdan gelen yerleşimciler için. Filistinli'nin hakkı yoktur tabii ki. Yani Arapça dil olarak orada resmi dil olmaktan çıktı. Bu ne demek? Yani bütün haklar, bu insanların ne kadar hakkı varsa Yahudi olmayanın, -Oradaki Arabin, Filistinlinin zaten, başka kim var ki Yahudi dışında? Yahudi

olmayan derken, Filistinli- ne hakkı varsa elinden alma, dili dâhil olmak üzere.

Mesela şu var: İsrail'in tarihsel sınırlarını bilen var mı? Dünyada sınırları belli olmayan tek ülkedir bu aslında. Şaron'a sormuşlardı, "İsrail neydi?". Verdiği yanıt, "Gittiğimiz yere kadar" demişti. Dolayısıyla İsrail'in tarihsel toprağı sınırları nedir? Filistin'in toprağıdır aslında. Bunu da asla ele geçiremeyeceklerdir. Bu devlet kendi sınırlarını madem tanıyamıyor.

Seçimler konusuna gelince. Seçimler zaten tanıktı zaten, bize bir şeyler gösterdi. Daha önceki seçimlere asla benzemiyordu bu seçimler. Filistin'deki Arapların bir bölümü de seçiyorlar, seçime katılıyorlar, sandığa gidiyorlar. Niye gidiyorlar? Dünyaya desin ki İsrail "İşte bakın, biz bunları burada bıraktık. Kendi ülkemizde bıraktıklarımız var ya bu Araplar" diyor, Filistinliler, "Onlara bu parlamento, seçime katılırcasına izin veriyoruz" gibi bir hava yaratıyorlar. Oysa bu katılıma olumlu yönden bakan Filistinliler var. Yoksa Filistinli Arapların büyük bir kısmı tabii ki gitmiyor. Hakları olmasına rağmen gitmiyorlar, seçime katılmıyorlar. Boykot yapan insanlar çoğunluktadır tabii ki. Her zaman diyorlar ki "Biz İsrail seçimlerine katılmayız. Çünkü bu parlamento işgal devletini temsil ediyor, bizim devletimizi temsil etmiyor ki. Kurmak istediğimiz Filistin'i, devleti temsil etmiyor bu parlamento." Dolayısıyla şimdiki Filistinli çok büyük engelle karşı karşıya, varlığıyla ilgili. Orada varlığıyla birlikte birçok engelle karşı karşıya kalıyor. Belki ileride, mesela Netenyahu ne gibi bir patlama yaratacak ki? Bilmiyoruz ne yapacağını. Yeni yeni projeler ortaya atacaktır yerleşimcilerle ilgili. Engellerin daha da çoğaltması için, Filistinliyi daha da çok ezme yönünde.

Yine, yani İran, Hizbullah olsun, devrim olsun. Onlarla ilgili şunu söyleyebiliriz: Gerçekleri olduğu gibi adlandıralım, kendimizi de kandırma-yalım. Batı kaynaklı bütün medya kaynaklarının yanıltmalarına rağmen yani. Başkasının süzgecinden bakmayalım olaylara. Ortadoğu'da olup biten olaylara bakın arkadaşlar. Orada bir karşı duruş var bir de direniş

var. Bir direniş var bir de karşı var. Başka yok. Yani sahne bu kadar açık. Görmek isteyen herkesin gözü önünde zaten. İki gözü olan herkes bunu görebilir. “Şurası gridir, bulutludur” yok! Siyah-beyazdır. Bir kamp vardır karşı duruşta, düşman kampı var; bir de direniş kampı vardır, bu kadar. Bu direniş kampının da büyümesi gerekir, büyüyecektir. Bizim desteğimizle büyüyecek ki karşıımızdaki emperyalist, Siyonist canavarı yok etmek için. Hiç kimseyi ayırt etmek istemiyoruz burada kendi aramızdaki. Bir tek şu ülke zafer kazansın, grup olarak, toplum olarak, bütün mazlumlar, kurbanlar zaferi elde edecektir diyorum ben. Yok işte “Hizbullah’la şu oldu, Filistin davası geriledi”. Yok, hayır. Ben diyorum ki “İsrail’e darbeyi vuran Hizbullah’ın eline sağlık” diyorum, tam tersi.

Son olarak, tutuklularla ilgili şunu söylemek istiyorum. Türkiye’de olsun, bizim topraklarımızda olsun. Esir hareketi her zaman durgun suları hareketlendirir. Bir taş atarsınız durgun şeye, oradan dalgalar oluşmaya başlar. O zaman sokağı hareketlendirmek gerekiyor ki, tutuklulara destek vermek için. Çünkü onların mikrofonlara, kürsülere konuşacak bir şeyleri yok, böyle bir imkanları yok. Onlar oradalar. Sanırım Türkiye’de size de aynı yöntemler uygulanıyor, bilmiyorum, tutuklularla ilgili. İşte hücreye bırakıyorlar ya da grup cezaevleri vardır. Ama hiçbir zaman iradesi, Filistin tutuklunun iradesi kırılmadı. Onları saygıyla selamlıyorum.

Mervan Abdülal: Oslo’nun başarısından bahsederken. Oslo zaten ortaya çıktığında Filistin halkının kendi kaderini belirlemek hakkını yok etmek amacıyla kurulmuştu zaten. Bunun için başarılı diyorum İsrail tarafından. Çünkü bu Filistin devleti üzerine kurulu bir anlaşma değildi. Bu bir geçici anlaşmaydı zaten. “Sonunda bir Filistin devleti kurulacaktır” dendi, 5 yıl sonra. Bu geçicilikti, üstüne de 5 yıldan bahsettiler. Şu an kaç yıl oldu geçeli? Bir şey de olmadı, ortaya çıkmadı yani. Dolayısıyla İsrail’in gözünde iyiydi, başarı oldu; çünkü istediği yeri, istediğini elde etti. Bakın, kullanılan tabirlere, kavramlara bakın. Bütün sağcılar hayır’lar üzerine kurulu: Filistin’e hayır, başkent olarak Kudüs’e hayır, bilmem neye hayır. Yani Filistin’in lehinde neyse hayır’la başlayan sözcükleri karşısına alıp

gidiyorlar. Dolayısıyla, bunların en akıllısı da Peres'in kendisiydi zaten. Aldatmacıların başında geliyordu zaten o.

Ben aslında esirlerle ilgili, Filistin konusundan bahsediyorum tabii ki. Orada çaresizlik biraz dışarıdan da geliyor. Nasıl anlatabayım? Şöyle: Ayak uydurma lazım, çağa ayak uydurma lazım. Hareketin dışarıdan da gelmesi gerekir ki; destek dışarıdan içeriye de girmesi gerekir. Dışarıdaki sesi içeri duyuracağız, içerideki sesi de biz dışarı duyuracağız. Bunlara en büyük katkı direnişle geliyor, direnişe düşüyor. Filistin halkının direnişi. Yani, ortak hareketten bahsediliyor. Gazze veya başka bir yerde ortak mücadeleden bahsedilirken çok önemli, tabii ki biz de önemsiyoruz ama bu bir biraz siyaset işi. Siyasette de bir bölünmüşlük görüyoruz. Bu da artık birtakım planlar var tabii ki, çağın planı dediğimiz. Yine mesela Ürdün'de Filistinlilerin varlığı, onlara birtakım yükler getiriyor. Mısır'dan Gazze'ye destekler söz konusu olabiliyor. Çünkü Netanyahu'ya karşı direniş çok büyük başarılar elde etti bilindiği gibi. Bölünmüşlüğe karşı duruş anlamında söylüyorum, Filistinlerin bölünmemesi. Ambargo ne kadar şiddetlenirse şiddetlensin. Çünkü insani değerler var ortada, ahlaki değerler vardır, onlar olmazsa olmaz.

1948 olgusuna döndüğümüzde Filistin devlet projemiz devam etmektedir. Yani şunu da vurgulamak istiyorum, tarihte hep dile getirirler: Bir karşı koyma varsa ona karşı bir duruş sergiliyorsunuz. biz şu an İsrail'le barış görüşmeleri olabilir. Tüm barış görüşmeleri zaten yüzeysel olarak geçiyor, başarısızlıkla sonuçlanıyor, onlara güven olmuyor yani. Mesela İsrail Sonrası diye bir kitap var. Türkçeye de tercüme edildi mi bilmiyorum ama, İsrail Sonrası diye bir kitap. Aslında anlatıyor bazı şeyleri. Mesela diyor ki; milliyetçilikle ilgili, ulusalcılık anlamında bir şeyler söylüyor. 1948'de yeni kuşak, orada yaşamayan kuşakların beyninin yıkanmasıyla ilgili bir şeyler yazıyor orada. Dolayısıyla bu konuları biz yeni yeni fırsatlara çevirebilirsek bizim için iyi olabilir diyorum. Yani sorunları fırsatlara çevirmek için gerekenleri yapmamız lazım.

Faik Bulut: Şimdi bu Rothschild, malum, Siyonist hareketin arkasındaki en büyük, dünya çapında sermaye grubunun sahibi. Rothschild şöyle söylemişti: “Biz Filistinlileri Suriye, Lübnan, Ürdün gibi komşu ülkelere tehcir etmeyelim, daha uzağa tehcir edelim. Çünkü onlar zaten tarihi İsrail toprakları, Tevrat toprağıdır” diyor idi. Yani bu aslında İsrail’in ne kadar genişlemek istediğini gösteriyor. Ben Gurion da söylemişti, “Bizim gittiğimiz yer bizim toprağıımızdır” demişti. Bu bir şey olsun. Diğer kısmında şey söyleyeyim. Aslında ikisini de yakinen tanıdığım için, biraz önce de aslında satır arasında söylediler. Tamamlayayım: Gerçekten Kürtler özelinde olsun, genel olsun, ezilen bütün milletlerin, ezilen, sömürülen milletlerin kurtuluşundan ve kendi kaderlerini tayin hakkından yana olduklarını defalarca beyan etmişlerdir. Leyla Halid HDP’nin etkinliğine Ertuğrul Kürkçü’nün Mersin’den milletvekili olduğu sırada gelmişti, hatırlıyorum. Bunların niyeti öyle değil. Ama satır arasında söylediler. “Biz Kürt olsun, başkası olsun kendi kaderlerini tayin hakkından yanayız” diye. Prensip. Arada bir tekleyebilirler ama bunu doğru bilmekte yarar var. Bunu özellikle söylüyorum çünkü tanıyorum. Espri olarak bitireyim. Ape Musa’yla 88 miydi, 89 muydu, Diyarbakır’da konferans veriyor Musa Anter. Orada konuşma sırasında diyor ki “Ben genç olsam dağa çıkardım” Oradan da arkadaşlardan, -arkadaş dediğim, tanımıyorum- genç birisi, heyecanlı “Ya Ape Musa sen PKK’li misin değil misin?”. O da diyor ki “Ula eşek herif, Ben sana diyorum genç olsaydım dağa çıkarım, artık bundan ötesi var mı? Satır arasını okumak açısından söylüyorum. Satır arasında zaten şeyleri ifade ettiler. Yani ikisi de “Biz ulusların kendi kaderini tayin hakkından yanayız ve buna Kürtler de dahildir. Hele hele komşumuz olduğu için ya da Ortadoğu’nun halkı olduğu için yanındayız” diyerek. Ben bitireyim, fazla söze gerek yok. Teşekkür ederim.

III.OTURUM

“KÜRT SORUNU VE BARİŞ”

Moderatör - Öztürk Türkdoğan İHD Eş Genel Başkanı

Sezgin Tanrikulu - CHP Genel Başkan Yardımcısı ve İst. Milletvekili

Prof.Dr. Mithat Sancar - HDP Milletvekili

Dr.Ferda Koç - Yazar

Yüksel Genç -Yazar

Yusuf Karataş - Gazeteci-Yazar

OTURUM SUNUŞU

İLHAN YİĞİT¹¹

Bugünkü son oturumumuz. Tabii, oturuma geçmeden önce hemen hızlıca birkaç bilgiyi vermem lazım. Bir, hızlıca salonlara girişleri yapalım. Giriş çıkışlara lütfen dikkat edelim. Saat 17.30'da bu oturum sonlandırılacak ve arkasından hızlıca plaket vereceğimiz katılımcılara. Değerli arkadaşlar, Filistin sorunu ve Kürt sorunundan bahsettik. Filistin sorunu bu coğrafyada, özellikle Türkiye'de bizim vicdanımızdır ama Kürt sorunu hem vicdanımız hem kanayan yaramız, hem de etimiz, tırnağımızdır, kardeşimizin, akrabamızın sorunudur... Gelmiş olduğu noktada ulusal ve uluslararası ölçekte dört ülkenin topraklarına dağılmış olan Kürt sorununu, sonuç ve çözüm önerileriyle birlikte konuşacağımız günün son oturumuna geçiyoruz. Oturumumuzda yer alacak konukları sizlere sunuyorum: Moderatör Öztürk Türkdoğan. Öztürk Türkdoğan'ın isminden de anlaşılacağı gibi kendisi Kürt olduğu halde hem Öztürk hem Türkdoğan. Dolayısıyla Öztürk'ün adı ve soyadı dahi Kürtlerin durumunu çok iyi özetlemektedir. İHD Eş Genel Başkanı Öztürk Türkdoğan'ı kürsüye çağırıyoruz. Sezgin Tanrıku, Cumhuriyet Halk Partisi İstanbul milletvekili ve Genel Başkan Yardımcısı. Dr. Mithat Sancar, Hakların Demokratik Partisi Mardin Milletvekili. Dr. Ferda Koç; yazar, sendika.org yazarı, Halkevleri GYK Üyesi. Yüksel Genç, yazar arkadaşımız. Yusuf Karataş, gazeteci Evrensel'de. Sözü şimdi konuklarımıza bırakıyorum.

11 KESK Eğitim-Örgütlenme ve Basın Yayın Sekreteri

Evet, herkese merhaba. Kürt Sorunu ve Barış oturumunda konuşacağımız elbette çok şey var. Çünkü Kürt sorunu bu ülkenin en önemli sorunu olmaya devam ediyor. Kürt sorununun güvenlik politikalarıyla, çatışma ve savaş politikalarıyla çözümünde ısrar edilmesi çok ağır insan hakkı ihlallerine sebep oluyor, ağır insancıl hukuk ihlallerine sebep oluyor. Türkiye'nin demokrasisinin gelişmesine engel oluyor ki son yaşadığımız süreçte gördük ki daha otoriter, daha antidemokratik bir noktaya sürüklendik. Elbette konuşacağımız çok şey var. Süreyle ilgili sorunumuz olduğu için ben sadece birkaç noktaya değinip hemen sözü konuşmacı arkadaşlarımıza bırakacağım.

KESK 1. Ortadoğu Barış Konferansını düzenlediğinde tam da 28 Şubat 2015 tarihine denk gelmişti. Dolayısıyla ben 28 Şubat 2015'te İstanbul Dolmabahçe Sarayı başbakanlık ofisinde açıklanan deklarasyon metnine bir atıf yapmak istiyorum. Aslında belki de Türkiye tarihinde Kürt sorununun demokratik çözüm sürecinde ulaşılan en önemli anlardan biriydi.

¹² İHD Eş Genel Başkanı

Belki de tarafların birlikte kamuoyuna deklare ettiği en önemli metinlerden bir tanesiydi. Kısacası demokratikleşme yoluyla Türkiye'nin Kürt sorununun çözümüne dair aslında tipik, küçük bir manifesto niteliğindedi. Ama maalesef 2015'de barış ve çözüm süreci başarısız oldu, çöktü. 24 Temmuz 2015'te silahlı çatışmalar yeniden başladı. Kent savaşları sokağa çıkma yasakları, ağır insan hakkı ihlaller, hükümetin görevi bırakması, yeni hükümet kurulması, darbe teşebbüsü, Olağanüstü Hal ilanı, bu ilan süresince daha otoriter, antidemokratik bir anayasanın yapılması, seçimler ve 31 Mart seçimlerinde de Türkiye halkının ısrarla ve inatla demokrasiden, barıştan yana tutumunu -benim tabii yorumlamama göre- sürdürmesi. Böyle bir süreç yaşıyoruz, dolayısıyla bu süreci katılımcı arkadaşlarımız değerlendireceklerdir ama Türkiye Kürt sorununda özellikle PKK ile girdiği diyalog, yeni bir diyalog süreci değildi, 1993'te başlamıştı. O zaman buna 1. Ateşkes dönemi denmişti. 2013'teki 8. Ateşkes dönemi değildi. Umuyorum ve diliyorum ki barışta ısrarcı olacak olan bizler yeniden Türkiye'nin yeni bir barış sürecine girmesi konusunda ısrarcı olacağız. Barış mücadelesi vermekten başka da bir yolumuzun olmadığını özellikle vurgulamak istiyorum.

Konuklara sözü vermeden önce halen Türkiye'de hapisanelerde devam eden tecrit, ki özelde İmralı hapisanesinde Abdullah Öcalan ve beraberinde tutulan diğer mahpuslar üzerindeki katı tecridin, izolasyona varan tecridin ortadan kaldırılması amacıyla Demokratik Toplum Kongresi eş başkanı Leyla Güven'in 8 Kasım 2018'de başlattığı ve şu anda, bizim en son tespit edebildiğimiz kadarıyla, 90'a yakın hapisanede 2850 mahpusun -bu sayı artabilir arkadaşlar, yani 3000'i geçebilir- açlık grevinde olduğu bir süreç yaşıyoruz. Dolayısıyla Türkiye'nin geldiği nokta barışı konuşmak değil ama maalesef bu çatışma ve savaş politikalarının etkisiyle olmaması gereken bir tecridi konuşuyoruz bakın. İmralı hapisanesinde İnfaz Kanunu'na göre bütün mahpusların haklarından yararlanması gerektiği yazdığı şekilde, Öcalan ve arkadaşlarının da yararlanması gereken haklarının yararlandırılmayıp insanların da sadece bu haklardan yararlanması için açlık grevlerine girdiği ve bedenlerini gerçekten açlığa

yatırdığı bir süreci yaşıyoruz. Umuyorum ki demokratik kamuoyunun da talebi ve baskısıyla bu süreç kısa süre içerisinde sona erer. Şayet ermezse kaygılıyız çünkü bu ana kadar hapisanelerde 8 kişi yaşamına son verdi ve bu sürecin emin olun ki bizi kaygılandırıldığını vurgulamak istiyorum. Çok uzatmayayım. Şimdi ilk sözü programa göre gidiyorum, Sayın Sezgin Tanrikulu'na bırakmak istiyorum, kendisi Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkan Yardımcısı, İstanbul milletvekilidir. Kendisi aynı zamanda bir insan hakları savunucusudur. Şimdi sözü Sayın Tanrikulu'na bırakıyorum.

SEZGİN TANRIKULU¹³

Öztürk Türkdöğen soyadına göre herhalde AK Parti'ye, pardon kime? MHP'ye değil mi? Tanrikulu olarak ben de, benimki yine CHP oluyor. AKP olmuyor çünkü maalesef, tanrı demiyorlar Allah'ın kulu diyorlar onlar. Dolayısıyla yine CHP oluyor benimki. Mithat Sancar doğrudan HDP oluyor. Yüksel Genç de doğrudan HDP oluyor çünkü HDP genç bir parti hem de kadın partisi. Neyse.

¹³ CHP Genel Başkan Yardımcısı ve İst. Milletvekili

Şimdi, notlarım var da ama ben biraz önce hem dinlerken hem de nasıl yararlı oldu ve nasıl bir hafıza çalışması yapabiliriz kısa bir biçimde, 10 dakika içerisinde. Ben kendi parlamento maceramdan, Haziran 2011'den bu zamana kadar benim de dahil olduğum süreçlerde ne yaşandı? Onun bir hatırlatmasını yapsam bence daha iyi olur. Hiç olmazsa bundan sonrası bakımından eğer bir şey olursa neyi nasıl yapmayacağımız noktasında bir yol almış oluruz belki. O yüzden de notlarımı kapatıyorum, hafızamdan gideceğim 11 Haziran 2011 seçimlerine gittiğimiz zaman yine bir barış ortamı vardı. Yani bir çatışmanın olmadığı bir ortam vardı daha doğrusu. 11 Haziran 2011. Ve daha sonraki notlardan öğreniyoruz ki görüşmeler de yapılıyor. 11 Haziran'dan sonrasına da 16 Haziran'a, 17 Haziran'a da bir randevu verilmiş ve görüşmeler yapılacak. En son Mayıs 2011'de son görüşme yapılmış ve o görüşmede bir ricası olmuş Öcalan'ın, kendi muhataplarına. demiş ki "Hatip Dicle'nin milletvekilliğini düşürmeyin". Hatip Dicle Nisan'da yeterlilik almış Yüksek Seçim Kurulundan, Yüksek Seçim Kurulu onay vermiş ama daha sonra cezası olduğu nedenle, listede yine var ama düşürüleceğine dair bir kanun var. Ve kendisine şu söylenmiş, "Çok önemli bir sorun değil, bunu çözeriz". 11 Haziran'dan hemen sonra o zamanki Ak Parti genel sekreteri, Haluk İpek sanırım, böyle bir sözleşme olduğu halde seçimden hemen sonraki gün Yüksek Seçim Kuruluna kendisi bizzat dilekçe verdi. Hatip Dicle'nin Diyarbakır milletvekilliği düşürüldü, yerine Diyarbakır'dan başka bir kadın milletvekili oldu. Bu birinci olay. Aslında bir görüşme devam ediyor orada ve böyle bir söz de verilmiş. Ondan hemen sonra, 16, 17 Haziran'da yapılması gereken görüşme yapılmadı çünkü Adalet ve Kalkınma Partisi bir başarı elde etti 11 Haziran'da, parlamentoda büyük bir çoğunluk elde etti; o çatışmanın olmadığı ortamdan faydalananarak. Ve 16, 17 Haziran'da yapılması gereken görüşme yapılmadı. 13 Temmuz'da bu kez Silvan'da bir çatışma yaşandı ve onun da arka planı basına yansıdı, birçok asker yaşamını yitirdi o çatışmada. Sonuçta çatışmanın olmadığı bir dönemde, 11 Haziran'da bir barış beklentisiyle seçimlere gidilen bir süreç var. Seçimden hemen sonra seçimden önce verilmiş bir sözün yerine getirilmemişliği var Adalet

ve Kalkınma Partisi'nden. 13 Temmuz'da devam eden çatışma sürecinin bozulduğu bir karanlık eylem var diyeyim, açıkçası, Silvan'la Hazro arasında ve ondan sonra tekrar yürüyen kanlı bir süreç yaşandı arkadaşlar hatırlarsanız Temmuz 2011'den sonra çok kanlı bir süreç yaşandı bütün Türkiye'de, yüzlerce insan yine yaşamını yitirdi her tarafta. Sonuçta biz Cumhuriyet Halk Partisi olarak "Bu böyle gitmez" dedik ve inisiyatif aldık 5 Haziran 2012 tarihinde benim de içinde bulunduğum bir heyet, genel başkan yardımcısı Faruk Loğoğlu, Grup Başkan Vekili Akif Hamzaçebi ve Genel Başkanla beraber Adalet ve Kalkınma Partisi gene merkezine gittik. Türkiye'nin Kürt meselesi bu şekilde çözülmez, bu kanlı süreç sona ermelidir inisiyatifiyle. İlk önce, ben ve Faruk Loğoğlu o zamanki Meclis başkanı olan Cemil Çiçek'le görüştük. "Parlamentoda de facto bir komisyon kuralım, eğer siyasi partiler olur verirse siz ne dersiniz?" diye sorduk kendisine. "Yani iç tüzükte olmayan meclis başkanının inisiyatifiyle siyasi partilerin bir araya gelmesiyle kurulabilecek bir komisyonsa evet der misiniz?" dedik. "Ben evet derim, siz Adalet ve Kalkınma Partisi'nden onay alın" dendi bize, diğer siyasi partilerden. Adalet ve Kalkınma Partisi genel merkezine gittik. Hazırladığımız metni Cemil Çiçek'e vermiştik ve kendilerine de sunduk, bizzat başbakana sunduk. Onlardan da Ömer Çelik vardı sanırım. İki kişi daha vardı. Beşir Atalay vardı ve grup başkan vekilleri vardı, Maraş milletvekilleri. Bize orada sayın, o zaman Başbakan Erdoğan dedi ki "Parlamentoya gerek yok, 3 sizden 3 bizden kuralım bu komisyonu". Neyse, daha sonra görüşmelere devam ettik ve biz parlamento zemininde olması gerektiği konusunda ısrar ettik. Orada da ısrar ettik, sonra da ısrar ettik, "Parlamentoda kuralım". dedik. Onlar "Hayır, parlamento olmaz, beraber kuralım, beraber götürelim" falan dedi. Parlamento dışında, resmi olmayan, bir şeyi olmayan yapı önerildi. Sonuçta görüşmelerin yapıldığı daha sonra CHP'nin aldığı bu inisiyatifle bana göre bir cesaret aldı Adalet ve Kalkınma Partisi o süreçten sonra. Yeniden görüşmelerin başladığını öğrendik ve Aralık ayında tekrar bir görüşme sürecinin olduğu basına yansıdı. Genel başkanımıza sordular "Ne diyorsunuz, böyle bir görüşme varmış. Türkiye'de barışla ilgili, çözümle

ilgili bir adım atılacak. Ne diyorsunuz?” diye sordular. 3 Ocak 2012 tarihinde parti meclisini açtığı toplantıda şunu söyledi: “Barış olsun, çözüm olsun, benden açık kredi. Açık kredi veriyoruz, açık çek veriyoruz hükûmete ” dedi. Sonra başbakana sordular. Uçakla Cezayir’e mi bir yere gidiyordu. “CHP Genel Başkanı Kılıçdaroğlu size çözümle ilgili açık çek veriyor. Ne diyorsunuz?” diye soruldu. “O kimdir ki?” dedi. “Ben onun açık çekini falan kabul etmiyorum, o kimdir?” diye elinin tersiyle; CHP’nin bir vesileyle, yani başlayacak veya başlamış süreçle ilgili olarak, aldığı tutumu elinin tersiyle itti. Ve 2013’ün Mart ayında da Diyarbakır’daki meşhur Newroz töreni, anması ve oradaki okunan metinle de bir çözüm sürecinin başladığını biliyoruz. 2013’ün Mart ayında.

CHP’nin kendi içerisinden kaynaklı sorunlar vardı, engeller vardı. Bunları biliyorsunuz, basına da yansıdı. Sonuçta parti içerisinden bir kesim kesinlikle çözümle ilgili bir sürecin doğru olmadığını ifade ediyordu, biz de parlamento üzerinde olsun diye tutum alıyorduk. 2011’den 2014’e kadar bizzat benim ve gruptan arkadaşlarımızın imzasıyla 25’ten fazla Türkiye’nin Kürt sorununun çözümünün yolunu açacak, çözecek demiyorum, çözümün yolunu açacak, moral değerleri yükseltecek, toplumu buna hazırlayacak yasa tasarısı örnekleri verdik parlamento. Bir kısmını gündeme aldık parlamentoda ama tümü bir çözüm süreci olmasına rağmen parlamentoda Adalet ve Kalkınma Partisi çoğunluğu tarafından kabul görmedi. “Parlamentoda bir komisyon kurulsun” dedik, hatta o yazdığımız metne birçok arkadaşlardan da katkı almıştık, yani CHP dışındaki dostlarımızdan da katkı almıştık. Parlamento Cemil Çiçek’e sunduğumuz, başbakana sunduğumuz komisyon kurma metnini ben kendi imzamlarıyla 25 milletvekiliyle birlikte parlamento sunduk, “Parlamentoda bir komisyon kurulsun” dedik. Burası önemli, Adalet ve Kalkınma Partisi, sonuçta görüşme yapıyorlar ve parlamentoda bir komisyon kurulacak, soruyorlar: “Nasıl bir komisyon kurulsun?”. Deniyor ki “Sezgin Tanrıkulu’nun 25 milletvekiliyle verdiği komisyon önerisi bu sorunun çözümüne en yakın,

en iyi yazılmış gerekçeli metindir, buna göre kuralım.” Adalet ve Kalkınma Partisi CHP’ye gol atmak için, tabir böyle, kendileri o öneriyi aynen yazıp parlamentoya getirmeleri mümkün iken benim önerimi, 25 CHP’li milletvekiliyle beraber, gündeme taşıdılar. İmza atıp benim önergeme, taşıdılar. Tabii o arada da partide birçok sorun yaşandı. Bizim önergemizi çarpıtarak ve başka bir noktaya taşıyarak getirmeye çalıştılar. Çünkü biz parlamentoda her siyasi partiden eşit sayıda üyenin olması gereken bir komisyon kurulmasını önermiştik. Ben o zaman Adalet ve Kalkınma Partisi’nden, HDP’den grup başkan vekilleriyle görüştüm. “Bunu bugün görüşmeyin, bugün Salı, Perşembe günü görüşelim” falan diye görüşmede bulundum. Bana Adalet ve Kalkınma Partisi grup başkan vekili dedi ki “Size gol atacağız.” Ben de aynen şu cümleyi kurmuştum o zaman “Bakın, bu Türkiye’nin Kürt meselesi siyasi partilerin birbirine gol atacağı bir mesele değil. Dolayısıyla bugüne kadar kurulmamış, Salı’yla Perşembe arasında iki günlük bir zaman var. Dolayısıyla Perşembe tekrar gündeme getirin bunu.” Yani, sonuçta CHP de bunun içerisinde belki olabilir diye. Maalesef gol atma polemiği o şekilde bitti ve o gün gündeme getirdiler ve Adalet ve Kalkınma Partisi’nin oylarıyla, CHP’nin de ret oylarıyla parlamentoda o komisyon kuruldu. Daha sonra MİT belgeleri yayınlandı, basına da düştü. Meğerse konuşmuşlar bunu, bu şekilde konuşmuşlar, MİT’te de konuşmuşlar. “Ne yapalım? En iyisi CHP’ye gol atalım, Sezgin Tanrıkulu’nun önergesini indirelim” demişler. Yani CHP’nin bir vesileyle bu komisyonda, parlamento zemininde oluşacak bir yerde veya dışında olmaması gereken bir çaba sarf etmişler.

Bir konu 2014 yılında. Tabii parlamentoda tek bir adım atılmıyor bu süreç içerisinde. Çatışmanın olmadığı bir dönem var, görüşmeler var, heyetler gidip geliyor her tarafa, bir silahsızlandırma, ondan sonraki süreç tartışılıyor, konuşuluyor. Ama tek yapılmayan iş parlamentoda buna uygun moral değeri olan yasalar veya komisyon falan kurulma adımı atılmıyor. 2014 yılında sonuçta HDP’nin zorlamasıyla bir terörün son-

landırılması ve çözüm yasası denen bir yasa parlamentonun gündemine geldi. Biz de ona benzer ve daha ileri olan bir yasa teklifini grup başkan vekillerimizin imzasıyla parlamentoya sunmuştuk. İçişleri bakanı Efkân Ala'ydı ve şeyde görüşüldü bu. Hemen bitiriyorum. İçişleri komisyonunda görüşülürken grup başkan vekili Hasip Kaplan ve İdris Baluken o komisyonda, içişleri komisyonu tutanaklarında var, "CHP'nin de bu konuda önergesi var, sizin verdiğiniz yasa tasarısına benzer önerge var, teklifi var, bunu birleştirelim, beraber görüşelim beraber yasalaşsın çünkü CHP'nin önergesi daha ileri bir aşamayı tarif ediyor" dendi. Adalet ve Kalkınma Partisi çoğunluğu, içişleri komisyonunda bunu da reddetti. Ama işte terörün sonlandırılması ve adı çözüm yasası olan bir yasa da parlamentodan geçti. Ve 4 maddelik bir yasaydı. Bizim bir iki itirazımız oldu ama esas itibarıyla grup başkan vekilimiz parlamentoda, genel kurulda konuşma yaptı. "İçeriğinde çok yanlış işler olmasına rağmen ama CHP çözüm sürecine karşıdır denmemek için biz bu yasaya evet diyoruz" diye genel kurulda bir konuşma yaptı. Fakat o yasanın asıl amacı görüşme trafiğini ve görüşecek şahısları, siyasetçileri, diğer bürokratları falan güvence altına almaktı. Ama Selahattin Demirtaş'ın yargılanmasıyla bunun bir güvence olmadığı da ayrıca ortaya çıktı. O yasaya rağmen yaptığı görüşmelerden dolayı şu anda hala yargılanması devam ediyor. Ondan daha bir mahkûmiyet kararı almadı Selahattin Demirtaş. Sonra biliyorsunuz, süreç devam etti ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri oldu. Biliyorsunuz, sonra da 7 Haziran seçimleri. 7 Haziran seçimlerinden hemen iki gün önce Diyarbakır'daki büyük patlama, Mersin ve Adana'daki patlamalar, 7 Haziran'dan hemen önce. 20 Temmuz'da Suruç katliamı, 22 Temmuz'da Ceylanpınar'da halen çok karanlık olan ve aydınlatılmayan iki tane polis memurunun yaşamını yitirdiği alçakça bir saldırı yapıldı Ceylanpınar'da. 24 Temmuz'da da Davutoğlu Genelkurmay Karargahı'nda savaş ekibiyle beraber "Barış sürecini bozuyoruz, artık çözüm yoktur" diyen süreci başlatan bir adım oldu ve o günden bugünlere geldik.

İşte 1 Kasım seçimleri 7 Haziran'dan sonra, bütün bu ölümlerin üzerine inşa edildi. O zamandan bu zamana darbe girişimi, Anayasa oylaması falan. Hep bu çatışmanın ve ölümün üzerine işledi. Halen de görüşüm odur ki, çok zor bir dönemden geçiyoruz, tamamen savaşa, çatışmaya, güvenlik politikalarına odaklanmış bir dönem var Türkiye'de ama barışı toplumsallaştırmadıkça, toplumun sahiplenmesini sağlamadıkça ve parlamentoda onu güvence altına alacak adımlar atılmadıkça sonuçta kişilerin inisiyatifıyla yürüyen süreçlerin, sonuçta o kişilerin inisiyatifıyla bitebileceğini geçtiğimiz en yakın örnekte gördük. Kuşkusuz bütün çatışma ve çözüm süreçlerinde barışın yakalanmasında siyasal aktörlerin önemi, rolü çok büyüktür ama parlamentonun ve diğer aktörlerin, diğer kurumların dışında olduğu bir sürecin de maalesef, dünya örneklerinde ve Türkiye'deki yakın örnekte olduğu gibi, başarı şansı da yoktur. Bundan yola çıkarak şunu söyleyebilirim: Mutlaka ve mutlaka Türkiye'de barışı sağlayacağız. Bunun yolu 1- Dayanışmadır, 2- Toplumsallaştırmadır ve barışa sahip çıkmaktır diyorum. Teşekkür ediyorum.

Öztürk Türkdoğan: Evet, teşekkür ediyorum kendisine. Hiç özetlemeyeceğim çünkü gayet açık ve net şekilde konuştu sayın Tanrıkulu. Şimdi sözü Prof. Dr. Mithat Sancar'a bırakıyorum. Kendisi Halkların Demokratik Partisi milletvekili ve aynı zamanda Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkan Vekili. Kendisi akademisyendir ve yine o da bir insan hakları savunucusudur. Şimdi sözü kendisine bırakıyorum.

Teşekkürler sevgili Öztürk. Hakikaten ben de o espriyi sık yaparım. “Kürt sorunu nedir?” diye sorduklarında, eğer Öztürk de katıldığımız toplantılarda davetliyse “Öztürk Türkdogan’dır” derim. Kürt sorununu özetlemek için kullanılabilecek en iyi örnek sembollerden biridir. Bir zamanlar Ahmet Türk denirdi fakat Öztürk bu sahada biraz daha fazla tanınınca çok daha etkileyici, çarpıcı bir örnek haine geldi. Kürt sorununda barış, Ortadoğu’da barışın en önemli ayaklarından biridir. Yani Kürt sorununda barış, Ortadoğu’da kapsamlı bir barış projesi olmadan galiba mümkün olmayacaktır. Aynı şekilde Ortadoğu’da da barış ancak Kürt sorununda adil bir barışla kalıcı hale getirilebilir. Bunu son 5 yılda galiba yeterince acı deneyim yaşamış olduk, gördük, daha fazla anlamış olduk. En azından bilmeyenler fark etmek istemeyenler bunu çok daha açık görebildiler. Maalesef, dediğim gibi faturası biraz ağır oldu. Başlangıçta yaptığım bu tespiti sonda yine döneceğim ama arada birkaç şey belirtmek istiyorum. Türkiye’de bir çözüm süreci tecrübesi yaşandı ve bu son derece

¹⁴ HDP Milletvekili, TBMM Başkan Vekili

önemlidir. Bir arkadaşımın ifadesiyle, Türkiye’de toplumsal hafızaya da devlet hafızasına da çözüm ve müzakere dosyası eklenmiştir. Bunu oradan çıkarmak zordur hatta neredeyse hafızaya yerleşen bir dosyayı hafızadan silmenin imkânı yoktur. Dijital konularda uzmanlığı olan arkadaşlar bunu daha iyi bilirler.

Peki, bu hafıza ne zaman, nasıl yeniden canlanacaktır? Bu artık başka bir konudur. Bu siyasal ve toplumsal dengelere ve faktörlere bağlı olarak cevaplanabilecek bir sorudur. Bu sürecin bir önemli tecrübe olduğunu söyledim ama aynı zamanda ders alınması gereken olumlu ve olumsuz yanları da derli toplu bir şekilde değerlendirmeye ihtiyacı vardır Türkiye toplumunun ve bütün siyasal aktörlerin. Zannederim 2015’ten sonra, 5 Nisan dönüm noktası olarak alınabilir, 2015’ten bu yana bu konuda ikna edici, doyurucu, özgür, geniş bir tartışma yapma imkanı olmamıştır. Yani “Bu süreç neden ve nasıl çöktü?” sorusuna bütün tarafların özgür bir özeleştiriyle cevap verebileceği bir ortam oluşmadı. O nedenle daha çok tezler üzerinden, tarafların tezlerini tekrar etmesi üzerinden bir cılız tartışma yürüyor. Tabii ki bu sürecin olmaması gerektiğini söyleyenler var. O gün o süreci destekleyenlerin bir kısmı ya da o süreci desteklediğini iddia edenlerin bir kısmı daha sonra bu sürecin yaşanmış olmasını çok şiddetli, sert bir şekilde eleştiriyorlar, bunu mahkum ediyorlar. O dönem bu sürecin yanlış olduğunu iddia edenlerin bir kısmı ise bugün yeniden böyle bir sürecin yaşanmasını talep ediyorlar. En azından ona benzer yeni bir sürecin, bir müzakere sürecinin hiç olmazsa, yaşanması gerektiğini savunuyorlar. Peki, yarın öbür gün karşımıza yeniden elverişli bir ortam çıkarsa ne yapmak gerekiyor, nasıl yürümek gerekiyor? Tabii, süreç yürürken 2013-2015 arasında da bu konu enine boyuna tartışıldı. Belki Türkiye’de en kapsamlı özgür tartışmanın yapıldığı dönem o dönemdi. Dünyadan çeşitli ülkelerin, toplumların örnekleri televizyonlarda, gazetelerde, bunun gibi konferanslarda uzun uzun ele alındı.

Ve fakat şimdi bu konuda yaratılan birikimin üstüne fazla bir şey koyabileceğimiz bir ortam ve bir durum maalesef söz konusu değil. Bir

defa müzakere kavramını biraz daha geniş ele almakta fayda var. Bizde müzakere iki tarafın görüşmesine verilen isim olarak anlaşıyor. Yani iki taraf arasında bir görüşme olarak anlaşıyor oysa müzakerenin çeşitli anlamları, çeşitli boyutları ve çeşitli katmanları var. Şüphesiz uzun yıllar silahlı mücadeleyle yoğrulmuş bir sorunu çözmek için iki taraf arasında müzakere yapmak gerekiyor. Yani silahı susturmanın yolu elbette elinde silah tutan ve bu mücadeleyi kendiliğinden bitirmeyi kabul etmeyen örgüt ile devlet arasında bir görüşme yapmayı gerektiriyor. Dünyada bütün örneklerde bunu görüyoruz zaten. Fakat bu tek başına sorunu çözme sağlayacak bir barışa götürmez. O zamanlar daha sık tartışmalar yaşadığımız için bazı kavramlar da yerleşmişti. Mesela silahları susturduğunuzda ulaşacağınız şey bir barıştır ama ona uluslararası literatürde negatif barış deniyor. Yani sadece silahların konuşmadığı ama silahların konuşmasına yol açan sebeplerin ortadan kalkmadığı barış. Savaşa, çatışmaya yol açan sebeplerin dönüştürülmediği bir durum. Silahlar konuşmuyor sadece ama silahların konuşmasına yol açan sorun olduğu gibi duruyor. O halde sadece silahları susturmak için yapılacak iki taraflı görüşmelerle kalıcı bir barışa ulaşmak mümkün değil çünkü barışın diğer boyutu da pozitif barıştır yani sorunu doğuran sebeplerin dönüştürülmesini hedefleyen barıştır. O sorun hangi sebeplerden kaynaklanmışsa o sebepleri ortadan kaldırmayı daha doğrusu dönüştürmeyi hedefleyen barış ancak kalıcı bir barış olabilir. Buna da pozitif barış diyoruz.

Şimdi Türkiye’de yaşanan o sürecin hedefi iki taraf açısından farklı kodlanmıştı, farklı tanımlanmıştı. Muhtemelen hükümet sadece silahların sustuğu bir durumu yeterli görüyordu, bunun için silahsızlandırmayı öne alan bir politika izliyordu. Bütün hamlelerini de bu politikaya göre biçimlendirmişti. Diğer tarafta bir barış programı iyi kötü vardı. Bir genel barış programı ya da bir çerçeve barış programı oluşturulmuştu; nitekim 28 Şubat 2015’te Dolmabahçe buluşmasında okunan metin böyle bir çerçeveydi. Bu çerçeveyi ifade ediyordu. Yani Kürt sorununun çözümü için neler yapılması gerektiği 10 maddede başlıklar halinde özetlenmişti. Bu giriş bilgisini vermemin nedeni şu; buradan daha fazla uzatmayacağım.

Şimdi yeniden bir müzakere, bir çözüm süreci, bir barış süreci oluşacaksa bir defa bu barışın, bu sürecin hedefinin mutlaka bu sefer çok daha net bir şekilde ortaya konması gerekiyor. Ben bizim açımızdan söyleyeyim: Bunun hedefi demokratik cumhuriyettir. Türkiye’de Kürt sorununu çözmek için bir barış süreci başlatılacaksa bu barış sürecinin ilan edilmiş hedefi demokratik cumhuriyet olmalıdır. Bu demokratik cumhuriyet dediğimiz zaman, içinde elbette kimlik haklarının tanınması, elbette halklar arası ilişkinin eşitlik ve özgürlük üstüne kurulması var. Diğer bütün kimlik ve grup hakları elbette yer alacaktır ama ülkenin tümünü hukuku ve kurumlarıyla demokratikleştirmeyi hedeflemeden, sadece kimlik hakları üzerine kalıcı bir barış kurmak da mümkün değildir. Yani Türkiye’de demokratik cumhuriyet kavramını geniş düşünmek, biraz önce belirttiğim kimlik haklarıyla birlikte bir programa oturtmak gerekiyor, eğer kalıcı bir barışa ulaşmak istiyorsak. Bu da sadece iki taraf arasındaki görüşmelerle varılabilecek bir hedef değildir. Evet, barışı ya da barış görüşmelerini ya da barış sürecini toplumsallaştırmak gerekir derken kast ettiğimiz esasen budur ama bunu da biraz daha açmak gerekiyor. Bu demokratik cumhuriyet hedefini oturup partilerin ama başında tartışarak oluşturmaları da biraz yapay ve zorlama bir yöntemdir. Esas olan zihinlerde böyle bir programın önüne kurulmuş duvarları yıkmaktır. Bunun da yolu ortak demokratik mücadeleden geçer. Türkiye’deki en zor konunun bu olduğunu zannediyorum. Çünkü özellikle Kürt sorunu söz konusu olduğunda başka konularda çok daha rahat demokratlık iddiasında bulunan kesimler birdenbire bocalamaya başlıyorlar. Oradaki adım atılamadığı için demokratik cumhuriyet programını oluşturmak mümkün olmuyor hatta daha önemli bir tehlike ortaya çıkıyor. Bırakın demokratik cumhuriyet hedefine ulaşmayı, cumhuriyetin mevcut biçimi bile tehlikeye giriyor. Yani demokratik cumhuriyete samimiyetle sahip çıkmayan herhangi bir cumhuriyet inandırıcı değildir, herhangi bir demokratlık inandırıcı değildir. Cumhuriyetin devamını isteyen herkesin bunun yolunun cumhuriyeti demokratikleştirmekten geçtiğine ikna olması gerekiyor. Cumhuriyeti demokratikleştirmek için de Kürt sorununda adil barışı mutlaka esas

almak gerekiyor. Cumhuriyeti korumak onu demokratikleştirmekten geçer, cumhuriyeti demokratikleştirmek Kürt sorununda adil barıştan geçer. Bu ne sadece Kürtlerin mücadelesiyle varılabilecek bir hedeftir ne de sadece cumhuriyetçilerin çabalarıyla elde edilebilecek bir sonuçtur. Yapılabilecek en makul şey cumhuriyeti ve demokrasiyi buluşturan, demokratik cumhuriyet hedefini somutlaştıran ortak mücadeledir. Bunun kurumsal yapılar arasında mutlaka mutabakatlarla gerçekleşmesine de ihtiyaç yok. Tabanda toplumun çeşitli kesimleri arasındaki tecrübelerde, ilişkilerde üretilmesi çok daha sağlıklıdır.

İzninizle, çok istemem öyle çok somut, güncel siyasi konulara bağlamayı bu tür girişleri ama sanırım ihtiyaç var. Bizim 31 Mart seçim stratejimizin temelinde yatan düşünce budur. Biz Türkiye’de üç beş belediye az ya da fazla almayı hiçbir şekilde öncelik olarak düşünmedik. Kendi aramızdaki tartışmalarda “Üç beş belediye fazla değil Türkiye’de demokratik cumhuriyet programı için samimi kanalları açacak yol önemlidir” dedik ve bunda da takdir edersiniz ve takdir ediliyor zaten, başarılı da olduk. Ancak bu başarı kimseyi rehavete sürüklemesin. Bu başarı duyguların biraz daha yakınlaşmasını sağlamış bir başarıdır. Birbiriyle duvarlarla ayırıştırılmış, o zihinlerdeki duvarlarla uzaklaştırılmış kesimler arasında yakınlaşmayı sağlayan bir başarıdır. Birbirine daha kolay dokunma cesaretini, daha doğrusu birbirine dokunma cesaretini sağlayan bir başarıdır. Fakat bunun kalıcılığı için daha yapmak gereken çok şey vardır. Çünkü karşıımızdaki iktidar bloğu cumhuriyete, demokrasiye yeminli bir şekilde karşı çıkmayı program haline getirmiş olan bir iktidar bloğudur. Hem demokrasiyi hem cumhuriyeti çökerten, çürüten bir siyasal programa. Çökerten, daha uygun kelime, çürüten bir program uygulamaktadır: Buna karşı cumhuriyeti ve demokrasiyi kaynaştıran, iç içe geçiren, ayakları üstüne bir demokratik cumhuriyet programı yaratan politikayı kurmak gerekir. Bu sadece bir partinin, sadece bir kuruluşun, bir derneğin, bir sendikanın başarabileceği bir şey değildir tek başına. Bunu cumhuriyeti ve demokrasiyi birlikte yaşamak isteyen her insanın, her kuruluşun, her örgütün ve her partinin ortak görev ve sorumluluk

olarak görmesi gerekiyor. Türkiye toplumunda bu potansiyelin mevcut olduğunu 7 Haziran'da gördük. Demokratik cumhuriyet hedefinde buluşmanın o kadar zor olmadığını 7 Haziran'da gördük. Aradan geçen 4 yılda yaşanan bütün saldırılara, bütün zorluklara rağmen 31 Mart'ta yeniden gördük. Şimdi canlandırmamız gereken hafıza 7 Haziran'a nasıl geldiğimiz; şimdi cevap vermemiz gereken soru 31 Mart'ı ve orada çıkan duyguyu, orada çıkan hedefi nasıl koruyacağımızdır. Bizim cevabımızı bellidir: Ortak demokratik mücadele. Çok teşekkür ediyorum.

Öztürk Türkdoğan: Ben de teşekkür ediyorum kendisine. Sanırım akıllardaki birçok soruya da Mithat hoca cevap vermiş oldu. Şimdi Dr. Ferda Koç'a sözü veriyorum. Kendisi yazardır, sendika.org'da yazılarını takip edebilirsiniz. Şimdi sözü sayın Koç'a veriyorum.

Dr. FERDA KOÇ ¹⁵

Aynı zamanda Halkevleri Genel Yönetim Kurulu üyesiyim. 10 dakika içerisinde Türkiye'de Kürt sorunu ve barış konulu bir konferans. 15 dakika mı? 15 dakikaya uzattık, tamam, güzel. Katkıda bulunmak epeyce

¹⁵ Yazar, Halkevleri Genel Yönetim Kurulu üyesi

güç olacak ama elimden geldiğince benden isteneni yapmaya çalışayım. Türkiye’de Kürt sorunu ve barış başlığı altında konuşuyoruz ama aslında Ortadoğu’da Kürt sorunu ve barışı konuşmuyoruz, Türkiye’de Kürt sorunu ve barışı konuşuyoruz. Artık Ortadoğu’da Kürt sorunu değişik devlet sınırları içerisinde başka şekillerde konuşuluyor. Yani Irak’ta Kürt sorunu ve barış diye bir tartışma yok, Suriye’de Kürt sorunu ve barış diye bir tartışma Suriye barışı bağlamında ya da Suriye’nin anayasal yeniden yapılanması bağlamında yapılan bir tartışma. Türkiye’de Kürt sorunu kendisini çatışma biçiminde ifade ediyor, savaş biçiminde ifade ediyor, bu nedenle biz Kürt sorunu ve barış başlığı açıyoruz. Türkiye’de Kürt sorunu ve barış bu başlığın isnat ettiği şey bence. Dolayısıyla Kürt sorununda barış meselesini tartışırken şu konuda bir açıklık oluşturmamız lazım: Kürt sorununda barışı niye tartışıyoruz? Sadece silahların susması için mi? Silahların susmasını niçin istiyoruz? Silahların bir daha patlamaması için mi? Silahların bir daha patlamamasını niçin istiyoruz? Kürt sorununu çözmek için mi? Bu sorularda net olmak lazım. Bu sorularda net olmayan bütün süreçler herkesin niyetine göre işliyor ve toplumun ortak çıkarlarına giden bir biçimde sonuçlanmıyor. Ama orada bambaşka tarihsel ve siyasal bağlamlar içerisinde rol alan bir çatışma olunca zaten bu konularda bir kavramsal açıklığı başlangıçtan üretmek de mümkün değil. O yüzden kendi pozisyonumuzu tanımlamak, kendi bulunduğumuz yerden, kendi bulunduğumuz siyasi konumdan Kürt sorununda barış hususundaki kendi perspektifimizi tanımlamak sanki daha doğru olanı gibi gözüküyor. O nedenle bu Kürt sorununda barış nasıl sağlanır konusunda genel ve nesnel bir değerlendirme, bir yaklaşım değil; öznel, demokratik amaçları olan Ortadoğu çapında barışın ve demokrasinin ve özgürlüğün sütun gelmesini, Türkiye çapında da eşitliğin, özgürlüğün, demokrasinin üstün gelmesini hedefleyen bir perspektiften yapılacak bir tartışma olacak.

Öncelikle şunu ortaya koymamız lazım: Türkiye’de Kürt sorunu ken-

disini savaş biçiminde ortaya koyduğu için barışı tartışıyoruz dedik. Bir ulusal sorun kendisini savaş biçiminde ortaya koymaya başladığı zaman sorunun tartışma zemini de tartışma koşulları da toptan değişiyor. Bu nedenle de bu değişiklik kendisini şöyle ifade ediyor: Artık savaş sorunu, sorunun çözümünü belirleyen temel ortamı oluşturuyor. Savaş sorununun çözümü, sorunun kendisinin çözümünün somut aralığı olarak karşımıza geliyor. Türkiye’de durum bu. Bu nedenle de Türkiye’de Kürt sorununun çözümüne her tartışmanın merkezine silahlı çatışmanın belirleyici siyasi öznesi olan PKK yerleşiyor, hatta Öcalan yerleşiyor. Bu nedenle Kürt sorunu tartışılırken konunun hemen dönüp dolaşıp PKK’nin pozisyonuna, Öcalan’ın pozisyonuna gelmesinde şaşılacak bir şey yok ve sorunun çözümünü isteyen insanların PKK’ye ilişkin ya da Öcalan’a ilişkin farklı perspektiflerin üretilmesini öne çıkartmalarında anlaşılmayacak bir şey yok. Yani, bu sorunu bu aktörlerin dışında çözecek bir başka süreci öngörebilmek mümkün değil zaten. Öncelikle bu konunun açıklığa kavuşturulması lazım; yani bunu tabu olmaktan çıkartmadan bir adım bile atamayız. Yani PKK’yi, Öcalan’ı bu sorunun çözümünde aktör olarak yerli yerine oturtmadan bir adım atabilmemiz mümkün değildir.

İkincisi; silahların susturulması meselesini Kürt halkına karşı bir komplo olarak tasarlayan güçler olabiliyor. Bu, aslına bakarsanız, Kürt sorununun kendini ortaya koymaya başladığı 19. yy. sonu, 20. yy. başından bu yana bu macera içerisinde sık sık rastlanılan bir durumdur ve özgürlük mücadelesi yürüten bütün aktörler bu gerçeklikle bir şekilde kendi dönemlerinde yüzleşmişlerdir. Sanıyorum bugünün hareketleri de aynı yüzleşmeleri yaşıyor. Ancak, şunun farkında olmalıyız ki 35 yıldır süren bir savaşın bir an için aralık vermesi dahi Türkiye’deki siyasi ortamda önemli değişikliklere yol açtı. Az önce Mithat hoca “Bizim hafızamıza bir müzakerre kavramı yerleşti ve ne yaparsanız yapın, hangi formatı atarsanız atın bu zihinden silinmez” dedi. Şimdi iyi bir şeyi kast ettiğini düşünüyorum; toplumun hafızasına olumlu bir şey nakşettiğini düşünüyorum. Ama aynı

zamanda tam tersi şeylerin olduğunu da akılda tutmamız lazım çünkü aynı hafıza sadece bizde yok, bu devlette de var. Yani bu devleti yönetenler, bu devlete egemen olanlar, egemen sınıflar adına siyaset yürütenler de bu barış anının ne tip siyasi değişimlere yol açtığını, devletin mimarisinde ne türden zorlamalar meydana getirmeye başladığı dönemde çok sert bir biçimde, maddi bir biçimde yaşadılar ve gördüler. Çok uzatmadan, çok detaya girmeden, aldığım artı ve eksi notları hemen söyleyeyim. Birincisi, çatışmasızlık koşulları zor örgütlerini, yani polisi, orduyu kendi görev alanına dönmeye zorluyor, yöneltiyor, kendi görev alanına çekilmeye zorluyor. Ordunun, polisin devlet üzerindeki egemenliğini sınırlama yönünde bir baskı yapıyor; birincisi bunu gördük. Yani, siyasi demokrasinin sınırlarını genişlemesi yönündeki eğilim öncelikle ordunun ve polisin siyasete egemen pozisyonlarını kaybetmeleri yönünde bir zorlama meydana getiriyor. Bunlar zabıta ve ulusal güvenlik görevlerine geri çekilmeye yöneliyorlar. İkincisi, çatışmasızlık yurttaşlık bilincini güçlendiriyor. Çatışmasızlığın yurttaşlık bilincini güçlendirmesini 2009 ile 2011-12 arasındaki büyük çatışma dönemi dışında 2009'dan 2013'e gelen süreçte; özellikle 2012-2013 döneminde, açık İmralı süreçleri olarak yaşanan sürecin içerisinde Türkiye tarihinin gördüğü en büyük demokratik arayış hareketi olarak yaşadık. Haziran İsyanı, Gezi Olayları denilen olaylar eğer ateşkes durumu olmasaydı çıkması hemen hemen imkânsız olan bir başkaldırıydı ve Türkiye tarihinin gördüğü en büyük demokratik başkaldırıydı bu. Bu başkaldırının ortamını oluşturan şeylerin başında toplumun siyasi duygusunu, bilincini baskılayan bir savaş gerçekliğinin, yaşantılanan bir savaş gerçekliğinin olmaması önemli ölçüde etkiledi. Ama bir, toplumsal hafıza bakımından, toplumun siyaset eğilimleri açısından bu sürecin içerisinde gördüğümüz bir başka olumsuz durumu da not etmemiz gerekir. Türkiye'de 2012-2013 sürecindeki ateşkes durumu iyi örgütlenemediği zaman görüldü ki sadece demokratik siyaset düşüncelerinin güçlenmesine sebep olmuyor, aynı zamanda saldırgan milliyetçiliği de güçlendiriyor. Yani biz 2012-2013 sürecini MHP içerisinde Cumhuriyet Halk Partisi'nin,

tırnak içerisinde, ulusalcı denilen tabanı içerisinde çözüm karşıtı esinlenmelerin giderek yoğunlaştığı bir süreç olarak da yaşadık. Şimdi bunu da bir tarafa not etmeden hareket edemeyiz. Buna sebep olan, bu eğilimlerin güçlenmesine neden olan sorunları da tartışmalıyız.

Çatışmasızlık ortamında barışı sağlamaya çalışan egemen sınıf iktidarlarının iş birliğinin güçlenmediğini gördük. Yani ateşkes durumunda egemen sınıflar içerisinde de çeşitli fraksiyonlar arasında barış yönünde bir akıl birliği gelişmeye başlar varsayımının da doğru olmadığını gördük bu süreçte. 2011 Aralık'ında İmralı süreci değil mi? 2012 Aralık'tı. 2012 Aralık'ta başlamadan önce, Oslo süreci bittikten hemen sonra ne yaşamıştık hatırlayalım. Erdoğan'ın cemaatle çıkarttığı dershaneler krizi; 2012'nin Şubat ayında da cemaatin Erdoğan'a karşı Hakan Fidan operasyonunu yaşamıştık. Yani bu müzakere süreci egemen sınıf siyasetinin temel koalisyonu içerisindeki çatlakları küçültmedi, büyümesi yönünde bir etki yarattı. İkinci devre, yani İmralı süreci olarak bildiğimiz devrenin içerisinde Paris suikastları dediğimiz suikastlar gerçekleşti ve bu suikastların arkasından da cemaat-AKP çatışmasının, Haziran isyanı nedeniyle kısmi bir barışa ulaştığı noktadan sonra yeniden o 17-25 Aralık falan filan hadiseleri olarak devam ettiğini ve ne tuhaf bir şeydir 28 Şubat'tı Dolmabahçe Deklarasyonu -28 Şubat biliyorsunuz Türkiye siyaseti için önemli bir tarih. Uzatmayayım, 15 dakikam var- 28 Şubat'taki deklarasyonun hemen arkasından 5 Nisan tarihi itibarıyla da barış süreci, çatışmasızlık süreci bozuldu ve devam etti. Dolayısıyla çatışmasızlık ortamı egemen sınıflar içerisinde sorunun çözümü yönünde bir irade oluşturmuyor arkadaşlar. Çatışmasızlık ve barış ortamının siyasi güce tahvil mücadelesinde, siyasi güce dönüştürülmesi, çatışmasızlık ortamının siyasi güce, toplumsal güce dönüştürülmesi meselesinin çatışmasızlık durumunda en önemli sorun olduğu ortaya çıkıyor. Yani çatışmasızlığa şununla varılmıyor: "Biz demokratik bir çözüm sürecinin iradesini oluşturmakta kararlıyız." İşte Mithat hoca dedi ki "Biz şöyle bir çözüm süreci öngörüyoruz". Tamamıyla

katılıyorum. Yani demokratik cumhuriyeti öngören bir çözüm süreci olarak başlamak lazım ama çatışmasızlığa böyle başlanmıyor, çatışmasızlığa değişik amaçlarla başlanıyor. Dünyanın hiçbir ülkesinde aynı amaca yönelerek başlanmıyor karşıt güçler birbirleriyle müzakereye. O yüzden biz kendi amacımızı sahiplenip onun imkanlarını, onun güçlerini geliştirecek şekilde davranmalıyız. Bundan kastım nedir? Birçok arkadaşım bana kızacak “Aynı şeyi söylüyorsun” diyecek. “Başka bir sürü kötü niyetli insanla aynı şeyi söylüyorsun” diyecekler. Çatışmasızlık sürecinin yarattığı en büyük çözüm dinamizmi Haziran İsyanı sırasında ortaya çıktı ve biz çatışmasızlığın siyasi sürecinin zedelenmemesi için çatışmasızlığın toplumsal sürecini geliştirecek adımları atamadığını gördük Kürt hareketinin. Bugün -soğudu artık, 2015’ten bahsediyoruz, 2019’dayız ve çok kötü bir durumdayız, bu olay da soğudu- çatışmasızlığın siyasi gerekleriyle çatışmasızlık ortamının yarattığı barışın toplumsal imkânları arasındaki korelasyonu yönetecek bir siyasi akla ihtiyacımız olduğu çok açık. “O akıl bendedir” diye falan söylemiyorum bunu, sakın yanlış anlaşılmasın ama bu deneyimden bu yönde bir ders çıkarmak gerektiği ortada.

Son olarak söyleyeceğim laf şu: Türkiye Cumhuriyeti devleti, bütün devletlerde olduğu gibi bir akla sahip, devamlılık aklına sahip. Fransızların *raison d’etat* dedikleri şeye sahip ve ne yazık ki Türkiye devletinin aklını oluşturan başlıca başlıklar tehdit kavramıyla ifade ediliyor. Cumhuriyetin kurucu tehditleri Rum tehdididir, Ermeni tehdididir. Türkiye Cumhuriyeti devleti 1945 sonrasında dönüşüm geçirmiştir, emperyalizmin yeni sömürgesi olan bir devlete dönüşmüştür. Bu dönüşümün sonrasında Türkiye devletinin kurucu tehdidi, kurucu akli komünizm tehdididir, Kürt tehdididir. Çünkü Kürt ulusal kurtuluş hareketi 1945 sonrasında Ortadoğu’nun değişik cihetlerinde kendisini ifade etmeye başladı. İlk ifade ediş şekli Mahabad’dır; İran, Irak Kürtlerinin ortak cumhuriyet çabasıdır. İkinci ifade ediş şekli Irak Kürdistanı’nda gelişen harekettir. Kürt tehdidi bu devletin kendisini yasayla sınırlamayan hakiki çekirdeği olan,

bu lafın altını çiziyorum, az önce bir arkadaşım konuşurken “Bakin burası çok önemli” dedi, ama sesini de alçalttı, Mithat hocaya dedim ki “Ya bazı lafları artık kullanamıyoruz”. Bakın burası çok önemli, Türkiye devletinin yasayla sınırlanmamış siyasi iradesini teşkil eden yapı Türkiye devletini çekip çeviren yapı olarak kontrgerilla, kendisini yeniden üretme temelini komünizme karşı mücadele ve Kürt özgürlük hareketine karşı mücadele üzerinden kurgulayan bir yapıdır. Bu gerçekte biz bütün bu süreç boyunca sürekli yüzleşiriz, sürekli yüzleşiriz. Bununla yüzleşmeyeceğimiz hiçbir an yok. Dolayısıyla Türkiye’de faşizmin bu özgül çekirdeğiyle çarpışmadan bir barış sürecine ulaşılabilceğini, faşizmin bu özgül çekirdeği zaafa düşmeden, zayıflamadan kendi içinde çatışmaya girmeden bu sorunun bir çözüm yoluna girebileceğini beklememeliyiz. Bu illa şu demek değil arkadaşlar; “Önce faşizmi yenelim, sonra Kürt meselesini çözelim”. Bu değil arkadaşlar. Türkiye’de faşizmin yenilgiye uğratılması meselesi sadece Veli Küçük’ün bilmem neyin hapse tıklılması meselesi değil. Türkiye’de kocaman bir yeni sömürgecilik sisteminin ortadan kaldırılması meselesi ve bu ancak Kürt sorununun bugünkü hakiki gerçekliğini bir demokratik toplumsal dinamizme dönüştürme maharetiyle birlikte çözebileceğimiz bir konu. Çok derinlikli bir konunun başlığını söylemiş oldum. Konuşmamı burada bitirmek zorundayım, hepinize teşekkür ederim.

Öztürk Türkdoğan: Evet, teşekkür ediyoruz. Zaman nedeniyle hemen ben sözü Yüksel Genç’e bırakacağım. Yüksel Genç, SAMER, Diyarbakır merkezli Siyasal ve Sosyal Araştırmalar Merkezi’nin koordinatörü ve kendisi aynı zamanda Birinci Barış Grubu üyesi. Şimdi sözü Yüksel Genç’e veriyorum.

Akşama kadar sabrınızı zorlamış olabilir sürekli oturma. Ben kısa zaman diliminde doğaçlama yaparak konuşmaya kalkarsam çok uzatırım. O yüzden yazdıklarımın da yola çıkarak devam edeceğim. Arkadaşlarımızın da ifade ettiklerini yer yer tekrarlayarak ama burada farklı konuklarımız olduğunu da görüyorum, onların da konuyla ilgili vakıflıklarına bir nebze katkı sunmak açısından konuşmamı daha ziyadesiyle Kürt sorununun bağlamının bugün ulaştığı değişim, çözüm süreçleri ya da barış süreçleri adı altında yaşadığımız süreçlerin geldiği nokta ve Kürtler ne yapmak istiyor, çözüm açısından, nereye varmak istiyor, önerileri ne üzerine kuracağım. Meramım bu perspektiflere bir genel yaklaşım, bir genel bakış sunmak aslında.

Konuşmama başlamadan önce, oturumun başında Öztürk de söyledi, önce sevgili arkadaşım Leyla Güven ve cezaevindeki arkadaşlarımızın

16 Yazar

açlık grevlerini selamlıyorum. Kürt sorunu gibi çok önemli bir gündem maddesini konuşuyorken bugün Kürt sorununda çözüm için bedenlerini açlığa yatırmış binlerce arkadaşımızı anmadan gündem kurmak herhalde çok sağlıklı, çok hakkaniyetli olmaz. Eğer bugün yeniden bir barış sürecine dönebileceksek bu, işte bu açlık grevlerindeki insanlar, yoldaşlar, arkadaşlarımız sayesinde olacak. Bir ikincisi, 31 Mart sonrası Kürtlerin ne kadar kilit olduğu, Türkiye’de bir şey değişecekse ne kadar kilit olduklarını gösterdikleri son seçim stratejisinin bize söylediklerinin doğru analizinden geçecek. Bu iki unsurun belki de hiç beklemediğimiz bir biçimde Kürt sorununun çözümüyle ilgili bazı zorunluluklar getirebileceğinin altını çizmek isterim. Tabii gündemim bu değil ama bu ikisinin çok güçlü bir dinamik olduğu, çözüme yeniden bizi evirebilmek açısından iki güçlü dinamikle karşı karşıya olduğumuzu düşünenlerdenim.

Sevgili katılımcılar, sevgili arkadaşlar, hepinizi selamlıyorum yeniden. Kimilerinin Kürt meselesi, kimilerinin Kürdistan meselesi olarak tariflediği mesele aslında Osmanlı’nın son dönemlerinden devreden ve çözülmeyi bekleyen en önemli bölgesel meselelerinden biridir. Yaklaşık 200 yıldır inkar, isyan, bastırma döngüsü içerisinde Kürt meselesi, çözümsüzlüğü sürdükçe kapsam ve alan genişleterek günümüze kadar gelmiştir. Ortadoğu’nun en önemli 4 ülkesinin iç meselesi olmak kadar bizatihi Ortadoğu’nun bütünü için gün geçtikçe etki alanını genişleten, çözümü ise neredeyse Ortadoğu’nun sosyo-politik kaderini de birebir etkileyecek düzeyde olan bir meseledir. Hemen altını çizmek isterim ki Kürt meselesi tek başına Türkiye’nin iç meselesi olmadığı gibi tek başına Suriye’nin, Irak’ın ve İran’ın da meselesi değildir. Ortadoğu’nun bu 4 büyük ve önemli ülkesine yurtları parçalandığı zamandan bugüne kadar aslına bakarsanız yaşananlar izlendiğinde Ortadoğu barışının kilit meselelerinden biriyle karşı karşıya olduğumuzu yeniden hatırlamış oluruz. İlgili ülkeler içeride halledebilecekleri bir mesele olarak görme olanağını günümüz gelişmeleri içinde ve çözümsüzlük ısrarları sonucunda aslında bana kalırsa

önemli ölçüde yitirdiler. Saf bir içeride çözülecek mesele olmayı çoktan aştı Kürt meselesi. Çözumsuzlüğe mahkûm edildiği süre içinde Kürt sorunu hem bir Kürt sorununa hem bir Fars ve Arap sorununa döndüğü gibi aynı zamanda parçalanan yurtlukları itibariyle hem bir Türkiye sorununa hem bir İran sorununa hem bir Irak sorununa hem de bir Suriye sorununa dönüş durumdadır. Bugün ise Ortadoğu’da ortaya çıkan bölgesel ölçekli ama hegemonik müdahaleli savaşlar yüzünden Ortadoğu’nun bütününe etkilemektedir. Yerel ölçekli başlayan ya da öyle görülen sorun aslında bu 200 yıllık serüvenin de hem jeopolitik hem sosyo-demografik nitelik değişimleri yaşayarak günümüze gelmiştir. Çözümü düşüneceksek bundan sonra bu değişim hatlarını mutlak surette gözden geçirmek, anlamak zorundayız. Özetle Kürt sorunu bölgeseldir aslında yerel olduğu kadar. Çözümü de yerel olduğu kadar bölgesel olarak etkili olacaktır.

Bu denli önemli bir sorunun çözümü konusunda ortaya çıkan çabaların da kapsam ve önem alanına uygun biçimde yürüdüğünü söylemek güç. Kapsam bu ama yaklaşım bu kapsamlarla ve hakikatlerle uyumlu yürümedi şimdiye kadar. Özellikle Kürtlerin parçalandığı ulus-devletlerin ziyadesiyle şiddet araçlarını güncelleyerek yaklaşım göstermesi, katı güvenlikçi müdahalelerle içeride bastırmayı yeterli bulan politik argümanlara sığınması sorunun bugünkü boyutların önemli nedenlerinden biridir. Kürdistan’ın en büyük parçasının bulunduğu ve Kürt nüfusunun en fazla barındığı Türkiye’nin bir ulus-devlet olarak kuruluşundan bu yana sergilediği tutum buna bir örnektir. Osmanlı bakiyesi bir ulus-devlet olarak aşamadığı sendromların ve milliyetçiliğin derin etkileriyle soruna yaklaşım gösteren Türkiye, Kürt sorununun günümüz boyutlarında birinci dereceden sorumlu ülkelerdendir. Ve aslında çözemediği sorun bugün Türkiye’yi çok önemli bir eşiğin içine getirmiştir. Kürt sorununun barışçıl ve demokratik araçlarla çözümü konusunda Kürt siyasetinin temsilcileri, çok uzun yıllardır aslında, eksik ya da fazla kimi argüman geliştirmeye, politikalar üretmeye çaba harcamışlardır. Bu çabalara Türkiye hükümet-

lerinin kimileri belli ölçeklerde yanıt vermeye de çalışmıştır. Özellikle 1992 sonrası gelişmeler Türkiye’de Kürt sorununun barışçıl ve demokratik yollarla çözümü açısından önemli fırsatlar ve çok sayıda girişim de barındırmıştır. Ancak girişimlerin hiçbiri nihayete ermediği gibi her ateşkes ya da barışçıl çözüm girişiminin başarısızlığı sorunun kapsamının genişlemesine, etki alanını büyütmesine, daha karmaşık bir hale gelmesine de vesile olmuştur. Bunun son örneği 2013-2015 tarihleri arasında yaşanan süreçtir. Ortak bir gelecek etrafında barışçıl bir çözüm çabasında en ileri aşamayı ifade eden bu süreç ne var ki ancak 2 yıl yürütülebilmiş, başarısızlığın ilanının ardından yaşanan şiddet ve çatışma dalgası, Kürtlerin cumhuriyetin ilk yıllarında deneyimlediği belleğin güncellenmesine vesile olmuştur. Bu durum Kürtlerin Türklerle ortak bir gelecek kurma, bir arada barışçıl yaşama umudunda tamiri zor sorunlu ama zorunlu bir kırılmayı da beraberinde getirmiştir.

Peki, bu süreç neden çöktü? Bu konuda az önce sürece parlamentodan doğru, yasamadan doğru müdahil olan arkadaşlarım birçok şey anlattı. Benimki belki yer yer tekrar ama bir özet ve bir profil çizmek üzerinden birkaç maddede sıralamak isterim. Kuşkusuz bu konu taraflarca çok tartışılmayı hak ediyor ve tarafların kendilerini çok güçlü bir biçimde gözden geçirmesi gereken bir süreç yaşandı. Sürecin tarafları kendilerince çok farklı nedenler ileri sürmekle birlikte sürecin çökmesinde öne çıkan kimi nedenleri ben de bazı biçimlerde özetlemek isterim. Bir; sürecin başından itibaren taraflar sürece farklı anlamlar yüklediler ki arkadaşlarım da bahsetti. Devlet süreci tümüyle PKK’ye silah bıraktırıp tasfiye etmenin bir aracı olarak okudu ve politikalarını bunun üzerine kurdu. Kürt tarafı ise Kürt sorununun çözümünü önceleyerek demokratik gelişime yol verecek politikaların, temel yasal düzenlemelerin ve uygulamaların yolu olarak yaklaştı. Kürt siyaseti için süreç eşit yurttaşlık temelli yeni bir toplumsal sözleşmenin kurulmasına vesile olmalıydı. Sürece biçilen anlam ve hedefin farklılığı, politikaların ve beklentilerin de farklı kurulma-

sına yol açtı. İlk başta tarafların bu tür süreçlere farklı anlamlar yüklemesi gayet olağan sayılabilecek iken süreç ilerledikçe taraflar arasındaki makas daralmak yerine daha da açıldı. Orta yerde buluşulamaması ya da ortaklaşılacak yeni bir yolun yaratılamaması sürecin bitmesindeki en nedenlerden biridir. İki; uzun yıllar sürmüş bu tür meselelerde taraflar arasında ciddi yargılar, kırılmalar doğal olarak oluşur. Taraflar arasında büyük güven bunalımlarının olması vakayı adiyedendir. O yüzen öncelikle güven artırıcı, kırılmaları giderici adımlarla süreci örmek önemliydi. Ancak gücen artırıcı adımlar, çözüm niyetine uygun yasal düzenlemeler ve mekanizmalar kurma konusunda oldukça cimri yaklaşıldı. Bu durum tarafların birbirlerini samimiyetsizlikle suçlamalarına ve güven bunalımlarının derinleşmesine yol açtı. Sürecin bitmesindeki bir neden bu. Üç; sürecin daha sağlıklı yürütülmesi ve güven bunalımının giderilmesi için kimi mekanizmaların kurulması talebi de karşılanamadı; bu konuda da uzlaşmalar aslında yaşanmadı. Sivil toplumdan, uluslararası yapılardan kurulabilecek bağımsız ateşkesi izleme komitesi dâhil izleme komiteleri, üçüncü göz gibi mekanizmaların kurulması gibi öneriler ve ihtiyaçlar ya karşılanmadı ya da işlevsizleştirilerek kısmen karşılanmaya kalkıldı. Örneğin Akil İnsanlar komisyonunun kendisi bu biçimde olan bir karşılama biçimi idi. Hükümet işlevi sınırlı, etkisiz, tercihe münhasır görünümü kurtaracak bir Akil İnsanlar komisyonu kurmayı tercih etti ne yazık ki. İzleme komiteleri ya da üçüncü göz mekanizmalarının ise kurulmasına hiç yanaşamadı. Sürecin sağlıklı yürütülmesine yol açacak yasal düzenlemeler ise büyük oranda yapılmadı. Yapılan tek şey az önce Sezgin Bey'in bahsettiği terör çerçeveli bir yasa metniydi. Dört; süreç doğru muhataplarla başladı. Devlet temsilcileriyle Öcalan ve Kürt siyasetinin temsilcileri görüşmeler yapabildiler ki bu, bu kadar açık ilk defa bu boyutta olmuştu. Devlet doğru muhatapları tanıdı ama ne muhataplara müzakere edebilecek koşul sağladı ne de muhatapları güçlendirici ağlar kurulmasına müsaade etti. Aynı süreç şeffaf da yürütülemedi aynı zamanda. Muhalefet, sivil toplum sürece dâhil edilmedi hatta iktidar partisi içerisinde dahi olduk-

ça sınırlı bir yapı dışındakiler neler olup bittiğine vakıf olamadı. Sürecin sağlıklı yürümesi açısından kimi şeylerin kapalı kapılar ardında yürümesi belki anlaşılabilir ama şeffaflık ve katılımcılığın bu tür süreçlerde can suyu etkisi unutuldu ve o denge maalesef kurulamadı. Beş; denklem dışı kalan siyaset aktörlerinin milliyetçiliği tırmandıran yönelimleri iktidarı oluşturan hükümetin zayıflama kaygısıyla birleşince sürecin sonunda Türkiye büyük bir milliyetçileşme dalgasına teslim edildi. Hükümet süreç sonunda demokratik çoğulculukla değil milliyetçilikle kurulmuş ittifakı hedeflerine giden yolda daha işlevli buldu. Zira 7 Haziran seçimlerinde oy kaybeden iktidarın faturayı çözüm sürecine kestiğini söylemek mümkün, hepimiz o süreci yaşadık zaten. Altı; sürecin akamete uğramasında belki de en önemli gelişme, Suriye'deki gelişmeler oldu. Kürt meselesini çözerek Suriye'deki süreçte ve Ortadoğu'daki dengelerde etkili olmayı hesaplayan hükümetin yürüttüğü Suriye ve Ortadoğu politikasındaki başarısızlığın faturasını Kürtlere ve çözüm sürecine çıkarttığını söylemek mümkün. Özellikle Kobani direnişine Türkiye'deki, Kürtlerin verdiği destek, daha sonra Rojava'daki Kürtlerin DAİŞ'le savaşta koalisyon güçlerinin müttefiki olarak yer alması, Rojava'da demokratik özerk yapılanmanın kurulması Türkiye hükümetinin çözüm sürecini durdurmasında başat etkideki gelişmelerden oldu.

Zira bu gelişmelerle birlikte Türkiye kimi realitelerle yüzleşmek durumunda kaldı. Bir kere Türkiye sınırları içindeki Kürtler, sınırları dışındaki Kürtlerle, oradaki gelişmelerle ilgili ve müdahildi. Kürtler arasında, özellikle Suriye'deki gelişmelerde daha da görünür olan yeni bir uluslaşma aslında inşa da oluyordu. Kürt sorunu sanıldığından çok daha bölgesel ve uluslararası karakter kazanmıştı. Daha önce Irak sınırları içinde kalan Kürdistan parçasında kurulan federe devlet yapılanması yanında Suriye parçasında da Kürtlerin yeni bir sistem inşa çabalarını risk olarak okudu. Aklındaki minimalist çözümle ortadaki realite uyumsuzdu aslında iktidar açısından da. Kürtlerin Irak ve Suriye devlet sınırları içindeki parçalarda

kurduğu yapılanmalar, jeopolitik bir değer olarak bölgesel, politik denkleme müdahil olmalarına yol açmıştı. Aslına bakarsanız çok uzun süredir barışçıl ve demokratik çözüm mekanizmalarına ihtiyaç duyan sorun bu gelişmeler nedeniyle de artık askeri politikalarla çözülemeyecek bir noktadadır. Tarafların bu yeni durumları doğru okuyarak politika üretmesi, dönüşmesi, yapılanmalarını gözden geçirmesi, eğer çözüm ve barış isteniyorsa bir zorunluluktur. Şimdi arkadaşım “Son 3 dakika kaldı” dedi. Ben daha neler size anlatacaktım. Ama özetle şunu da söyleyeyim, Mithat hocanın bıraktığı yerden; Peki Kürt sorunu nasıl çözülecek? Bu kadar komplike bir mevzu varken ne düşünüyorlar? meselesiyle ilgili esas konuşmanın ana bölümünü açmıştım. Özellikle radikal demokrasi bağlamı çözüm hem Kürt sorununun Türkiye parçası açısından hem diğer parçalar ama özellikle Ortadoğu açısından nasıl bir çözüm unsuru içeriyor, ne kadar gerçekçi bir çözüm modeli olabilir? meselesi, doğru-su tartışmaya açmak istediğim bir konuşmayla devam etmek isterdim. Bunu belki tartışmalarla devam edebiliriz çünkü sabahdan beri dinliyorsunuz. Benim dakikalarım bitti. Ama Kürtler, Kürt sorununun çözümünde hocam “Demokratik cumhuriyet” dedi ama bir adım daha ötesi, radika demokrasi dediğimiz formlarla yeni bir toplumsallaşma ve toplumsal sözleşme üzerinden çok daha alternatif bir idari form üzerinden asında tüm Ortadoğu’ya etnik, ulusal, sınıfsal, cinsel vb. farklı tüm kimliksel problemlerin çözümüyle ilgili yeni bir toplumsallık örgüsünden bahsediyor Kürt tarafı. Bununla ilgili süreci belki tartışmalarla devam ettirebilirim ama konuşma sürem bitti. Çok teşekkür ederim.

Öztürk Türkdoğan: Evet, ben de teşekkür ediyorum. Şimdi Yusuf Karataş, gazeteci-yazar arkadaşımıza sözü vereceğim. Kendisi Evrensel gazetesinde yazılarını takip edebiliyoruz. Şimdi sözü ona veriyorum.

Son konuşmacı olmanın hem avantajları var belki de, bir yanıyla da dezavantajlı bir kısmı var. Çok şey söylenmiş oldu. Ben aslında güncel şeylere çok değinmeden arka plandaki sorunu anlamak bakımından önemli, göz ardı edilmemesi gereken noktalar olarak düşündüğüm noktaları aslında; burada onlara değinerek bir sunum yapmak istiyorum. Ortadoğu konferansı yapılıyor burada ve öncelikle Kürt sorunu konuşurken hepimizin bildiği gibi bu sorun bir ulusal sorun. Yani Ortadoğu'daki Arapların, Türklerin, Farsların kendi geleceklerini nasıl belirlemesi gibi bir gerçeklik varsa Kürtlerin de kendi geleceklerini belirlemesi sorundur Kürt sorunu. Bir ulusal sorundan bahsediyorsak ulusal sorun aynı zamanda bir toprak sorunudur. Bugün Türkiye'deki Kürt hareketinin özellikle Sovyetler'in yıkılmasından sonra geçirdiği ideolojik dönüşüme bağlı olarak ayrı devlet kurma hakkından, ayrı devlet kurmaktan vazgeçmiş olması Kürt sorununun aynı zamanda bir toprak sorunu olduğu gerçeğini ortadan kaldırmıyor. Nasıl bir toprak sorunudur? Bu Kürtlerin kendi ya-

17 Yazar

şadıkları topraklarda kendilerini nasıl yönetecekleri ve buradaki kaynaklara nasıl sahi olacakları sorunudur Bu niye önemli? Bu şundan önemli: Türkiye egemenleri, Türkiye tekeli gericiliği bu sorunun çözümüne ayak diremesinin en önemli nedeni bu. Buradaki kaynaklara, yani elindeki Kürt kaynaklarına, Kürdistan coğrafyasına dair egemenliğini paylaşmak istemediği için bu kadar zor çözülüyor bu sorun. Yani bunu sadece kötü niyetli yöneticilerle tarif edebileceğimiz bir süreç değil. Türk burjuvazisinin 90 yıllık bir siyasetidir bu. Bu noktayı göz ardı etmemek gerekiyor bu yönüyle. Ben bu konuda iki örnek vermek istiyorum. Bu DTK, Demokratik Toplum Kongresi, özerklik taslağı hazırlamıştı ve bu taslaktan sonra bir kıyamet koptu. Ne dediler o zaman? Dediler ki “Ya bunlar kooperatifçilikten bahsediyorlar, bir de kendi kaynaklarını kendileri kullanmak istiyorlar”. Ve asıl kıyameti, ben hatırlıyorum, Taha Akyol başta olmak üzere o zamanki bütün yazarlar “Ya böyle bir taslak olur mu? Bu Stalinist bir taslak.” Böyle bir yaygara ortaya çıktı. Yani Türk burjuvazisi bu kaynakları paylaşmak istemiyor. Çözümün önündeki en önemli engellerden biri bu. Somut diğer bir şey daha söyleyeyim: Türkiye’de çözüm sürecini tartışan iki lider oldu önemli oranda; biri Özal’dı, diğeri Erdoğan. Şu anda Erdoğan’ın nerede durduğu ayrı bir tartışma. Ve ilginçtir, iki lider de çözümü aslında toprak vermekten çok toprak kazanacakları bir biçimde gündeme getirdiler. Özal ne istiyordu? Güney Kürdistan’ın, Irak’taki Kürdistan parçasının Türkiye’ye bağlanacağı bir çözümden bahsediyordu. Erdoğan nasıl gündeme getirdi bunu? Erdoğan da çözüm sürecini Suriye’yi ve bölgeyi, lider olacağı bir tutum, böyle bir arayışın parçası olarak, bunu kullanmak üzere gündeme getirdi. Dolayısıyla aslında ikisi de Kürdün hakları ve bir ulus olarak kendi geleceklerini belirlemesi meselesinden çok Türk burjuvazisinin, Türkiye egemenlerinin bu sorunu kendi çıkarları için kullanması ekseninde gündeme getirdiler. Yani zorlukları ifade ederken bunların unutulmaması gerektiğini düşünüyorum.

Belki bizim cemahta, bizim kesimde bu sorunun güncel tartışmaları bakımından iki önemli noktadan bahsedebiliriz. Birincisi, 2017 Irak Kürdistanı’ndaki referandum. O dönemde sol içinde, yani Türkiye’de mesela

TKP gibi ya da Fikret Başkaya gibi sol aydınlar emperyalizm çağında artık ulusal hareketlerin ömrünü tamamladığı, ulusal sorunun artık bir güncel sorun olmaktan çıktığını söylediler, yani bu hakkı reddettiler. Bu aslında ne kadar solcu bir söylem kullansalar da şey karşısında şoven bir tutum diyebileceğimiz bir tutuma doğru gittiler. Evet, bu koşullarda, emperyalizm koşullarında bu bir siyasal sorun, ekonomik bir sorun değil nihayetinde. Bu sorunun çözümü noktasında engeller var. Filistin, Katalonya vb. bir sürü soruna baktığımızda bu dönemde bu sorunların çözümlerindeki zorlukları, sınırlılıkları görüyoruz. Fakat emperyalizm koşullarında bu sorun çözülmez demek 100 yıllık bu düzen içindeki çözümleri hiç görmezden gelmek anlamına gelir ki bu doğru değil. Belki diğer bir tartışma, biz Dilop dergisinde Yüksel hocamla beraber de yaptık, Kürt siyaseti bakımından bir güncel başka tartışma var: Sınıfsallaşma meselesi, yani özellikle HDP'ye yönelik tartışmalarda orta sınıflaşmaya yönelik bir tartışma yürütülüyor. Tersinden şöyle bir tartışma oluyor bazen: Sınıf mevzusunu gündeme getirmiş olmak, hareketin sınıf karakterini tartışmak ulusal mücadeleyi ya da ulusal hareketi reddetmek anlamına gelmiyor. Türkiye'deki Kürt hareketiyle Barzani hareketi arasında eğer bir ayırım varsa tutumu bakımından arkasındaki sınıfsal tutumu da reddetmemek, onu görmek lazım. Dolayısıyla bu sorunun aynı zamanda çözümünde hangi sınıfın öncülük edeceği, inisiyatifin hangi sınıfta olacağı tartışması aynı zamanda çözümün çerçevesinin belirlenmesi noktasında önemlidir. En sonda bunun neden önemli olduğuna dair kısa bir değinme daha yapacağım. Şimdi bunları söyledikten sonra şu şekilde devam edeyim.

Söylendi, aslında 100 yıl önce Kürt sorunu bildiğimiz Ortadoğu'nun paylaşımı için gündeme gelmiş kötü ünlü bir anlaşma var; 1916 tarihli Sykes-Picot anlaşması. İngiliz ve Fransız emperyalistleri arasında yapılmış bir anlaşmaydı, Ekim Devrimi'nden sonra Lenin tarafından ifşa edilmişti bu anlaşma. Ve Kürdistan coğrafyası bu anlaşmadan sonra 4'e bölündü. Aslında farklı parçalardaki Kürt hareketleri uzun süre birbirine temas eden ya da birbirine etkisi oldukça sınırlı bir biçimde farklı kanallardan yürüdüler. Ama son 10-15 yıla baktığımızda bütün Ortadoğu siyaseti ba-

kımından da aslında barış tartışmasının, çözüm tartışmasının daha önce olmadığı kadar farklı ülkelerdeki gelişmelerle bağlantılı hale geldiği bir noktaya geldik. Belki Kürt sorunu bakımından iki önemli dönemeçten bahsedebiliriz. Bunlardan birincisi 2003 Irak müdahalesi sonrasında Irak Kürdistan bölgesinin kurulması. Ki bu Kürt sorunu konusunda Türkiye gibi Kürtlerin herhangi bir ülkede bir statü olmasını kırmızı çizgi olarak gören ve bunu reddeden Türkiye gibi ülkelere karşı bu kırmızı çizgiyi sikkileştiren bir şey oldu, ilki bu. Diğer de aslında konuşuldu, hala devam eden süreç. 2011’de Suriye savaşı diye tarif ettiğimiz o savaş sürecinden bugüne gelen süreç, 2012 yazından sonra Rojava’da, Kuzey Suriye’de Kürtler kendilerini yönetmeye başladılar ve süreç bir biçimde Suriye’de nasıl şekilleneceği tartışması devam eden bir süreç durumunda. Şimdi, Suriye’deki süreç Ortadoğu’nun paylaşımı bakımından da aslında önemli bir süreç. Bir yanında ABD var öbür tarafında Rusya var. Ve belki Kürtler için; Suriye Kürtleri bakımından da en önemli tartışmalardan biri bu sorunla ilgili, Suriye Kürtlerinin bugün ABD’yle işbirliği halinde olmaları ama öbür taraftan bu sorunu Rusya’yla işbirliği halinde olan Suriye rejimiyle çözmek zorunda olmaları.

Türkiye’deki çözüm süreci için de bir şey söyleyeceğim; hareketin iç içe geçmesinin anlaşılması bakımından, Yüksel hocam da söyledi; Rojava ve Kobani süreci Türkiye’deki çözüm sürecinin akıbeti bakımından belirleyici bir rol oynadı. Hatırlarsınız Erdoğan “Kobani düştü düşecek” dedi, Kobani düşmedi. Sonra masayı devirdi, o noktaya gitti sürecin kendisi. Ben Türkiye’deki iktidarın o sürece nasıl baktığını ifade etmek bakımından sürekli bir şey kullanıyorum, çoğu konuşmada gönderme yapıyorum. Yalçın Akdoğan müzakereden sorumlu başbakan yardımcısıydı. “PYD Üzerinden Stratejik Yol Tahayyülü” diye bir yazı yazmıştı. O yazıda şöyle diyordu: “Öcalan Suriye Kürtleri üzerinden kendine stratejik bir rol biçmeye çalışıyor. Bu tutum Türkiye Kürtlerini AKP’nin uyguladığı çözüm noktasında şımarık ve tatminsiz hale getiriyor.” Yani, birincisi Suriye’deki özerkliği bir tahayyül, bir hayal olarak görüyor, bunu hiçbir şekilde zaten olmayacak bir şey olarak görüyor, ikincisiyse bunu AKP’nin sunduğu

çözüm bakımından bir şımarıklık ve tatminsizlik olarak değerlendiriyor. Yani söylediği şey şu: “Kürtler benim koyduğum çözüm çerçevesini kabul edecekler ve ben de Ortadoğu’da nasıl oynayacaksam onun bir eklentisi olmanın ötesine gitmeyecekler ya da gidemeyecekler.” Asıl ifade ettiği şey oydu. Nihayetinde bu süreç öyle şekillenmedi. Hepimizin bildiği gibi böyle şekillenmediği için masanın devrildiği gibi bir gerçekle karşılaştık.

Ortadoğu’da Kürt sorununun çözümü bakımında ve Ortadoğu’da barış bakımından önemli açmaz şu, dediğim gibi: İki güç var, bu güçler hatta IŞİD’e ve radikal İslamcı çetelere karşı oraya gittiklerini ve silahlandıklarını, orada bulunduklarını söylediler. Şimdi IŞİD’in yenildiği ve bittiği tartışması var ama IŞİD yenildiği halde hiç kimse “Ben gideyim” demiyor. ABD bir ara çekilmeyi gündeme getirdi sonra bunun taktik bir hamle olduğunu gördük. ABD bırakın çekilmeyi, şimdi “Golan İsrail’indir” diyerek orada başka bir gerilim ve şey yaratmaya çalışıyor; pozisyonu bakımından bakarsak o yerde duruyor. Rusya “Suriye rejimi beni çağırdı, ben burada kalacağım, burada söz sahibiyim” diyor ve dolayısıyla aslında Ortadoğu’nun paylaşımı bakımından iki kampın giderek daha çok silahlandığı ve daha fazla gerilim ürettiği bir noktada bulunuyoruz. Bu hem Kürt sorunu bakımından hem Ortadoğu’da barış bakımından çok ciddi bir açmaz. Yani bunların böyle bir gerilim ürettiği koşullarda barış tartışması ciddi biçimde bunların çizdiği çerçeveye hapsedilme noktasına gelmiş durumda. Hala Suriye’de tartışıyoruz, “Bunlar acaba nasıl anlaşacaklar da Türkiye’de yeni bir süreç başlayacak ya da başlayacak mı?” diye tartışıyoruz. Dolayısıyla, bence buradan çıkartacak en önemli sonuç Ortadoğu’da bir barış tartışması yapacaksak emperyalist güçlerin oradaki silahlı güçlerini bu coğrafyadan çekmeleri önemli bir ön koşul olmak zorundadır. Emperyalistler güçlerini çekmeli ve Ortadoğu halkları kendi geleceklerini kendileri belirlemelidir. Bu bakımdan söyleyebileceğimiz ilk önemli şey o olmalı. Şu şekilde devam edeyim; Kürt sorunu nihayetinde aynı zamanda, arkadaşlar da ifade ettiler, Türkiye’de aslında aynı zamanda bir demokratikleşme sorunu. Türkiye’de demokrasi sorununu Kürt sorunundan ayrı tartışmak mümkün değil. Ve Türkiye’de bugün giderek

daha çok otoriter bir tutum takınan, işte 31 Mart seçimlerinde bunu gördük, bir Erdoğan, tek adam rejimi var. Dolayısıyla tek adam rejimine karşı mücadeleyle, demokrasiyle Kürt sorununun çözümü de iç içe geçmiş meseleler olarak görmek gerekiyor. Dolayısıyla, Kürt sorununun çözümü sadece Kürtlerin sorunu değil. Burada nihayetinde bir emek örgütünün düzenlediği bir konferanstayız ve şunu hatırlatmak istiyorum: Marks özellikle şöyle diyordu İrlanda sorunu gündeme geldiğinde, İngiliz işçi sınıfına şunu söylüyordu: “İrlanda sorunu sizin için soyut bir adalet ya da insancılık sorunu değil, sizin kurtuluşunuzun ön koşuludur”. Dolayısıyla, Türkiye’de Kürt sorununun çözümü bu bakımdan Türkiye’de emekçilerin kendi kurtuluş mücadeleleri bakımından da vazgeçemeyecekleri bir sorundur. Bu bakımdan da emek örgütlerinin burada tutum alması bu yönüyle önemlidir.

Son bir iki hususa da değinip toparlayacağım. Aslında Sezgin hocam da ifade etti. Türkiye’deki görüşme süreci bakımından önemli bir sonuç ortaya çıktı: Bu süreç devlet ile Kürt hareketi arasında bir görüşme süreci olarak şekillendi. Ama onun dışındaki toplumsal tarafların ona katılabildiği, müdahil olabildiği bir süreç olarak şekillenmedi. Yani toplumsallaştırılamadı. Bu neden önemliydi? Bu şundan önemliydi çünkü Erdoğan çıkıp “Ben masayı deviriyorum” dediğinde toplum araya girip o zaman “Arkadaş sen hani barış için, anaların gözyaşının dinmesi için baldıran zehri içecektin, ne oldu, niye masayı devirdin, niye savaşa döndün?” diyemedi. Toplumun önemli kesimleri bu süreçten dışlandı ya da bu sürecin unsuru haline getirilemediği için. Bunu bence yeni bir çözüm süreci bakımından toplumsallaştırma boyutunu sorununun çözümünü, toplumsal kesimlerin, halkın, emekçilerin katıldığı bir noktaya getirmenin önemi bakımından vurgulamak gerekiyor ki; üç küsur yıldır ciddi bir yıkım yaşıyoruz. Ve bu yıkıma karşı toplumun büyük kesimi maalesef hala sessiz.

Son olarak bir şey daha söylemek istiyorum: Türkiye’deki Kürt coğrafyası bakımından; aynı zamanda bu coğrafya Türkiye’deki sosyoekonomik perspektiften baktığımızda en yoksul ve yoksun bırakılmış coğrafya.

Yani Türkiye’de işsizliği konuşun, işsizliğin sıralamasında ilk iller buralar, bir sürü dezavantajdan bahsedin, nereye bakarsanız bakın Kürdistan coğrafyası ve Kürdistan illeri Türkiye’deki en dezavantajlı yerler. Dolayısıyla, arkadaşlar Kürt sorununun demokratik çözümünden bahsettiler; evet, demokratik çözüm, dediğim gibi, olmazsa olmazımızdır aynı zamanda buradaki eşitsizliği ortadan kaldırma üzere Kürt emekçilerin, Kürt halkının sosyal taleplerini karşılayan halkçı bir çözüm de zorunludur. Bu nedenle, Kürt sorununun çözümü demokratik olduğu kadar halkçı olmak zorundadır. Halkçı bir çözüm zorunludur, bu yeni süreç bakımından da.

Son olarak bir cümle söyleyip bitireyim, süreyi de gözleterek. Gerek ülkede gerek bölgede, yani emperyalistlerin ve bölge gericiliklerinin tutumlarına baktığımızda, savaş siyaseti Kürt sorununda, Filistin sorununda, bütün Ortadoğu’daki gelişmelere baktığımızda savaştan, sömürden, güçten ve yoksulluktan başka bir şey üretmeyen bir tutum söz konusu. Bunlar karşısında halkların barış mücadelesi, bu bölgenin kaderinin değiştirilmesi için, olmaza olmaz, ekmekle su kadar önemli bir ihtiyaç durumundadır ve bu mücadeleyi halklar ne kadar birlikte verebilir, dayanışarak, ortak mücadele yürüterek ne kadar verebilir hale gelirlerse Ortadoğu’nun kaderini emperyalistlerin değil halkların ve emekçilerin belirlediği bir Ortadoğu haline getirebiliriz. Bu Kürt sorunu bakımından da Ortadoğu’daki diğer sorunların çözümü bakımından da kalıcı bir barışın yolu ancak böylesi eksende bir mücadeleden geçer diyeyim ve bitireyim.

Öztürk Türkdoğan: Teşekkür ediyorum. Katılımcı arkadaşlar, süre nedeniyle özür diliyorum çünkü salonu bugün bizim erken boşaltmamız gerekiyor. Şimdi, sevgili arkadaşlar, bizim sadece 5 dakikamız kaldı. Kimse de salonu boşaltmasın çünkü birazdan konfederasyonumuz yetkilileri bugünkü konferansa katılan konuşmacılara plaket vereceklerini söylediler. Onlar plaket verene kadar kalan birkaç dakika içerisinde burada bulunan sevgili konuşmacı arkadaşlarımızın unuttuğu veya “İllaki şunu da söylemek istiyorum” dediği bir konu varsa kendilerine söz verebilirim. Bir dakikayla eksik kalan bir yan varsa onu ifade edebilirler. O zaman ben

bir dakika konuşayım sevgili arkadaşlar. Kürt sorunu tabii ki çok etraflıca konuşulması gereken, oldukça geniş çaplı değerlendirmeler yapılması gereken ve Türkiye’de yeniden barışın inşa edilmesi noktasında birlikte neler yapabileceğimizi konuşacağımız oldukça büyük bir konu başlığı. Belki bugün sadece değindik ve niyetlerimizi ortaya koyduk. Sürecin niçin bozulduğunu ortaya koymaya çalıştık. Çözüme dair genel perspektiflerimizi ortaya koyduk ama unutmayalım ki gerçekten 31 Mart yerel seçim sonuçları bize Türkiye’de güçlü bir barış ve demokrasi isteği olduğunu, bir demokrasi ittifakıyla pekala Türkiye’nin birçok sorununun demokratik yollarla çözülebileceğine olan halkın kararlılığını gösterdi. Bu bizim belki de en büyük kazanımımızdır. Evet, Türkiye’de siyasi iktidar otoriterleşti, sertleşti, her türlü baskı yöntemini uyguluyor ama bir yandan da direnen bir halk gerçekliği var, ısrar eden bir halk gerçekliği var. Toplumsal kesimler hala demokrasi ve barıştan yana tutumlarını ortaya koyuyorlar ve bugün bu konferansta ortaya koyduğumuz görüş ve düşünceler de gösteriyor ki gerçekten umutluyuz ve gerçekten Türkiye’de yeniden bir barış sürecinin inşa edilmesi noktasında üzerimize çok şey düşüyor. Emin olun biz bu süreci başaracağız diye biraz umut vermek istedim çünkü bizim hepimizin bir arada başarabileceği çok şey var ve buna da inanıyorum. Umuyorum ki bu sefer başaracağız arkadaşlar.

İlhan Yiğit: Değerli arkadaşlar, şimdi oturuma katılan, birinci, ikinci ve üçüncü oturumlarda konuşmacı ve moderatörlere plaketlerimizi vereceğiz. Yarınki gündemlerimiz, biliyorsunuz konferansımız iki günlük, yarın da devam edeceğiz. Birinci oturumdan başlayarak Hamide Yiğit, Enis Nakkaş ve İlhan Uzgel’e plaketlerini vermek üzere KESK Eş Genel Başkanı Aysun Gezen ve KESK Genel Sekreteri Ramazan Gürbüz’ü kürsüye davet ediyorum.

II.GÜN I.OTURUM

“ORTADOĞU SAVAŞ KISKACINDA KADIN VE BARİŞ”

Moderatör - Gülistan Atasoy Tekdemir / KESK Kadın Sekreteri

Abeer Abu Khdeir - Filistin Kadınlar Komitesi Birliği (UPWC)

Prof.Dr. Houda Rızk - (Lübnan) Siyaset Sosyolojisi

Mubarewke Brahmi - (Tunus Halk Cephesi)

Sameyya Khail - (Bahreyn) Aktivist

Ayla Akad - Rosa Kadın Derneği Yönetim Kurulu Üyesi

Moderatör / GÜLİSTAN ATASOY¹⁸

Rojbaş, günaydın, sabah-ul xêyr. Merhaba arkadaşlar. Biliyorsunuz, bugün ilk oturumumuz Ortadoğu Savaş Kıskaçında Kadın ve Barış başlıklı bir oturum olacak. Tabii Pazar günü İstanbul'da olmanın ve sabah ilk oturumu yapmanın bir talihsizliğini yaşıyoruz. Dünden beri çok meşakkatli bir mücadeleden, aynı zamanda belki bir sorun haline gelmiş barış mücadelesinden epeyce bahsettik. Hakikaten barış mücadelesini konuşurken bugün salt barış demenin çok da anlam ifade etmediği, çok da yeterli olmadığı dünkü konuklar tarafından da dile getirildi. Barışın nasıl barış olduğu sorusu her geçen gün daha fazla önem kazanmakta. Tabii bu haliyle düşündüğümüzde barış mücadelesinde kadınların Ortadoğu deneyimi de çok daha ayrı, tarihi ve incelikli bir yerde duruyor diye düşünüyorum.

O Ortadoğu'dur ki bir yandan ilk toplumsallığı, kadın şahsında, aslında demokratik bir yaşamın nüvelerini atmış bir yerde dururken aynı zamanda diğer yandan da devletli uygarlık sistemiyle kadını tabiri caizse bir tarihe de tanıklık etmiş bir coğrafyadır. Yani erkek egemenliğinin en katı, en vahşi yüzünü hissettirdiği bu coğrafyada barış mücadelesi vermek aynı zamanda eşitlik ve özgürlük mücadelesi vermeyi de zorunlu kılmıştır. Hele ki günümüzde küresel hegemonik güçlerin halkları birbirine kırdırırken kadınlar üzerine yürüttüğü daha ince politikalar bugün bu sorunu çok daha katmerli bir hale getirmiş durumda. Tabii bu zulüm tarihinin yanında kesintisiz yürüyen bir kadın direniş tarihi de aynı zamanda Ortadoğu tarihini ve yakın coğrafyasını sürekli olarak etkilemiştir. İşte bugünlerde konuştuğumuz Sudan'daki halk hareketinde kadınların en önde yer alması aslında hiç de tesadüfî bir şey değildir. Yine yakın zamanda İran'da ve Rojava'daki kadın mücadele deneyimleri de günümüze tanıklık eden en önemli miraslardan ve mücadelelerden biridir diye belirtmek gerekiyor. Çok uzatmadan, bugünkü oturumumuzda barışın kadınlar açısından ne derece önemli olduğunu ve bu konuda kadın mücadelesinin tarihsel birikimi ve izleği doğrultusunda çözüm önerileriyle birlikte konu-

18 KESK Kadın Sekreteri

şacağımız oturumumuza ben katılımcı olan arkadaşları sizlere kısaca tanıtarak başlamak isterim. Tabii başlarken, maalesef ki eksikli bir katılım olacağını dile getirmek zorundayım. Çünkü yasaklar hala devam ediyor ve bugün aramızda Libya'dan bir kadın gazeteci arkadaşımız, Yasmen el Şabani, katılamadı maalesef. Kendisi Londra'da yaşayan bir kadın aktivist ama Türkiye'den vize alamadığı için aramızda olamayacak. Yine oturumumuzun moderatörlüğünü yürütecek olan İHD Eş Genel Başkanı Eren Keskin arkadaşımız maalesef dün akşam annesinin ani rahatsızlığı nedeniyle aramızda olamayacağını bildirdi. Kendilerine buradan da geçmiş olsun diyorum. Ben diğer katılımcı arkadaşları tek tek tanıtarak masaya çağırmak istiyorum. Abeer Abu Khedir, Filistin Kadınlar Komitesi Birliği'nden. Aynı zamanda birliğin merkezinde yer alan bir arkadaşımız. Yine aynı şekilde Kudüslü Kadınlar Birliğini de temsil ediyor kendisi. Önceki konferansımıza da katılmıştı. Bu konuda hiçbir zaman desteğini esirgemeyen bir arkadaşımız, buyurun. Profesör Doktor Houda Rızk. Kendisi Lübnan Üniversitesi'nde siyaset sosyolojisi dalında öğretim üyesi. Yine kadın mücadelesinde çokça emeği geçen bir kadın yoldaşımız. Mubarewke Brahmi, Tunus Halk Cephesi parlamenterisi. Hem parlamentoda hem de sahada kadın mücadelesinde yer almış bir, kadın mücadele tarihinin de aynı zamanda temsilcisi diyebiliriz. Sameyya Khalil. Bahreyn'den gelen bir kadın aktivist. Bahreyn İsyanlarında yer almış, bugün kadın çalışmalarında araştırmacı olarak bulunan aramızda, bize bu deneyimlerini paylaşacak olan arkadaşımız. Hoş geldiniz. Türkiye'den Ayla Akat, Kürt kadın hareketinde uzun yıllar mücadele vermiş. Aslında çokça şey sıraladım, belki eksik kalacak. 23. ve 24. dönemlerde DTP, BDP ve HDP'de milletvekilliği yapmış, insan hakları savunucusu, aynı zamanda avukat KHK'yle kapatılan TJA'da uzun yıllar çalışma yürütmüş, bugün Tevgera Jinen Azad, TJA içerisinde aktivist olarak mücadele veriyor. Yine kayyumların, Kürdistan'da biliyorsunuz, kadına yönelik şiddetle mücadele eden bütün kurumların hem KHK'lerle hem de kayyum pratiğiyle kapatıldığı bir süreçte kadınların kendi mücadele kaynaklarını yaratmaktaki son örneği, Diyarbakır merkezinde kurulan Roza Kadın Derneği'nin kurucusu

ve merkez yürütme kurulunda yer alıyor. Kendisine de hoş geldin diyoruz ve oturumumuza başlıyoruz.

Sabahın talihsizliğinden bahsettik ama zamanımız da dünkü oturumlara göre biraz daha fazla. Bu konuda da şanslı olduğumuzu ve daha fazla tartışabileceğimizi söylemek lazım. 20'şer dakikalık sunumlar gerçekleştirilebilecek arkadaşlarımız, sonrasında soru-cevapla bu oturumu saat 13'te bitirmeyi hedefliyoruz arkadaşlar. Ben ilk söz Abeer Abu Khedir'e bırakıyorum.

ABER ABU KHEDİR¹⁹

Evet, her şeyden önce elinize sağlık demek istiyorum ben peşinen. KESK'e çok teşekkürlerimi sunmak istiyorum bize bu davetlerinden dolayı, katılımımızı sağladıklarından dolayı. Hepinize hoş geldiniz diyorum. Başlamadan önce, Filistinli kadın davasını dile getirmeden önce biraz kendi komitemizin tanımını biraz yapmak istiyorum. Çünkü büyüdüğüm, yetiştiğim komitemiz bizim, birlik, kadın birliği. 1980'de kuruldu, aslında

¹⁹ Filistin Kadınlar Komitesi Birliği (UPWC)

bir çerçeveydi, demokratik bir kadın hareketiydi aslında. Toplumun yararına, STK dediğimiz, Filistinli kadınların yararına çalışan, kadının pekiştirilmesiyle ilgilenen bir komite, bir birlik aslında. İşgale karşı, İsrail işgaline karşı direniş sembolüdür aslında. Ekonomik olarak kadını güçlendirmek, kadının güçlenmesini sağlamak. Her anlamda, siyasi olarak, bilinçlenmesini sağlamak için uğraşmaktayız. Yine kadın topluluklarına hem bireysel olarak hem topluluk olarak ulaşıyoruz bütün kadınlara. Karar alıcılar arasına girmesi için, kararı kendisi vermesi için gerekenleri yapmaktayız. Filistin'in her yerinde, Batı Şeria'da olsun, Gazze'de olsun, 9 tane merkezimiz var kadınlarla çalışan. Hepsi de bizim birliğimize bağlı hem kentlerde hem taşrada. Kapanan tek merkezimiz Kudüs'te yer alıyor. Bu merkezimiz işgal tarafından, kapatıldı. Kudüs'teki merkezimiz, işte bizi terörist kadınlar olarak suçladılar. Biz teröristmişiz, kundaklamalarda bulunuyormuşuz gibi suçlamalarla, yersiz suçlamalarla kapattılar.

Dolayısıyla, kadın erkek eşitliği konusunda olmazsa olmaz girişimler söz konusu, biz bunu yapmaktayız. Bir kere dünyada kadın olarak, genel olarak konuşmak istiyorum, bütün dünyada kadın ikinci sınıf gibi gözükmekte. Hatta şuna bakıyoruz; mesela kapitalist devletlere de bakıyoruz, eşitlikten iddia edenler hatta kadınlar falan diye gururla anlatan ama orada dahi kadın ikinci plana atılmış durumdadır. Çünkü baktığımızda ekonominin çarkını döndürenler hep erkeklerdir. Toplumdaki kendi varlığıyla doğru orantılı bir temsile erişmesi gerekir kadının. Biz bunun için uğraşmaktayız. Oysa görüyoruz işte, işkencelere maruz kalan da kadındır. Baskıya maruz kalan yine kadınlardır. Şunu da vurgulamak isterim; sosyalist rejim olsun kapitalist rejim olsun, eşitlik mesajları atan kim olursa olsun, baktığımızda, gelip de kendi ajandasını dikte etmemesi gerekir tek taraflı olarak. İlla "Bizim ajandamız şudur, gündemimiz şudur, bunu siz uygulayacaksınız" dediklerinde o zaman olmuyor. Ya da anlaşma imzalama konusuna bakıyoruz; dışarıdan dikte edilerek "Şu şu anlaşmaları imzalayacaksınız" gibi. Dolayısıyla insanları zor durumda bırakı-

yorlar bu kapitalist rejim, insanları eşitlik anlamında zorda bırakıyorlar bir kere. Mesela Arap kadını dediğimizde, biz kendimiz olarak, kendimize dönersek, kültürel olarak zayıf bırakılmıştır Ortadoğu kadını genel olarak; “Onun yeri evidir, ailesidir, çocuklara bakmaktır görevi” gibi.

Oysa Filistinli kadınlarla konuşacak olursanız, Filistinli kadının siyasi olarak kendi tarihi vardır. Filistinli kadının, arkadaşlar, İngiliz manda sisteminde bile baktığımızda savaşımıştır kendisi. Düşünün 1919’da Kudüs’te toplanan ilk kongrede bile Filistinli kadın orada direnişin ruhunu ortaya koymuştur. Hatta bilindiği gibi 1948’te ilk saldırı düzenlenmişti Filistin topraklarına, orada dahi kadının rolü ön plandaydı. Birinci İntifada dediğimiz silkinme hareketinde yine Filistinli kadının rolünü bütün dünyaya yani efsaneler, kahramanlıklar yazmıştır, tarihe geçmiştir Filistinli kadınların yaptıkları. Dolayısıyla Filistinli kadın kendi rolü çerçevesinde erkeğin yanında her türlü mücadele verebilecek güçte olduğunu kanıtlamıştır. Şu an mesela Leyla yoldaşımız, en büyük efsane zaten kendisidir burada. Uçak kaçırmadan tutun da diğer faaliyetlerine kadar. Yani efsanedir, başka bir şey diyemiyorum. Yani erkeğin yanıdaydı mücadelede. Erkeğin yanında savaşta eline silahı aldı sokağa çıktı. Yine ses yükseltmede erkeğin yanında yer aldı. Bir tek yardımlarda değil, birçok kadın şehidimiz var, kadın esirlerimiz var halen. Yine toplumsal anlamda da Filistinli kadının çalışmaları bütün gözler önündedir. Şehit aileleriyle yardımlaşma, bütün Filistin kadını bunu yapmaktadır. Komiteler kurulmuştur, kadınlar komitesi kurulmuştur, mahallelerde kurulmuştur. Ezilen köylü kadını tekrar tarlasına dönüp ekip biçmesinin sağlamıştır bizim kadın hareketlerimiz. Halk okulları açmışızdır. Bütün okullar kapatılırken bizim hareketimiz halk kütüphaneleri, halk okulları açmıştır ki eğitim aksamasın. Çünkü çocuklarımız eğitimsiz kalırsa çok kötü olur. Çünkü işgale karşı tek silahımız, çocuklarımızın eğitimidir. Dolayısıyla Filistinli kadın tarihe böyle not düşmüştür deyim yerindeyse, Birinci İntifada’da da silkinme hareketinde. O birinci silkinme hareketinden sonra maalesef baktığımızda bir Oslo, hiçbir işe yaramayan Oslo Anlaşması imzalandı bilindiği gibi.

Orada bütün Filistinliler etki altına alınmıştır. Yani 1994'ten tutun 2000'e kadar bir durgunluk oldu, siyasiler, sol güçler, bütün dernekler, örgütler; bir durgunluk yaşatıldı onlar için o dönemde. Kadın hareketleri de bundan nasibini aldı tabii ki kadın hareketlerine de yansımaları oldu. Dolayısıyla sosyal faktör yok oldu deyim yerindeyse; yani siyasi katılım yok olmuştu o dönemde.

Ancak İkinci İntifada dediğimiz İkinci Silkinme hareketine geldiğimizde yine Filistinli kadın var. Orada dini boyut biraz ön plandaydı. Bu arada, Birinci İntifada'da da kadın hakikaten ön plandaydı her anlamda; siyasi olarak, toplumsal olarak. Kadın büyük bir kanaatle, inançla katılmıştı. Ama ikinciye geldiğimizde, ikinci de dini faktör biraz ağır bastığı için kadın ikinci plana atıldı. "Git evinde otur, çocuklarına bak, sen sokak işine, erkek işine karışma!" dendi. Burada sorun çıktı aslında. Bu bir arızaydı aslında deyim yerindeyse. Olmaması gerekirdi. Kadının hakkı vardı; hem sosyal anlamda hem siyasal katılım anlamında. Karar vericiler arasına girmesi gerekiyordu kadının. Böyle bir alışkanlığımız süregelmişti. Maalesef İkinci İntifada'da böyle olmamıştı.

Arap ülkelerine baktığımızda Filistinli kadının eğitimi; hakikaten eğitim düzeyi yüksektir oran bakımından. Çünkü sosyal ve kültürel miras sahibidir Filistinli kadın. Eğitimlidir aslında Filistinli kadın, babasından, atasından almış bir şeyler. Ama bir de işsizlik söz konusu. Ciddi bir kalkınma yok, istihdam yaratılmamış gerçekten. Dolayısıyla Filistinli kadın çalışma hayatında biraz geri kalmış; Filistinli kadınların yüzde 19'u çalışma hayatına girmiştir. Ben size rakamlar vereyim, kağıtlara bakayım notlarıma. Mesela işsizlik maalesef almış başını gidiyor. Erkeklerde %22 işsizlik, kadınlar arasındaki işsizlik %65. Burada ne ortaya çıkıyor? Genç kuşağın %53'ü işsiz. Yine baktığımızda kadının sendikalaşması, sendikal harekete katılımı, maalesef orada da zaten, işçi sendikaları diyoruz ama onlar da formalite icabı kurulmuşlardır zaten. Kadının işiyle, sorunlarıyla pek uğraşmıyor sendikalar. Hatta, taleplerde bulunuyoruz bazen sendikalara, bir takım kalkınma projeleri ortaya atılsın ki kadının rolü ortaya çıksın,

gerçekten kadın etkin bir faktör olsun istiyoruz.

Yine Filistin’de şunu da söyleyebilirim: Bölgelerin bölünmüşlüğü, yani işgal bunu zaten gösteriyor; Filistin değil, işte burası Gazze’dir, şurası Batı Şeria’dır, şurası 48’lilerin bölgesidir falan. Mesela Kudüslü kadın işgalden çok çekmekte diğer kadınlar gibi. Ancak bir referans merkezi yok, kadının başvuracağı bir referans merkezi yok, başvurması gereken. Sadece işgal güçlerine gidiyor. Yani işgal güçleri kendisi yönetiyor zaten Kudüs’ü. Dolayısıyla herhangi bir harekette öldürülebiliyor çok kolay biçimde. Başına bir şey geldiğinde orada, Kudüslü kadını koruyacak bir yasa yok. O zaman kadın İsrail polisine gidiyor yardım istemek için, tam tersi bir olay. Yani, bakıyorsunuz bir tane Filistinli kadın Batı Şeria’dan biriyle evlenince çocukları burada kalıyor, kocası Gazze’de mesela; yine bölünmüşlük de söz konusu olabiliyor. Yani Batı Şeria’yla arasında gidiş gelişlerde yaşanan sıkıntılardan dolayı. Hatta Batı Şeria’nın içerisinde bile Kudüs’e sokulmuyor bazı aileler. Çocuk bir tarafta, kadın bir tarafta, eş bir tarafta kalabiliyor; aynı Kudüs’ün içerisinde yaşamasına rağmen. İsrail işgali biz Kudüslüleri nasıl görüyor? “Siz Kudüs’te oturanlarsınız sadece. Kudüs’te, bizim kentimizde ikamet eden geçicilersiniz” gözüyle bakılıyor bize. Bize ne Filistin uyruğu verilmiştir ne de başka bir uyruk. Hatta sayı bakımından da çok azdır Kudüs içerisinde İsrail vatandaşlığı alan Filistinliler aslında. Biz kimliğimizi korumak istiyoruz. Yine Filistinlilerin yaşadığı birtakım sıkıntılar; Kudüs içerisinde yaşayan, çalışan kadınlar var. Yani İçişleri Bakanlığı’na başvuruyorlar iş bulunsun, istihdam yaratılsın diye. Yok, istihdam yok, çalışacak durumda da değiller. Gidiyorlar karşı tarafa, onlar da şöyle işler veriyor; işte hastanelerindeki tuvaletleri temizlemek vb. Bu gibi işlere kara işçilik adını verdik biz. Yani Filistinli kadını hastanelerde ya da başka kuruluşlarda gidip tuvalet temizledikleri; başka iş yaptırmıyorlar. Orada da üstelik birtakım baskılara maruz kalıyorlar, tacize maruz kalıyorlar oralarda. Filistinli, Kudüslü kadın ihanetin her türlüyle karşı karşıyadır, Kudüs içerisinde yaşayan Filistinli kadından bahsediyorum.

Batı Şeria'nın içindeki kadınlara gelince; içinde Kudüs'ün de bulunduğu Batı Şeria, orada biz Filistin otoriterliği diyoruz o bölgeye. Orada Ürdün medeni kanunu geçerli zaten. Ama biz değiştirilsin diyoruz; özellikle evlilik yaşı mesela, 18 olması gerekir. Ürdün'de yaptılar, bizde hala çekmede. Başkan Ebu Mazen'in çekmecesinde duruyor. "Bu yasa değişikliğini yapın" diyoruz. Oysa bu kanunun değiştirilmesi gerekir; küçük yaşta evliliklerin önlenmesi için. Yani evlilik yaşını 18'e çıkarmak istiyoruz biz. Dolayısıyla, bu kararı da alamıyor başkan. Burada din adamlarına yönlendiriyor, din adamları da "18 sınırı koyarsanız bu dine aykırıdır" diyorlar. Karşı karşıya da gelmek istemiyor başkan herhalde onlarla. Oslo'da varılan kararlardan kadınlarla ilgili bir bakanlığın kurulması öngörülüyordu aslında.

Yine sadece şuna odaklanıldı aslında; kadına yönelik şiddetle mücadele, başka bir şeyle uğraşmadılar. Aslında kadın siyasi katılım istiyordu, kendi rolünü göstermek istiyordu işgale karşı. Hani kadın toplumun yarısı diyorsunuz, o zaman erkeğin yanında erkek gibi işgale karşı da durabilecektir Filistinli kadın. Formalite olarak kaldı dediğim gibi. Toplumsal cinsiyet eşitliğinden bahsettik, bunlar gibi sadece göstermelik olarak kaldı. Gazze'de baktığımızda, Gazze şeridindeki yaşam gerçekten korkudur. Korku üçgenidir orada; Bir, kuşatılmışlık, ambargo söz konusu. Gazze'deki Filistinli kadının; evlerin %40'ı hala yaşanamaz durumda, yerle bir, restore edilmiş değildir %40'ı evlerin. Yine Gazze'de kadın bölünmüşlük yaşamakta. Bölünmüşlük çok kolay bir şey değil arkadaşlar. Gerçekten halk kurban oluyor, üsttekiler de makam, koltuk savaşındalar, derdindeler. Gazze'deki Filistinli kadın gelenek görenekler olsun, dil olsun, din, Hamas'ın din algısı bir yandan. Çalışmamamak bir diğer yandan. Gazze'de kalkınma diye bir şey yok, Gazze'de istihdam yok maalesef. Kamplarda yaşayan, kendi ülkesinin dışında yaşayan, Allah bilir kaç ülkede yaşıyorlar. O kadınları hariç tutuyorum tabii ki, onların dertlerine henüz değinmeyeceğim. Zaman sıkıntılı galiba.

Kadın esirler üzerine konuşmak istiyorum, Filistinli kadın esirler. Şunu

bilesiniz diye söyleyeceğim, dün anlattılar aslında, dile getirildi, boykotlar, açlık grevlerinden bahsedildi. İsrail işgali bir takım elektronik aygıtlar koymaya başladı cezaevlerine, tutuklu evlerine. Esirler aileleriyle görüşmesinler diye. Orada telefonlar var mesela ama yasaklanıyor. Mesela bazen kaçak telefonlar sokuluyor, onlar da çalışmasınlar diye bir takım radyoaktif ışın yayan sistemler kurmuşlar ki telefonla görüşülmesin aileleriyle. Bu yayılan ışınla zaten kanser vakaları arttı bundan dolayı. Birçok esir kanser hastasına dönüştü şu an. Dolayısıyla bunları bizim anlatmamız lazım. Bunlar kendi özgürlükleri için mücadele eden kimselerdir esir olanlar, bunlar. Filistinli kadın esirler; 53 kadınıımız var şu an iki cezaevinde; Hasharon bölgesinde bir de Damonbölgesinde. 31 kadın Hasharon'daydı, 22 kadın esir de öbür ceza evindeydi. Orada, Hasharon bölgesinde cezaevine kamera koydular. Yani kadınlar da açık avlu-ya çıkmamaya başladılar "O kameralar oradan kaldırılmadıkça biz avlu-ya çıkmayacağız" boykotuna başladılar. Spor yapacak, kamerayla takip ediliyor. Her yerde kameralar takip ediyor kadın; özel mahremiyeti bile kalmadı yani, özel hayatı bile kalmadı. Kaldırmadılar kameraları. Boykota gitti kadınlar. Daha sonra bütün kadınları, zorla hepsini götürüp başka bir ceza evine koydular. Oradaki, Damon bölgesindeki ceza evi yönetim bakımından Hasharon bölgesindeki cezaevinden daha da sıkı ve acıdır, serttir yani. Yeteri kadar yatak yok, yeteri kadar yatak olmayan bir ceza evine naklettiler bunları, kadın esirleri. Kendi kişisel eşyalarını da getirmelerine izin vermediler. Düşünün, açık havayı. Mesela kışın, ortalık soğuk, banyoya gidecek, duş alacak, yok! Birçok şeyden mahrumdur kadın esirler. Eğitimden! Mesela küçük yaşta, bir de 15-16 yaş küçükler vardı mesela; onları da eğitimsiz bırakıyorlar ki bilinçlenmesinler diye. Dediğimiz gibi küçük yaştakileri ayrı bir hücreye aldılar. Kısacası durum çok kötü, söylemek istiyorum. Odalar hep nemli, her tarafta nem kokuyor. Çoğu da zaten müebbet yatıyor. Bir kısmı 16 yıl ceza aldılar mesela. Dolayısıyla uzun seneler tutulacaklar. Düşünsenize, nefessiz, oksijensiz, nemli bir dört duvar arasında yaşamayı düşünabiliyor musunuz?

Son olarak şunu söylemek istiyorum: Öyle bir gelişmiş, demokratik

bir toplum istiyorsak; adil, eşitliğe dayalı bir toplum istiyorsak gerçekten, eşitlik sokağa değil kadına bağlıdır erkek ve kadın, ikisini eşitlersek ancak o toplumu yaratmış oluruz biz. Gücümüz tabii ki vardır Erkek bize destek olacak, biz de ona destek olacağız ki birlikte karar alalım. Etkin, üretken bir kadın olarak Arap toplumunda, Filistin toplumu içerisinde güçlü bir yer alacak. Teşekkür ederim.

Prof.Dr. HOUDA RIZK²⁰

Günaydın, herkese günaydın. Çok teşekkür ediyorum misafirperverliğiniz için, bu davetiniz için. Gerçekten son derece önemsedığımız bir konferans yaşamaktayım. Ben kadınlar üzerine konuşacağım tabii ki, savaşta kadınlar ve barışı nasıl kurabiliriz kadınlarla? Tabii ki şunu Ortadoğu'da yaşayan herkes bilir, Ortadoğu her tarafta siyasi çatışma var, silahlı çatışma var. Filistin'den tutun da bilindiği gibi o en büyük sıkıntıyı, Filistinlilerin sıkıntısını kat kat artıran o örülen duvar var biliyorsunuz; ikiye bölündü Filistin o duvarla ilgili. Kaldı ki arkadaşımın da dile getirdiği gibi cezaevindeki kadınlar. Lübnan bir yandan, bilindiği gibi, 1948'den

²⁰ (Lübnan) Siyaset Sosyolojisi

günümüze Lübnan'ın güneyine kadar gitti tabii işgalin sürmesi; Lübnan toprakları işgal edildi. En son da Lübnan'daki direniş 1948'den başlayarak değişik aşamalardan geçerek, en son da zaten 2000 yıllarına geldiğimizde Lübnan'daki direniş, Lübnanlı direnişçiler düşman İsrail'i topraklarından kovabildiler. Ancak baktık ki, İsrail 2006'da Güney Lübnan'a tekrar saldırdı. Lübnanlılar tekrar mücadele ederek karşı koydular ve şu ana kadar da bilindiği gibi Şeba çiftlikleri hala İsrail'in egemenliği, işgali altında. Lübnan topraklarıdır o bilindiği gibi.

Şüphesiz şuna da vurgu yapmak gerekiyor: Lübnanlı aileler çok sıkıntı çektiler İsrail işgalinden dolayı, özellikle Lübnanlı kadın çok bedel ödedi. Kendi toprağından, deyim yerindeyse sökülüp çıkarılıp başka yerlere sürgüne gönderildi. Tarlada çalışan taşradaki kadın artık kente yerleştirilmiş oldu, Lübnan'ın değişik kentlerine yerleştirildiler. Şunu da unutmamak gerekir gerçi: Bölgede yaşanan siyasi krizler; Ortadoğu deyince zaten Arap bölgesi deyince mutlaka-bütün bölgelerin adlarını koymamız lazım aslında-kadın deyince de o zaman siyasi tutuklu kadınlardan da bahsetmemiz gerekir. Bugünkü Suudi Arabistan'ın cezaevlerinde yatan mücadeleciler kadınlar var. Özgürlük istediği için, kendi görüşünü dile getirdiği için cezaevinde yatan Arabistanlı kadınlar, aktivistler vardır şu an cezaevlerinde. Ancak, bakıyorsunuz tam tersine gidiyor basın ne kadar çok büyük bir olaymış gibi "Arabistan kadına araba kullanma imkânı getirdi" diye neredeyse göbek atacaklar. Halbuki aynı cezaevlerinde Arabistanlı aktivistler yatmaktadır, kadın olarak söylüyorum. Birçok ülke Ortadoğu'da, tek tek adlarını getirmek de istemiyorum. Yani mesela Türkiye'nin, parlamenter Leyla Güven olsun, 8 Kasım 2018'den beri açlık grevinde. Mesela yine, parlamenterler Türkiye'de cezaevlerinde. Hatta görüş bildirdikleri için, düşünce tutukluları, düşünce esirleri oldukları için onların da yanındayız. Siyasi geleceği başka türlü kuramayız. Mesela Türkiye'nin siyasi geleceği de bunlara bağlıdır, Türkiye'deki Kürt tutuklular söz konusu. Bunların da özgürleştirilmesi lazım tabii ki. Kadın deyince Arap ülkelerindeki silkinme hareketleri, bütün bölgedeki her ülkeyi tek tek dile getirmeliyiz tabii ki. Adlarını koyarak, kentlerin adlarını koyarak.

Suriye'ye geldiğimizde, Suriye'ye baktığımızda orada da terör eylemlerinde bu tekfircilerin başını çektiği terör örgütleri kadınlara yönelik her türlü işkence yaptılar, öldürdüler. Irak'ta başladı o bilindiği gibi. Oradan Suriye'ye yayıldı. Yine kadın Irak'tan Suriye'den ve Kobani direnişini ortaya koymuştur bölgenin kadını. Dolayısıyla savaşın maliyeti kadınlar üzerine çok ağır olmuştur bunun bedeli silahlı çatışmalar içerisinde.

Ve bu örgütlere baktığımızda, özellikle terör örgütlerinden bahsediyoruz, çeşitliliği yok etme üzerine kurmuşlar kendilerini bu terör örgütleri. Suriye çeşitlilik ülkesiydi. Birçok toplum, birçok etnik grup yan yana yaşıyordu. Mesela Kürtlerden başladılar çeşitliliği öldürme konusunda. Yine mezhepçilik yaptılar, etnisiteye saldırdılar bu terör örgütleri.

Tabii şunu da söylersek abartmış olmayız: Suriye'deki krizden dolayı 2017'ye kadar kadın sığınmacıların sayısı dünyadaki en büyük sayıdır aslında, göçmen, sığınmacı. Yani 7 buçuk milyon Suriyeli sadece kendi ülkelerinde yerlerinden edilmiş durumdalar. 4 milyon 800 bin Suriyeli de kendi ülkesinin dışına, dış ülkelere çıktı; Lübnan, Türkiye, Ürdün'e geçtiler. Ve bu büyük bir kriz. Mesela Irak krizi sonucunda 2 milyon 600 bin Iraklı da kaçmak durumunda kaldı. Ayrıca, Libya'ya, Yemen'e bakın yine aynı şey. Ülke içerisinde yerinden edilme; Yemen'de 2 milyon 300 binden bahsediyoruz. Bu rakamlar da daha da yükselebilir. Bu savaş en çok kadın ve çocukları vurmaktadır. Suriyeli sığınmacıların zaten çoğu kadın ve çocuk. Baktığınızda siyasi istikrarsızlık ve şiddet devam ettikçe kadının sıkıntısı düne göre daha da artmaktadır. Erkeklerden daha çok etkileniyor kadınlar, özellikle bu savaş ve yerinden edilme durumlarında. Yine birçok kaynağa, yerel hizmete de ulaşamamaktadır. Göç sırasında ve göç edilen ülkelerde dahi bu yaşanmakta çoğu zaman. Yani dolayısıyla erkeklerden daha çok maruz kalıyorlar; cinsel şiddete, eşitsizliğe, fakirliğe. Kaynaklara ulaşmada, hizmetler ulaşmada bütün sıkıntıyı da başta da kadınlar yaşamaktadır. Bir de bakıyoruz gericiler, aşırıların örgütleri yine kadınlara yönelik saldırıları devam etmekte; Suriye'de olsun Irak'ta olsun. Ama terör gruplarının amaçlarına da baktığınızda ekono-

miyi, kaynakları da ele geçirmeye çalışıyorlar ve azınlıklara yönelik de saldırıları devam etmekte. Din adı altında insan öldürüyorlar, insan kesiyorlar. Özellikle Şam ve Irak İslam Devleti adlı örgüt, kısacası DAESH ya da IŞİD diyoruz; bu kadına yönelik her türlü şiddet, cinsel şiddet dahil olmak üzere, korku salmaya devam ettiler bunlar. 8 milyon kişi bunlara boyun eğdi ve maruz kaldı bunların şiddetine. Özellikle genç kızlar ve kadınlar. Birçok hak çiğnendi tabii ki, insan hakkı ihlal edildi. Her türlü insan hakkı ihlal edildi.

Kadına yönelik şiddetin değişik yönleri var bilindiği gibi; cinsel şiddet, fiziksel şiddet, psikolojik şiddet, ekonomik şiddet. Ve kadınlar her türlü şiddete maruz kalmaya devam ediyor. Hatta bu şiddet türlerinin birçoğuna aynı anda maruz kalabiliyorlar, kalmışlardır da. Dolayısıyla, cinsel şiddet en ön planda kendini göstermekte. Yine toplumsal cinsiyete dayalı şiddet söz konusu. Yine cinsel ayırım söz konusu. Kadını siyasi kararlardan uzak tutma girişimleri, savaşta olsun, barışta olsun yaşanıyor. Dolayısıyla, iki cins arasındaki eşitsizlik devam etmekte. Bu da en büyük uçurumları göstermektedir, kadın erkek arasındaki uçurum böyle var oldukça şiddet de devam edecektir. Özellikle cinsel şiddet, adını koyarak söyleyeyim, birçok aile bunlardan dolayı kendi evlerini bırakıp başka yerlere gitmek zorunda kalıyor ya da topluca ölüme maruz kalıyorlar.

Yine, korku salma ideolojisi üzerine kurulu birtakım örgütlerden bahsediyoruz; IŞİD bunların başındaydı tabii ki bilindiği gibi. Kadınları kaçırıyor, Ezidi kızları kaçırdı, Ezidi kadınları kaçırıp bunları, biliyorsunuz, satmaya başladılar, köle ticareti yaptılar. Kadınları alıp satmaya başladılar. Sırf para kazanmak için, kendine gelir sağlamak için. 8 yaşından tutun da 35 yaşına kadar bütün kadınların ticaretini yaptılar. Şunu da unutmayalım, Suriyeli kadın sığınmacılar mesela, gittikleri ülkenin, Türkiye olsun, Ürdün olsun, herhangi başka bir ülke olsun. Tabii ki onlar da yaşadılar, onlar da alınıp satıldılar aslında. Cinsel tacize de maruz kaldılar. Yine bazı Körfez ülkelerinin erkekleri bu çadır kentlere gelip, Ürdün'de özellikle, küçük Suriyeli genç kızlarla evlenmeye başladılar. Düşünün, çadırdaki yaşayan

Suriyeli ailenin 10 yaşındaki kızını sırf evlilik için satın alıyor ve Arabistan'a ya da Körfez ülkelerine ikinci, üçüncü eşi olarak götürüyor. Orada da onu köle gibi kullanıp daha sonra da kendi ülkesine iade ediyorlar, sınır dışı ettiriyorlar. Yemen'e bakın, Yemen'e baktığımızda ne görüyoruz? Kadınlar alınıp satıldı. Başkent Aden'de kadınlar alınıp satıldı. Yine Körfez ülkelerine satıldı kadınlar, özellikle Arabistanlılara. Yemenli genç kızlar. Bunlar aslında; 9 ila 12 yaş arası çocuklar. Benzer şekilde, evlilik adı altında kimileri Arabistanlı erkeklere satıldılar. Yemen, Suriye, Irak, başka diğer Arap ülkelerine satıldılar. Bütün bu ülkelerde kadın sömürüldü; yani cinsel olarak sömürüldü. Ama aktivistler ne oldu? Kendilerini savunan Arap kadını, ailelerini savunan kadın aktivistler? Onlar da maruz kaldılar işkenceye tutuklanmaya, cinsel tacize. Dolayısıyla Birleşmiş Milletler kuruluşunun mesela kararları var; 1335 no'lu kararı var. Orada der ki o karar çerçevesinde kadına şiddetten koruma kararı, bilindiği gibi. Kadına uygulanan şiddeti kabul etmiyor. Bu karar aslında sadece kağıt üzerinde kalmıştır, aktifleşmemiştir, yani etkin bir karar değildir. Aslında o karar gereğince, eşitlik temelinde savaş dönemlerindeki kadının korunması gerekir. Ve o kararda der ki "Siyasi karar alıcılar arasında kadının da katılımı sağlansın." Ancak 1325/6 bendinde de zaten açıkça dile getirilmiştir ama pratiğe baktığımızda kadın siyasi karar alıcılar arasında yer almamakta, almalarına da izin verilmemekte zaten. Yani yine kadınların siyasi karara katılımı dünyada %4 zaten, belli bir oran. Dünyada böyleyse artık Ortadoğu'da nasıldır, varın düşünün. Savaşlardan muzdariptir Arap ülkesindeki kadın. Dolayısıyla savaşta ve barışta iyi bir yere gelememiştir.

Şu anki konumuz da çok önemli bir başlık; yani hak ve görevlerde eşitlikten ziyade, erkeğe diyoruz ki "Kadına yardım et, kadının yanında ol, katılımını sağla, kadın tek başına yapamaz". Esasen, Birleşmiş Milletler'in aldığı kararlar da yetmez zaten. Ortadoğu bölgesinin birçok Arap ülkesinde eğitimli kadınlar var, üniversite mezunu kadınlar var, yetişmiş kadınlar var her alanda. Diplomaları var, yüksek lisan yapmışlardır. Ancak siyasi karar alıcılar arasında yer almalarına izin verilmemektedir. Maalesef objektif olmaktan çıkmıştır artık bu, kişiselleştirilmiştir. Bunun

nedeni de iki cins arasındaki eşitsizlikten dolayı aslında. Bazı siyasiler bununla karşı karşıya kalmak istemiyorlar, işte değişik dini bahanelerle karşı çıkıyorlar ya da gelenek görenekler diyorlar, kadın erkek eşitliğinden bahsetmek istemiyorlar, karşı çıkıyorlar. Oysa kadın her alanda katılabilir; ekonomide katılabilir, istiyor da zaten. Bu da şunu göstermekte: Hükümete görev düşüyor. Daha çok çaba göstermesi lazım ki hükümetler ki kadına daha çok yer verilsin. Kadının statüsünün iyileştirilmesi, pekiştirilmesi gerekir kesinlikle, hem sosyal hem de ekonomik alanda. Dolayısıyla, siyasi alanda da yol açılmış olur. Düşünsenize, mesela kadın diyoruz, siyasi karar alıcılar arasına katılacak ama sosyal eşitliği ve ekonomik eşitliği yok. Oysa kadının statüsünün yükseltilmesi, geliştirilmesi gerekir. Kadının eğitilmesi gerekir. Erkeği eğittiğimiz gibi. Savaşlarda erkeği nasıl eğitiyorsak kadını da eğitebiliriz çünkü kadın tek başına kendini savunamaz. Yani, ekonomik özgürlüğünü elde etmiş bir kadın düşünün; o zaman tabii ki durum daha da farklı olur. Şunu söyleyebiliriz; kadın bilimsel olarak, siyasi olarak, ekonomik olarak erkekle eşittir ve yine öz savunma konusunda da erkekle eşittir diyoruz. Sonuç olarak, Birleşmiş Milletlerin 1325 sayılı kararı etkin bir karardır, hayata geçirilmesi gerekir diyoruz; kadın kendini savunabilecek durumdadır. Siyasi kararlara da katılması gerekir ve savaşı yapanlar barışı da yapabilir. Teşekkür ederim.

Gülistan Atasoy: Sevgili Houda Rızk'a da çok teşekkür ediyoruz. Savaşın yarattığı en büyük sonuçlardan biri göç ve göç de en fazla kadınları etkiliyor. Başta belirtmiştim, yine belirtme gereği duyuyorum: Hakikaten barış mücadelesi aynı zamanda kadınların mücadelesi, bir yandan da eşitlik ve özgürlük mücadelesini yürütmeyi zorunlu kılıyor. Ben şimdi sözü Tunus'taki deneyimlerini aktarmak üzere Mubarewke Brahmi'ye bırakıyorum.

Çok teşekkür ediyorum. Hanımefendiler, beyefendiler, hepinize teşekkür ediyorum. Teşekkürlerin büyüğünü de KESK'e sunmak istiyorum, bu güzel konferans için gerçekten. Türkiye'de olduğuma göre şunu da söylemek istiyorum ayrıca; düşünce tutuklularını burada selamlıyorum, saygıyla eğiliyorum önlerinde. Onlar düşüncelerinden dolayı cezaevlerinde bulunuyor. Onların bir an önce özgürlüklerine kavuşmalarını talep ediyorum.

Kadının Tunus'taki statüsü, durumu hakkında şunu söyleyebiliriz: Arap ülkelerindeki, İslam ülkelerindeki kadının durumundan farklıdır aslında Tunus'ta. Tunus 1956'da bağımsızlığını elde etti, 1956'nın Mart ayında. Aynı yılın Ağustos ayına geldiğimizde medeni kanun ortaya konuldu, kabul edildi ve orada kadının hakları açıkça yazılmıştı. Aile olarak, çocuk olarak, kadın olarak; hepsi yazılmıştı, bütün statüsü. Çok cüretli, cesur karar. Mesela çok eşlilik kesinlikle yasaktı. Eskiden boşanmayı kadın

²¹ Tunus Halk Cephesi Milletvekili

yapamazdı, erkek “boşanmıyorum” deyince de boşanmazdı. 1956’nın Ağustos’undaki yasa çerçevesinde kadın da artık mahkemeye boşanır hale geldi düşünün. Yani aradan 18 yıl geçti mesela, dini nikahlar yasaklandı. Yapmak isteyen yapar tabii. İmam nikâhı kıyanlar ya da imam nikahı kıyıp resmi nikah kıymayanlar cezalandırılır. 1994’e geldiğimizde yeni bir durum söz konusu oldu, mülkiyet hakkı getirildi; yani evlilik yapıldıktan, nikâh kıyıldıktan sonra artık malda da ortaktır kadın erkek. Yine parlamentonun kulislerinde bunlar dile getirildi, bir tasarı söz konusuydu. Bütün bunlar yasalaştı. Büyük bir tepki doğdu, gidişler gelişler oldu, 2 yıl uğraşıldı. Geçtiğimiz yazda da cumhurbaşkanlığı, kendisi üstlendi zaten, medeni kanunlardaki değişiklikleri. Düşünün, 1956’dan, Medeni Haklar Kanununun ortaya çıkışıyla günümüze kadar. Bakın işte medyamız var. Tunus tarihi, eğitim ve aydınlanma siyaseti. Bağımsızlıktan daha önce biz temel atmıştık, mesela Zeytun Üniversitemiz var bizim. Diğer dini kurumlardan çok farklıydı bu. Tunus işgal altındayken oradaki dini kurum kapılarını kız çocuklarına açmıştı ve eğitim veriyordu. Bağımsızlıktan sonra yine devam etti. Birtakım çekinceler vardı, tamam. Çünkü otoritenin ya da rejimin birtakım yaptırımları söz konusuydu. Mesela eskiden sömürge vardı 1956 öncesi. Birtakım çekinceler vardı toplum tarafından ama bugün, özellikle Yasemin Devriminden sonra, 2011’den sonra, orada bir takım kazanımlardan geriye çekilme, geriye dönüşler başladı. Neydi bu kazanımlar? Tunuslu kadının gurur duyması gereken kazanımlardı. Habib Burgiba, önceki başkan, Zeynel Abidin Bin Ali; eski cumhurbaşkanları dönemlerinden beri kadın haklarını geliştirmek istiyoruz, pekiştirmek istiyoruz statüsünü. Ancak bazı protestolar çıktı, bazı karşı duruşlar, bazı sokağa çıkışlar oldu. Baktık ki Müslüman Kardeşler iktidara gelince insanlar orada sokağa birçok kez protesto olarak döküldü; gerçekten kadın haklarının ortaya konması için. Hatta Tunuslu erkek de zaten o zihniyetle, o mantaliteyle yetiştiği için. Aslında Tunuslu erkek bir kadının ancak karnını doyurabilir açıkçası. Siyasi katılıma gelince, biraz deyim yerindeyse alay konusu oldu. Çok büyük tepkiler doğdu, şu ana kadar da siyasi katılım konusu gündemde yer almaya devam etmekte. Devrim-

den sonraki yasalar, siyasi haklar kadının lehinde daha da ön plana geldi. Özellikle 2011 seçimlerinde, mesela yeni yasa komitesi, en son cumhurbaşkanı ülkeden kaçtıktan sonra, iktidardaki Müslüman Kardeşler'e karşı ve Tunus'taki sivil toplum, güçlü bir sivil toplum desteğiyle bir dizi ilke mesela yerel seçimlerde ve genel seçimlerde eşitlik ortaya kondu. Mesela özellikle adaylarla ilgili; örneğin diyelim ki bir listede 10 aday var, o zaman şöyle: Listenin başında bir erkek varsa, erkek-kadın-erkek-kadın sıra olarak gidecek dedik, eşitliği böyle sağladık biz. Ya da başta kadınsa, kadın-erkek-kadın-erkek diye devam edecek. 2014 seçimlerinde bunu yaptık. Hem yerel seçimlerde, geçtiğimiz Kasım'da da yaşadık biz bunu. Şunu da vurguladık biz: Yatay eşitlikten bahsettik. Bir listedeki dikey, bir de yatay. Ne demek yatay? Diyelim ki siyasi bir parti 20 bölge, seçim bölgesinden bahsediyorum, biz diyoruz ki "20 seçim bölgesinden 10 tane başlarında kadın olması" gerek. Yani 10 erkek 10 kadın olsun istedik. Yaşamız bunu öngörüyor. Biz bu yasayı da ön plana aldık.

Bir projemiz daha var bizim, bütününün hayata geçmesini istiyoruz tabii ki. Siyasi partiler, özellikle bu dikey listelerde, yatay listelerden bahsederken eşitlikten bahsediyoruz aslında. Yani her partinin kurultaylarında da dile getirilsin istiyoruz. Özellikle bu orantısız eşitlik siyasi partinin her yapısına girsin istiyoruz. Hiç kimse özgürlük konusunda dışlanmayacak. Eskiden böyle değildi; eskiden bir rejim vardı, birkaç tane kadın oturtulardı, sırf vitrin anlamındaydı, etkisiz. Çünkü bütün yetkiler tek cumhurbaşkanının elindeydi. Diğerleri de süs olarak oturtulardı. Güya kadın haklarını savunan cumhurbaşkanından bahsedilirdi. Oysa biz kadının kendisini pratik hayata sokmaya çalıştık. Yasalar bu yönde çıktı, şu anki bütün muhalefet partileri için olsun, iktidardaki partiler için olsun, bütün siyasi partiler için eşitlikten yana bir liste dağılımı getirdik. Yine Tunus'ta insan hakları, kadın hakları, yasa, yasama alanında değişimler gerekiyor. Gerçekten Tunuslu kadınlar aslında hala değişim için çaba sarf ediyor. Tunuslu kadının bir takım kazanımlar elde etmek için çabaları devam etmektedir. Her türlü boşluğu doldurmak istiyor Tunuslu kadın-aslında bir tek Tunuslu değil de bütün kadınlar- ; şu an kendisini kanıtla-

mak, göstermek istiyor. Farklı bir cinsten gelmiyoruz zaten, insan, kadın olarak söylüyoruz; yeter ki olanaklar, ortam sağlansın, kendi ülkesine yapamayacağı yoktur tabii ki, iyilikler anlamında. Ve biz Tunuslu kadın, tüm kadınlar gibi, ısrarcı da olabiliriz. Filistin deneyimini biliyoruz. Kadın ne kadar verebilir? Kadın aslında sınırsız bir kaynaktır, bir pınar gibidir ama yeter ki kapılar açılsın. Yeter ki Arap ülkelerinde, İslam ülkelerinde yasalar ön ayak olsun, kapıları açsın kadının önünde, toplum yararına.

Ancak bu yasalara baktığımızda, verilen haklara baktığımızda, bunları dile getirirken bir yönü de unutmayalım; kadının hayatında acı yönler vardır, acı noktalar vardır, onları unutmayalım. Kadın öyle bir toplumda ya da devlette, hükümette yaşıyor ki o hükümetle kadın arasında büyük bir uçurum var. Ulusal egemenlik söz konusu oluyor mesela. Kadın birçok şeyden yoksun. Mesela şu anda birçok kadın Tunus'ta hala çöp bidonlarıyla yaşıyor. Yani plastik pet şişeleri toplayarak geçiniyorlar, binlerce kadın. Kuru, bayat ekmeği topluyor çöplüklerden, onlarla geçinen genç kızlar var. Taşralarda, köylerde okula gitmeyen kızlar var, kendi aileleriyle ilgili maddi imkânsızlıklardan dolayı. Dolayısıyla anne ve baba "Bu çocuklara nereden para harcayacağız?" diye kara kara düşünenler var. Bugün Tunus'ta işsizlik oranı yüzde 15,4. Yüzde 12'si erkek, 22'si de kadın. Yine diplomalı işsizler sınıfında işsizlik yüzde 18 erkek, yüzde 38,7 de kadın. Yani iki katından daha fazla. Belediyelere bakın, belediyelerdeki o temizlik işçileri olsun. Hakikaten zor işler, insanın dayanamayacağı işler için çalıştırıyorlar ve çok ücret ödemiyorlar. Kimi getiriyorlar? Kadınları getiriyorlar. Belediye bugün kadınları, anneleri getiriyor, sokakları temizlettiriyorlar ki çocuklarına ekmek parası kazansın. Bin Ali denilen cumhurbaşkanı gittikten sonra, örtü değişti. Eskiden ülke bir kaynar tencereydi. 17 Aralık 2010'da Sidi Bu Zeyd şehri vardır biliyorsunuz, onu duymuşsunuzdur, Muhammed Buazizi'yi biliyorsunuz, kendini yakıldığını biliyorsunuz, kendini yakmıştı bu vatandaş. O dönemlerde ülke kaynayan bir tencereydi. Ancak o örtüyü çektiler, başka bir örtü getirdiler. Nedir içerik? İçerik aynı olarak kaldı, sadece dış görünüş olarak örtü değişti. Bizimle onlar arasında, yurt sevgisi olarak aynıyız ama ulusal egemen-

lik bakımından sıkıntı yaşamaktayız. Onlar yönetiyor, biz yönetemiyoruz. Kararların efendisi onlar, biz sürünmeye devam ediyoruz. Yani erkek ve çocukların halklarını bir kenara bırakıyorum, onlara hiç değinmiyorum.

Düşünsenize öyle bir ülke ki bütün bu yasalara rağmen Tunuslu kadın onurlu bir yaşam yaşayamıyor. Tunus'ta biz aslında, siyasi partilere bakın, muhalefet olsun, bakıyoruz, Avrupa Birliğiyle ortaklık anlaşması vardı Tunus'un, o bize ne getirdi, ne götürdü, aslında bakarsak insanların ağzından lokmayı aldı. Mesela tarım öldü Tunus'ta o anlaşmadan dolayı. Tunus'un adı yeşil Tunus'tur. Tunus artık yeşil değildir çünkü Avrupa Birliğiyle ortaklığından dolayı Tunus'ta tarım darbe aldı. Artık Tunus'un yeşilliği kalmadı. Kendi tohumlarımızı ekemiyoruz düşünün, Avrupa'dan tohum almak zorundayız. Bize tohum satıyorlar, ürün verdikten sonra başka bir tohum elde edemiyoruz. Buğday alıyoruz, başaklar ekilemiyor. Gelecek mevsimde de yeniden tohum almak zorunda kalıyoruz. Kendi kendimize tohum üretemez hale geldik. Başkasına zoraki bağımlılık. Bunu da Müslüman Kardeşler zaten başımıza getirdi. Bu silkinme hareketleri, Arap baharı, Arap devrimleri, adı ne olursa olsun, aslında oralardan çıktı. Bize söz verdiler "Güzellikle olacak" diye. Oysa bakıyoruz, Müslüman Kardeşler; devrimle ilgisi yok onların. Yani Aralık 2010'da cumhurbaşkanının kaçmasıyla biten o hareketlerde Müslüman Kardeşler'in rolü yoktu zaten. Mesela Raşid Gannuşi, Nahda'nın hareketinin başıydı, İngiltere'de yaşıyordu. Hiç Tunus'a gelmiyordu. Eski cumhurbaşkanı kaçtıktan aylar sonra ancak kendi ülkesine dönebildi o İslamcı kardeş. Gelip üzerimize "ay gibi doğdu". Hani Muhammed peygamberimiz Medine'ye geldiğinde Medine halkı o sloganı atmıştı "Üzerimize ay doğdu senin gelişinle" diye. Sanki o havayla adamı karşıladılar. Sanki devrimi yapan onlarmış da cumhurbaşkanının kaçmasını sağlayan onlarmış gibi. Oysa neye bıraktı ülkeyi? Ülkeyi tekfiri örgütlere bıraktılar, teröre bıraktılar. Yani bir önceki cumhurbaşkanı Habib Burgiba mesela, onun döneminde Kartaca festivalleri düzenlenirdi, medeni kanunların temel atıldığı yerlerdi onlar. Kadınlara verilen hakların yeri idi. Mesela Kartaca'daki cumhurbaşkanlığı sarayını dincilerin döneminde yeşil-kırmızı halılarla teröristleri karşıladı-

lar, düşünün artık. Yani bizim o yasaların yapıldığı binada dincilerin iktidarı döneminde halıları döşeyip teröristleri karşıladılar, bunu tekrarlıyorum.

Suriye’de olup bitene bakın, oradan da şunu söyleyeyim: Bir kongre yaptılar, Suriye’nin Dostları kurultayları, toplantıları adı altında bir sürü şey yaptılar biliyorsunuz 2011’den beri. Hepsi de boş çıktı tabii ki. Ben şu an Suriye halkından özür diliyorum gerçekten. Tunusluların başına gelen sizin başımıza gelmesin diye dua bile ettik biz. Müslüman Kardeşler’in Tunus’ta yaptıkları. Tunuslu Müslüman Kardeşler Suriye’deki insanlara bile birtakım işkenceler yaptılar. Yani, Tunus İslamcılarının eli vardı Suriye’de olup bitenlerle ilgili. IŞİD bunlardan biriydi. IŞİD de Tunuslu birçok eleman vardı. Bakıyorsunuz Müslüman Kardeşler’in himayesinde Tunuslular IŞİD bayraklarını taşıdılar Suriye’de. Baktığınızda bütün bu terörist bayrakları orada dalgalanmış duruma geldi.

Ancak Tunus’a dönersek, Tunus halkına yönelik kendilerini kahraman göstererek kendi hasımlarını tasfiye yöntemine gittiler. Siyasi suikastlar başladı bilindiği gibi. Zannediyorlardı ki Tunus halkı diz çökecek, boyun eğecek. Oysa tam tersi! Tunuslular Suriye’de IŞİD bayrağı kaldırırken biz Beşar Esad’la Suriye bayrağını kaldırır hale geldik Tunus’ta, taşırdık bayrakları, tam tersine yani. Dolayısıyla biz Suriye’yi IŞİD’den koruduğu için Beşar Esad’ın fotoğraflarını sokaklarda taşıdık, Suriye bayrağını havalandırdık. Kadınların pazarlanmasına karşı durduğu için. Dolayısıyla 2011’de başlayan halk hareketlerinden çıkışla bütün yaşanan sıkıntılar, işkenceler. Amaçları, Müslüman Kardeşler’le birlikte siyasi İslam’ı ortaya koymak istiyorlardı ama teröre başvurarak. Ancak hiçbirinde başarıya ulaşamadılar. Ayrıca bunlara Körfez ülkeleri de destek verdi, Suudi Arabistan başta olmak üzere. Katar, Birleşik Arap Emirlikleri. Maalesef bunlara destek verdiler o tekfiri örgütlere. Arabistan deyince orada kadın ve erkek olarak Yemen’de katlettiklerinin kanları yerde kalmadı, kalmayacaktır da. Bakınız, artık çocukları cesetleri paramparça, her gün görüyorduk artık Suudi Arabistan’ın Yemen’de yaptıklarını. Ükelere baktığımızda tek taraf olarak hareket edemiyorlar bu olup bitenlere karşı.

Oysa kadın bu bölgenin vücudunun dengesidir aslında. Yeter ki uygun ortam sağlansın kadına, cesaretlendirsın. Bugünkü etkin kadın her şeyi yapabilecek durumdadır; yeter ki ortam hazırlansın. Oysa tam tersi, bakıyoruz ki sömürgelerle birlikte halkların diz çökmesini itiyor, diz çökmeleri için çalışıyor. Kan dökülerek, keserek, biçerek, işkence yaparak kadınlara erkeklere. Bugünkü Körfez ülkelerinin rejimleriyle gerici, hepsi birlikte bir takım araçlarla halkların diz çökmesini, boyun eğmesini istiyorlar. Şu an sevinçle duyuyoruz ki artık Körfez ülkelerinde halk hareketleri başlamış durumda, güzel. Yani bir yandan da seviniyorlar kadın haklarını kullanabiliyor diye orada. Yani böyle bir akıl düşünün. Suudi Arabistan'daki o iktidardaki hanedan olsun, diğer Körfez ülkelerindeki hanedanlar olsun. Ama Körfez ülkelerindeki kadın kardeşlerimiz; aktivist, direnişçi, mücadeleci kadınların yanındayız tabii ki. Mesela Kuveytli kadın Arabistan'daki gibi değildir. Bahreyn'deki kadın da zaten, mesela, Katar'daki gibi değildir. Dolayısıyla biz hepimizin tek bir el olması gerekir. Tüm kadınlar aynı tehlikeye maruz kalmaktadır. Siz Türkiye olarak, mesela "Suriye'yi tehdit eden olaylar Türkiye'den uzaktır" demeyin asla. Mesela bizim de "Biz tehlikeden uzağız. Yemen'deki tehlike bize uzaktır" demememiz lazım. Dolayısıyla Amerika ve onun maşaları tarafından hepimiz hedefiz. Dolayısıyla "Amerika'ya hayır, Siyonizm'e hayır" diyoruz. Biz aslında yapabiliriz. Biz ne kadar fedakarlık sunarsak o kadar ilerleriz. Meydan okumamız da devam edecektir. Teşekkür ederim beni dinlediğiniz için.

Gülistan Atasoy: Mubarewke'ye de teşekkür ediyoruz. Tabii hiçbir eşitsizliğin veya kadınlar lehine gelişen hiçbir olumlu yasal düzenlemenin çok tesadüfî olmadığını biliyoruz. Tunus'taki kadın hareketi bunu çok uzun mücadeleler sonucu elde etti ve elde etmeye de devam ediyor. Mesela küçük bir örnek, benim bildiğim: 2017 ya da 2018'de tecavüz ettikleri kadınlarla evlenen erkekler ceza almıyorlardı ama yaptıkları kadın mücadelesi sonucu gelişen yasal düzenlemeyle bu ortadan kaldırıldı, ceza almaları sağlandı. Bugün bizim ülkemizde tam tersi yapılmaya çalışılıyorken mücadelenin aslında nerelerde nasıl geliştiğini bir kez daha hatırlamak bizim açımızdan da Tunus deneyiminin bize aktarımlarıyla çok

öğretici ve umut verici diye düşünüyorum ben de. Teşekkür ediyorum kendisine katkıları için. Şimdi Bahreyn'den gelen Arkadaşımız Sümeyye Khalil'e söz veriyorum.

SAMEYYA KHALİL²²

Efendim ismim Sümeyye değil Sameyya. Merhabalar. Her şeyden önce teşekkür etmek istiyorum. Çevirmenlere de çok teşekkür ediyoruz gerçekten. Hepinizi selamlıyorum, herkese teşekkürlerimi sunmak istiyorum, bu güzel konferansa. Tekrar söylüyorum, çok çaba harcayan tercümanlara da, bizim sözlerimizi sizlere güzel tercüme ediyorlar. Yine teşekkürlerimi tutuklulara, esirlere, nerede olurlarsa olsunlar hepsine selamlarımı iletiyorum. Yine Bahreynli kadın esirleri anıyorum burada.

Rejime karşı duruşlarından dolayı Bahreyn cezaevlerinde tutulan Bahreynli mücadeleci, aktivist çok sayıda kadın var. Ben size ışık tutacağım bu konuyla ilgili. 7 bin Bahreynli tutuklu var. Bunlar tabii ihmal edilmiş

²² (Bahreyn) Aktivist

durumdalar. Basın zaten ilgilenemiyor, korkuyor. Sağlık hizmetlerinden yoksunlar bunlar. Seslerini duyuramıyorlar, Batıya sesleri ulaşmıyor. Burada sizlere söylüyorum, birçok hastalık almış başını gidiyor. Birçoğu kanser hastası. Çoğu göremiyor, görme yetisini kaybetmiş insanlar var cezaevlerinde. Yani açıkçası, bu arkadaşlar ağır çekimle ölüme bırakılmıştır. Halk hareketleriyle biz bu duruma geldik. Bu hale getirdiler bizi. Yine seslerini duyuramayan insanlar da vardır, cezaevi dışındakiler dahi. Burada aslında şunu ifade etmek istiyorum; Körfez kadını, Körfez ülkesinin kadını ve özellikle Bahreyn kadını. Esasen, bu çok çetrefilli ve dikenli bir konudur. Ve dikenli bol bir alandır bu. Körfez ülkesindeki kadından bahsederken, kompleks, karmaşık bir yapıdan bahsediyoruz. Kadın olsun erkek olsun, siyasi bir hak, sosyal bir hak elde etmek istesin, çok zor. Çok büyük bir mücadele gerekir. Kadın olsun erkek olsun. Sayın Enis Nakkaş'la da zaten konuyu konuşurken kendisi de dile getirdi. Evet, sabır istiyoruz, sabır. Güç için sabır lazım aslında. Para bu rejimlerin yöneticilerinde. Emperyalistlerden destek alan rejimler bunlar. Dolayısıyla, bizim kendi mücadelemizde birlikte el ele vererek mücadele etmemiz gerekir.

Ben Bahreynli kadın üzerinde konuşacağım. Bunu tarihsel anlamda iki aşamaya bölmek istiyorum. Bu iki tarihsel aşama; kadının duruşu belliydi orada Bunun geleneksel toplum yapısına bakarsak, eski geleneksel aşiret yapısıydı Körfez ülkelerinde. Bir de gönüllü hareketler söz konusu, kadının gönüllü olması. Bahreynli kadın diğer Körfez ülkelerinden farklı olarak erkeğinin yanında yer alıyordu birçok alanda. Şunu söylemek istiyorum: Mesela bir Sara olayı vardı; bilmiyorum burada basına ne kadar yansıdı. Ayrıca, 20. yüzyılın başlarında kadının istekleri ortaya çıkmıştı; kendisi sesini yükseltmişti. Yani Bahreynli kadını anlatmak istersem iki aşamaya bölerim, dediğim gibi. Birisi geleneksel ekonomik sistem bir de halk hareketlerinden sonraki. Kadın ilk aşamada erkeğinin yanındaydı. Tarladaydı, denizdeydi, inci çıkarma işinde kadın da denize dalıyordu. Mesela, kadın ve erkek bazen denize birlikte açılıyordu. Erkek inci için denize açılıyordu, kadın evde kalıyordu çocuklarla ilgileniyordu ekonomik anlamda. Yine savaşımı da devam ediyordu. Erkek uzakta olunca; bazen 1 yıl

olmuyor erkek, inci avına gidince, denize açılınca yani erkeğin yokluğunda savaşımı devam ediyordu kadının, kendi geçimini sağlamak için. Yine o dönemde, 1919'da yine kadın erkeğin yanında yer alarak bir takım direnişte bulunmuştu oradaki yönetim ve yönetimin yandaşlarına karşı. Oradaki karşı duruşları o zaman başlamıştı, geçtiğimiz yüzyılın başlarında. Yine Bahreynli kadın eğitimle gelişti, sosyal hayata geçti Bahreynli kadın. Özet olarak şunu söyleyebilirim; özgürleşti kadın aslında. Özgürleşme hareketlerinde kadın eğitime başlandı. Biz eğitime diğer Körfez ülkelerine oranla daha erken başladık; biz 1899'da başladık. O zaman İngiliz sömürgesi devam ediyor, İngiltere oradaydı. 1899'da eğitime başlamıştık. Çok büyük bir sıçrama kaydetti eğitim olarak Bahreyn'de; yani İngiliz sömürgesine rağmen devam etti bizim eğitimimiz. İlkokul, ortaokul eğitimleri devam ediyordu. İşte okuma yazma, birazcık matematik. Başlarında Griff diye biri vardı; orada yönetimden sorumlu İngiliz görevli. Korkusu vardı, "Eğitimi açarsak bunlara bunların ufukları açılacak, Bahreynlilerin gözleri açılacak, bize karşı duruşları başlayacak" diye korkuyorlardı İngilizler. Bu nedenle, sınırlı bir eğitime izin verdiler bize; okuma yazmayı bir de matematiği. Gelip bir takım misyonerlik faaliyetlerine başladılar ama başarısızlıkla sonuçlandı çünkü Bahreyn toplumu Müslüman toplumdur, karşı koydu. Birçok, halk deyimiyle, halk doktoru vardı. Otlarla, bitkilerle tedavi yöntemi gelişmişti oralarda. Gerçek manada tıp bile yoktu. O eğitim kadını da kapsamıştı o dönemlerde ancak bazen dövülüyordu Bahreynli kadın "Sen niye okula gidiyorsun?" diye. Ancak öyle bir aşamaya geldik ki ilerleme anlamında, mesela ilkokul, Bahreyn'de ilk okul açıldığında diğer Körfez ülkelerinde okul diye bir şey yoktu. Ve Bahreynli kadın artık okula gider gelirdi, kulüpler kuruldu. Tamam, İngiliz sömürgesi devam ediyordu ama geleneklerimizi de biz korumaya devam ettik. İngiliz sömürgesi yönetiminde olmasına rağmen, kurumsal, biz bu kulüpleri kültür merkezlerine dönüştürdük. Bu durum diğer ülkelerde ancak 1955 civarında yaşanabildi. Biz daha önce başlamıştık. Bunlarda kadın statüsü bakımından hem siyasi olarak hem yurt sevgisi olarak büyük bir nitelikli sıçrama yaşadı. Gerçekten kadın artık erkeğinin yanında durdu, mesela

sömürgecilığe karşı açık veya gizli ulusal kurullar, komiteler kuruldu. Sokağa çıkışlar oldu, reform istekleri oldu. Ulusal meclis oluşturulması için taleplerde, isteklerde bulundu sokağa çıkan insanlar, göstericiler. Kadın erkeğinin yanındaydı bütün bu halk hareketlerinde. Yine slogan atıyordu. Erkeğinin yanında bütün bu kalabalık halk yığınlarını oluşturuyordu kadın. Yine daha sonra, son dönemde biliyorsunuz, Bahreyn dışına kaçmak zorunda kalanlar, sürgüne gönderilenler oldu. 60'lı yıllarda mesela Saar bölgesinde devrim hareketleri meydana gelmişti. Ancak her şeye rağmen Bahreynli kadın hep istekte bulundu, istekte bulunmaya devam etti. Yani 70'li yıllara geldiğimizde yine ulusal meclis kurulması için bir talepte bulunuldu. Aynı zamanda 1973'te kurulan Ulusal Meclis'te çok büyük bir deneyim yaşamadı Bahreynli kadın. Biraz kendine çeki düzen verme konusunda yararı oldu 73'teki ulusal meclisin. Ancak kentlere, sokaklara, meydanlara indi. Taşrada, köylere çıktı Bahreynli kadın; diğer kadınların bilinçlenmesi için kampanyalar yürüttü. Ancak biraz gecikme söz konusu oldu evet, buna rağmen kadın söylemi varlığını sürdürdü Bahreyn'de. İşte, solculuk İslamiyet'e karşı gibi bir hava yaratıldı. Bu öbürünü dışlıyor, o da onu dışlar hale getirildi; bölünmüşlük söz konusu oldu. Ulusal Mecliste böyle bir ortam yaratıldı. 80'li yıllara geldiğimizde kadın hareketinde biraz gerileme yaşandı çünkü İran'da Şah gidip de İslami devrim olunca Bahreyn'e de yansımaları oldu. Doğru yönde etkilendi Bahreyn. O liberaller veya solcular gerilediler, daha çok siyasi İslam ortaya çıktı. Buna rağmen seçimler yapıldı, okumuş, eğitilmiş kadınlar seçimlere katıldılar. 90'lı yıllara geldiğimizde Bahreynli kadının yine değişim, dönüşüm istekleri devam etti. 1992'den 94'e kadar mesela çok büyük gösteriler düzenlendi. Tutuklamalar yaşandı tabii. Birçok Bahreynli kadın tutuklandı, dışlandı, işkence gördü. Yine talepleri durmadı, bıkmadı, yılmadı Bahreynli kadın; sesini yükseltmeye devam etti. Çünkü bu talepler bir tek kendisi için değildi, tüm toplumun yararı için istekte bulunuyordu.

Daha sonra baktığımızda 14 Şubat hareketi yaşandı bilindiği gibi. O da çok nitelikli, özgün bir sığrama yaşattı kadının hayatıyla ilgili. Erkeğin arkasında değil yanında olan bir kadından bahsediyoruz artık. İnci Meydanını

biliyorsunuz, o olayı siz hatırlıyorsunuz. Kadınların bilinçlenmesi için roller üstlenmişti Bahreynli kadın; sesini daha çok yükseltmeye başlamıştı o dönemde. Ancak maalesef şunu söyleyeceğim: Suudi Arabistan ordusu müdahale etti Bahreyn'e. Gelip kendi ülkemizde kadın hareketlerine saldırdı. İnci diyalogu adı altında bir diyalog geliştirmiştik biliyorsunuz, orada Suudi Arabistan ordusu tarafından kadına karşı saldırılar başladı. Kadınlar sokaklarda dayak yedi, çok aşırı derecede şiddet söz konusuydu. Kadınların evlerine bile gelip müdahale ettiler, işkence yaptılar. Kadın doktor yaralıyı tedavi ederken bile saldırıya uğradı; kadın öğretmenler saldırıya uğradılar, tutuklandılar. Evlerinin kapıları kırılarak içeri girildi. İnci meydanında biliyorsunuz, daha sonra meydandaki inciği kırdılar, kaldırdılar. Gece yarısı kadınların evlerine zorla girip tutukluyorlardı öğretmen kadınları. Mesela bunların arasında bir eğitim derneği başkanı vardı, onu götürdüler. Uyurken gecenin bir yarısında silahların namlusu alnına dayanmış durumda uyandırıp, tutukladılar; kendi evinde, düşünün. İşte okullar basıldı, kadın öğretmen sınıfta derse verirken tutuklanıp cezaevine kondu, düşünün. Bahreynli kadın yine de bıkmadı, yılmadı, korkmadı, devam etti. Bu tutuklamalara, işkencelere rağmen. Şiddete uğradı elimizde belgeler var bizim. Tecavüzle tehdit edildi mesela. Birleşik Arap Emirliklerindeki subay gelip öğretmen kadını çırtlı çıplak soymuştu işkence odasında “İlle de itiraf edeceksin, konuşacaksın” diye, düşünün. Yani işkencenin her türlüşünü yaşattılar Bahreynli kadına. Körfez kadınlarından farklı olarak Bahreynli kadın asla yılmadı; her şeye rağmen, bütün bunlara rağmen dik durmaya devam etmektedir.

Biz Bahreynli kadının hareketlerine bakarsak. Birçok çağrıda bulunduk biz. Barış istiyoruz, şiddet dursun istiyoruz. Birleşmiş Milletler'e sesimizi duyurmaya çalıştık. Birleşmiş Milletler sadece endişe duyduğunu söylüyor. Biz sesimizi yükseltmeye çalışıyoruz, “Bir şeyler yapın” diyoruz. “Evet, Bahreyn'de olup bitenlerden endişe duyuyoruz” diyor Birleşmiş Milletler yalnızca. Oysa gelin bakın durum nedir? Birleşmiş Milletler, sana görev düşmüyor mu Bahreynli kadının yanında yer alma konusunda? Hâlbuki biz 1325 sayılı karardan bahsediyoruz, kadına yönelik işkence

yapılmaması. Yani o karar Bahreynli kadına yarar sağlamadı. Tam tersine hak ihlalleri daha da arttı. Birçok Bahreynli kadın vatandaşlıktan çıkarıldı. Mesela kadının kocası siyasi tutukluysa kadının uyruğu, vatandaşlığı elinden alınıyor, vatansız oluyor kadın. Neymiş? Kocasını siyasi tutuklu. Nereye gidecek? Çocuklarının vatandaşlığı yok, nasıl yaşasın bunlar? Eğitimlerine nasıl devam etsinler? Kendi ülkelerinde eğitimleri engelleniyor. Pasaportları bile yok. Yine diyelim ki kadının evini basıyorlar “Kocanı nerede?”. Kocasını arıyor, “Kocamın yerini bilmiyorum” deyince de elinden vatandaşlığı alıyorlar kadının. Böyle bir işkence düşünün. Kişinin annesinin, babasının, ailesinin suçu ne? Onların bile vatandaşlıklarını alıyorlar. Şu an birçok çocuk ve kadın vatandaşlığı ellerinden alınmış insanlar olarak yaşamaya devam ediyorlar. Yönetim bunların iradesini kırmaya devam ediyor aslında. İstençleri kalmadı, iradeleri yok oldu insanların. Halbuki istekleri de çok masum isteklerdi. “Özgürlük istiyorum, tutukluları bırakın”. Basit isteklerdi bunlar aslında. Ancak otoritenin, yönetimin inatlaşması, Arabistan’ın da desteğiyle tabii ki.

Mücadelemiz devam ediyor bizim. Bahreynli kadın Filistinli kadının yanındadır, benziyordur; Tunuslu kadına benzer, dünyadaki bütün kadınlara benzer aslında; aynı çabalar içerisinde. Eşitiz biz hepimiz eşitiz, omuz omuza vermemiz gerekir, el ele vermemiz gerekir emperyalizme karşı. Biliyorsunuz, emperyalizm hiçbir sesimizin duyulmasını istemiyor tabii ki. Sesimizin çıkmasını istemeyen emperyalizmden bahsediyoruz. Birleşelim, her anlamda birleşelim.

Şunu söylemek istiyorum son olarak: Omuz omuza verelim, ne olursa olsun. Solcu olsun, liberal olsun. Ne olursa olsun kadın kadındır, el ele verelim. Çünkü yönetim bizi yok edecek, emperyalizm de bizi yok edecek; cahil bırakarak tabii ki özellikle Körfez kadını. Oysa bizim kadın hareketleri olarak daha gelişmeye devam etmemiz lazım. Özgürlük ne demek, özgürleşme ne demek, liberalleşmek ne demek? Bunun anlamını bilmeyen Suudi Arabistanlı çok sayıda kadın var süslü püslü. Bana sürenin bittiğini söylüyorlar. Dolayısıyla son sözüm, birleşelim, el ele verelim, mücadelemiz böylece devam edecektir. Teşekkür ederim.

Gülistan Atasoy: Sevgili Sameyya'ya teşekkür ediyorum. Ayrıca bütün kadın arkadaşlara hakikaten, süreyi çok verimli kullandıkları için ayrıca teşekkür ediyorum ve aynı performansı sevgili Ayla Akat'tan da beklediğimi söyleyerek sözü ona bırakıyorum; oturumun son konuşmacısı. Sonrasında soru-cevapla devam edeceğiz.

AYLA AKAT ²³

Evet, sevgili Gülistan, uyarıyla verdiği göre kaygı taşıyor demektir. Ben o kaygıyı boşa çıkarır mıyım bilmiyorum ama elimden geleni yaptım. KESK'e teşekkür ederek başlamak isterim. Önemli bir konferans. İlk Dolmabahçe Deklarasyonu'nun tarihine denk gelmişti. İkincisi de Türkiye'de yerel seçimin hemen akabine denk geldi. Esasında iki önemli süreç, iki önemli tartışma, iki önemli değerlendirme süreci Dolmabahçe Deklarasyonu sonrası girdiğimiz atmosfer yazık ki Türkiye'ye, ülke insanına çok kaybettirdi. Umarız bugün yaşadığımız atmosfer; bu kongrenin içerisinde olduğu süreçte yaşamış olduğumuz atmosfer, umarım ülkeye

23 Rosa Kadın Derneği Yönetim Kurulu Üyesi

kaybettiren günleri bize yaşatmaz, öyle değerlendirelim. Tekrar teşekkür ediyorum tüm konferans emekçilerine.

Savaş ve barış eksenli tartışıyoruz Ortadoğu coğrafyasını. Bizim kendi kişisel deneyimimizden ya da benim yaşıma itibariyle bile değerlendiresek, sıkıyönetim yıllar, arkasında olağanüstü hal yılları, bir dönem Genelkurmay'ın düşük yoğunluklu savaş olarak tarif ettiği süreç, arkasında olağanüstü hal'in kalktığı ama uygulamalarının devam ettiği süreç ve en nihayetinde 2016'da yaşanan darbe ve sonrasında Cumhuriyet tarihinde ilk olarak tüm ülke genelinde ilan edilen olağanüstü hal ve bunun hedefi olan toplumun her kesiminden, başta emekçiler olmak üzere, ülke insanı sıkıyönetim, olağanüstü hali çatışma varsa bunu karşısında da mutlaka bu sürece karşı bir ret de gelişti ve bunun belki de en önemli örgütleyen çevrelerinde birisi de işçileri emekçiler oldu. Bunun hakkını teslim etmek istiyorum çünkü benim sokakta gördüğüm ilk örgütlü çevre 90'ların başı itibariyle emekçiler olmuştu. Ve 1980 darbesinin muhalif ülke insanı üzerinde yaşatmış olduğu o kırım, o sessizleştirme 90'ların başına kadar devam etti diye genel bir tespit de söz konusu. Ve 90'lardan sonrası için, evet, uyanan, gelişen bir kadın mücadelesi de var ve yine bunun ilk emekçileri yine sendikal mücadele içerisinde olan kadınlar olarak tespit ettik. 1991 yılında bir Yurtsever Kadınlar Derneği deneyimimiz var bizim. 1980 darbesinde cezaevinde kalmış ve cezaevinden çıktıktan sonra bu derneğin kuruluş çalışması içerisinde yer almış Sakine Cansız'ın emeğiyle kurulmuş bir dernek. Çok kısa bir hayatı var, çok kısa bir süreç içerisinde kendisini ifade etme şansı bulmuş, hemen kapatılmış. OHAL yıllarının hengamesi içerisinde; bugünkü örgütlülüğümüz itibariyle özgün özerk olmayan ama genel çalışma içerisinde, komisyonlar içerisinde devam eden ve tabii çatışma var olduğu için de çatışma karşıtı bir pozisyon da kendini ifade eden bir kadın mücadelesi söz konusu. Ama 2000'lerle birlikte özgün, özerk örgütlenen, kendi yönetim organları ve karar alma mekanizmaları olan, bu mekanizmalarda öncelikli olarak çatışma ve çözüm süreçlerini değerlendiren, barış mücadelesini önceleyen bir kadın özgürlük mücadelesi, ideolojisi etrafında birleşmiş bir kadın özgürlük

mücadelesi söz konusu. 2000'lerin başı itibariyle var olan platformlar şeklinde kendini ifade eden, daha sonra bir platformun; yani süreli ve takvime bağlı bir araya gelişlerin, esasında ortaya konulan hedefi, arzu-yu gerçekleştirme için yeterli olmadığı tartışmaları bizleri hareket olarak da örgütlenme noktasına getirdi ki bizden önce de Türkiye kadın hareketi kendi içerisinde değişik adlarla çalışmalar yürütmüştü, değişik adlarla bir şekilde kendini toplumsal muhalefetin öncü gücü haline getirmişti. Biz de demokratik özgür kadın hareketi olarak bu mücadelenin içerisinde yer aldık. Bunun dışında tabii ki özgün çalışmalar vardı. biz gözümüzü açtığımızda Cumartesi Anneleri 80 döneminin kayıplarının arkasından faillerin bulunması için mücadele ediyorlardı. Bunlara Barış Anneleri eklendi 90'lı yıllarla birlikte. Ve yine platformlarla güçlenen çalışmamız bir hareket olarak, bir takvime, süreye bağlı olmadan çalışma yürütmek bizi daha da güçlendirdi ve çözüm süreciyle birlikte farklı bir noktaya da taşındı mücadelemiz. Barış için Kadın Girişimi'nin ortaya koyduğu çok değerli bir emek vardı. Türkiye'de savaş demenin yasaklandığı, savaş demenin soruşturmalara konu olduğu bir süreç de yaşadık biz. "Savaş yok ki savaş deniyor". Bu aslında kendi içerisinde bir inkâr politikasını barındırıyordu. O inkar politikası çok uzun bir süre de devam etti; o yüzden barış mücadelesi yürütmek de çok zordu. Bozmak her zaman kolaydır ama yapmak çok zordur. O yüzden barış için verilen mücadele hem daha anlamlı hem daha uzun soluklu hem de daha ağır bedeller ödemeyi de beraberinde getirdi.

Bizim deneyimimiz, yani Türkiye kadın hareketinin ve özelde Kürdistan'da Kürt kadın hareketinin deneyimi esasında, barış mücadelesi açısından, dünyadaki birçok örnekten de farklı. Biz Kürt kadınları açısından belki 100 yılda alacağımız mesafeyi çok daha kısa bir süreçte alma durumunu gerçekleştirdi. Bu bilimsel araştırmalara da konu oldu ve genel itibarıyla ulusal mücadelenin verildiği coğrafyalarda ezilen tüm kimliklerin süresinden daha önce bir gelişimi söz konusu oldu. Bu bizim şahsımızda da gelişti. Oya ki biz Ortadoğu'nun bir parçasıyız. Mezopotamya kadının en çok ezildiği, en çok yok sayıldığı coğrafya ama oradan çok güçlü bir

kadın özgürlük mücadelesi, çok güçlü bir kadın özgürlük iradesi açığa çıktı. Bu ulusal mücadele o ezilen kimliklerin de olduğu gibi kadında da kendini ifade etme, kendini ortaya koyma, gerçekliğini ifade etme, tanınma mücadelesi. Tabii ki bu çok zorlu da bir mücadele aynı zamanda. Şöyle ki; 5 bin yıllık bir erkek egemen toplum var. Bu da 5 bin yıllık ezilen kadın gerçekliğini açığa çıkartır Erkeğin eğer egemenlikten kaynaklı bir feodalizmi varsa kadında da ezilmişlikten kaynaklı bir feodalizm vardı. O yüzden biz mücadeleye başladık ve bugün devam ettiğimiz koşullarda dahi sokakta olmayı önceleyen ve hedefleyen bir noktadayız çünkü biliyoruz ki aynı zamanda kadını da değiştirip dönüştürme, kadını da kendi gerçekliğiyle buluşturma, kendi kimliğiyle buluşturma noktasındayız. Kendimizi feminist olarak ifade etme noktasına çok geç gelebildik çünkü feminizmin bulduğu kadınlar değiliz, feminizmi arayıp bulan, feminizmle buluşan kadınlarız.

Ve bu noktada barış mücadelesi içerisinde de çoğu zaman yalnız kalabildik. Çünkü bulunduğumuz koşullar, savaş koşullarının bile ülke genelinde tanınmıyor olması, tartışmalara konu oluyor olması çoğu zaman bizi yalnızlaştırdı ama Barış için Kadın Girişimi gibi, işte en son 2019 Ocak ayında Kadınlar Birlikte Güçlü; yine 2000'lerde Türkiye kadın hareketiyle ortak, bu süreçleri tartıştık. Sadece kadının cins mücadelesi ve ortaya koyduğu emek, kazanımları boyutu ya da kazanımları büyütme ve geliştirme eksenli değil, aynı zamanda yaşanan savaş, savaşın kadın üzerindeki etkileri, bununla ortak mücadele, barış zeminini yakalama ve ortak barış mücadelesi verme tartışmaları da yürütme noktasına geldik. Bu çalışmalar içerisinde belki de en değerlilerden birisi, 2013 yılında başladı demokratik çözüm süreci, bu Türkiye Cumhuriyeti tarihinde de bir ilkti. 93'ten beri devam eden süreç söz konusuydu çatışma, çözüm adına. Bunların bir kısmı kamuoyunun gözü önünde bir kısmı kamuoyunun bilgisi dışında gelişti. Ama 93'te Kürt liderlerin de, özellikle Başur coğrafyasındaki, Irak coğrafyasındaki, Irak Kürdistanı'ndaki liderlerin de katkısıyla gelişen bir süreç vardı ama bu sürecin içerisinde, çünkü tartışmalardan da belki hatırlamamız gerekecek çünkü İlhan hoca da belirtti,

93'de Özal'ın belki bu konuda ortaya koymuş olduğu bir irade vardı ama daha sonra nasıl sonuçlandığı konusunda herkes bilgi sahibi. Ama 93'te devam eden süreç 2013 yılına kadar devam etti. 8 ateşkes, tartışmalar, görüşmeler, kamuoyuna yansıyan, kamuoyuna yansımayan tek taraflı ya da zımni olarak çift taraflı ateşkes süreçleri ve barışa, çözüme şans tanıma süreçleri gelişti. Bunlardan en önemlisiydi 2013 yılında başlayan süreç ve o süreç içerisinde parlamento çatısı altında da önemli bir adım atıldı. Belki cumhuriyet tarihinde ilk defa Çerçeve Çözüm Yasası adı altında bu sürecin aktörlerini korumayı da hedefleyen ama aynı zamanda değişik komisyonlarla "Çözüm nasıl gelişir?"i de tartışacak, bunun hukusal altyapısını ortaya koyan bir yasa tasarısı çıktı. Ve en önemlilerden biri yine Dolmabahçe'deki deklarasyondur ve bu 10 maddeden oluşan deklarasyonun bir maddesi yine kadın özgürlük mücadelesi, maruz kalınan ayrımcılık, çözüm süreçlerinde kadınların statüsünün geliştirilmesi, karar alma mekanizmaları içerisinde yer alması ve bu tartışmaların da ekseninde bir madde olarak yer aldı. Çözüm süreci içerisinde bir madde olarak yer aldı. 3 Ocak 2013'de başlayan sürecin içerisinde ilk andan itibaren kadınlar oldu. İlk görüşmeye katılan kadın milletvekilim ama benim dışımda da Leyla Zana ulusal birlik çalışmaları içerisinde yer aldı, ada görüşmeleri ve çözüm görüşmeleri içerisinde ve sürecin başından sonuna kadar Pervin Buldan arkadaşımız, şu an HDP Eş Genel Başkanı, sürecin içerisindeydi. Ama ilk görüşmeden bir anektod aktarmak istiyorum: İlk görüşmede devlet heyeti, bizler, iki siyasetçi Ahmet Türk'le birlikte ve Sayın Öcalan yer alıyordu ve iki kişiden birinin kadın olmasının ne kadar değerli ve önemli olduğunun özellikle altı çizilmişti. Çözüm süreci içerisindeki kadın gerçekliği için söylüyorum. Ve daha sonrasında da zaten bu tartışmalara beraberinde kadın özgürlük meclisini getirdi. Demokratik ulusta ortak eşit yaşam, adil birliktelik, bu tartışmaların hepsini önceleyen tüm komisyonların aynı zamanda kadında bir izdüşümünün yer alması. Bunun içinde hakikat komisyonu var, bunun anayasa komisyonu var, bunun diplomasisi var; hepsinin yer aldığı kadın özgürlük meclisi içerisinde bir tartışma zemini yakaladık bizler. Bu çalışma çok de-

ğerli bir çalışmaydı ama çözüm sürecinin sonlanmasıyla birlikte şu an çalışmalarına ara vermiş durumda. ama geldiği noktaya yine çok önemli bir örnek vermek istiyorum. Çözüm süreci 2015 Nisan ayında sonlandı ama hangi tartışmalarla sonlandı? Son görüşme notlarına baktığımızda PKK'nin, Sayın Öcalan'ın eğer Dolmabahçe deklarasyonundaki 10 madde nin gerçekleşme ve çalışma zemini yakalanırsa PKK'ye bir kongre toplanması ve Türkiye sınırları içerisinde silah bırakma çağrısının yapılacağı bir gündemle görüşme gerçekleşti. Ve akabinde izleme komisyonlarının oluşması; bu çok çok önemli bir çalışmaydı. İzleme komisyonundaki kişilerin isimlerinin bile tek tek belirlendiği, tartışıldığı bir dönemde görüşmeler sonlandırıldı. Ama biz kadınlar o izleme komisyonunu kurduk kendi içerimizde.

2015 yılında çözüm sürecinin sonlandırılmasının arkasından gelişen Silvan'da, başta Varto'da, biliyorsunuz Varto'da bir kadın gerilla yani Ekin Van şahsında, esasında bir topluma mesaj verilmeye çalışıldı. Bir kadın gerilla çırlıçplak görüntülendi ve bu görüntüler kamuoyuna servis edildi ve herkesin görmesi sağlandı Bu tabii ki Türkiye hukuk sistemi içerisinde de, mevzuatta da yeri olmayan bir şey. Ölünün hükmi şahsiyeti; tabii ölümle birlikte hükmi şahsiyet son buluyor ama ölüye eziyet diye bir süreç var. Bu olay özellikle muhafazakâr çevreden de çok büyük tepki aldı. Olayın hemen akabinde biz Varto'ya gittik, çalışmalar gerçekleştirildi, suç duyurusunda bulunduk. Varto'daki cumhuriyet savcısı da kaymakamın kendisi de olayın takipçisi olacağını söyledi. Ama bugüne kadar da yapılabilen bir şey yok. Ama ilk süreçte yine kadına yönelik şiddet tırmandırılarak gelişti Varto'da. Biz daha sonra Varto'ya, Silvan'a Kadın Özgürlük Meclisi olarak gittik. Ardahan'da yine Haziran 2015'te bir sivil araç tarandı ve bir sivil vatandaşımız yaşamını yitirdi. Oraya da gittik, raporlar hazırladık. Bu raporlarla tarihe not düştük. Kadınlar izleme komisyonunu oluşturduk. Devlet isimler belli olmasına rağmen oluşturmadı. Ama bu izleme komisyonunun kadında bir izdüşümü gerçekleşti. Olay nasıl gelişti? Kimin ihmali vardı? Kim sebep oldu? Bunların tartışılması gerekiyordu. Kaldı ki 3 Ocak 2013'te de esasında "20 yıldır devam eden

süreçten, başlayan yeni demokratik çözüm sürecinin farkı ne olacak?” sorusu, Sayın Öcalan’ın sorusuydu, cevabı da aslında bir şekilde kendisi verdi. “Bu sürecin arkasında bir siyasi irade olacak mı?” denmişti ve devlet heyeti “Evet, bu siyasi irade olacak” dedi. Yani oradaki tartışmalar parlamentoya taşınacak ve arkasından yasalarla güçlendirilecek bir süreçten bahsedildi. Bu tartışmalar en başta yapılan tartışmalardı ve adı konulan komisyonlardan birisiydi izleme komisyonu. Yine hakikat ve adalet komisyonu, parlamento çatısı altında kurulacak olan hakikat ve adalet komisyonu. Yine hakeza Akil İnsanlar komisyonu. Akil insanlar komisyonu kuruldu, ben sürecin en önemli çalışması olarak değerlendiriyorum. Her ne kadar kuruluşunda bir ortaklaşma söz konusu olmadıysa da, isimlerin belirlenmesi noktasında, ama Türkiye’nin 7 bölgesine gidilip 7 bölgesinde demokratik çözümü tartışıyor olmak, “Kürt sorunu nedir?”i tartışıyor olmak önemliydi. Bu tartışmaların Türkiye’nin en önemli iş çevrelerini de içine katarak gerçekleştirilmesi örneğin TOBB gibi bir birliğin bu sürecin içerisinde olması oldukça önemliydi. Ama ne yazık ki Akil İnsanlar Komisyonunun ki komisyon üyelerinin bir kısmının ayrı bir rapor hazırlama” süreci de söz konusu oldu, ama o raporun bile güncellenmemesi, gündeme taşınmaması, parlamento çatısı altında değerlendirilmemesi de ayrıyeten değerlendirilmesi gereken bir husus. Ama orada görev alan çok az ayda kadın vardı ama o kadınların hala vicdanlarına biz dönem dönem inanıyoruz, güveniyoruz, fikir alışverişinde bulunuyoruz, görüşüyoruz. Ama ne yazık ki komisyon oluştururken bir ortaklaşma söz konusu olmadığı için komisyondaki kadın sayısı da zaten çok azdı. Bu eleştirilerimizle birlikte yine de sürecin en değerli çalışması olarak da değerlendirme durumumuz söz konusu oldu.

Biz Kürt kadın hareketi olarak tabii bu süreci nasıl geçirdik? Aynı zamanda cins mücadelesi veriyoruz ve eşitlik mücadelemiz ulusal taleplerimiz kabul edilse dahi devam edecek bir mücadele. “Kimsenin namusu olmayacağız, namusumuz özgürlüğümüzdür” dedik. “Tecavüz kültürüne hayır” dediğimiz kampanyamız söz konusu oldu. “Kadına yönelik şiddet politiktir, öz savunma haktır” dedik, bir kampanya yürüttük. Ve yine çö-

züm sürecinin sonlandırıldığı günlerde “Toprağıma, önderliğime, kimliğime sahip çıkıyorum” kampanyası yürüttük ve en son 2017 yazında “Tecrit kaybedecek, özgürlük kazanacak” kampanyası yürüttük. Aralıksız devam eden ulusal taleplerimizle cins mücadelesini birleştirdiğimiz ve bunu sokağa taşıdığımız, toplumsallaştırdığımız kampanyalarla kitlemi-ze, Türkiye kadın hareketiyle buluşma zeminlerini yakaladık. Bu çalışmalar içerisinde özgünde belirtmek istediğim bir süreç daha var: Kürt kadın hareketi olarak 2011 yılında parlamentoda. Biz 2007 yılında ilk olarak bağımsız adaylar olarak parlamentoya girdik, 23. ve 24. dönem için ifade ediyorum çünkü bir darbe ürünü olan yüzde 10 seçim barajı vardı ve muhalifler parlamentoya girmesin diye kurulan, Kürtler parlamentoya girmesin diye özellikle, dünyada eş benzeri olmayan bir uygulamadır bu; yüzde 10 seçim barajına rağmen bağımsız adaylarla girdik. 22 kişiden oluşan bir grubumuz vardı ama bugün parlamento çatısı altında bir kadın grubumuz var. Genel olarak siyasi parti grubunun dışında 20 kişiyi aşan bir özgün kadın grubumuz var. Bu da tabii çok önemli bir kazanım aynı zamanda.

Parlamento çalışması içerisinde yine önemli bir kazanım olarak biz Türkiye’de Kürt sorununun çözümünün bir hukuka dayandırılması gerektiğine inanıyoruz. Bir hukuk sorunudur, hukukun tanınmaması sorunudur ve hukuk tanındığında, hukuk yaratıldığında bu sorununu çözüleceğine de inanıyoruz. O yüzden yeni anayasa çalışması öncelediğimiz bir çalışmaydı. Türkiye’de Kürt sorununu konuşabilmenin yasalara rağmen, eminim bu salondaki birçok emekçi arkadaşım da biliyordur, konuşmak propaganda yapmayı gerektiriyor çünkü her şey propaganda içerisine sokulabiliyor. Her şey sizi terörist olarak ifadelendirilme sürecini beraberinde getirebiliyor. Belki bu salonda da birçok arkadaşım defalarca kez propagandadan yargılanmıştır, Kürt sorununu tartıştığı için. Aynı şey anayasa yapım sürecinde de söz konusuydu ve bir önlem olarak şu getirildi: Biz topluma “Siz bu sorunun çözümünü nasıl görüyorsunuz?” diye sorduğumuzda herkesin gelip bir öz güvenle ve bir rahatlık içerisinde “Sorunun çözümü bu bu bu uygulamalardan, bu bu bu kararlardan, siyasi iradedenden

geçer, bu bu yasalardan geçer, Anayasadaki bu bu değişikliklerden ya da yeni bir Anayasadan geçer” demesi gerekiyor, bir öz güvenle. O yüzden orada konuşana da, çalışmayı yürütene de bir cezasızlık getirecek bir düzenlemeyle başladık biz çalışmaya. Ama komisyondaki tek kadın üyeydim. Esasında meclisin iç tüzüğü böyle bir komisyonun oluşmasına engeldir. Meclisin iç tüzüğü demek ülkenin anayasası neyse meclisin iç tüzüğü de odur, ona aykırı davranamaz. Ama mevcut komisyonların kurulma şekli böyle bir çalışmayı mümkün kılmıyordu, o nedenle de bir anayasa uzlaşma komisyonu gayri teamülü olarak kuruldu. Ve her siyasi partiden, koltuk sayısına ve aldığı oy oranına bakılmaksızın, 3 milletvekili ve Meclis başkanının başkanlığında kuruldu. 13 kişiydik, toplantıya başladık, ilk toplantıda bana söz hakkı verilirken “Ayla Bey de aramızda” dendi. Esasında anayasa yapma işi bile bir erkek işi olarak görülüyor. Yani ben aynı zamanda avukatım, ilk başladığım yıllar; 97’de avukatlığa başladım, “Avukat bey” deniyordu. Bu ayrı bir şey ama parlamento çatısı altındaki zihniyet için söylüyorum, ki çok deneyimli bir siyasetçi meclis başkanı o dönem için ama “Ayla Bey de aramızda. Biz torunlarımıza, ‘Dedelerimiz bir anayasa yaptılar’ı bırakmalıyız”. Dede yapmadı, anneanne yaptı, belki babaanne yaptı olacak ama “Dede yaptı”. Bu bir erkek işi olarak değerlendirildiği için söylüyorum. Tabii parlamentodaki bugünkü tabloya, çe-teleye baksanız zaten siyasetin ne kadar erkek işi olduğu da anlaşılıyor. İşte 30 Mart seçimlerine bakın, aynı şekilde yerel seçimlerde de yerel yönetimlerin de ne kadar erkek işi olduğu, kendi siyasi partimi ayırarak ifade ediyorum, genel zihniyet anlamında, açık ortadadır. Ama o masadaki tek kadın olmak önemliydi, bunun ortaya konulması önemliydi. Barış, çatışma çözüm süreçlerinin dünya örneklerine baktığınızda -Ben bu konuda özgün bir çalışmanın da tarafı oldum- Filipinler’den Güney Afrika’ya, Güney Afrika’dan Kuzey İrlanda sürecine kadar içinde kadınların yer aldığı bütün görüşmeler devamın sağlandığı görüşmelerdir. Bu genel bir geçerlilik. Filipinler için de geçerli, Kuzey İrlanda için de geçerli ama bizim örneğimiz hiçbirinde yok. Yani savaş devam ederken, çatışma devam ederken barışı önceleyen, barış çalışmasını önceleyen, komisyon kuran,

bir hareket olarak çalışma yürüten, kadın özgürlük meclisleri kurarak her boyutta sürecin asıl başarıya ulaşacağını tartışan bir örnek yok. Ama barış görüşmeleri başladıktan ve Kuzey İrlanda'da olduğu gibi, Hayırlı Cuma Anlaşması imzalandıktan sonra bir kadın koalisyonu kurularak sürecin devamı sağlanabilmiş. Ama bu kadar güçlü bir kadın çalışması esasında dünyada da söz konusu değil, barış görüşmeleri ve çatışma çözüm tartışmaları için ifade ediyorum. Ve biz 2013 süreci içerisinde heyeteki yine kadın arkadaşımızın, yani Pervin arkadaşımız sürecin başından sonuna kadar yer alan arkadaşımızdır, çok önemli bir deneyimi vardır bu konuda. Sürecin başında, tartışılan her başlık için esasında “Kadının sözü ne olacak?”ın, o masaya gelmiş olması, o masada ifadelendirilmiş olması, gerekçelendirilmiş olması aslında hükümetin de, o süreçte masada taraf olan hükümet yetkililerinin de dikkatini çekmiştir. Dolmabahçe deklarasyonundaki 10 maddeden birinin kadın özgürlük mücadelesini incelemesi “Çatışma çözüm süreciyle kadın özgürlük mücadelesinin ne ilişkisi var?” diye devlet heyetinin sorusunu beraberinde getirmiştir. Ama biz zaten, buradaki birçok kadın arkadaşım da ifade etti, eğer kadın özgür değilse, eğer kadınla erkek arasında bir eşitlik söz konusu olmamışsa esasında genel anlamda bir eşitlikten de, özgürlükten de bahsedilemeyeceğinin hakkını teslim ediyoruz. Kadını özgür olmayan bir toplumun özgürlüğe yakın olmayacağını ifadelendiriyoruz. Bu tartışmaların, geldiği nokta itibarıyla söylüyorum, en önemli çalışma; tartışılan, adı konulan ama sonuçlandırılmayan çalışma.

Benzer şekilde, Türkiye’de son 20 yıllık mücadele içerisinde esasında, birçok verisi de açığa çıkmış bir çalışma, hakikat ve adalet çalışması. İnsan Hakları Derneği’nden Mazlumder’e, insan hakları örgütlerinin çalışması, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nde yapılan başvurularda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin yazmış olduğu hukuk kararlar, savaşın ve çatışmanın beraberinde getirdiği her yıkımın açığa çıkardığı örgütlü yapı. Kayıplarla ilgili kayıp yakınları derneği, tutuklu ve hükümlülerle ilgili Tutuklu ve Hükümlü Yakınları Derneği, Meya-der, Demokratik İslam Kongresi, kadın örgütleri; hepimizin bir veri tabanı var. Aslında bunlar aynı za-

manda bir hakikat ve adalet çalışması başlara hazır bir mutfak çalışması. Bu noktadan başlayabilirdik ama hakikat ve adalet için önce hükümetlerin karar vermesi gerekiyor. Hakikat ve adalet çalışmaları illa hükümet kendi arşivlerin açtığına da başlamıyor. Dışarıda başlayıp daha sonra süreç içerisinde hükümetin arşivini açtığı çalışmalar da söz konusu. Ama önce unutmayı mı hatırlamayı mı tercih ediyor? Bu noktada karar vermesi lazım. Almanya unutmayı tercih etti ama 90'lara gelindiğinde hatırlamak zorunda kaldı. Hatırlamadan mücadele edemiyorsunuz. Yok sayarak, unutarak mücadele edemiyorsunuz. Ülkemizi de, Türkiye'yi de bekleyen böyle bir gerçeklik var. Ve 2015'e gelindiğinde, biraz evvel bahsettim, Varto'yla başlayan bir süreç var. Bir öz yönetim iddiası, öz yönetim talebi var. Bu talebin çok ciddi bir şekilde şiddetle karşılık bulması süreci söz konusu. Ve şehir merkezlerine, yaklaşık 30 yıl aşkın bir zaman kırsalda devam eden çatışmaların şehir merkezlerinde yaşandığı bir süreç yaşadık. Tabii, belki gözlerden irak pek çok gerçekliğin, kadına yönelik şiddet boyutuyla da gözlerden birçok gerçekliğin yanı başımızda gözler önünde yaşandığı gerçeğiyle de yüzleştik. Nusaybin'de merdivenlerde yatmış bir hamile kadın, kurşunların hedefi olmuş bir hamile kadın ülke gündemine basının belli organları tarafından ancak ifade edildi. Ülkenin gündemine taşınamasa da Taybet ana konusunda en azından ülkede birçok kişinin bilgi sahibi olduğu bir gerçekliği yaşadık. Yine Cemile Çağırğa savaş ortamında çocukların yaşadığı şiddetin esasında çok daha öncesinde de Uğur Kaymaz Ceylan Önkol gerçeği vardı ama şehir merkezlerinde yaşanan şiddetin ne boyutlara varabileceği, bir annenin çocuğunun cenazesi karşısında yaşadığı çaresizliği, sokağa çıkma yasakları sırasında, gözler önüne serdi. Ve yine bizler o yasaklardan sonra Silvan'da, Varto'da, Cizre'de, Silopi'de, Sur'da yapmış olduğumuz çalışmaların akabinde kadınların ne kadar ciddi bir şekilde sokağa çıkma yasaklarından yaşamlarının etkilendiği, hayatlarının etkilendiği, sadece yaşadıkları iç göç boyutuyla değil aynı zamanda kaybettikleri, hatıraları ki bu süreç hala devam etmektedir. Bugün Diyarbakır'a giderseniz, hava yoluyla yolculuk yapıyorsanız, bu gerçekle yüzleşirsiniz; hala kapalı olan mekanlar söz konusudur. Yerle

bir edilmiş ama kapalı olan mekanlar söz konusudur; devam eden bir süreç söz konusu aynı zamanda. 2014 yılında tabii 2015'e gelmeden önce çok önemli bir gelişme Ortadoğu açısından da. Dün konuşmacılardan bir kısmı "Esasen 3.Dünya Savaşı dememek gerekir" dedi. Ama ben 3. Dünya Savaşı olarak gördüğümü belirtmek istiyorum. Hediye arkadaşımız da şey demişti: "Askeri anlamda bir vekâlet savaşı bitmiştir ama siyasi vekâlet savaşı devam ediyor ve bu süreçte devam edecektir. Öldürmeyen ama kaldırmayan da bir süreç Suriye için geçerli olacak" diye. Ben ona da tamamen katılıyorum. Gerçekliği bu. Ama tabii ki birlikte yaşanan tüm halkları da etkileyecek bir süreç söz konusu. 2014'te Şengal'de IŞİD'in girişiyle birlikte kadınlara yönelik şiddet ciddi bir boyutta dünya gündemine taşınmasına rağmen herkesin seyirci kaldığı bir şiddet haline dönüştü. Herkes seyirci kaldı. Bugün zorla alıkonulan kadınlara karşı şiddet eksenli oluşturulan bir platform var ve bu platformun yürüttüğü bir çalışma var. Bu saldırının günü olan, IŞİD'in Şengal'e saldırısının günü olan 3 Ağustos'la ilgili uluslararası mücadele günü olarak ilan edilmesi noktasında yürütülen bir çalışma da söz konusu. Peki, bu yara kapandı mı? Hayır kapanmadı. Hala bu kadınların kurtarılmasıyla ciddi anlamda, bu amaçla çaba harcayan bir çalışma söz konusu. 2016 darbe süreci Türkiye açısından belki bir girişim olarak kalmış olabilir ama Kürt Kadın Hareketi açısından bu bir girişim olarak kalmadı, bir darbe gerçekleşti. Bizim onlarca kurumumuzun kapısına kilit vuruldu. Belediyeler nezdinde, kapısına kilit vurulmayan kurumlarımızın başına da erkekler atandı. Onlarca diyorum; 40 küsur kurumdan bahsediyorum. Her bir kurum, örgütlülük sizi özgürlüğe yaklaştırır. Biz örgütlülüğün özgürlük olduğuna, özgürlüğe yaklaştıran araçlar olduğuna inanıyoruz ve "Ne kadar örgütlüysek o kadar özgürlüğe yakınız" diyoruz. Buna inanıyoruz ve bu çerçevede yürüttüğümüz kurumlarımızın kapısına kilit vurularak mücadelenin hedef alındığını görüyoruz... Kilit vurulmayan; örneğin siyasi partimiz kapatılmadı ama vekillerimiz cezaevinde, belediye başkanlarımız, özellikle kadın eş başkanlarımız cezaevinde. Ki eş başkanlık sistemi en önemli kazanımlardan biridir, Türkiye hukuk sistemindeki bir değişikliği de beraberinde

getirmiştir. Siyasi partiler kanununa girmiştir, bu bizim en önemli kazanımlarımızdan birisi. Ama aynı zamanda yerel yönetimlerde bunu uygulama iddiamız da çok ciddi bir şekilde muhalefette karşılaşmış, neredeyse bütün kadın eş başkanlarımız cezaevi gerçeğiyle karşılaşmışlardır.

Cezaevine de şöyle bir değinerek bitirmek istiyorum. Kadınlar sadece cezaevine alınarak susturulmak istenmiyor. Aynı zamanda topluma bir mesaj veriliyor. Kandıra cezaevinde milletvekilleriyle Sincan Cezaevi'nde de kadın belediye eş başkanlarımızla birlikte kaldım. Neredeyse hepsi ailelerinin yaşadığı yerlerden 500 km, 1000 km. Uzağa gönderildiler. Farklı mekânlara gönderildiler, sürgün edildiler aynı zamanda. Yani gözden irak olma, gönülden irak olma gerçekliğini yaşatmak kadar o politikayı hafızalardan silme gerçeğiyle de aynı zamanda ailelere, topluma verilen bir mesaj da var. Böyle bir gerçeklikle de karşı karşıya kalındı. Ben "Ulusal talepleri olan kadınlarız" dedim. Evet, Türkiye'de yeni bir anayasa yapılarak eşit vatandaşlık talebimiz var. Kürt halkının statüsünün kabul edilmesi; ki biz bunun için bir model olarak demokratik özerkliği ifade ediyoruz ama tabii ki farklı olarak federasyon öneren de var, eyalet öneren de var, bağımsızlık talep eden de var. Ama Kürt halkının statüsü boyutuyla bizim önerimiz demokratik özerklik. Laiklik ilkesini sadece din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılması olarak değil aynı zamanda diğer boyutu olan din vicdan özgürlüğünün eksiksiz sağlanması gerçeği de var. Ve yine anadilde yaşamak istiyoruz. Bu 4 talebimiz eksenli ulusal talepler kabul edildiğinde belki Kürt sorununun çözümü sağlanacak. Biz biliyoruz ki cins mücadelemiz devam edecek. Bu talepler karşılandıktan sonra devrim sonrası eve gönderilen kadınların yaşadığı deneyimlerin farkındayız. Bu deneyimleri dünya kadın mücadelesinin, küresel anlamda kadın mücadelesinin bir kazanımı olarak görüyoruz ve bu deneyimlerden çıkardığımız sonuçlarla cins mücadelemizi yükseltme ve büyütme kararlılığı içerisindeyiz.

1325 sayılı BM kararı için söylenen, Türkiye kadın hareketi açısından da en önemli çalışmalardan biri olarak değerlendirilebilir. Gerek bu kararın

önleme, katılım, koruma ve yeniden inşa boyutu var, 4 boyutu olan bir karardır bu. Ve Bosna Hersek’de savaşın sonrasında yaşanan yıkımdan sonra Birleşmiş Milletler böyle bir karar alma gereği duydu. Ama Bosna’daki taciz, tecavüz ve arkasından doğan günah çocukları. Aynı uygulamalar IŞİD’in Şengal’e saldırısı sonrasında gerçekleşti. Başta Ezidi Kürt kadınlar olmak üzere Türkmen, Süryani, Kürt, Arap kadınlara yönelik çok ciddi bir şiddet söz konusu oldu. Fakat 1325’in uygulama koşulları, ulusal eylem planının açığa çıkması ve hükümetler tarafından kabulünden geçtiği için ne yazık ki harekete geçilen bir karar haline gelemedi. Şu an Türkiye kadın hareketiyle de tartışmalarımız bu boyutta. 1325’in eylem planını hazırlamak için özellikle akademisyenlerin taraf olduğu çalışmalar yapılıyor ama Türkiye kadın hareketi açısından da savaşın kabulü söz konusu olmadığı için uzun yıllar “Savaş yok ki 1325 için eylem planı hazırlayalım, çatışma yok ki!” O inkâr bu çalışmayı da geciktirdi yoksa bu yıl itibarıyla 19 yılını dolduruyor 1325 ama biz henüz ulusal eylem planını hazırlamış değiliz.

Bunu da belirterek bitireyim. Son olarak, Sudan önemli. Biz çok “Son olarak” diyoruz. Aklıma Sebahat arkadaşım geldi. Cuma günü kendilerini Kandira cezaevinde de ziyaret ettim. Bu toplantı için herkese tüm saygılarını ilettiler. Aynı zamanda Gülten başkan, Sebahat arkadaşımız, Figen başkanı da ziyaret ettim. Sebahat arkadaşım hep son olarak derdi, devam ederdi. Siyasetçi hastalığı deyip geçelim, özür diliyorum bu noktada da. Ama Sudan’da Ala Salah’ın “Kurşunlar öldürmez ama sessizlik öldürür” söylemi bence hepimiz için, tüm Ortadoğu kadını için bir rehber olabilir, bir meşale olabilir. Ben bir meşale yaktığına inanıyorum. Kurşunlar öldürmez ama sessizlik öldürür. Buradan hareket edebiliriz. Biz Kürt Kadın Hareketi olarak evet, dünya kadın hareketi mirasını devraldık ama aynı zamanda Ortadoğu’nun bir parçasıyız ve Ortadoğu’daki kadının, Ortadoğu’daki savaş gerçeğinin ve Ortadoğu’daki kadının statüsü, bunun geliştirilmesi, bu noktada da yüzümüzü Ortadoğu’ya döndüğümüzü belirterek bitirmek istiyorum. Herkesi saygıyla selamlıyorum, teşekkür ederim.

Gülistan Atasoy: Teşekkür ediyoruz sevgili Ayla Akat'a da. Şimdi soru cevap kısmına geçeceğiz arkadaşlar. 20 dakikalık bir zaman ayıracamız çünkü oturumun sonunda katılımcı arkadaşlara plaketlerini de vermek durumundayız öğle arasına girmeden. Şöyle bir yöntem izleyelim ister-seniz. Soru soran her arkadaş kime sorduğunu söylerse sonradan arkadaşlar kendi notlarını alıp direkt cevaplayabilirler. Buyurun.

Sorular ve Katkıları

Soru 1: Teşekkür ederim öncelikle. Sunumlar çok zihin açıcı. Houda Rızk'a yönelik bir sorum var. Tane tane soracağım. Siz daha çok Suriye'den bahsettiğiniz için soracağım; Cihatçı örgütlerin bu savaş sürecinde kadınlara yönelik vahşetinden söz ettiniz, o ciddi bir sorundur. Artı, IŞİD örgütü içerisinde kadın taburları bile oluştu, El Hansa gibi. Kadınların IŞİD gibi kadın düşmanı bir örgüte yönelmesi, oraya katılması neyle açıklanabilir? Katılım büyük oranda Arap ülkelerinden mi daha çok yoksa ecnebi dedikleri Batılı ülkelerden mi? Sizce bu sorun aynı zamanda kadın mücadelesinin de sorunu mu? Daeşeyun dedikleri IŞİD'li kadınlar.

Soru 2: Ben de önce katılımcılara teşekkür ediyorum. Sorumu Brahi-mi hanımefendiye soruyorum. IŞİD'in Ortadoğu'yu kan gölüne çevirdiği dönemlerde kendi bulunduğu ortamda Suriye'nin yani Beşar Esad'ın bay-rağını taşıdığını ısrarla söyledi. Oysa ki biz biliyoruz ki bu kanlı IŞİD barbar terörünü durduran başka örgütler de vardı. En başta da Kürtlerin bu-radaki rolü, hiç değinmedi. Sorum kendisine. Bu barbar IŞİD'le savaşan, karşı durdukları bu tutum, "Bayrak taşıdık" dediği Suriye bayrağı, Beşar Esad'ın dedi. Türkiye'den ve Kürtlerden de bu konuda söz ederse sanırım bunu tamamlamış oluruz, teşekkür ediyorum.

Soru 3: Ben daha siyasetle de ilgili bir şey soracağım, malum. Ayla hanıma soruyorum. CHP ve İYİ Parti'yle uzlaşmanızı biliyoruz, görüyo-ruz. Bunları görürken de neden saklandığını bilemiyoruz. Niye kendini-zin bu duruma düşürülmesine ses çıkartmıyorsunuz? Bu mudur doğru olan? Bu konuda ne düşünüyorsunuz? Bu kadar özgürlükleri savunurken özgürlüklerinizin işgal edildiğini düşünüyor musunuz? Bu kadar özgür-lükleri savunurken özgürlüklerin gasp edildiğini düşünüyor musunuz?

Soru 4: Ben Abu Khedir hanıma soruyorum soruyu. Birinci İntifada hareketinde kadının etkisinin çok fazla olduğunu, ikinci İntifada Hareketinde kadının etkisinin fazla olmadığını söyledi. Bunda Filistin Hareketi içinde gelişen radikal İslamcı akımların etkisi var mı yok mu? Onu merak ediyorum, onu soruyorum.

Soru 5: Ben Mubawreke'ye sormak istiyorum. Yanılmıyorsam Tunus'ta bir kadın hakikat komisyonu deneyimi var. Ondan biraz söz eder mi?

Soru 6: Profesör hocamıza iki sorum var. Birincisi; hükümetlerin bu kadın erkek eşitliğini sağlamak için daha çok çaba harcaması gerekir görüşünde oldu. Acaba kadınlar bunu hükümetlerden mi beklemeli yoksa kendileri mi mücadele ederek eşitliği kazanabilmeliler? Bir ikinci kısa bir soru; Ortadoğu'da kadının ikinci bir sınıf bir insan durumuna itilmesi, eşitliklerinin elinden alınmasında dinin etkisi nedir? Açabilir mi acaba? Teşekkür ederim.

Soru 7: Ben de katılımcıları selamlıyorum. Şimdi, kadınla ilgili sorunları ortaya koydular konuşmacılar. Yani, Ortadoğu'da bütün sorular ortak.

Benim merak ettiğim şey Ortadoğu'da kadınlar için bir mücadele örgütü oluşturulabilir mi ya da herhangi bir çalışma var mı? Genel, herkese soruyorum. Teşekkür ederim.

Soru 8: Öncelikle bütün organizatör ve katılımcı arkadaşlara çok teşekkür ediyoruz. Şöyle bir anlam içeriyor; Türkiye'de bile umutsuzluk ikliminin bu kadar hâkim olduğu bir süreçte bölgesel düzeyde umutlarımızı artırabilecek ve bir arada bizi gösteren, bir arada olduğumuzu hissettiren, daha ziyade dayanışma duygularını tetikleyen bu çalışmayı örgütlemelerinden dolayı, bu programı organize etmelerinden dolayı teşekkür ediyorum. Ben Tunus'tan gelen kadın arkadaşla sormak istiyorum."İŞİD bayrağına karşı Suriye rejiminin bayrağını taşıdık" gibi bir ifade kullandı. Bin Ali rejiminin yıkılmasından sonra Suriye'deki iç savaşın Tunus siyasetinin temel çekişme zemini olduğunu mu düşünüyor kendisi? Yani Tunus siyasetindeki temel bileşenlerle Suriye'deki savaşın temel bileşenlerinin aynı olduğunu yani Suriye'deki iç savaşın Tunus'taki mücadeleyi yönlendirdiğini mi düşünüyor? Bununla beraber Kuzeydoğu Suriye'de Arap, Süryani ve Kürtlerin oluşturmuş olduğu güçlü bir organizasyon ve İŞİD'e karşı en büyük mücadeleyi, gerek Irak'ta Peşmerge güçleri ve Kuzeydoğu Suriye'de de Demokratik Suriye Güçleri yürüttü. Bu anlamda Arap, Kürt ve Süryani kadınlarının ve diğer halklardan kadınların bütün yönetim kademelerinde yer aldığı, kendi öz savunmalarını örgütlemiş olduğu Suriye topraklarında bu organizasyonların Tunus'taki kadın hareketi tarafından, em azından Suriye bayrağının, yani Beşar Esad bayrağının yükseltilip bu grupların görülmemesini nasıl yorumluyor kendisi? Kendileri bu anlamda Kuzeydoğu Suriye'deki kadın hareketiyle bir iletişim kurdular mı? Bundan sonra deneyimleri ortaklaştırmak için belirli iletişim mekanizmaları geliştirmeyi düşünüyorlar mı? Teşekkürler.

Soru 9: Ben de tüm sunumlar için teşekkür ediyorum, çok değerliydi. Erkek egemen aile, erkek egemen toplum, erkek egemen devlete karşı hepimizin deneyimi olduğunu bir kez daha gördük Ortadoğu'da. Çünkü ben de TJA olarak Kürdistan, bir Ortadoğu ülkesinden konuşuyorum. Benim sorum tüm katılımcılara, belki Ayla arkadaşım bizden doğru ol-

duğu için yanıt vermeyebilir. Biz Ortadoğu’da kadının öncülüğünde barışı sağlamaya dönük kalıcı bir örgütlenme yapabiliriz. Bu konuda ne düşünüyorlar? Daha önce 2013’te Ortadoğu kadın konferansı yaptık, bir koordinasyon kurduk ve Arap Baharı denmemesine önce kadınlar karar verdi. Onu yeniden yapabilir miyiz? Biz Tevgere Jinen Azad olarak bu konuda tüm çabamızı seferber ediyoruz. Dörde bölünmüş ülkenin insanları olarak 4 ülkenin öncülüğüyle kadınlar bunu başarabilir mi? Görüşünüzü almak istiyorum, teşekkür ediyorum.

Soru 10: Ez destpêkê de silav û rêze xwe dibejim hemu hevala re. Pirsê a min heye ji birez profesro re. Hevala Akad dikare jêre bi Tirki beje. İro salvegera 32mine, qetliama Enfal li Başurê Kurdistanê. Bi rasti pirsamin birêz profesor heye. Ji vi Enfalê ku rejima Baas’ê li ser gelê Kurd qirinek î anî. Zar u zeç u jine wan. Dikarin va qonferansan li Başurê Kurdistanê bi jinê wan re yekîti bikin û van roje hane û qonferansen hanê, rojê han’e destê xwe bidin hev, wek jinen Kurd û, Filistîn û wek yê ko hatîne parçekirin. Rojê hanê de qonferansên wiha çekin emê gelek qêf xweş bibin. Silav û rêz.

Ayla Akat: Arkadaşımız soruyu tercüme etmemi söyledi. Bugün Güney Kürdistan’da Baas rejiminin gerçekleştirmiş olduğu Enfal katliamının yıl dönümü. Böyle değerli bir bileşen, böyle değerli bir toplantıda yapmış olduğu tartışmalarda acaba bu konferanstan Güney Kürdistan’daki kadınlara bir çağrı, bir dayanışma mesajı söz konusu olabilir mi? Yarın, yani önümüzdeki süreçte ortak bir mücadele platformu yaratılabilir mi?

Gülistan Atasoy: Sorular için teşekkür ediyoruz arkadaşlar. Şimdi cevap kısmında ilk sözü sevgili Sameyya arkadaşına soru gelmedi ama son söz olarak bir şey söylemek isterse. Ya da tüm sorular üzerinden belki.

Sameyya Khalil: Aslında bir soru vardı. “Barışı sağlayabilir miyiz, bir girişim ortaya koyabilir miyiz?” diye. Barışın zaten kucaklayıcısı, kuluçkası kadının ta kendisidir arkadaşlar. Dolayısıyla, her zaman şunu söylüyoruz biz: Bütün kararları erkek alıyor, bütün yönetim erkeğin elinde. Bundan artık vazgeçelim diyoruz. Kadın olsun, erkek olsun herkes. Barış bir taraflı olmaz, iki kanat olması lazım barış için arkadaşlar. Bunu hep söylüyoruz. Erkeğin maruz kaldığı şeye kadın da maruz kalıyor zaten aynı şekilde. Dolayısıyla, bu girişimleri elde etmemiz için öyle bir girişim olabilir tabii ki. Yeter ki omuz omuza verelim, inancımız olsun. Öyle bir inancımız, bilincimiz olsun, başarabiliriz barışı sağlamayı.

Houda Rızk: Her şeyden önce ben şuna yanıt vereceğim. Kadın IŞİD’çilerle ilgili. IŞİD’in içinde kadın tabii ki var ancak onlar etkin değil, aktif IŞİD’li kadınlar değil. Onlar eştir aslında. IŞİD’li erkeklerin eşleri olarak gitmişlerdir. Onlar niye susuyorlardı tecavüzlere falan. Ezidi kadınlar işkencelere maruz kaldılar, onlara karşı bu kadınlar niye susuyordu? Bunlar onların gözünde şuydu: Ezidiler Müslüman değillerdi güya. Bir de IŞİD’e göre onlar köleydi, esirdi. Onların gözünde öyleydi; dolayısıyla bu da demektir ki onlar alınır, satılır, tecavüz edilir, gayet normaldir onlar için. Olmazsa olmazdır yani, olabilir. Oysa İslamiyet’e geçen Ezidiler vardı, IŞİD’in literatürüne girenler oldu. Ancak diğer kadınlar da zaten alındı, satıldı ve tecavüze uğradı. Dolayısıyla IŞİD çeşitliliğe karşı olarak

ortaya çıktı ve çeşitliliğe karşı duruşu devam etti. IŞİD ne istiyordu? IŞİD şunu söylüyordu: Herkes kanaat getirecek, benim ideolojime inanacaksınız havası yaratıyordu. Dolayısıyla IŞİD’li kadınlar öyle bir çerçeve içindeydiler ki boyun eğmişlerdi. Onlar eştir. Ya kardeşleridir ya da eşleridir. Ancak etkin olarak görev almadılar. Sadece, dediğimiz gibi, IŞİD görüşüne kanaat getirmiş, inanan kimselerdi.

Bir diğer soruya gelince; hükümetler, devletler ya da kadın, etkin olması gerekir mi haklarını istemesi için? Tabii kadın etkin olacak, haklarını isteyecek, sesini yükseltecek. Kadınlara özgü dernekler olması lazım, birliktelikler olması lazım. Kadınları birleştiren bir çatı olması lazım. Yani tarihimize baktığımızda mücadeleciler kadınlarla doludur tarihimiz. Yaşadığımız ülkelere baktığımızda hukuk ve siyasetten bahsediyor. Biz hakları olan bir toplum olmak istiyoruz aslında ciddi anlamda. Mücadelemiz vardır, isteklerimiz için mücadelemiz devam edecek. Çünkü yaşadığımız ülkelere sesimizi yükseltmemiz, taleplerimizi dile getirmemiz gerekiyor. Madem burada yaşıyoruz gidecek başka ülkemiz yok ya da kendi kendimize ülke de yapacak durumda değiliz. Bu kadar, bunu söylemek istiyorum.

Bir diğer konu şu: Kürdistan diyorsunuz, Irak Kürdistanı’yla ilgili. Biz orada o davanın yanındayız tabii, Irak Kürdistanı’yla ilgili. Oradaki bütün Irak Baas rejimi, Saddam Hüseyin iktidarı döneminde, Halepçe katliamı yaşandı. Tabii ki kınıyoruz, onlara karşıyız, olup bitenlerle ilgili. Bunu da bugünkü Suriye’deki rejim yani Irak Kürdistanı’nda olup bitenlere zaten Suriye’deki Baas karşıydı; bunu yapan Irak’ın Baası’ydı. Dolayısıyla, Suriye’deki rejim Suriye Demokratik Güçleri çerçevesinde bir şeyler yapmaya çalışıyorlar. Henüz bir anlaşmaya falan varmış değiller ama buna rağmen Suriye’deki rejimin asla Irak’ta olup bitenler gibi herhangi öyle bir kötü niyeti yoktur. Suriye’de diyalog söz konusu. Belki diyalog henüz bir sonuca varmamıştır ama Suriye Demokratik Güçleri’nin bir isteği söz konusu biliyorsunuz; talepleri söz konusu. Suriye rejimiyle ilgili birtakım istekler vardır ama şu ana kadar sanırım belli bir aşamaya varmış de-

ğiller çünkü Suriye hükümeti onu biraz baskı olarak görmekte. Diyalog devam ediyor, bildiğim budur. Bir haksızlık, bir mağduriyet gibi bir şey yoktur Suriye Demokratik Güçleri'ne karşı. Tabii ki Suriye Demokratik Güçleri IŞİD'e karşı mücadele etmişlerdir, tamam, biliyoruz. Ancak şunu da biliyoruz; rejimle karşılıklı ödünler verilerek ancak bir uzlaşma yapılabilir diyorum bu anlaşma her iki taraf için.

Aber Abu Khedir: Soru şöyleydi sanırım: Kadın hareketlerinin geri kaldığı. Birinci İntifada ile İkinci İntifada hareketi arasındaki fark. İkincisinde kadın biraz gerilemişti. Orada Oslo Anlaşması imzalandı arkadaşlar. Filistin yönetimi gelip de anlaşma olarak Filistin topraklarına yerleşince... Şunu açıkça söyleyeyim ben: Oslo Anlaşması Ebu Ammar'la geldi. Yani intifadanın bütün meyvelerini topladı aslında Yaser Arafat dönemi. Dolayısıyla, bu arada ne kaldı? İlgileri, odaklanma anlamında, Oslo dediler, ondan sonra görüşmeler devam etti, ulusal otoritenin kurulmasından bahsedildi. O zaman bu ulusal görev dağılımında kadının rolü ön plandayken o dini gerilimlerden dolayı kadın geri plana itildi. Yani Birinci İntifada'yla İkinci İntifada arasında bir durağanlık, bir durgunluk yaşandı. Burada kadın yanlış yaptı aslında. İkincide çünkü şeyin farkına varamadı; neyin farkına varamadı? Kadınları bilinçlendiremedi. Sosyal yöne eğilemedi, eşitliği bakımından eğitemedi, bilinç yaratamadı. Gerektiği kadar "Sen toplumun yarısısın" bilinci yaratılamadı. Bir de İkincide biliyorsunuz, dini akım egemendi Hamas uzantısı olarak. O ikinci plana atmıştı kadını. Her gün sokaklarda bir şeyler patlıyordu, bomba yüklü araçlar patlıyordu. Bunlar tepki görüyordu tabii ki. Ve Filistinli kadına karşı bir saldırı başlamıştı. Yani ne dedi? "Filistinli kadının yeri evdir" dedi. "Bırakın sokağı, işi ve çalışmayı bize bırakın" diyordu erkekleri. Bundan dolayı, Birinci ve İkinci İntifada arasındaki fark; kadının siyasi rolünün olmamasıdır. Ve tabii ki kadın hareketleri bunun bilincine vardı ama biraz geç kalmıştı olay. Daha sonra çalışmaya başladılar. Seçimlerde dile getirildi; 2006 seçimlerinde mesela kadınlar sokağa indiler, bilinçlendirme kampanyaları düzenlendi, siyasi katılım ön plana geldi ve belediyelerde olsun, seçimlerde olsun nispi temsili de ortaya kondu. Her sene belediye seçimleri olur Filis-

tin'de, kadın da orada yerini almakta. Ama maalesef kadının temsili artık formalitedir, şeklidir yani. Yüzde 30 kotaya rağmen bakıyoruz, falanca köyde; mesela Uveyz diye bir köyümüz var bizim; erkek ağabey geliyor, baba geliyor, diyor ki kendi kızını sadece göstermelik olarak gösteriyor. Kızının adını gösteriyor, kızın haberi bile yok mesela. Bunlar da yaşıyor. Belediye seçimlerinde yaşıyor bunlar dediğimiz gibi. Herkes aynı şeyi konuşuyor. Üç dört kadın diyoruz, gerçekten liderlik üstlenecek nitelikte üç dört tane görüyorsunuz çalışan. Diğer kadınların çoğu da zaten erkekler tarafından oturtulan, konulan, adları yazdırılan işlevsiz kadınlardır diyorum bunlara, gerçek budur yani. Dolayısıyla bilinçlendirme kampanyalarına devam etmemiz, bunları aydınlatmamız lazım. Lider olmaları için. Yani bir tek siyasi anlamda değil; ekonomi alanında da olması lazım. Yani kalkınmada rol almaları gerekir. Ekonomik olarak katılım sağlanmalı. Toplumsal, ekonomik olarak topluma katılımları sağlanmalı. Kalkınma projeleri ortaya koymalılar, kadının katılımıyla sağlanmalı.

Tamam gelenek görenek var, onlar atadan bize de geliyor ama bunlar da zaten normal çağa göre yoğrulmalıdır. Bazı kocalar hala kadına “sokağa çıkamazsın” diyorlar mesela. Savaşım, mücadele gerekiyor bunun için. Erkek toplum, ataerkil toplum diyoruz çünkü erkek de baskı altındadır. Erkek bazen sorumluluğunu kaybediyor kendi toprağında mesela. Bir düşünsenize, onuru çiğnenmiş, toprağı elinden alınmış, hakları çiğnenmiş. Bu erkek de düşünemez yani; bun erkek de oturup da kadın eşitliğinden, kadın haklarından bahsedemez. Erkek zaten dertlidir, sıkıntılıdır kendisi Filistinli olarak. Ne yapacak? Kadın eşitliğini, kadın hakları düşünemez, uğraşamaz da zaten. Kendi hakları çiğnenmiş durumdayken. Dolayısıyla, hem kadın hem erkekten bir takım mücadele gerekiyor.

Bir başka soru gelmişti sanırım. Şu mesela, hazır mıyız? Ortadoğu'da bir kadın birlikteliğine. Tabii ki yapabiliriz ama maalesef şu da var: Bu bir uğraş ister. Her iki taraftan büyük bir uğraş ister. Şu an biz mesela Filistin kadın örgütleri, kadın komiteleri birliği olarak çalışmalarımız var. Kuzey Afrika'yla ilişkilerimiz var, Ortadoğu'da diğer ülkelerle ilişkilerimiz

var, kadın örgütleriyle ilişkimiz var bölgede. Aynı görüşü taşıyan kadınlar olarak bir birliktelik içindeyiz zaten; sosyal adaleti yerleştirmek için. Ama şunu söyleyeyim; halklar baskılardan kurtulmadıkça biz kadınlar olarak bir şey yapamayız. Yani düşünsenize; yolsuzluklarla uğraşan, boğulmuş liderlikler söz konusu Ortadoğu ülkelerinde. Bu ülkelerdeki hem rejimler hem halklar bu baskılardan kurtulmadıkça kadınlara da zaten bir hareket söz konusu olamayacaktır. Teşekkür ederim.

Mubarewke Brahmi: Evet, hepinizi saygıyla selamlıyorum; özellikle soru soranları. Aslında hatırlarsanız ben kronolojik olarak anlattım, yani zaman sıralamasına göre yaptım konuşmamı. Müslüman Kardeşler hükümeti dönemine kadar getirdim; daha sonrasını da anlattım tabii ki. Tunus'ta bilindiği gibi söyledim. Müslüman Kardeşler tabii ki yönetimleri tekfiri-Vahhabi rejiminin uzantısı olarak getirdiler.

Beşar Esad'ın fotoğrafı, bayrağı falan. Ben o cümleyi ne zaman için söyledim? Suriye Dostları toplantısı dünyada yapıldıktan sonrası için söyledim. Çünkü Tunus'ta da Suriye dostları toplantısı yapıldı. Katar'ın parasıyla yapıldı. Körfez ülkeleri, Avrupa ülkeleri katıldı. Bence Amerikan ve Siyonist güdümündeydi onlar. Biz mesela orada aşırıcılığa karşı bir konferans bile düzenleyemedik. Salon kiralıyorduk fakat kendi ülkemizde kiraladığımız salonları kapatıyorlardı. "Yapamazsınız" diyorlardı; kendi ülkemizde. Böyle bir yerde böyle gelip toplantı düzenliyorduk. Dolayısıyla, biz o zaman gidip bayrağı kaldırdık. Bayrakları ne zaman kaldırdık diye bakarsanız; Tunus'taki siyasi liderler suikasta kurban gittikten sonra kaldırdık. Benim amacım buydu. Yoksa değinmeyecektim bu konulara. Biz de sizin gibi şiddete ve cinayete maruz kalıyoruz. Benim eşim parlamentodaydı, kendi evimizin önünde, eşim parlamento üyesi milletvekiliyken 14 kurşunla kapımızın önünde öldürüldü. Bunu anlatıyorum size. Dolayısıyla sizinle aynı yoldayız. Yani, silah kullanan, bu bu tekfiri teröristlere karşı, kim onlara karşı mücadele ediyorsa biz onların ayaklarını öperiz. Biz Suriye'nin bayrağını bu anlamda kaldırdık. Biz kanın ne anlama geldiğini biliyoruz. Fedakârlığın ne anlama geldiğini biliyoruz. Tunus hala

bedel ödemeye devam ediyor. Afrika'nın kuzeyinde neler olup bittiğini biliyoruz. Biz gerçekten bir meydan savaşındaydık; ya biz ya onlar kazanacaktı. Onlar her şeye, siyasi tablonun her şeyini elde ettiler. Basın onlarda, siyaset onlarda, her şeyi ele geçirmişler. Dolayısıyla, biz o zaman, kendimiz, birlikte hareket edeceğiz. Biz IŞİD'in bayraklarını Tunus'ta yerle bir ettik. Bizde Tunus'ta bir bulvar var, Burgiba bulvarı. Orada IŞİD'in bayrakları dalgalanırdı, düşünsenize. Oysa Tunus halkı aşırıcılıkla hiç karşı karşıya gelmemişti. Tunus'taki dindarlık, hafif kelimesini kullanacağım, hafif bir dindarlıktır. Kusura bakmayın böyle bir kelime kullandığım için. Dolayısıyla ona rağmen bir baktık ki hemen çarşafli kadınlar çoğalmaya başladı, çok eşlilik olgusu yayılmaya başladı Tunus'ta. O nedenle, biz istedik Suriye bayrağı gelsin. Beşar Esad'ın da fotoğrafı meselesi de böyle. Tunus'ta Suriye büyükelçisi kovuldu biliyorsunuz. Suriye'nin büyükelçisi vardı orada. Suriye dostları toplantısı Tunus'ta yapılıyor ve büyükelçiye de kovuyorlar, Suriye büyükelçisini. Bir tepki olarak biz Suriye bayrağı taşıdık biz; bu bağlamda. Şöyle bir soru da gelmişti sanırım: Bu bayrağın kaldırılması, Beşar Esad'ın fotoğrafı. "IŞİD ile mücadele eden diğer örgütleri kırmadı mı?" gibisinden. Ben şunu söylüyorum: IŞİD ile mücadele eden tabii ki çok sayıda örgüt vardı, biliyorum.

Bir de Arap kadınlarını tek çatı altında birleştirecek bir girişim var mıdır? Şu anda öyle bir girişim yok ama imkansız değildir. Böyle pat diye de sıçrama yapamayız tabii ki. Bölgesel bir hareketlenme lazım aslında; kendimizden başlayarak. Önce kendi ülkemizdeki kadınların sesini yükseltelim. Çeşitli STK'larla, derneklerle, kadın haklarıyla uğraşan STK'larla birlikte yükseltebiliriz. Bir diğer ifade ile, herkes kendi ülkesi içinde birlikteliği sağlarsa tabii ki Arap bölgesinde bir çatı oluşturulabilir, neden olmasın? Yeter ki eş güdüm olun. Aber kardeşim bahsediyordu mesela başka ülkelerle eş güdümden, koordinasyondan bahsediyordu. Örneğin, ben de Mısır ve Mağrip ülkeleri, yani Tunus, Cezayir, Fas gibi ülkelerle de işbirliğimiz olabilirdi, devam ediyordur da. Dolayısıyla, kadın hareketinin daha da olgunlaşması lazım diye düşünüyorum ben. Türkiye'de mesela, Mısır, Fas, Körfez ülkeleri, Kuveyt, Bahreyn başta olmak üzere düzeyleri

farklı olsa da girişimler gerçekleştirilebilir. Biz her türlü girişimle beraberiz. Arap bölgesinde olsun, ülkede olsun, bölgesel olsun. Özellikle de kendi bölgemiz; yani komşu ülkeler olarak başlasak; Tunus, Fas, Cezayir gibi. Teşekkür ederim.

Ayla Akat: Keşke siyasetle ilgili soru gelmeseydi deyip öyle başlayayım. Şimdi tam da sorunuzla ilgili olarak. Esasında sorunuz kendi içinde cevabını barındırıyor, onu belirteyim. Türkiye’de iki ittifak son yerel seçimlere girdi; Cumhur ve Millet ittifakı. Bizim siyasi anlayışımız ve siyasi geleneğimiz her iki ittifakında bir parçası değildir. Bu ittifakın içinde yer almamıştır. Siz “Bir uzlaşma var” dediniz. Strateji ve taktik üzerine biraz düşünmek lazım. Stratejiler biraz daha uzun hedefli olur, daha uzun erimli olur, daha uzun erimli sonuçlar doğurur ama taktik önemlidir ve tarihi anlarda önemli sonuçlar açığa çıkartır. Her iki ittifakın da bir parçası olmayan siyasi geleneğimiz bir taktik uygulamıştır. Kendini değişim, dönüşüm gücü olarak gören siyasi anlayışımız değişim ve dönüşümün öznesi olmuştur Türkiye’de. Bir değişim ve dönüşümü beraberinde getiren bir taktığı uygulamıştır ve sonuç almıştır. Bence Türkiye’de o tükenen umutları da tekrar canlandıran bir pratik açığa çıkarmıştır. Sizin ifadelerinizle “Özgürlüklerin gasp edildiği düşüncesidir”, bizi özgürlükler için mücadelemizi yükseltmeye iten. Biz özgürlüklerimiz gasp edildiği için özgürlüklerimiz için mücadele ediyoruz. Ve tabii ki bu süreç içerisinde siyasi parti başta olmak üzere kadın özgürlük mücadelemiz içerisinde de taktik de uyguluyoruz, stratejilerimiz de var. Bu çerçevede de mesela çözüm süreçleri, barış görüşmeleri içerisinde de bu anlayışla yer aldık. Küçük bir hatırlatma yapayım: Siyasi parti dışında Demokratik Toplum kongresi ve Kürt kadın hareketi, Özgür Kadın Kongresi, İmralı adasındaki görüşmeler içerisinde yer aldılar. Kongremiz adına Ceylan Bağrıyanık bu görüşmeler içerisinde yer aldı; ama Demokratik Toplum Kongresinden, Eş Başkan olarak Hatip Dicle gitmişti, mesela onun gidişi çok rahat olduğu halde kadın arkadaşımızın sürece dahil olması elden geldiğince geciktiril-

di. “Biz o değişim, dönüşüm gücüyüz” diyoruz ya; o değişim, dönüşüm gücünün en dinamik noktası da kadınlar. Ve bu da biliniyor. O nedenle de mücadele her noktada hedef alınan bir çizgide görülüyor. Tehdit olarak görülüyoruz ve bunun bedeli de gözaltılarla, tutuklamalarla ciddi şekilde hissettiriliyor.

Yine önemli bir süreçteyiz. Ben aynı zamanda son sözümü de söylemiş olayım; şu an Türkiye cezaevlerinde de 7 binin üzerinde açlık grevi eylemcisi var. Türkiye’de var olan Anayasanın gereği, yasanın, hukukun gereği yapılsın diye bedenler açlık grevine yatırılmış durumda. Bu sürecin öncülüğünü de yine bir üyemiz, milletvekilimiz Sayın Leyla Güven yaptı. Kendisine açlık grevinin 159. gününde, buradan kendisini saygıyla selamlıyorum. Adı konulmayacak bir özgürlük inancıdır bu iradeyi açığa çıkaran; tarif edilemeyecek bir özgürlük inancıdır. O gasp edildiğine inandığınız bütün değerlere sahip çıkmanın bir göstergesidir aynı zamanda bu mücadele. Sayın Leyla Güven’in şahsında, onun öncülüğüyle geliştirilen bu mücadele; yasaların uygulanması, öznesi İmralı cezaevi olunca, öznesi Sayın Abdullah Öcalan olunca, Türkiye’de bir kitle karşılaşıyor. Bu neredeyse örgütlü bulunduğumuz bütün ortamlarda karşımıza çıkan bir sonuç. “Yasa var, Anayasa var, gereği yapılsın” dediğimizde kime uygulayacağı, kimin için söz konusu olacağı sorusuyla karşılaşıyorsak o ülkede hukuk zaten en ağır darbeyi almış demektir. Hukuk eşit ve adil, herkes için uygulanmak durumundadır. Kürt kadın hareketi olarak yıllardır demokratik çözüm için mücadele ediyoruz, barış mücadelesinin en önemli aktif gücü olarak kendimizi görüyoruz ve bu sürecin en önemli aktörü olarak, baş müzakerecisi olarak Sayın Abdullah Öcalan’ı görüyoruz. Adalardaki görüşmelere hem siyasetçi hem Kürt kadın hareketi olarak katılımımız da bu çerçevede gelişti ve bu noktada Adaya uygulanan tecridin topluma yansması, toplumdaki sonuçlarını görebiliyoruz, değerlendirebiliyoruz. O yüzden tecridin kalkması, yasanın uygulanması, Anayasanın gereğinin yapılması için açıkçası ceza evlerinden başlayan bir eylem söz konusu.

Dün, sayın Leyla Halid şöyle ifade etti: “Özgür olanlar bu mücadeleyi yürütmeli”. Evet, cezaevindekiler dışarıda özgür olanlar üzerinde de çok ağır bir yük bırakmış durumdalar. Ama biraz evvel bitirdiğim cümleyle bitirmek istiyorum. Bazen kurşunlar öldürmüyor, sessizlik öldürüyor. O yüzden herkesin ses çıkarması gereken, herkesin sözünü söylemesi gereken, herkesin adresinin kim olduğuna, öznesinin kim olduğuna bakmadan hukukun üstünlüğünü savunması gereken bir süreçten geçiyoruz. Ben tekrar herkesi saygıyla, sevgiyle selamlıyorum.

Gülistan Atasoy: Ben de tekrardan bütün katılımcı arkadaşlara değerli katkıları için teşekkür ediyorum. Hakikaten bugün çok verimli bir oturum düzenledik. Şöyle bir şey bir daha ortaya çıktı ki dünya gerçekten yaşanılır bir yer olacaksa eğer, o gün kadınların eşitlik ve özgürlük mücadelesinin başarıya ulaştığı gündür. Ben bütün ülkelerde ve coğrafyalarda yürüyen kadın mücadelelerinin bu sınırları aşarak bu sessizliği kıracağını ve o güne ulaşacağını düşünüyorum, umutluyum, eminim. Tüm arkadaşlara teşekkür ediyorum. Aysun Gezen, Eş Genel Başkanımızı Sayın Sameyya Khalil ve Houda Rızk'ın plaketlerini vermek için buraya davet ediyorum.

Sevgili Elif Çuhadar'ı da buraya çağırıyoruz. Aber Abu Khedir'le Mubarewke Brahmi'ye plaketlerini vermesi için. Sevgili Ayla Akat'a da plaketini ben takdim edeyim.

II.GÜN II.OTURUM

“ORTADOĞUDA EMEK *(GÖÇMEN İŞÇİLİK, MÜLTECİLİK)*

BARIŞIN ÖRGÜTLENMESİ VE SOMUT ÖNERİLER”

Moderatör - Aysun Gezen - KESK Eş Genel Başkanı

Mubarewke Brahmi - Tunus Halk Cephesi Milletvekili

Ahmed Meri - Ürdün Bağımsız Sendikalar Birliği

Arzu Çerkezoğlu - DİSK Genel Başkanı

Emin Koramaz - TMMOB Yön.Kur. Başkanı

Sinan Adıyaman - TTB Merkez Konseyi Başkanı

OTURUM SUNUŞU RAMAZAN GÜRBÜZ²⁴

Günün ikinci oturumunu açıyoruz, başlatıyoruz. Değerli dostlar, savaşta yitirdiğimiz insanlarımız emekçiler, emekçi çocukları. Bugün gerek bölgede ve gerekse Türkiye’de yaşanan savaş emekçilerin çalışma yaşamının demokratikleştirilmesi talebinin bastırılmasına da yol açmaktadır. Dolayısıyla, bu konuda hem söz sahibi hem de çözüm için çaba sahibi olması gerekenlerin başında emekçiler gelmektedir. Ortadoğu’daki emek, demokrasi güçlerinin savaşa karşı barışın ortak cephesini oluşturmaya katkı koyması, ortak mücadele ve örgütlenmesinin somut örneklerini ortaya çıkarmasıdır. Ortadoğu’da barışı emekçiler getirecek. Bu doğrultuda Ortadoğu’daki emek örgütlerinin bu konudaki düşünceleri, bilgi ve deneyim paylaşımı ve tüm bu bilgi ve deneyim aktarımlarına bağlı olarak kendi aralarındaki iletişimi daha etkili hale getirecek somut öneriler ortaya koymaları, bir araya gelişlerini sağlayacak somut mekanizmaları ortaya koyacak ve aslında konferansın amacına hizmet edecek.

Değerli dostlar, konfederasyonumuz kurulduğu günden bugüne sömürsüz ve savaşırsız bir dünya özlemiyle mücadelesini sürdürmektedir. Katkılarınızdan dolayı tüm katılımcılara, tüm yabancı konuklara yürütme kurulumuz adına teşekkür ediyorum. İki gün boyunca, dün çok daha yoğunluklu bir katılımı, oturumlarımızı başarıyla gerçekleştirdik. Ayrı ayrı teşekkür ediyorum. Bugünkü oturumumuzu Eş Genel Başkanımız Sayın Aysun Gezen moderatör olarak yönetecek. Buyur başkan. Konuklarımız Tunus Halk Cephesi milletvekili, Mubarewke Brahmi yine Ürdün Bağımsız Sendikalar Birliği’nden Sayın Ahmet Meri, buyurun. Ülkemizde yoldaş konfederasyonumuz, Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu Genel Başkanı Sayın Arzu Çerkezoğlu, buyurun sayın başkan. Yoldaş meslek örgütlerimiz, Türk Mimar Mühendis Odaları Birliği Genel Başkanı Sayın Emin Koramaz, buyurun sayın genel başkan. Yine dost, yoldaş örgütümüz, Türk Tabipler Birliği Genel Başkanı Sayın Profesör Doktor Sinan Adıyaman, buyurun başkan.

24 KESK Genel Sekreteri

Değerli dostlar, hepiniz emek mücadelesiyle barış talebi arasındaki ilişkinin konuşulacağı ve bizim açımızdan bunu açıklamamanın gerçekten elzem olduğu bu oturuma hoş geldiniz. Aslında konuşmalar içeriği yeterince verecektir ama ben birkaç sözle başlamak istiyorum. Özellikle son dönem ekonomik kriz ülkemizde derinleştikçe alanlardan, en yetkili ağızdan; özellikle de bir partinin başkanı da olan aynı zamanda, cumhurbaşkanının ağızından meydanlardaki kitlelere “Birakın siz domatesin, bir berin fiyatını; bir merminin fiyatına bakın” şeklinde bir söylem iletilmişti. Aslında bu söylem hem ekonomik krize karşı, hayat pahalılığına karşı haklarını arayan kitlelerin üstü örtülü bir şekilde tehdidiydi; hem de aslında bizim Almanya’da bir söylemden, Goebbels’in bir söyleminden hatırladığımız bir şeyi çağırıyordu bize. Neydi o söylem bir hatırlayalım: “Demir ulusu güçlü yapar, tereyağı ise şişmanlatır”. Yani savaşa yönelik her türlü harcamayı emekçilerden kısararak yapmak, bütçeleri buna göre

25 KESK Eş Genel Başkanı

ayarlamak, emekçilere sürekli fedakârlığı yüklemek. Aslında fedakârlık adı altında bütün bir yükü yüklemek noktasında bir söylem geliştirmişlerdi. Dolayısıyla da, aslında bizim gerçekten savaş politikalarının gerek emekçilerin ölümü, yok edilişi, katli olsun; gerek emekçilerin haklarından kısılması olsun, en çok emekçilere kaybettirdiğini bugün hepimiz ülkemizde de Ortadoğu coğrafyasında da maalesef tekrar tekrar görüyoruz. Aslında bu savaşlar hem emperyalizmin hem de kapitalizmin kendi krizlerini aşmak için, bu krizleri yönetilebilir kılmak için uyguladığı politikalar ve bu politikalar en çok, dediğim gibi, bizleri etkiliyor, biz emekçileri etkiliyor. Bu çerçevede, bu oturumda aslında emekçiler neden savaş karşıtı olmalı, emekçiler neden barıştan yana olmalı, ikisinin arasındaki ilişki nedir? Biraz onu sorgulayacağız hep birlikte. Ben sözü fazla uzatmadan dostlarımıza bırakmak istiyorum. Fakat öncesinde de sizlerle bazı bilgileri paylaşmak istiyorum, katılımcılarımız açısından. Aslında Filistin'den, Filistin Sendikaları Birliğinden sevgili Doktor Eşref Awar bizlerle birlikteydi fakat sabah çok erken saatlerde ayrılması gerekti. Sunumunu bizlerle paylaştı, onu da yayınlamıştık içerisinde bu konferansın çözümlemeleri yapıp kitaplaştığı zaman mutlaka yer vereceğiz. Suriye'den davet ettiğimiz sevgili dostlarımız maalesef Türkiye Cumhuriyeti devletinin vize engeliyle karşılaştılar, o nedenle gelemediler. Cezayir'den davet ettiğimiz dostlarımız ülkenin gündeminin yoğunluğundan kaynaklı olarak ve kendi genel kurulları olduğu için katılım sağlayamadılar. Yine Lübnan'dan sevgili dostlarımız bizlere mazeretlerini bildirdiler. Bu nedenlerle, kısmen eksik bir oturum fakat umuyorum ki konuşmacılarımız zaten bu eksikliği de gidereceklerdir. Ben sözü fazla uzatmadan ilk sözü Tunus'tan Mubarewke Brahmi'ye bırakmak istiyorum. Tunus Halk Cephesi'nden milletvekili kendisi. Söz şimdi onun.

Çok teşekkür ederim. Yeniden, bir daha teşekkür ederim size. Hanımefendiler, beyefendiler, hepinizi selamlıyorum. Bir selamlamayla başlamak istiyorum gerçekten. KESK'e selamlarımla, teşekkürlerimle başlamak istiyorum. Güzel bir fırsat. Barış için buradayız, Ortadoğu'da barış için buradayız. Ortadoğu'da barış sözcüğü, barış kavramı gerçekten öyle bir terim ki birçok yoruma açık bir kavramdır aslında. Yani hangi barıştan bahsedeceğiz Ortadoğu'da? O da hakka, adalete dayalı barış istiyoruz ve hakları sahiplerine veren bir barıştan bahsediyoruz. Nasıl konuşuyoruz peki? Ortadoğu'da barıştan bahsedeceğiz, Ortadoğu'ya bakıyoruz ki gasp edici, işgalci bir varlık var. Yerel halkı toprağından kovuyor, kendisi yerine geliyor. Filistin halkından bahsediyoruz. Filistin halkını İsrail işgali diasporaya gönderdi, kendi yurtlarından etti, birçoğunu esir etti. İşgal güçlerinin cezaevlerinde yatan Filistinliler var. İşgal cezaevlerinin dışında yaşayanlarsa ambargo altında yaşamaktadırlar. İşgal tüm hakları çiğniyor, ihlal ediyor, insan onurunu gasp ediyor. Hem fiziksel hem ruhsal

26 Tunus Halk Cephesi Milletvekili

çöküntü içinde bu insanlar. Dolayısıyla, Filistin'in tamamı kurtarılmadan Ortadoğu'da barıştan bahsedemeyiz.

Yine bütün bu yapılan görüşmeler, barış görüşmeleri, barış müzakereleri, biliyorsunuz Arapların başvurduğu, yaptığı mesela Camp David yöntemini düşünün. Enver Sedat yöntemi bir barış yöntemi değildir; adaletsiz bir barış yöntemidir. Bakıyorsunuz Wadi Arab'a. Wadi Arab Anlaşması, o da bir barış değildir. Onlar birtakım icraatlardır, yani işgalci düşmanın, İsrail'in güvenliği için yapılan şeylerdir bunlar. Aslında, Oslo'ya baktığımızda sanki bomba yüklü dışarıdan şişirilmiş bir anlaşmadır o; abartılıdır aslında. Ortadoğu'da barıştan bahsedeceğimiz ama Ortadoğu'lu insanların tamamı eziklik yaşıyor. Yemen'e bakın, hangi barıştan bahsedeceğiz? Suudi Arabistan savaş aletleriyle eziliyor bu insanlar. Halklar ölüyor, silah gücüyle halklar yok ediliyor. Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri ortaklığında düşmanlık devam ediyor. Televizyon ekranlarında görüyorsunuz, çocuk cesetlerini görüyorsunuz; kadın, yaşlıların cesetlerini görüyorsunuz, paramparça. Okullar, hastaneler yerle bir, yıkılmış durumda. Yani uluslararası barış çağrısı yapanlar da seyreliyor, izliyor. Suriye halkına bakın, Suriye halkı yok oldu. Suriye'nin bağımsızlığını elde ettiği günden bugüne kadar elde ettiği kazanımları hepsi yerle bir oldu. İsrail'in, bir takım Arap ülkelerinin desteğiyle yapılıyor bütün bunlar. Dolayısıyla Ortadoğu'da barıştan bahsedeceksek bütün bunların olmaması gerekir. Ne istiyoruz, hangi barıştan söz ediyoruz biz? Yani barış derken, bakıyoruz söyledikleri barışa; Filistin halkı için bu durum devam ederse o zaman barış değil düşmanlık, saldırganlıktır bu. Amerika mesela rolünü oynamaya devam edecekse, dünyanın polisi, jandarması rolüne devam edecekse bu barış değildir; barıştan bahsedemeyiz o zaman. Yine bölgedeki gerici rejimler kendi halklarına baskıyı devam ettirdiği sürece barıştan bahsedemeyiz. Şantaj devam ediyor kendi rejimleri tarafından. Yönetim kendi halkına şantaj yapıyor.

Hangi barıştan bahsedelim? Yani halkların kaynakları savruluyor. Halklar işkence altında, uluslararası toplum seyirci kalıyor. Birleşmiş

Milletler'den tutun da gerici Arap ülkelerinin rejimlerine kadar; hepsi de el birliği içerisinde barışa karşı hareketler devam ediyor. Dolayısıyla, bu bölge halkları bir kaynama dönemi geçirdi. Biz Tunus olarak, 2010'un sonunda başladı aslında, zannettik ki devrimin sloganlarını hayata geçireceğiz. Tabii devrim kelimesi eğer "devrim" se diyorum tabii ki. Birkaç tane sloganımız vardı tabii ki. Mesela "Halk rejimin düşmesini istiyor". Rejimin başı gitti, rejim kaldı. Tam tersi oldu; hatta daha da kötüsü oldu. O da mesela Müslüman Kardeşler. İşte Müslüman Kardeşler geldi yönetimi ele geçirdi. Din figürü üzerine kurulmuş bir sistemdir onlarınki. Güya "Ben İslamiyeti korumaya geldim" diyorlar mesela. Bizim sloganımız neydi? "Halk rejimi düşürmek istiyor" dedim. Biz ancak Tunus yereline göre yaptık biz onu. Yani işsizlik almış başını gidiyordu. Biz diydük ki "İstihdam bizim hakkımızdır ey hırsızlar çetesi" diydük. Böyle bir sloganımız vardı. "Halk Filistin'in kurtarılmasını istiyor" demiştik. Yine sloganlarımız arasında her şey normalleşsin istiyorduk. Tunus halkına barış nereden gelecekti? Sloganlarımıza baktığınızda doldurulmadı sloganlarımız. Ancak duvara çarptı bütün bu sloganlar. Alıp duvara çarptılar daha doğrusu. Kaynaklarımızı savurdular, her gün savruluyor. Şüpheli anlaşmalar yapılıyor Avrupa ülkeleriyle. İşgalci Avrupa ülkeleriyle birtakım anlaşmalar yapıp Tunus'un kaynaklarını tüketiyorlar. Mesela Tunu petrol anlaşması 1950'li yıllardan beri, günümüze kadar Avrupa bizi sömürüyor, kanımızı emiyor, hortumluyor. Yani Tunus'un buğdayı, Tunus'un zeytini, Tunus'un petrolü onlar tarafından emiliyor, götürülüyor; 50'li yıllarda kalan anlaşmalardan dolayı. O zaman hangi barıştan bahsedeceğiz? Barış nereden, nasıl gelecek? Kardeş Libya halkına barış nereden gelecek, nereden gelecek? Öyle bir halk ki Libya halkı, zannediordu ki 42 yıl tahammül etti, rejimi yıktıktan sonra rahatlayacaktı. Takip ediyorsunuz siz zaten, izliyorsunuz. Cezaevlerinin dışında kalanlar, silahlı çetelerin, milislerin etkisi altında yaşamaya devam ediyorlar, işkenceler görüyorlar. Ben şu anda bir STK'lı olarak ve yine eski sendikacı olarak konuşuyorum aynı zamanda. Libya cezaevlerinde yapılan işkenceler gerçekten akıl almaz. Irak'taki Ebu Gureyb Cezaevi'nde olup bitenlerden daha beterleri o silahlı

milisler tarafından yapılıyor. İhvanı, tekfiri, Vahhabi insanları, kadınları çırılçıplak kaynar suya atıyorlar. Yani cesetler paramparça olunca, kadınların cesetlerini süzgeçlerle, filelerle topluyorlar su yüzünden. Düşünün artık böyle bir tabloyu. Hangi barıştan bahsedeceğiz? Öyle halklardı ki, her gün hakları çiğnemenen halklardan bahsediyoruz. Dışarıdakiler yeni yeni işkence türleri ortaya çıkarıyorlar, yeni yeni işkence yöntemleri gerçekleştiriyorlar. O zaman halk üzerine, halka dayalı bir barış olması gerekir. O zaman Filistin'in tamamının kurtarılması lazım. Barışın değerine, sevginin değerine inanan kimse; kardeşliğin, insanlığın değerine inanan herkes için bunun slogan olması gerekir aslında. Dolayısıyla bu kanserdir; her tarafa yayılan, her gün yayılan bir kanserdir. Mesela Trump birkaç gün önce Golan Tepeleri'yle ilgili biliyorsunuz bir girişimde bulundu. Siyonist düşmana, işgale ilhak ettirdiğini biliyorsunuz Golan Tepeleri'ni. Dolayısıyla, böyle bir ortamda barıştan bahsedemeyiz.

Yine bu güçler dengesinde bozukluk, dengesizlik söz konusu. Zayıf, güçsüz ülkeler vardır. Üstelik bu ülkelerin başlarındaki yönetimler de zaten zayıf yönetimlerdir. Yani ipleri başkalarının elinde olan yönetimlerden bahsediyoruz. Böyle bir ortamda hangi barıştan bahsedebiliriz? Şunu öğrendik biz Tunus'ta; kişisel ve partisel olarak deneyimlerimden elde ettiğim birtakım beceriler var. Rahmetli lider Cemal Abdülnasır'ın sözü vardır: "Güçle verilen güçle alınır" derdi. Dolayısıyla, barış anlaşmaları yürürlüğe girdiğinde, bu hak olayı gündeme geldiğinde kendini göstermeye başlamıştı zaten. Öyle bir ortam yaratıldı ki bir gerileme dönemi yaşandı bir aralar. Ancak baktığımızda Lübnan'ın güneyindeki direniş gücü ortaya çıktığında, direnme ortaya çıktığında gerçekten çok sert dersler verildi Siyonist İsrail'e. Gerçekten büyük başarılar, zaferler elde etti İslami direniş teşkilatları Lübnan'ın güneyinde. Gerçekten kahramanlıklar ortaya koydular. Pes etmişti İsrail. Filistin hakkının tamamının geri alınmasına dayanmayan bir barış olmadıkça gerçek bir barıştan söz edemeyiz. Bütün haklar geri alınmalıdır. Ancak, öyle bir durumda barıştan söz edebiliriz. Başkenti Kudüs-ü Şerif olan bir Filistin, bütün özgür insanların mülküdür, bütün dinlerin mülküdür aslında. Yoksa ne Mahmud Abbas'ın

ne de başkasının "Bu benimdir" ya da "Şu senindir" demeye hakkı vardır. Görüşmeler, müzakereler, araçlar, gidiş gelişler, mekik hareketleri, diplomatik ziyaretler, mali imkanlar, paralar harcanıyor bu işler için. Teslimiyetçi anlaşmalardan bahsediyoruz, arka arkaya yapılıyor tüm bunlar. Oysa sadece direnişe bıraksaydık aslında, direnişi ön plana atsaydık sonuçlar daha farklı olabilirdi.

Tunus'a tekrardan bahsedecek olursak, o sloganlardan bahsetmiştim bizim devrimimiz sırasında; isteklerimiz vardı, Filistin davasıyla ilgili isteklerimizi, taleplerimizi gündeme getirmiştik sloganlarımız çerçevesinde. Sosyal ve ekonomik taleplerdi bunlar, başka bir şey yoktu. Bugünkü Tunus hükümeti çok sert tedbirler aldı. Fiyatlar almış başını gidiyor, pahalılık almış başını gidiyor. Yani vergi kaçakçılığı, vergiden kaçınma olayı almış başını gidiyor. Başka çare bulamıyor insanlar. Krediler, mesela hükümet gitti kredi aldı. Bunların faizleri var tabii ki. Resmi olması gereken icraatlar dışında farklı farklı koşullar kabul ederek aldılar bu kredileri. Yani ülkenin mali durumu yerle bir oldu şu an. Kaçakçılık almış başını gidiyor artık. Tunus parlamentosundan görevliler bile bu işe karışıyor. Bakanlar, milletvekilleri bile karışmış bu yolsuzluğa artık. Dolayısıyla ne barıştan bahsedebiliriz yerel anlamda ne de bölgesel anlamda konuşabiliriz barıştan. Yani, Tunus için söylüyorum. Ulusal barıştan da bahsedemiyoruz Tunus olarak. Yurtseverlere bakıyoruz; yurtseverler zaten kendileri yönetimi ele geçirmişler. Bu nedenle, Arap ülkelerinde, İslam ülkelerinde, bölgede insanlıkta, bütün dünyada barıştan söz edeceksek ki edemeyiz zira kanser devam ediyor. Orada da Siyonist hareket adı altında bir kanser devam ediyor çünkü, varlığını devam ettiriyor. Bir de Amerikan jandarması, Amerikan polisliği dediğim; dünyaya jandarmalık, polislik yapan bir Amerika orada var olduğu sürece barış olmaz. Bizim toplumlarımızı zayıf duruma düşürüp kaynaklarına kendileri el koydular. Yani Körfez ülkelerine bakın, Irak'a bakın. Hırsızlık hükümetleri ortaya çıktı. Yabancıların çıkarı doğrultusunda çalışan hırsızlık hükümetleri. Teşekkür ederim.

Aysun Gezen: Kendilerine sunumları için çok teşekkür ediyoruz. Tabii çok önemli noktalara da değindi. Aslına dünyada, dünya genelinde üretilen kolektif emeğin karşılığı olan değer, aşağı yukarı sadece %1 tarafından kontrol edilirken %99 sefalet koşullarına itiliyor ve sürekli bütün bir yük, sömürünün daha da derinleşmesiyle %99'un üzerine bırakılmaya çalışılıyor. Bu uçurum gittikçe artıyor ve savaşlar da gerçekten burada önemli bir işlev görüyor. Ve aynı zamanda savaşların yerinden ettiği insanların özellikle savaş bölgelerinden kendi canlarını kurtarmak ve hayatlarını devam ettirmek için başka ülkelere göç etmek zorunda kalan insanların emekleri de oralarda ciddi anlamda ucuz iş gücü olarak sömürülüyor. Bu çok önemli bir sorun. Ve maalesef Ankara'da 1 ay içerisinde 2 kere çıkan yangında gelen mültecilerin, işçilerin çok kötü koşullarda, 19. yüzyılın kölelik koşulları gibi tarif edebileceğimiz koşullarda yaşaması ve çalışması nedeniyle canlarını verdikleri bir ortamı biz maalesef de Türkiye'de deneyimliyoruz. Dolayısıyla Ortadoğu'da yaşanan sorun tek başına tabii ki Ortadoğu'nun sorunu değil, tüm dünyanın sorunu ve maalesef mülteci meselesini bir pazarlık unsuru haline getirmiş bir hükümetimiz var. Bu nedenle, gerçekten savaşa karşı çıkmak için, barış talep etmek için biz emekçilerin çok nedeni var. Aynı zamanda bu kültürlerin yok edilmesi, yaşadığımız doğanın, çevrenin yok edilmesi anlamına da geliyor. O yüzden enternasyonal dayanışmayı artırmak bizim açımızdan gerçekten çok önemli. Ben sözü şimdi Ürdün'den Bağımsız Sendikalar Birliğinden gelen sevgili Ahmed Meri'ye bırakmak istiyorum.

Teşekkür ediyorum. Evet, her şeyden önce kendi birliğimiz, Bağımsız Sendikalar Birliği Ürdün olarak teşekkür ediyorum KESK'teki değerli kardeşlerime, yoldaşlarıma, bize bu fırsatı verdikleri için; gerçekten katkısı olan herkese, bütün sendikacı, akademisyen, araştırmacılara misafirperverliğiniz için teşekkür ederim. Öğleden sonraki oturumlar gerçekten her zaman zor ve ağır olur. Öyle değil mi efendim? Bakıyorum şu an kimse gülümsemiyor, herkes somurtmaya başladı galiba. Peki, o zaman madem buradaki en esmer, en koyu tenli ben olduğum için alkışları hak etmiyor muyum? Teşekkür ediyorum. Şu an güzel gülümsemeler görmeye başladım evet, harikasıdır. Benim zaten konuşmam hep işçilik üzerine, tamamen, %100 bu konuya odaklanacağım. Zira ben bir işçi sendikasını temsil ediyorum.

Barışı arıyoruz, barış için uğraşıyoruz. Barışı aramak ne demek? Herhalde bizim gibi Ortadoğu bölgesinde barışı aramak neye benzer biliyor

27 Ürdün Bağımsız Sendikalar Birliği

musunuz? Samanlıkta iğne aramak gibi; samanlıkta iğne aramanın ta kendisidir. Mesela bölgemizin haritasına baktığımızda, Arap bölgesi, Ortadoğu'ya baktığımızda harita olarak, sendikacılık hareketi başladığı andan günümüze kadar baktığımızda orada bireysel temsil söz konusuydu işçiler için. Tek bir konfederasyon bulunurdu. Bir sendika vardır diyelim ki bir bölgede; her bölgede bir sendika vardır bir de konfederasyon vardır, bunları çatısı altında tutan. Fakat bu konfederasyon devletin etkisinde olur genellikle, hükümetin etkisinde olur ve kendisi işçileri temsilden ziyade hükümeti temsil eder. Daha doğrusu, sözünü geçirirdi işçilere. Tek bir konfederasyon temsiliyetinden bunu kast ediyorum, tek taraflı bir temsil. Biz ise işçilerin kendilerini temsil etmesinden yanayız. Bu da olmazsa olmazdır tabii ki. Bu durum onlarca yıl devam etti aslında; tek taraflı temsil. Bu süregeldiğinden dolayı da işçilere baktığımızda işçi mücadeleleri geriledi; sendikacılık zaten geriledi, sıradan bir hale geldi, ilgisizleşti. Bu da sendikal harekete karşı bir şeydir, yani çelişkili bir şeydir. Ulusal yasalara da aykırıydı, uluslararası anlaşmalara, sözleşmelere de aykırıydı. Yani insan hakları beyannamesine de aykırıydı. 2011 yılına geldiğimizde orada biliyorsunuz, bu Arap Baharı olgusu ortaya çıktığında; Tunus'tan biliyorsunuz ilk kıvılcımı verilmişti. Allah rahmet eylesin, Muhammed Buazizi biliyorsunuz, rahmetli genç; kendisini koruyacak bir şemsiye olmadığı için kendini yakmıştı. Çok sıradan bir işçiydi aslında, ekmek parası kazanamıyordu, kendi yaşamını sürdürmek için bir şey yapamıyordu.

O dönemde baktığımızda, bir şey daha, bir olgu daha yayıldı. Özellikle Mısır'da yayılmıştı, bağımsız sendikacılık hareketleri. Güzel bir söylemle ortaya çıktı. Yeni bir mekanizma, bir performansla ortaya çıktı, geleneksel Mısır sendikacılık hareketine benzemiyordu bu. Yine Mısır sokağında büyük destek gördü, işçilerden büyük destek gördü. Ürdün'de de biz bu yönde bir takım çabalarımız söz konusuydu Arap Baharından önce. 2006 yılında mesela, tarım işçileri komitesi kuruldu ve bu komite, ko-

misyon olarak, mücadelesini sürdürdü. Çalışan işçilerin, tarım işçilerinin durumlarını iyileştirmesi için çaba gösterdi yıllarca. En son 50 bin işçinin durumunu iyileştirme noktasına kadar getirdi. Bir tek tarımda değil diğer alanlarda çalışanlar için de geçerli oldu bu. Yine Akabe Limanı, orada çalışanların sendikası ortaya çıktı. Orada işçilerin sokağa dökülmesi devlet tarafından bastırıldı tabii ki. Yine madenler, elektrik alanında, enerji alanında çalışanlar, en son 2013'te kurucu bir kurultay düzenledik. Bağımsız sendikalar hareketini ortaya koyduk. Bir birlik olarak kuruldu. Toplumsal bir korumacılık getirdik işçiler için aslında; durumlarını ve çalışma, iş koşullarını iyileştirmektir amacımız. Ancak devlet bunlara karşı. Oysa Ürdün anayasası, bütün maddelere baktığımızda şunu görürsünüz: "Sendikal çalışmanın, sendikacılığın özgür olması gerekir, bağımsız olması gerekir" der. Ve bütün işçilerin de yasal çerçevede sendika çatısı altında birleşmelerini getiren bir yasa da var. Sendika kurmaları çalışanların hakkıdır. Bu durumlarda baktığınızda sokağa dökülüyorduk, protesto gösterileri yapıyorduk, grevler yapıyorduk. İşçilerin büyük isteklerini dile getiriyorduk. İş yasası, çalışma yasaları bizim bazı çalışmalarımızı. Dolayısıyla, bağımsız sendikalara düştü bu görev. Böylece, aslında bir gerçeklik durumu yaşadık; yani Ürdün'deki bağımsız sendikacılıktan böylece bahsetmeye başladık. Mısır'da olup bitenlerden de farklı değildi aslında hareketimiz; Cezayir'dekilerden de farklı değildi. Cezayir'de çok acımasızca bir saldırı vardı sendikacılık hareketlerine, bağımsız sendikalara. Orada da bilindiği gibi sayın yoldaşımız Rachid Malaoui önderliğinde bir hareket. Kendisini buradan bir kez daha selamlıyorum. Bir toplantıdaydık kendisiyle geçtiğimiz günlerde; konfederasyonlar toplantısında. Önümüzdeki Uluslararası Sendikalar Konfederasyonlar toplantısında da Ürdün, Bahreyn ve Mısır aday gösterilmişti. Ancak Mısır'daki işçilerin durumu için artık Ürdün çekilmek durumunda kaldı, yani Mısır lehine çekildi. Mısır'daki kardeşlerimiz de Cezayir lehine kendileri çekildiler. Çünkü Cezayir'in durumu daha farklıydı, daha kötüydü.

Barıştan bahsediyoruz, konumuz barış. İşçiler, çalışanlar ve barış. Çok derin konular konuşuyoruz, dile getiriyoruz. Bir atasözü haline geldi: Adalet olmadan barış olmaz. Yani arkadaşlar adalet yoksa barıştan bahsedemeyiz. Toplumsal adaletten bahsediyoruz, hakların eşit dağıtımından bahsediyoruz. Zaten barışı getirecek olan budur. Adalet yoksa hiç kimseden şunu bekleyemezsiniz; barışın bayrağını dalgalandıracak bir yetenek göremezsiniz. İşsizlik alıp başını gidiyor Arap ülkelerinde. En az oranını söyleyeyim; belki de %15'ten değil; %18,5 Ürdün'de zaten. Hepsi de genç. Arap ülkelerinde ortalama %15 işsizlik. Bir işe girmek çok zor. Her düzeyde sorunlar. ILO'ya baktığımızda, uluslararası çalışma örgütü, onlardan bile duymaya başladığımız yeni bir kavram; uygun iş, uygun çalışma koşulu uygun çalışma. Ne demekse artık. İşsizlik zaten almış başını gidiyor. Aslında insan onuruna yakışır diyorlar İngilizce ama biz Arapça olarak uygun iş, layık iş, herkese layık olan iş diyoruz. Esasen, "layık" kelimesinin içerisinde biraz utangaçlık vardır biliyor musunuz? Yani utangaç bir çalışma gibi. Yani sanayi devrimine döndüğünüzde ya da işçi hareketlerinin başladığı günlere baktığınızda o zaman üretimde ortaklı işçi. İstekleri de zaten bu politika üzerine kuruluydu. Neoliberallerin dönemine geldiğimizde dünya sermayesi, kapitalizmi artık büyük uluslararası, kıta aşan, rejimleri etkileyen büyük dev firmalar, şirketler ortaya çıkınca, bakıyorsunuz sendikacılık hareketine saldırı söz konusu oldu. Yine üçlü bir yapı; hükümet, sermaye, işçi. Üçlü bu aslında. Daha sonra bunu tek çizgi haline getirdiler; matematiksel konuşursak, üçgeni parçalayıp kenarlarını tek çizgi haline getirdiler. Dolayısıyla, layık ya da uygun iş kavramını ortaya getirdiler; son 10 yıldır da bunun pazarlamasını, reklamını yapmaya başladılar. Her sektörde uygun koşulları zaten biz vurgulamaktayız. Zaten işsizlik var olduğu sürece bütün bunlardan bahsedemez. Sağlık sigortası, işçi sigortasından yoksun çalışamaz. Onun için bakıyorsunuz göç başladı bölgelerden; özellikle Kuzey Afrika bölgelerinden zengin kuzeye, Avrupa'ya doğru göçler başladı. Oysa giderken de zaten orada çok düşük ücretlerle çalışmaya gidiyorlar. Ancak kendi

ülkesinden daha iyi durum diye gidiyorlar oraya. Yine şu da söylenebilir. Şu soruyu sorsak mesela: Barışta işçiler. O zaman barışta işçilerin yeri nerededir, nereye kadar? Sonuçlar devam ediyor. Adı ne olursa olsun. Terörle mücadele mi, terörle savaş mıdır? Bölgede yaşanan bir takım savaşlar devam ediyor. Yani adını ne koyarsanız koyun. Savaşlardan da henüz rahatlayamadık.

Bu savaşlar milyarlarca lira silahlanma gerektiren savaşlardır. Zengin Körfez ülkeleri, petrol ülkeleri ne yapıyorlar? Onlar bile borca girdiler şu an. Peki, zengin bir ülke borca girince ne olur? O zaman bir av olur. İşçiler de onların avı olur; tam tersi. Onlar bir ülkenin avı oluyor, işçiler de bu ülkelerin avı haline geliyor. İşte, silahlanma yarışı devam ediyor. Ya kendini koruyacak ya da silahları kendi halkına yöneliyor. Yani hiç İsrail'e yöneltilecek bir silah görmedim ben. Bütün silahları kendi halklarına yönlendiriyorlar, bu bir. İkincisi, şu da var, silahlanma derken. Sürdürülebilir kalkınma bahanesiyle yapıyorlar aslında silahlanmayı. Bu bölgede, bu konuda şunu da söyleyebilirim: Bölgedeki rejimleri tamamı değilse de tabii ki; çoğu demokrasiden uzaktadır. Nedir? Diktatörlük rejimleridir. Birazcık demokrasi bile görseniz orada ne oluyor? Orada makyajdır, geçici bir demokrasidir, süstür daha doğrusu. Yolsuzluk, kayırma almış başını gidiyor bu gibi ülkelerde. Bunların kurbanı da zaten işçiler. Ekonomik durum zaten ayrı bir konu. Durgunluk bütün dünyaya yayılmış, devam ediyor. Özellikle Arap bölgesinde bir ekonomik durgunluk, durağanlık söz konusu. Dünya Bankası, IMF. Biz artık tüketici ülkeler olduk. Ülkeler sadece pazar haline geldi. Anlaşmalar imzalanıyor, içeriğine bakıyorsunuz, artık falanca rejimi zorluyorlar ki "Git, şu kredi konusunda imza at. Sana şu kadar para verelim. Sen açık bir pazar olursun, ülkeni bizim pazarımız haline getirirsin" diyor. Bu bölgede bunları yaşamaktayız. Bütün tarımsal ürünlerimiz dışarıdan geliyor, ithal ediyoruz. Oysa hepimiz tarım ülkeleriyiz. Arap bölgesindeki sanayiye baktığımızda; ben hatırlıyorum mesela 20. yüzyılın başlarında Suriye'nin kuzeyinde Halep Avrupa'ya

her şeyi ihraç ediyordu düşünün. Şu an sadece ithalat üzerine yaşıyoruz. Dolarla, dövizle satın alıp ithalatla yaşıyoruz. Kendi işçimizi de çalıştırmıyoruz. Şu da önemli bir nokta arkadaşlar; bölgedeki durumla ilgili: O da Arap-İsrail çatışması. Arap-İsrail çatışması, bu ezeli bir şeydir tabii ki; dünyanın işi değildir, bugünün konusu değildir. İdeolojisi vardır. İşgal edilmiş demiyor onlar; tam tersine, “Ele geçirip sizleri döveriz, tartaklarız” rejimi üzerine kurulu bir varlıktan bahsediyoruz. Buradaki Arap-İsrail çatışması, hanımefendinin de dile getirdiği gibi, bazı anlaşmalar yapıldı. Mesela Camp David, Madrid, Oslo, Wadi Arab, Ürdün’de yapılan anlaşmalar. Şu anki yapılan anlaşmalar var tabii ki. Masa altında alınan bazı imzalar vardı, şu an masa üstüne çıktı artık, su yüzüne çıktı. Bunların amacı yeni pazarlar açmaktı, Siyonistlere Arap bölgelerinde yeni yeni pazarlar açmaktır, kendilerine kapalıydı bu topraklar, Siyonistlere. Mesela İsrail’in içinde çalışan Filistinli işçiler var; çok düşük ücretlerle çalışıyorlar. Sağlık sigortaları yok, normal sigortaları yok, iş güvenlikleri yok. Yine bu işçiler o bölgelere giriş çıkışlarda kötü muameleye de maruz kalıyorlar.

Bütün bu anlatımdan sonra; basit olarak anlattım size yalın biçimde, bir barış umudu doğar mı, var mı? Arap bölgesindeki işçilerin durumu bu arkadaşlar. İşçiler toplumda en geniş kesim olduğu için onlar bakımından adalet yok, barış da yok. Ben işçi derken kadın ve erkek işçilerden bahsediyorum; çünkü Arapçada işçiler deyince erkekler kast ediliyor. Oysa kadın işçileri de kapsıyorum ben konuşmamda. İşçinin pasaportu yok arkadaşlar; Türk olsun, başka gruptan olsun, kim olursa olsun. Türkiye’de olsun başka ülkede olsun. İşçinin uyruğu yoktur, sadece ülkesi vardır. Dolayısıyla, işçiler barışa en bağlı olan kesimdir. Barışı en çok arzulayan kesimdir. Onun için biz birlikteyiz. Bakıyorsanız bu gibi toplantıları işçiler düzenliyor barış için. Bu nedenle, işçiler her zaman barışın yanındadır. Mesela Arap Baharının başlangıç günlerinde, birçok ülkede gördük. Tunus İşçiler Konfederasyonu sokaklara inip barış istemiştir; sesini yükseltti. Tekrar şunu söylüyorum; işçileri sendikal örgütlenme hakkında yoksun

birakırsanız olmaz. Hükümetlerimiz, rejimlerimiz sendikal hareketin öz-
gürleşmesinden korkuyorlar. Sendikal hareketin çeşitliliğinden de kor-
kuyorlar. Dolayısıyla, kendi yönetiminde, ipleri kendi elinde olan, bütün
sendikaları kapsayan tek bir konfederasyon istiyorlar. O zaman yüksek
ses çıkamayacak. Oysa tersi olması lazım. Arap bölgelerinde, kendi böl-
gemizde çalışmak ya da işçilik hükümetlere göre güvenlik dosyalarıdır.
Yani toplumsal bir durum değildir hükümetler için; güvenlidir. Biz barışı
ne zaman kazanırız? İşçiler devletin elindeki güvenlik dosyası değil barış
dosyası olduğunda, o zaman biz barışı elde etmiş oluruz. Sermayenin
de hizmetinde olmamış oluruz böylece. Teşekkür ederim, uzattıysam da
özür dilerim.

Aysun Gezen: Aslında bir iki dakika daha vardı ama zamanı çok etkili
kullandıkları için her iki konuşmacımıza da çok teşekkürler. Konuşma-
ların üzerine söylenecek o kadar çok şey çıkıyor ki. Araya giriyorum
sabrınıza sığınarak. Gerçekten bizim de ülkemizde şu anda kapitalizmin
neoliberal döneminde, özellikle AKP iktidarının son birkaç senede bu
politikaları çok daha saldırganca uygulamaya başlamasıyla birlikte sen-
dikal harekete yönelik çok ciddi bir saldırı da var aynı zamanda. Çünkü
bu politikaların uygulanmasının önündeki en önemli engeller sendikalar,
sendikaların yükselteceği mücadele ve devrimci mücadele. Dolayısıyla
da, hükümetler bu mücadeleyi bastıracak adımları atmakta, bu adımları
sıklaştırmakta hiç beis görmüyorlar. Biz de, bu masada gördüğünüz bü-
tün konfederasyonlar, emek meslek örgütleri olarak bu saldırılardan pa-
yımızı alıyoruz ama tabii ki bu saldırıların hiçbirisi de bizi bu yolda mücadele
vermekten geri durdurmuyor. Gerçekten ülkemizde şu anda bizim bizzat
emeğimizle ürettiğimiz, sadece bütçe hakkımız açısından, bizim vergileri-
mizle oluşan bütçeden hakkımızı almak açısından değil, kolektif emeği-
mizle ürettiğimiz bütün değerler, uluslararası emperyalist kuruluşlardan
borç alabilmek için ipotek altına verilen bir mekanizmaya devredildi. Var-
lık fonu diye bir fon kuruldu. Dolayısıyla da, gerçekten emeğimizin çok

daha fazla gasp edilmesiyle, sömürülmesiyle karşı karşıya olduğumuz bir dönemi yaşıyoruz. Ve yine emekçilerin bu dönemde mücadelelerini yükseltmelerinin önünde iktidarlar tarafından getirilen çeşitli engeller var. Hükümetler tarafından yönlendirilen sendikalar bunlardan bir tanesi. Konuklarımızla da paylaşmak isterim: 2002 yılında 40 bin üyesi olan bir Memur-sen vardı, memur konfederasyonlarının şu anda en fazla üye-ye sahip olanı Ve bu AKP'li yıllarla birlikte %2000'lere varan bir oranda arttı ve şu anda 1 milyondan fazla üyesi var. Ve maalesef toplu iş sözleşmesi masasında emekçilerin haklarını bir emirle satmaktan da geri durmayan bir konfederasyon. Dolayısıyla, önümüzdeki engeller gerçekten çok fazla. Ve yine dün sevgili Yusuf Karataş aslında söylemişti; İrlanda sorununa değinmişti Marx'ın bu konudaki görüşlerini aktarırken. Marx aynı zamanda şunu söylüyor: İrlanda'da göç meselesi olduğunda bunun nedenlerinden ve aslında sonuçlarından biri oradaki mülklere el koyup İrlandalıları mülksüzleştirme meselesi, bir diğeri de işçi sınıfını iki karşıt düşman kampa bölme meselesiydi. Sınıf mücadelesinin önündeki en önemli engellerden biri de bu yükselen milliyetçilik, ırkçılık. Dolayısıyla barışa da aslında sınıf mücadelesini yükseltmek açısından gerçekten çok ciddi ihtiyacımız var. Türkiye'de de şu anda işçilerin kıdem tazminatı fonuna göz dikildiği, Varlık Fonu yanı sıra, bir dönem yaşıyoruz. Peki, emekçiler açısından bu süreç nasıl geliyor? Hem onu aktarmak açısından hem de yaşadığımız ekonomik kriz koşullarıyla ilişkisi bağlamında ben şimdi sözü Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu Genel Başkanı ve DİSK'in ilk kadın genel başkanı Arzu Çerkezoğlu'na bırakıyorum.

Çok teşekkür ediyorum. Değerli dostlar, sevgili mücadele arkadaşlarım, sevgili yoldaşlar. Öncelikle hepinizi Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu DİSK adına sevgiyle saygıyla ve umutla selamlamak istiyorum. Ve kardeş konfederasyonumuz, yıllardır birlikte omuz omuza yürüdüğümüz ve aynı zamanda da içinden geldiğim, benim sendikal mücadeledeki ilk göz ağrım olan KESK'in düzenlediği bu ikinci Ortadoğu barış konferansında bir arada olmaktan gerçekten büyük bir mutluluk duyuyoruz. Çünkü içinden geçtiğimiz bu süreçte gerçekten barışı konuşmak, işçiler, emekçiler açısından önümüzdeki dönem mücadele çizgimizi, stratejimizi oluşturmak açısından son derece önemli. Bizim oturumumuzun başlığı Ortadoğu'da Emek, Göçmen İşçilik, Mültecilik, Barışın Örgütlenmesi ve Somut Öneriler. Ne kadar somut geliştirebileceğiz bilmiyorum.

En başta bir öz eleştiriyle belki başlamak doğru olur diye düşünüyorum. Çünkü bugün Türkiye'de çalışma yaşamının en temel sorunlarından

28 DİSK Genel Başkanı

biri olan göçmen işçilik ve bunun bütün yıkıcı sonuçlarını aslında yaşadığımız bir dönemde sendikal hareket olarak bu konuda somut öneriler, politikalar geliştirmek noktasında oldukça aslında, pozitif cümle kurayım hadi, başlangıç döneminde olduğumuzu ifade etmek isterim. O açıdan da belki de sendikalar olarak bunu en azından dert edinen sendikalar olarak, DİSK ve KESK olarak, herhalde belki öz eleştirel bir yaklaşımla konuşmaya başlamak daha doğru olur diye düşünüyorum. Ortadoğu’da emek dediğimizde aslında tabii bütün Ortadoğu ülkeleri açısından göçmen işçilik çalışma hayatının belki de en öncelikli gündemlerinden bir tanesi. Bölgemizdeki bütün ülkelerde, işyerlerinde göçmen işçiler çok yaygın bir biçimde çalışıyor. Ve aslında hem Tunus’tan hem Ürdün’den gelen arkadaşlarımızın anlattıklarında da bunu görüyoruz. Dolayısıyla, bugün Türkiye’de Ortadoğu’da emeğin durumunu konuşacaksak ve bu çerçevede de barışı örgütlenme iddiasına dair bir yol haritası çıkaracaksak kuşkusuz sendikal hareketin en temel konularından birini konuşuyoruz demektir. Ve tabii bunu herhangi bir dönemde konuşmuyoruz. 2019’un dünyasında ve Türkiye’sinde konuşuyoruz. Yani 2019’un dünyasında ve Türkiye’sinde, dünyadaki mevcut sistemin, emperyalist kapitalist sistemin, dünya yüzünde, aynı zamanda da bölgemizde ve ülkemizde hiç kuşkusuz, işçi sınıfına, emekçilere, kadınlara, gençlere, dünya halklarına vaat edeceği hiçbir şeyin kalmadığı, bütün yıldızların döküldüğü, bütün masalların bittiği, bir dönemde konuşuyoruz. Bugün mevcut sistem, nasıl tarif edersek edelim, emperyalist kapitalist sistem, dünya yüzünde işçilere, emekçilere, halklara açlık, yoksulluk, ırkçılık, emek düşmanlığı, kadın düşmanlığı, insana dair ne varsa her şeyi tüketen ve ortadan kaldıran ve bütünüyle savaşların, çatışmaların egemen olduğu bir dünya dışında hiçbir şey vaat edemiyor. Coğrafyamızda, bölgemizde bunu özellikle son süreçte çok açık bir biçimde yaşıyoruz. Ve bugün mevcut sistemin, emperyalist kapitalist sistemin içine girmiş olduğu bu derin kriz aslında, hiçbir biçimde kendileri açısından da çözümü olmayan bir kriz. Krize çözüm açısından attıkları her adım aslında orta vadede krizlerini daha da fazla derinleştiriyor. 20. yüzyılın son çeyreğinde, hepimiz biliyoruz, bugün de sonuçlarını

yaşıyoruz ki, emekle sermaye arasındaki ilişkiler düzlemi yeniden kurulmaya başlandı sermaye tarafından. Aslında 20. yüzyılın son çeyreğinde sermaye içine girdiği krizi aşmak için emekle arasında kurduğu var olan o masayı, deyim yerindeyse, bir tekme vurdu ve devirdi ve ondan sonra kurduğu yeni bir stratejiyle, krizi aşmak açısından, bunun adına yeni liberal politikalar, neoliberalizm dediler, emekle kurduğu bu ilişkiler düzlemini, o güne kadar var olan bütün kazanılmış hakları ortadan kaldırarak tek taraflı olarak yeniden kurdu ve kurmaya da devam ediyor. Bunun sonucunda da ne yaşandı aslında tüm dünyada? Çok büyük bir işçileştirme ve bir proleterleştirme, bütün dünya yüzünde işçi sınıfı ya da emeğiyle geçinenler, ücretiyle geçinenler dediğimizde dünya coğrafyasının ve dünya nüfusunun neredeyse tamamını içine alan muazzam bir proleterleştirme süreci yaşandı. Biz bunu dünya tarihinin gördüğü en büyük, en geniş kapsamlı ve en hızlı gelişen işçileştirme süreci olarak tanımladım ve 30-40 yıllık bir süreçte aslında bunun bütün yıkıcı etkilerini de bugün yaşıyoruz.

Bugün dünyada 3 milyarın üzerinde insan emeğiyle geçiniyor ve son derece olumsuz çalışma ve yaşam koşullarıyla, son derece düşük bir gelir düzeyiyle hayatını sürdürmeye çalışıyor. Ve bütün bu ekonomik politikalara, bu stratejiye eşlik eden bir başka şey daha vardı ki, bütün bu stratejilerin aslında hem nedeni hem de sonucu olan belki, tartışma iki yönlü de yapılabilir, savaş politikaları, dünya halklarını birbirine düşman ederek, mümkünse de birbiriyle çatıştırarak kendi iktidarını sürdürme zorunluluğu ve bu konudaki tercihleri. O yüzden bugün tüm dünyada savaşlar, çatışmalar ve mevcut emperyalist sistem kendi varlığını sürdürmek açısından da halkları birbirine ırkçılık ve şovenizm temelinde kırarak, çatıştırarak kendi iktidarını var etmeye çalışıyor. Biz bunun bir parçasını aslında, belki de en yoğun olanlardan bir tanesini kendi coğrafyamızda, kendi bölgemizde, kendi ülkemizde, özellikle son 30 yıldır çok açık bir biçimde yaşıyoruz. Bir başka veri, tam rakam bilinmiyor ama tüm dünyada 300 milyonu aşkın insanın, yani dünya nüfusunun yaklaşık yüzde 5'inin doğduğu ve büyüdüğü topraklardan uzakta yaşam savaşı vermekte olduğunu söylüyor. Yani bugün dünyada insanlar doğduğu ve

büyüdüğü toprakların dışında hayatlarını sürdürmeye çalışıyorlar. Ve bugün göçmen işçilik, mültecilik dünyadaki temel tartışmalardan ya da gündemlerden bir tanesi. Ve bugün sermaye açısından da bütün bu savaş politikalarının ortaya çıkarttığı bu tablo, biraz önce Aysun başkan da söyledi, olağanüstü bir fırsat da sunuyor aslında sermayeye. Kendi yurttaş işçilerine göre çok daha olumsuz koşullarda çalıştırılabilecek bir ucuz ve güvencesiz işçiler ordusu yaratıyor aslında sermayeye ve sermaye açısından bu fırsat çok net bir biçimde değerlendiriliyor. Tümüyle aslında kayıt dışı, son derece uzun çalışma saatlerine maruz bırakılan, çok daha düşük ücretlerle çalıştırılan hatta bazen ücreti bile verilmeyen bir ucuz işçilik gücü olarak bugün mülteciler, göçmen işçiler sermaye tarafından dünyanın her yerinde ucuz ve güvencesiz işçilik politikalarının hedefinde bugün.

Bu ekonomik politikalar açısından yaşanan bu sürecin bir de politik karşılığı var hiç kuşkusuz bugün dünyada yaşadığımız. O da aslında bütün bu politikalar temelinde tüm dünyada neo-faşist, aşırı sağcı, ırkçı, şoven yönetim biçimlerinin ve bu politikaları hayata geçiren kişilerin ya da dünya liderlerinin, tırnak içerisinde söylüyorum, tüm dünyada egemenliği ele geçirmiş olması. Dolayısıyla, bugün tüm dünyada baskıcı, otoriter, daha ırkçı, şoven rejimlerin yükseliyor olmasının temelinde de bugün emperyalist kapitalist sistemin özellikle de 20. yüzyılın son çeyreğinden itibaren uygulamaya koyduğu bu ekonomik politikalar ve bunun üzerinde şekillenen dünya coğrafyası var. Bu açıdan bakıldığında evet; sermaye bunu çok ciddi biçimde bir fırsat olarak kullanıyor. Aslında bir taşla birkaç kuş bile vuruyorlar. Hem son derece ucuza, güvencesiz çalıştırabilecekleri bir işçi ordusu yaratıyorlar, hem de, her bir sermaye açısından söylersek, kendi ülkelerinde de mevcut sorunların üzerinin örtülmesini sağlayacak bir ideolojik örtü olarak da bunu kullanıyorlar. Birçok şeyin sorgulanmasını önlüyorlar. Örneğin bu şoven politikalar Türkiye’de işsizliğin, açlığın, yoksulluğun, bu gelir dağılımı adaletsizliğinin Türkiye’de işçi sınıfı açısından sorgulanmasını engelliyor. Hem de daha baskıcı ve otoriter rejimlerini bu savaş politikaları üzerinden şekillendiriyorlar. Tür-

kiye açısından bakarsak aslında bugün Türkiye’de özellikle yanı başımızdaki Suriye savaşıyla birlikte daha da fazla gündemimize göçmen işçilik meselesi ve bugün Türkiye’de, rakamlar tartışmalı, 3 milyonun üzerinde Suriyeli var, bunun yarısından fazlası çalışma çağında; kadın ve çocuklar da dahil olmak üzere bugün Türkiye’de özellikle emek yoğun ve kayıt dışılığın en yaygın olduğu sektörlerde; inşaatta-ki Yapı İşçileri Sendikası’ndan arkadaşlarımız da buradalar-tarımda ve tekstil sektöründe Suriyeli işçiler son derece düşük ücretlerle ve son derece kötü çalışma koşullarında hayatlarını sürdürmeye çalışıyorlar. Bugün Türkiye’de Suriyeliler herkesten daha fazla çalışıyorlar ama herkesten daha az ücret alıyorlar. Biraz önce söylediğim gibi, hatta bazen ücret bile alamıyorlar. Türkiye’nin birçok yerinde, özellikle de en fazla işçinin bulunduğu, İstanbul başta olmaz üzere, metropol olan bölgede de Suriyeli işçilerin çok yaygın bir biçimde yaşadığını ve çalıştığını görüyoruz. Ve bugün Türkiye’de göçmen işçilerin büyük çoğunluğu, tırnak içinde kullanıyorum, belgesizdirler. Dolayısıyla bütünüyle, neredeyse tamamına yakını kayıt dışı çalışmaktadır ve istihdamın 3/1’inin aslında kayıt dışı olduğu bir ülkede böylesi bir iş gücünün çalışma yaşamının içerisinde yer alması hiç kuşkusuz kayıt dışı çalıştırmayı Türkiye’de daha da vahim boyutlara taşıyan bir sürecin de aynı zamanda önünü açmıştır. İşçi sağlığı, iş güvenliği, meslek hastalıkları konusuna muhtemelen TTB başkanımız değinecektir ama bu alanda zaten İşçi Sağlığı İş Güvenliği meclisimizin rakamları da çok açık ortada, her yıl artan sayıda Suriyeli işçi arkadaşımızı iş cinayetlerine kurban veriyoruz. Çoğu zaman kaydı bile yok aslında göçmen işçilerin yaşadığı meslek hastalıklarının, işçi sağlığı iş güvenliği sorunlarının ve iş cinayetlerinin aynı zamanda.

Esasen, bütün bu süreçteki yaşanan bu tablo bize sınıf hareketi açısından, sendikalar açısından çok temel bir görevi aslında tanımlıyor. İşçiler için çalışma yaşamını cehenneme çeviren, ırkçılıkla beslenen bu kısır döngüyü ortadan kaldırmak ve bu anlamda bir ortak akı, ortak bir mücadeleyle ve örgütlenmeyi hayata geçirmek, sadece göçmen işçilerin, ya da bugün Türkiye açısından yoğunlukla konuşursak, Suriyeli işçilerin ya-

şadığı sorunları ortadan kaldırmak değil, aynı zamanda bir bütün olarak Türkiye işçi sınıfının emek mücadelesinin, insanca yaşam mücadelesinin de bir parçasıdır. Çünkü şu çok açıktır ki bir tek işçinin haklarının gasp edilmesi ya da bir işçinin haklarından mağdur edilmesi bütün işçi sınıfının haklarının gasp edilmesi anlamına gelir. O nedenle bugün göçmen işçilerin ve özellikle de Suriyelilerin Türkiye’de çalışma yaşamında bu kadar yaygın bir biçimde yer alması, tümüyle kayıt dışı, son derece düşük ücretle, insanlık dışı çalışma koşullarında çalışıyor olması Türkiye işçi sınıfının ve Türkiye’de sendikal hareketin meselesidir. Çünkü göçmen işçilerin bu koşulları ortadan kaldırılmadıkça bir ortak örgütlenme ve mücadele programı kurulmadıkça bu yaşanan süreç Türkiye’deki tüm işçilerin çalışma ve yaşam koşullarını da aşağıya doğru çekecektir. Bu kadar ciddi kayıt dışılık var, kayıt dışılıkla mücadele ediyoruz. Neredeyse tamamına yakını kayıt dışı çalışan 2 milyona yakın Suriyeli işçinin bu durumu ortadan kaldırılmadıkça kayıt dışılık engellenemez. Ücretlerin her geçen gün, daha güncel olarak da konuşursak ekonomik krizle birlikte, nasıl değer kaybı yaşadığını, nasıl her birimizin ekmeğimizin giderek her gün daha fazla küçüldüğünü bugün konuşuyorsak, ekonomik krize karşı sosyal politikalardan söz ediyorsak, göçmen işçilerin, Suriyelilerin haftalığı 100, 300, 500 liraya çalıştığı bir ülkede bu gerçeği değiştiremediğimiz sürece bu hepimizin ücretlerini; kamu çalışanından fabrika işçisine, sanayi işçisinden hizmetler sektöründe çalışan işçisine hatta üniversite profesörüne kadar, hepimizin ücretlerini aşağıya çeken bir etkidir. Bunu böyle görmek ve bu anlamda da sınıf hareketi açısından bütünlüklü bir strateji oluşturmak durumundayız. Ve DİSK olarak bizim bu anlamda politikamız, söylemimiz, çizgimiz hiç kuşkusuz net. Bütün işçilerin eşit işe eşit ücret talebiyle ve eşit koşullarda, sendikalı, sigortalı, bütün haklarını elde etmiş bir biçimde çalışması ve bu anlamda da bunun mücadelesini vermek hem bağlı olduğumuz üst örgütlerimiz, ITUC ve ETUC’un bütün bu konudaki tarihsel ilkelerinin ve deneyimlerinin de ışığında kuşkusuz, bunu savunuyoruz ve bunun hayata geçirilmesi için bir mücadeleyi önümüze hedef olarak koymak durumundayız. Bu yıl biliyorsunuz ILO’nun, Ulusla-

rarası Çalışma Örgütü'nün, biraz önce Ürdünlü arkadaşım atif yapmıştı, ILO'nun kuruluşunun 100. yılı. 1919'da biliyorsunuz, Versailles Anlaşmasıyla kuruldu ILO. 100 yıl önce ILO kurulurken sloganı şuydu, hatırlarsınız: "Barış istiyorsanız adalet ekin". Sosyal adaletin olmadığı bir yerde kalıcı bir barışın, evrensel bir barışın olmayacağı temel ilkesinden hareketle, ta 100 yıl önce ILO kurulmuş ve bugün, 100 yıl sonra biz barışı ve adaleti konuşuyoruz. O nedenle bugün sınıf hareketi, sendikal hareket açısından, içeride ve dışarıda yaşadığımız ve mağduru olduğumuz, doğrudan kendi emeğimizi ve ekmeğimizi etkileyen bu savaş politikalarına karşı durmak ve barışı savunmak, kardeşliği savunmak hiç kuşkusuz emek mücadelesinin, sendikal mücadelenin temel bir meselesidir ve önümüzdeki dönem mücadele sürecimizin buna dönük kuracağımız stratejilerin de temel eksenlerinde bir tanesi olmak durumundadır. Tabii bütün bunları yine herhangi bir yerde ve herhangi bir dönemde konuşmuyoruz.

Ülkemiz açısından birkaç cümle eğer vaktim varsa söyleyip bağlamak isterim. Bütün bunları, evet, 2019'un Türkiye'si'nde konuşuyoruz aynı zamanda. Yani Türkiye ekonomisinin geçtiğimiz yılın ortası itibariyle, Ağustos ayı itibariyle içine girdiği derin bir ekonomik krizin var olduğu ve bu ekonomik krizin bütün yıkıcı etkilerinin yaşanmaya başladığı bir süreçte konuşuyoruz. Ve siyasi iktidarın da bu ekonomik krizin bütün yükünü işçilere, emekçilere yüklemeye çalıştığı, attığı her adımda buna dair politikalarını hayata geçirdiği bir sürecin içerisinde konuşuyoruz. İşte, kıdem tazminatının gaspından zorunlu BES'E kadar. Artık açıkça da, hiç gizlemeden Hazine Maliye bakanının, damat bakanın sunumunda şunu çok net söyledi: "BES'e entegre, kıdem tazminatı fonu kuracağız ve böylelikle hepimiz için çok önemli bir finansman kaynağı yaratacağız." Hatta burada birikecek paranın milli gelirin yüzde 10'una, nasıl hesapladılarsa artık, ulaşacağını söylüyor ve "Hepimiz için bir finansman kaynağı olacak" diyor. Hiçbir şey gizlenmiyor, saklanmıyor aslında. Bu kadar ciddi özelleştirmelerin olduğu, Türkiye'nin iğneden ipliğe dışa bağımlı hale getirildiği, tümüyle dışarıdan sıcak para akışına dayalı, borca dayalı ve aldığı borcu da üretime değil betona gömen bu politikaların duvara tosladığı bu süreçte çok

ciddi bir ekonomik krizin içerisinde iktidarın yapmaya çalıştığı, yine işçinin, emekçinin alın terine elini uzatmak. Ve 45 yıldır bu ülkede kaç tane çalışma bakanı eskittiğini bizim de bilmediğimiz, son kalemiz olan kıdem tazminatına bile el uzatan ve bunu bir finansman kaynağı olarak gören ve bu ülkenin aslında geleceğini ipotek altına alan, tıpkı Varlık Fonu'nda olduğu gibi, bir politikayı hayata geçirmeyi hedefliyorlar. Yani böylesi bir süreçte biz barışı ve göçmen işçiliği konuşuyoruz.

İkincisi de, bu ülkenin, bu toprakların ta cumhuriyetten de önce, 150 yılı aşkın bir süredir var olan bütün demokrasi birikiminin ortadan kaldırıldığı, hani hiç beğenmiyorduk ama ağır aksak da olsa işleyen parlamenter rejimin, çok eksikli gedikli de olsa var olan güçler ayrılığı ilkesinin, yani bütün demokrasi birikiminin ve kırıntılarının da ortadan kaldırıldığı ve yukarıdan aşağıya bir tek adam rejiminin, bir diktatörlüğün inşa edildiği bir süreçte konuşuyoruz bütün bunları. Bütün bu zorlukları, kuşkusuz, bilecek ama bunların hiçbirine teslim olmadan sınıf hareketinin, emek hareketinin önümüzdeki dönem stratejisini ve programını hem elimizdeki tüm haklarımızı sonuna kadar koruyan ve savunan, ama aynı zamanda da bu ülkede eşitliği de, özgürlüğü de adaleti de ve barışı da kuracak olanın işçi sınıfı olduğunu, emek olduğunu bilerek ve demokrasiyi yeniden kuracak temel gücün de işçi sınıfı ve emekçiler olduğunu bilerek böylesi bir sorumlulukla bütün bunları konuşuyoruz. Ama tabii ki, öz eleştiriyle başlamıştım yine öyle bitirmiş olayım, bunları konuşmak yetmez. Kuşkusuz konuşmak, ortak akıl oluşturmak, bu konudaki bütün tarihsel deneyimlerden, bölgemizdeki tüm deneyimlerden de yararlanmak. O yüzden konuklarımızın konuşmaları önemli, çünkü Ortadoğu'daki sendikalar bizim ülkemizde çok bilinmez. Aslında Tunus'tan -ki Tunus en çok bildiğimiz Ürdün'e, Lübnan'a, Libya'ya kadar, Filistin'de ulusal kurtuluş mücadelesinin önemli bir bileşeni olan sendikalara kadar 100 yılı aşkın bir süredir Ortadoğu'da çok önemli sendikal mücadeleler ve örgütler var. Şimdi de Arap Sendikalar Konfederasyonu da var yine. Bütün bu deneyimler ışığında hiç kuşkusuz, önümüzdeki dönem açısından işçi sınıfı, emekçiler ve işçi sınıfının mücadele örgütleri olarak bizlere, bu ülkeye eşitliği, özgürlü-

ğü, adaleti, kardeşliği ve barışı getirecek olan ve demokrasiyi de yeniden kuracak olan temel güç işçi sınıfıdır, emekçilerdir. Ve böylesi bir süreçte de bizlere çok önemli tarihsel sorumluluklar ve görevler düşmektedir diyorum. Hepimizin yolu açık olsun, tekrar teşekkür ediyorum. Hepinize sevgi ve saygılar sunuyorum.

Aysun Gezen: Benim konuşmacıları zaman açısından uyarıma hiç gerekmiyor. Çok kolay bir moderatörlük oldu, o anlamda da çok teşekkürler hepsine. Gerçekten ülkemizde yaşanan sorunların, göçmen işçilerin karşı karşıya kaldığı sorunların temel nedenini bu topluma anlatabilmek, aslında haklarımızın gaspının arkasında göçmen işçilerin değil de kapitalist güçlerin, neoliberal politikaları uygulayan devletlerin olduğunu gösterebilmek gerçekten çok önemli. O zaman öfkemizi, hıncımızı doğru yere yönlendirebilir ve daha devrimci adımlar da atabiliriz diye düşünüyorum. Bu açıdan da sunumda bunlara değinmek gerçekten çok değerli ve önemliydi. Sizlerle bir şeyi daha paylaşmak isterim sevgili dostlar; Bugün burada sadece Ortadoğu'da sendikacı arkadaşlarımız yok, aynı zamanda Fransa'dan CGT de aramızda. Onların uluslararası ilişkiler ve Ortadoğu sorumlusu Nejat Feirouse aramızda. Yine Fransa'dan, işçi sendikalarından gelmiş sevgili dostlarımız aramızda. Bu konferansların önemli bir etkisi de gerçekten Avrupa'da Ortadoğu'ya kadar birçok farklı deneyimin birlikte paylaşılabilmesi, tam da Arzu başkanın dediği gibi. Bu konferansların, üniversitelerin çöllerleştirildiği, bilgi üretiminin özellikle engellenmek istendiği ve bu bilginin toplumsallaşması önünde AKP'nin iktidarıyla birlikte çok ciddi engellerin bulunduğu bir ortamda bu bilginin enternasyonal olarak üretilmesi de gerçekten çok değerli. Ben şimdi sözü Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Başkanı sevgili Emin Koramaz'a bırakıyorum.

Fransa'dan ve Ortadoğu'nun farklı ülkelerinden aramızda bulunan değerli konuklarımız, emek ve meslek örgütlerinin değerli başkanları, yöneticileri, sevgili katılımcılar. Hepinizi Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği yönetim kurulu adına sevgiyle, dostlukla selamlıyorum. Öncelikle KESK yönetim kuruluna, bizleri böylesine önemli bir etkinlikte bir araya getirdiği için çok teşekkür ediyorum. Bizler, mühendisler, mimarlar, şehir plancıları olarak bu ülkenin imarında, enerji üretiminde, sanayisinin tüm sektörlerinde, tarımsal üretimin artırılmasında, ormanların korunmasında, kültürel varlıklarımızın geleceğe taşınmasında hizmet veren meslek disiplinleriyiz. Dolayısıyla, nitelikli emeği temsil ediyoruz. Biraz önce Arzu'nun bahsettiği tüm sorunlar aynı zamanda mühendislerin, mimarların, şehir plancıların da sorunları. Üyelerimizin %80'inin üstü hem özel sektörde hem de kamuda ücretli olarak çalışıyor; mühendislerin, mimarların, şehir plancılarının.

29 TMMOB Yön.Kur. Başkanı

Hepimiz gerçekten barışın suç sayıldığı bir coğrafyada yaşıyoruz. Biz de Türkiye’de, böyle bir ülkede hizmet vermeye çalışıyoruz. Bu bugüne özgü bir olay da değil aslında. 1950 yılında Türkiye NATO’ya üye olmak için Kore’ye asker gönderdiğinde Behice Boran ve arkadaşları kararın geri alınması ve askerlerin geri çağırılması için basın açıklaması yaptığında tutuklanmışlardı, yargılanmışlardı, 15 ay ceza almışlardı. O dönem kurulan Barış Sevenler Derneği’nin faaliyetleri ise sadece 15 gün sürmüştü. 1971 yılında Barış Dikerdem tarafından kurulan Barış Derneği’nin başına gelenleri de hepiniz bilirsiniz. Biliyorsunuz, 12 Eylül sonrasında tutuklandılar, yargılandılar, dava 1991 yılına kadar sürdü ve tüm dünyada da geniş bir yankı uyandırdı. Barışı savunanlar üzerindeki baskı sürekli artıyor üstümüzde. Özellikle Kürt sorununun çatışmalı bir sürece girmesinden sonra Türkiye’de barışı savunanlar ve barış önemli bir gündem maddesi olmuştu ülkemizde. Bu süreçte de aydınlar tutuklandı, öğrenciler, hatta lise talebeleri tutuklandı, cezalandırıldı. Bir şekilde cezalandırılmaya da devam ediyoruz. OHAL sürecinde Barış İçin Akademisyenler, biliyorsunuz, Kürt sorununun yeniden çatışmalı bir sürece girmesi, barış görüşmelerinin, barış sürecinin sona erdirilmesi, yeniden şiddete başvurma için bir barış çağrısı yaptılar. Onlar da akademiden, üniversitelerinden, öğrencilerinden koparıldılar, yargılanıyorlar. Bir kısmı 1 yılı aşkın ceza aldı bir kısmının yargılanmaları da sürüyor. Yurt dışına çıkışları da yasaklandı. Ama şunu söyleyeyim; bu ülke barışı savunanların cezalandırıldığı bir ülke olduğu kadar aynı zamanda Kore’ye asker gönderildiğinde “Kore’ye kimi öldürmeye gidiyorsun Ahmet” diye şiir yazan Nazım Hikmetlerin ülkesi. Bu ülke Suruç’ta, Ankara Garında yaşamlarını barış için veren yoldaşlarımızın ülkesi. Bu ülke bir arada yaşamı savundukları için katledilen Hrant Dinklerin, Tahir Elçilerin ülkesi. Ben hepsini minnetle, saygıyla anıyorum.

Sevgili arkadaşlar, savaş ilkel çağlardan beri var. Savaşların gerçek nedeni o dönemde o toplumların içerisinde bulunduğu siyasal, sosyal

ekonomik koşullardır. İlk çağlarda kabile savaşları vardı, Ortaçağ'da din savaşları. Daha sonra toprak egemenliğine dayalı fetih savaşları. Ama dünyada son yüz yıldır, yüz yılı aşkın bir süredir yaşanan tüm savaşların arkasında emperyalizm vardır. Emperyalizm yüz yılı aşkın bir süredir, emperyalist ülkeler dünya üzerindeki güçlerini artırmak için yürüttükleri mücadele sonucunda tüm dünyayı kana bulamaktadırlar. Emperyalistlerin, emperyalist ülkelerin daha fazla kaynağa ulaşmak, daha fazla pazara ulaşmak, sömürülerini artırmak, nüfuz alanlarını artırmak için göze alamayacakları hiçbir şey yoktur. Son yüzyıla iki dünya savaşı, onlarca bölgesel savaş ve özellikle Ortadoğu'da ve Afrika'da bitmek bilmeyen ülkeler arası savaşlar yaşanıyor. Biz Ortadoğu halkları olarak bu savaşların doğurduğu acıları en fazla yaşayan insanlarız. Bu kadim topraklar onlarca kadim medeniyete ev sahipliği yaptığı kadar onlarca kanlı savaşa da tanıklık etmiştir. Bu durum hala devam etmektedir. Türkiye'den Irak'a, Suriye'den Yemen'e, Afganistan'a varana değin coğrafyamızın her tarafında sıcak çatışmalar devam ediyor ve böylesi bir ülkede hep beraber, böyle bir coğrafyada hep beraber yaşamımızı sürdürmeye çalışıyoruz. Bugün haklar, özgürlükler, demokrasi kapitalist dünyayla anılıyor, bizlere öyle lanse edilmeye çalışılıyor. Ama şunu bilelim ki 16. yüzyıldan beri kapitalizm başta Asya, Afrika, Uzak Doğu olmak üzere geniş coğrafyaların kaynaklarının talan edilmesi, oradaki medeniyetlerin silah zoruyla yok edilmesi, oradaki halkların köleleştirilmesi üzerine dayalı bir sermaye birikimi üzerine kurulmuştur. Kapitalist sermaye birikimi sadece emek sömürüsüne dayalı değildir. Bunu Marx çok güzel söylemiş. Diyor ki Marx; "Aynı üretim araçları gibi zor ve şiddet de kapitalistler için iktisadi bir değerdir, iktisadi bir kriterdir". Dolayısıyla, kapitalizm varsa emperyalizm varsa savaş da var, şiddet de var, zor da var, baskı da var. Bugün bir mülteci sorununun da dünyanın birçok ülkesinin ve Ortadoğu'nun geri bırakılmasının nedeni de savaşlarla iç içe olsun veya olmasın bu sömürü düzeni, bu baskı düzeni, bu şiddet düzeni, bu talan düzeni vardır. Öncelikle bunu tespit etmek gerekir diye düşünüyorum.

Buradan ülkemizdeki mülteci sorununa gelirse; Kapitalistler için tabii ki savaş, sömürünün artırılması, nüfuz alanlarının genişletilmesi; aynı zamanda kapitalist dünya için savaş yeni iş alanları açılması, ucuz iş gücü bulunması anlamına da geliyor. Önce yıkıyorlar, sonra yapıyorlar. Ortadoğu'da sürdürülen savaş, biliyorsunuz, tek kutuplu dünyada tek süper güç olduğunu pekiştirmeye çalışan Amerika'nın Irak ve Afganistan'da başlattığı savaşlarla başladı ve hala devam ediyor. Bugün coğrafyada süren çatışmaların, işgallerin temelinde de Ortadoğu'nun zengin enerji kaynaklarının üzerinde nüfuz alanlarını artırma mücadelesi yatıyor. Bunu da tespit etmemiz gerekir diye düşünüyorum. Tabii ki sadece kaynaklara ulaşmak değil, biraz önce de söylediğim gibi, aynı zamanda yeni iş alanları açmak, kapitalist sistemin devamını sağlamak ve ucuz iş gücü elde etmek de savaşların hem nedeni hem sonucu. Ülkemizde de böylesi bir süreci yaşıyoruz. Özellikle Suriyeli göçmenler, Suriyeli mülteciler Türkiye hem bir geçiş noktası hem de yaşamlarını idame ettirdikleri ülke. Dolayısıyla, onların yaşadıkları sorunları yakından takip etme olanağı da hep beraber buluyoruz. Arzu başkan da söyledi, 2018 rakamlarına göre Türkiye'de 3 milyon 650 bin Suriyeli yaşıyor. Bunların sadece 142 bini kamplarda, gerisi ise Türkiye'nin birçok yerleşim yerinde asgari ücretin bile altında, insanlık dışı çalışma ve barınma koşullarında hayatlarını idame ettirmeye çalışıyorlar. Geçici göçmen statüsündeler onlar. Bu nedenle, çalışmaları da Çalışma Bakanlığının vereceği izne bağlı. Şu ana değin Çalışma Bakanlığı, yanlış hatırlamıyorsam 43 bin civarında çalışma izni vermiş. Bu durum mühendisler için de geçerli. Ülkemizde çalışma izni verilen Suriyeli mühendis, mimar, şehir plancısı sayısı 100'ü geçmiyor. Özellikle kaçak çalışan, güvencesiz çalışan Suriyeli işçiler, sadece inşaat sektöründe değil aslında, sanayi sektörünün de büyük ölçüde ucuz iş gücü. Bugün başta Gaziantep, Urfa, İstanbul, Bursa Kocaeli olmak üzere küçük ve orta ölçekli işletmelerin üretimlerinin büyük bir kesimi Suriyeli işçilerin üretimlerinden oluşuyor. Ülkedeki kronik, yapısal ekonomik krizi de düşündüğümüz zaman işsizlik oranının gerçekte %20'lere ulaştığı,

her 4 gençten 1'inin işsiz olduğu Türkiye'de emeğin bedelinin baskı altına alınması, ücretlerin düşmesi, yatırımsız bir ülkede işsizliğe çözüm bulunmamasından dolayı, diğer Avrupa ülkelerinde olduğu gibi ülkemizde de yabancı düşmanlığını körüklüyor. Ve bu durum gerçekten hazin bir durum. Aysun başkan örneğini verdi; Ankara'da 7 Suriyeli işçinin bir yangında ki bunlar orada hem çalışıyorlardı hem geceleri barınıyorlardı ve yaşamlarını nasıl yitirdiklerini gördük. Yani savaşlardan kaçmak için, yoksulluktan kaçmak için, açlıktan kaçmak için ülkemize gelen yabancı göçmenler aynı zamanda bizim ülkemizde adeta savaş koşullarında yaşıyorlar. Biz emek ve meslek örgütleri için Suriye'den gelip, Ortadoğu'dan gelip, Afrika'nın herhangi bir ülkesinden gelip ülkemizde barınan yabancı göçmenler sadece misafirlerimiz değildir. Aynı zamanda onlar bizim sınıf kardeşlerimizdir. Bu nedenle, onlarla birlikte mücadele edeceğimiz örgütsel formları mutlaka inşa etmek zorundayız. Biz Türk Mühendis ve Mimmar Odaları Birliği olarak bu konuda sendikaların yapacağı her türlü çalışmada yer almaya hazırız.

Barış için somut öneriler, oturumun bir başka konusu. Şöyle söyleyeyim: Türkiye'de barış mücadelesi emek ve meslek örgütlerinin sürekli gündeminde oldu. 2. Körfez Savaşı öncesi tüm dünyada küreselleşme karşıtı hareketler, savaş karşıtı hareketler yükselmisti. Türkiye'de de o dönemde savaş karşıtı hareket gerçekten yükselişe geçmişti. 2000'li yılların başlarında bu hareket, küreselleşme karşıtı dünyadaki diğer hareketlerle de iletişime geçti, forumlara katıldı. 2003 yılında DİSK, KESK, TMMOB ve TTB'nin de içerisinde yer aldığı Irak'ta Savaşa Hayır Koordinasyonu vardı. Sonradan bunun ismi Küresel Barış ve Adalet Koalisyonu haline dönüştü. Gerçekten de Türkiye'de barış için önemli etkinlikler yapılmıştı. 1 Mart 2003 mitingi hafızalardadır. Türkiye'nin Irak işgaline katılmaması için. "Tezkereye Hayır" mitingine, bu örgütlerin düzenlediği mitinge o zor koşullarda, Türkiye'de yine milliyetçiliğin, ırkçılığın, şiddetin egemen kılınmaya çalışıldığı dönemlerde 50 bini aşkın kişi Sıhhiye'ye

çağrılmış ve doldurulmuştu Sıhhiye. Ve o mitingin sonrasında da tezkere iptal edilmişti. Ne yazık ki 2000’li yılların ortalarından itibaren hem ülkemizde hem de dünyada savaş karşıtı hareketlerin, barış yanlısı hareketlerin zayıfladığı bir dönemden geçiyoruz. Bu, neoliberalizmin politikasının bir ölçüde tuttuğunun da bir göstergesi. Kendi çıkarttıkları savaşlar, kendi yarattıkları cihatçıların, Avrupa’nın birçok merkezinde yapmış oldukları kitlesel katliamlar; neoliberalizmin sadece çevre ülkelerde değil, merkez ülkelerde de sosyal hakları tasfiye ederek işçi sınıfının ücretlerinin baskı altına alınması, oralarda da işsizliğin artması, yaşam koşullarının kötü hale getirilmesi ve merkez ülkelerde devletlerin de izlediği göçmen karşıtı politikalar nedeniyle ırkçılık, milliyetçilik yükselmiş durumda. Bugün Avrupa’da, Amerika’da hatta Brezilya’da, birçok ülkede faşist iktidarların yönetimlerde olduğu bir dönemi yaşıyoruz. Ülkemizde de bu böyle. Ülkemizde de Kürt sorununun çözümüne yönelik politikalar inişli çıkışlı gelişt, biliyorsunuz. Bir dönem şiddet dönemi, bir dönem barış dönemi, bir dönem yeniden şiddet dönemi ve bu arada kitlesel barış mücadelesinin zayıflaması bugüne gelmemize neden oldu. Tüm emek ve meslek örgütlerinin, sadece örgütlerin değil, Türkiye’de yaşayan herkesin yeniden barış söylemini yükseltmesi gerekir. KESK’in bu anlamda yapmış olduğu etkinliğin bunun bir kıvılcımı olacağına inanıyorum. Ülkede barış, bölgede barış, dünyada barış diyorum. Hepinizi sevgiyle, saygıyla yeniden selamlıyorum.

Aysun Gezen: Sevgili Emin Başkana da konuşması için çok teşekkür ediyoruz. Belki ilginç bir istatistiktir, bilmeyenler için. Suriye iç savaşıyla birlikte Ortadoğu’da yaşanan savaşta Türkiye’den yaklaşık 42 tane inşaat şirketinin dünyanın en büyük 100 şirketi arasında girdiğini bilmek bu savaşın kimler için rant oluşturduğunu görmek açısından da belki önemlidir. Tam da Brecht’in dediği gibi; kaybedilmiş bir savaş bile olsa savaşın mutlaka bir kazananı oluyor. Dün de aslında sevgili Hediye Levent söylemişti savaşın kendi zenginlerini yarattığını. Yine ülkemizdeki

Suriyelilerle ilgili şöyle bir durum da var arkadaşlar, paylaşmak isteriz. Özellikle Antep ve Bursa illerinde Alman bir şirketle imzalanan işbirliği sözleşmesi üzerinden Türkiye 1 milyon 5 bin avroluk bir yardım aldı ve bu yardım karşılığında özel meslek liseleri açarak Suriyelilerin buralarda erkenden ucuz iş gücü olarak bir an önce piyasaya girmesi yolunda çeşitli adımlar attı fakat bu pilot okulların kurulup kurumadığı, ne aşamada olduğu ve bu alınan paranın buraya harcanıp harcanmadığı noktasında tıpkı diğer yardımlar gibi, ciddi bir soru işareti var. Kaldı ki her Suriyeli çocuk tıpkı Kürtler gibi anadilinde eğitim almak hakkına sahip. Bu eğitimin kaliteli, nitelikli, bilimsel, laik olması hakkına sahip. Bu hakkın da burada çiğnendiğini belki yeniden dile getirmek gerekiyor. Ve değişen savaş stratejileri. Aslında Emin başkan geçmişten günümüze savaşların sürdü-ğünü söyledi ama cephe savaşlarından, özellikle Almanların geliştirdiği yıldırım savaşlarına geçildikten sonra asıl meselenin savaşı sürdürmeye yetecek ikmal yollarını ortadan kaldırmak ve onu destekleyecek lojistik kaynakları ortadan kaldırmak olduğu yönünde bir değişim gerçekleşmişti. Ve bu değişim savaşın halkların içine kadar; cepheden çıkıp halkların içine kadar, yaşadığımız, bütün gündelik hayatımızı sürdürdüğümüz alanların içine kadar yayılmasına neden olmuştu. Tabii ki, bu insanların aynı zamanda sağlıklı bir çevrede yaşama hakkını gasp ediyor. Türk Tabipleri Birliği'nin sağlık hakkını tanımlarken söylediği gibi ruhsal fiziksel ve toplumsal sağlık hakkını ihmal ediyor, gasp ediyor. Türk Tabipleri Birliği de bu anlamda yaptığı bir açıklamayla iktidarın hedefine oturan örgütlerden birisi. Ben şimdi sözü onun başkanı Sayın Sinan Adıyaman'a bırakıyorum.

Sayın başkan, değerli konuklar. Sizleri ve Ortadoğu'nun tüm kadim halklarını Türk Tabipleri Birliği Merkez Konseyi adına saygı, sevgi ve dostlukla selamlıyorum. Şu ana kadar gerçekten çok güzel anlatımlar oldu ama ben Türk Tabipleri Birliği adına biraz da savaşın halk sağlığına ve göçmen sağlığına olan etkilerinden bahsetmek istiyorum. Biz Türk Tabipleri Birliği olarak göç, mülteci olayı başladığından beri konuyla çok yakından ilgileniyoruz. En son geçen sene, daha doğrusu 28 Ekim 2017 Türk Tabipleri Birliği, Savaş Göç ve Sağlık çalıştayı yapmıştı ve bir sonuç bildirgesi koymuştu. Ben onlardan da faydalanarak bu konuda biraz açıklama yapmak istiyorum.

Savaş halk sağlığını ve göçmen sağlığını etkiler. Savaş bir halk sağlığı sorunudur, göçmen sağlığı sorunudur. Bunu söylemekte fayda var. Biraz önce Aysun başkanın söylediği gibi, evet, Türk Tabipleri Birliği, Dünya Sağlık Örgütü anayasasındaki gibi sağlığı sadece hastalık ve sakatlığın olmayışı olarak değerlendirmiyor. Sağlık kişinin bedensel, ruhsal ve sos-

30 TTB Merkez Konseyi Başkanı

yal olarak tam bir iyilik halidir. Bunu bu şekilde değerlendirmemiz gerekiyor. Savaşın, çatışmanın yaşandığı yerlerde tahrip edilmiş altyapı ve üretim alanları sağlığın ve sağlıklı yaşamın hemen tüm belirleyicilerini olumsuz olarak etkiliyor, bu çok net ortada. Günümüzde savaşlar artık bir tek meydan savaşı olarak yapılmıyor. Kentlerde, yerleşim yerlerinde, çocukların, kadınların, yaşlıların, kısacası sivil halkın yaşadığı yerlerde yapılıyor. Sivil insanlar ölüyor, yaralanıyor, sakat kalıyor. Çocuklar bundan ileri derecede etkileniyorlar, kabuslar görüyorlar. Su ve kanalizasyon sistemleri tahrip ediliyor, buna bağlı olarak da salgın hastalıklar ortaya çıkıyor. tarım alanları yok ediliyor, dolayısıyla kıtlık ortaya çıkıyor. Sağlık sistemi tahrip ediliyor, sağlığa ulaşım tamamen imkânsız hale geliyor. Kullanılan silahların fiziksel, biyolojik ve ruhsal etkileri ölüm ve pek çok sakatlık yaratıyor. Kullanılan nükleer silahlar genetik değişikliklere yol açarak gelecek nesiller üzerinde de bir takım sağlık problemlerine yol açıyor. Savaş ve şiddet, ölüm, yaralanma ve uzuv kaybına yol açtığı gibi yaygın yoksullaşma, açlık, kitlesel sürgün ve zorunlu göçlere neden olarak fiziksel ve ruhsal hastalıklara yatkınlaştırıcı ya da tetikleyici etki yapabiliyor. Savaşın nedeni ve savaşın yarattığı bir sonuç olarak ırkçılık ile ruh sağlığı, genel sağlık ve fiziksel sağlıkta bozulma arasında güçlü bir ilişki vardır. Bu nedenle şiddet, savaş, ırkçılık, ayrımcılık ve bunlarla ilintili olarak ortaya çıkan kitlesel sürgün ve zorunlu göçler temel bir toplum sağlığı sorunu olarak ele alınmalıdır. Yaşamı sürdürmek için ölümden, yaralanmadan, tüm bu olumsuzluklardan kaçmak için yapılan göçler ise yarattığı yeni sorunlarla yaşamın sürdürülmesine yol açıyor. Yoksulluk, sosyal dayanışma ağlarının kaybı, dil ve kültürel farklılık, gelir yokluğu ya da kıtlığı, işsizlik, düşük ücretle kötü koşullarda çalışmak salığı olumsuz yönde etkileyen nedenler olmaya devam ediyor. Göç edilen ülkenin sosyoekonomik durumu, mültecilere yaklaşımı, varsa ırkçı tutumlar -ki son zamanlarda bunu görüyoruz. En son yeni seçilen Bolu belediye başkanının bu şekilde ırkçı bir açıklaması oldu. Bu konuda bir açıklama yapacağız biz yarın diğer bazı demokratik kitle örgütleriyle beraber- bu sorunun çözülmesine doğrudan etki etmektedir. Göçler genel olarak yoksul

ülkelere olmaktadır ve kaynakların paylaşılmasının yarattığı zorluklar da herkesin bildiği zorluklardır. Yoksul olmayan ülkeler de dahil olmak üzere mülteciler kendileri de yoksul olduğu için genellikle yoksulların yaşadıkları yerlerde yaşamaktadırlar. Yoksulluğun paylaşılması olarak ortaya çıkan sorunların çözümünü daha da zorlaştırmaktadır. Göç edilen ülkelerde karşılaşılan ırkçılık, dışlayıcılık, nefret davranışları güvenli yaşamı engellemekte, savaşın yarattığı travmaların iyileşmesini engelleyerek daha da kalıcı olmasını sağlamaktadır.

Bugün Türkiye’de 2017 verilerine göre -biraz önce başkanlar biraz daha farklı, fazla söylediler ki haklılar, bu 2017 verileri- 3 milyon 208 bin Suriyeli olmak üzere toplam 3.5 milyon mülteci yaşıyor. Çoğunluğu Suriyeli bildiğiniz gibi ama kalanların çoğu Irak ve Afganistan’dan gelmiş. Türkiye’nin mültecilik yasası yalnızca Avrupa’dan gelen mültecileri kabul ettiği için bunların çoğu, hemen hemen hepsi statüsüz ve geçici statülerle Türkiye’de bulunuyor. Statünün olmaması mültecileri haksız, güvence-siz bırakıyor. Suriyelilerin geçici barınma statüsü tanınmış ve buna bağlı olarak hakları düzenlenmesine rağmen diğer ülkelerden gelen mülteciler hala aynı haklara sahip değiller.

Savaşın ve göç sürecinin zorlu koşulları sağlığı etkilemekte ve sağlık hizmetlerine ulaştıkları ülkelerde temel ihtiyaçlardan birini oluşturmaktadır. İlk göçmen kafilesinin geldiği 2012 yılında Suriyelilerin sınırdan geçerken ve tutuldukları kamplarda sağlık ihtiyacının karşılanması temel önemdeydi. Bu dönemde sosyal bir hak olarak Suriyelilere kamplarda sağlık hizmeti sunuldu. Kamp dışında kalanlar da aldıkları kimlik karşılığında kamusal sağlık hizmetlerinden yararlanabildiler. Bu dönemde gerek TTB’nin gerekse Dünya Tabipler Birliğinin kampları ziyaret ederek sağlık ihtiyacını ve hizmet niteliğini hesaplamak üzere bunları denetleme başvuruları hükümet tarafından reddedildi. Ancak savaş sırasında ilan edilen IŞİD güçlerinin Irak’ta yaptığı saldırılar sonucu Türkiye’ye de göç eden Ezidiler’e aynı haklar tanınmadı, Ezidiler sağlık sorunları bir turist gibi ücretlendirilerek gördüler. Türkiye’de üçüncü ülkeye gitmek üzere bekleyen şu anda yarım milyon mülteci bulunmakta. Suriyeliler kendile-

rine verilen kimliklerle aile hekimlerine kayıt yaptırarak birinci basamak sağlık hizmetlerinden faydalanabilmektedirler. İkinci basamak sağlık hizmetlerine de GSS kapsamında ulaşabilmekte, üniversite ve özel sağlık kuruluşlarından ancak ikinci basamaktan sevk edebilirlerse hizmet alabilmektedirler. Masraflar, ikinci basamak sağlık kuruluşları tarafından karşılandığı için genellikle buralarda çözülmeyen rahatsızlıklar için üniversite hastaneleri ya da üçüncü basamak hastanelere sevklerinde büyük sorun yaşamaktadırlar. Ağırlıklı olarak ülkemizdeki Suriyeli göçmenler hizmet vermek üzere 178 göçmen sağlığı merkezi kurulması planlanmıştır. Kamplarda bulunan sağlık merkezlerinde çoğu Suriyeli 161 hekim, 214 hekim dışı sağlık çalışanı görev yapmaktadır. Suriyelilerin kendi dillerinde hizmet almaları, yani anadilde sağlık hizmeti almaları evrensel bir haktır. Bu bağlamda, Suriyeli hekimlerin Türkiye'deki sağlık sistemi içine entegre olmaları gerekmektedir ama bunda da çok büyük problemler olmaktadır çünkü eğitimlerinde büyük sıkıntılar vardır. Denklikleri tam kabul edilememiştir. Gerçekten doktor denemeyecek kadar glikoza, yani serum verdiğimiz glikoza, şekerli su diyen Suriyeli hekimler Türkiye'ye gelmiştir. Bunların eğitimi gerekmektedir ama bu konuda Türk Tabipleri Birliği olarak Sağlık Bakanlığıyla bir türlü bir görüşme yapamadık, bir korelasyon sağlayamadık. Sağlık hizmetlerinden yararlanması için kayıtları olsa da, Suriyelilerin dil engeli nedeniyle sağlık sisteminden yeterince yararlanamadıkları, dernek adı altında illegal faaliyet gösteren sağlık kuruluşlarına başvurdukları bilinmektedir ve buralarda aldıkları tedavilerin de çok kötü olduğu zaman zaman kalıcı sakatlıklara ya da ölümlere yol açtığı da bilinmektedir. Türkiye'de bulunan başka uyruklu sığınmacıların bu tip hakları yok; yani göçmen sağlığı merkezlerinde kendi ırklarından, kendi dillerini konuşan hekimlerden tedavi almaları gerçekten mümkün olamıyor. Suriyeli hekimlerin ayrıca Türkiyeli hastalara bakması da Sağlık Bakanlığı tarafından şu anda yasaklanmış durumda. Mültecilerin sağlık haklarının geliştirilmesi ve hizmetlerin iyileştirilmesine yönelik önerileri biz bu çalıştayda ortaya koyduk ve Sağlık Bakanlığına yolladık ama yaptığımız her türlü çağrıda olduğu gibi hiçbir cevap alamadık. Ben bunları bu-

rada tekrarlamak istiyorum. Ülkedeki sağlık hizmetlerinde ayrımsız biçimde bütün göçmenler, mülteciler yararlanabilmelidir. Sağlık hakkın ve sağlık hizmetlerine erişime ilişkin engellerin -ekonomik, coğrafi, kültürel, işleyişin bilinmemesi gibi- aşılması için çaba gösterilmelidir. Psikososyal destek hizmetleri, koruyucu sağlık hizmetlerinin önceliklerinden biri haline getirilmelidir. Yaşam alanlarına uzak yerlere kurulan Göçmen Sağlığı Merkezlerinden çok, mültecilere kendi mahallelerinde hizmet veren bir yaklaşım benimsenmelidir. Bu merkezlerde yalnızca Suriyeli hekimlerin istihdam edilmesi ve yalnızca Suriyeli hastalara bakılması, ayrımcı bir uygulama olarak değerlendirilebilir. Göçmen sağlığı hizmetleri ayrı bir sistemde değil, ana sistemle bütünleştirilerek verilmelidir ve buna sevk zinciri de mutlaka dahil edilmelidir. Herhangi bir sorun çıkmadan mültecilerin sevklerinin sağlanması gerekmektedir. Tüm göçmen gruplarında, yalıtım uygulanmadan, nüfusa özel, özelliği hizmetlerin verilmesi sağlanmalıdır. Kadın sağlığı, cinsel yolla bulaşan hastalıklar, ergen sağlığı gibi. İkamet edilen ilin dışında sağlık hizmetlerinde yararlanma mutlaka sağlanmalıdır. Sağlık Bakanlığı sağlık çevirmenliği eğitimi vererek göçmenlerin yoğun yaşadığı bölgelerde çevirmen istihdam etmelidir. Göçmenlere verilen sağlık hizmetleri aile hekimleri için negatif değil pozitif performans olmalı, aile sağlığı merkezi bilgi işlem sistemleri göçmenler için uygun hale getirilmelidir. Suriyeli nüfusunun hareketli sürekli takiplerini güçleştirmekte, bu da negatif performansla neden olmaktadır. Kadın sağlığı hizmetleriyle kürtaj, aile planlaması yöntemleri gibi ilgili yasal çerçeveye fiilen uyulması bu hizmetlere kolayca ulaşılabilmesi sağlanmalıdır. Bunun için de etkin denetim mekanizmaları işletilmelidir. İş kazası ve cinayetlerinin, hastanın kimliği olsun olmasın, etkin bir şekilde raporlanması ve bunun için de etkin denetim mekanizmalarının işletilmesi gerekir. Tüm göçmenlere insancıl ücret, sosyal güvence, insancıl çalışma şart ve süreleri sağlanmalıdır. Ben sözlerimi burada bitiriyorum. Bitirirken de Kamu Emekçiler Sendikaları Konfederasyonu'na bu güzel, faydalı toplantıyı düzenlediği ve bizi de buraya çağırdığı için çok teşekkür ediyorum. Sağolun.

Aysun Gezen: Ben Sinan başkandan kalan 9 dakikada soru cevaba geçmeden önce bir noktaya daha dikkat çekmek istiyorum arkadaşlar. Göç meselesini ele alırken sadece başka ülkelere bizim ülkemize yönelen bir göç açısından bakmak eksik bir yaklaşım olacak. Çünkü ülkemizin içinde de çok ciddi anlamda göçler yaşanıyor. Özellikle zorla köy boşaltmalardan, yerle bir edilen yerleşim yerlerine, özellikle Kürtlerin yoğun yaşadığı illerde, ve buralarda hükümetin tabiriyle düşük yoğunluklu savaş, eskiden beri var. Fakat Kürt meselesinin maalesef güvenlikçi politikalarla ve çatışma yoluyla çözülebileceğine dair izlenen politikalar nedeniyle ve bu bölgenin sürekli geri bırakılması noktasında insanlar bu bölgelerden ülkenin başka yerlerine göç ediyorlar ve buralarda da gerçekten oralarda yaşayanlara göre çok daha kötü koşullarda çalışıyorlar ve barınmak durumunda kalıyorlar. Bu konu gerçekten ülkemiz içerisinde yaşanan göçle ilgili de çok ciddi sorunları doğuruyor ve maalesef milliyetçiliği ve ırkçılığı körükleyen durumlarla karşı karşıya kalıyoruz. Seçimlerden önce de yaşadık, seçimlerden sonra da yaşadık, iktidarın kutuplaştırıcı dilinin bunda da çok büyük bir etkisi var; Birçok yer yağmalandı. Bursa gibi bir ilde, Bursa gibi demek gerçi çok doğru değil; maalesef demografik yapısı, sosyokültürel yapısı biraz buna yol açan bir şeye sahip; Kürtçe konuştuğu için katledilen insanlar var coğrafyamızda; böyle bir ortam. O yüzden de bu noktaya değinmeden geçmemek gerektiğini düşündüm. Bir iç göç meselemiz de var bizim. Ve barışın sağlanması aslında, insanların tam da Arzu başkanın konuşmasında değindiği gibi %5, dünya nüfusunun %5'i doğduğu, büyüdüğü topraklardan uzaklaşmak zorunda kalmış meselesi, ülkemiz içerisinde de maalesef geçerli. Dolayısıyla, barış bu açıdan da hepimiz için elzem. Doğduğumuz, büyüdüğümüz topraklarda yaşamak, çalışmak, hizmet almak hepimizin hakkı. Bu anlamda da bu konuyu dile getirmek istedim. Soru cevap için oldukça vaktimiz var. Ben salondan şimdi soruları almak üzere sözü salona bırakacağım. Herkes kime soru yönelttiğini söyleyip doğrudan lütfen sorusunu sorarsa, yorumlara daha az yer verip, çok seviniriz. Sonra da konuklarımız hepsine sırayla cevap verecekler. Buyurun.

Sorular ve Katkılar

Soru 1: Herkese teşekkür ediyorum. Yanlış anlaşılacak üzere sorumu soracağım. Sinan Bey'e soracağım ama tüm konuşmacıların buna yanıt vermesini de bekliyorum. Çok güzel değindi Sinan hocam, göçmenleri sorunlarıyla ilgili. Ama özellikle de anadilde eğitimlerinin olmaması ne kadar büyük bir eksiklik olduğunu. Hep umut diyoruz, umutla başlıyoruz. Bu söylediklerinin gerçekleşebileceği bir ülke, dünya düşünüyoruz. Bir insan evinde yangın varken evindeki yangını söndüremeden komşunun yangınını ne derece söndürebilir? Kendi vatandaşının aynı ölçüde olan sorunlarına bir nebze de olsa neşter vuramayan bir toplumda bu söylediklerimizin ne kadar inandırıcı olacağını, lütfen bir açık dille, inanıp inanmadıklarını öğrenmek istiyorum. Teşekkür ediyorum.

Soru 2: İzin verirseniz ben soru sormayacağım. Bir konuya açıklık getirmek açısından, göçmen meselesi olduğu için. Şimdi, göçmen meselesi bu haliyle konuşulduğunda bir sonucu konuşuyoruz; oysa bir süreç var, dünyada benzeri olmayan bir olay yaşandı Suriye'de. 100 ülke, dışarıdan gelen 100 bin teröristle birlikte Suriye'ye saldırdı. Türkiye'ye gelen,

ortalama sayısını söylüyorum, 3.5 milyon insanı 3.5 bölersek 1 milyon aile demektir. Buradaki algı şu: Buradaki göçmenlerin hepsi, tırnak içinde, göçmen olduğu için sanki hepsi gariban, hepsi kötü durumda, işte “Şu şu hizmetlere gereksinimleri var”. Oysa öyle değil. Yani 3.5 milyon Suriye-
linin 1 milyon ailesi, eğer ortalama herkes kaçarken yanında altınını, kü-
pesini, bileziğini getirdiyse ve bu 20 bin dolar ediyorsa 20 milyar dolarla
geldiler buraya, ortalamayla söylüyorum; birincisi bu. İkincisi; buradaki
iktidar hep şunu söyler; “Şu kadar para harcadık Suriyeli mültecilere”.
Bu doğru değil. Çünkü Suriye’de ne kadar zengin varsa, ne kadar parası
pulu varsa buraya kaçtı. Paralarıyla geldi, demin söylediğim ortalamanın
dışında. Üçüncüsü, göçmen göçmen diyoruz, Batı özellikle Türkiye’deki
göçmenlerle çok ilgilendi. Oysa Ürdün’e 1.5 milyon göçmen gitti, Lü-
bnan’a 1.5 milyon göçmen gitti ve Suriye’nin kendi içinde 6 milyon göçmen
var. Yani yaşadıkları yerlerden devletin güvenli oldukları bölgelere kaç-
tılar. Yani, Suriye nüfusunun 22 milyon olduğunu düşünürseniz, 12 mil-
yon civarında göçmen kitle var Suriye içinde ve dışında. Bugüne gelelim;
Suriye devleti, Ruslarla birlikte, Ürdün, Türkiye ve Lübnan’a göçmenleri
geri gönderme çağrısında bulundu. Fakat her üç ülkede bu işbirliğine ya-
naşmıyor. Çünkü bu bir siyasi kart her üç ülke için söylüyorum çünkü
hepsi de emperyalist ülkelerin işbirlikçisi iktidarlar bunlar. Gitmelerine
izin vermiyor. Şu ya da bu şekilde. Detaylarına girmeyeyim, başıma yine
bir mahkeme açılmasın. Üçüncüsü; o güzel oyuncu, Angelina Jolie dört
sefer buraya geldi, Suriyeli kampları gezmen için. Oysa Irak işgal edil-
diğinde 4 milyon Iraklı Suriye’ye göç etti. Ama hiçbir zaman hiç kimse
gitmedi oraya ve hiç kimse de ilgilenmedi. Burada Türkiye’de hem Türk
devleti hem dışarıdaki Batılı ülkelerin hem Sinan hocanın anlattığı şeklinin
dışında inanılmaz bir örgütlenme biçimleri var legal ve illegal, tırnak içinde
illegal. Bir örnek vereyim doktor olduğu için. Suriye’de olaylardan önce
yalnızca Halep’te 3800 doktor vardı. Bugün olaylar bitti, Suriye’de 800
doktor var, 800 doktor kaldı. Yani olayın artık boyutu o kadar farklılaştı
ki Suriye’nin yaşadığı kriz, iç savaş 2 milyar dolar Suriye devletine. Irak’ın
birinci savaşında, 91 savaşında, Ürdün’e 1.5 milyon Iraklı kaçtı, 91 savaşı-

nı söylüyorum. Daha sonra kaçanlarla 2 hatta 2.5 milyona çıktı. Dolayısıyla, fazla uzatmamak açısından, Suriye'deki savaş yalnız göçmenlerin buraya gelmesi. Bu göçmenleri buraya özellikle getirdi devlet ve buradan Ege denizine açılmalarına özellikle izin verildi. Ben çünkü tek tek o olayları biliyorum ve o adalara da gittim, Yunan adalarına. Suriye'de 520 tane tarihi mekân talan edildi, buradaki mafya örgütlerine getirildi, verildi ve satıldı. Birleşmiş Milletler UNESCO'nun takdirine göre 40 milyar dolar Suriye'de tarihi eser kaçakçılığı yapıldı. Bitiriyorum tabii, bir cümleyle. Dolayısıyla, bir daha söylüyorum başta söylediğim gibi, bu olay bir sonuçtur, bir süreç değildir. Bu süreçte yaşanan -Suriye'den artık biraz dışarı çıkıyorum- bütün Irak'ı, Yemen'i, Tunus'u, bugün için Libya'yı müthiş bir emperyal bir savaştır ve bu savaşta kültürler, toplumsal ilişkiler, gelenekler, din bile o kadar ahlaksız bir hale getirildi ki, bütün bu toplam boyut içinde değerlendirilmesi gerektiğine inanıyorum bu konunun. Hepinize teşekkür ediyorum.

Aysun Gezen: Katkınız için teşekkürler.

Soru 3: Ben bu emek meselesinde tüm konuşmacılara sormak istiyorum. İşçilik devlet sisteminin ortaya çıkmasıyla oluşmuş bir kavramdır. Şu anda bizim yaşadığımız coğrafyada devlet iflas etmiş, genelde dünyada devlet iflas etmiş. Biz örgütlenerek devletin bu uygulamalarına alternatif olamaz mıyız? -Genel olarak soruyorum- Çünkü Türk Tabipler Birliği de biliyor, özellikle Nusaybin-Qamişlo bölgesinde biz yerel yönetimler-deydik. Hiç devlete ihtiyaç duymaksızın orada sağlık sorunlarını çözdük. Yine Kobani meselesinde 180 bin kişi Suruç ve çevresine geldi, tamamen yine DİSK, KESK gibi örgütlü yapılar devletsiz sorunları çözebildiler ve kamplar kurdular. Ben öyle zannediyorum ki devlete kendini çok muhtaç hale getiren bir örgütlenmenin başarılı olamayacağı konusunda ne düşündüğünüzü sormak istiyorum. Mesela kadın hareketlerinin. Çünkü kadınlar hep devletsizdi. Devletsiz olarak örgütlenmeleri devletin kadına yönelik şiddet çeşitlerine karşı mücadele etmede devletten daha başarılı oldular. Yani biz Tevgera Jinen Azad olarak bu deneyime sahibiz. Devlet,

kadına yönelik şiddetle mücadele yapmamakta ziyade, yapamıyor. Bir yapmak istemiyor, bir de yapamıyor. O yüzden de örgütlü dinamiklerin sorunların çözümünde devletten daha başarılı olduklarına dair ne düşündüklerini merak ediyorum. Çünkü şu anda biz Kürdistan'da belediyeler aracılığıyla, TMMOB iyi bilir onlarla birlikte çalıştık, kadın kamusal alan ayırarak kadının emeğe doğrudan katılımını sağladık ve bunu kadın şehir plancıları ve mimarlarla yaptık. Şimdiye kadar geçirdiğimiz deneyimlerin hepsi devletsizdir ve devletsiz deneyimler konusunda barışı sağlayacağına dair inançları nedir? Ben inananlardanım.

Aysun Gezen: Arkadaşlar, ben bir konuda uyarıda bulunmak istiyorum. En fazla sayıda arkadaşımızın sorusunu yöneltebilmesi için lütfen sorularımızı kısa ve net soralım.

Soru 4: Merhaba. Sorum Sinan hocama. Çözüm sürecinin sona erdirilmesinden sonra ülkemizde yaşanan çok çatışmalı bir süreç vardı, hepimizin malumu. Bu süreç içerisinde öncelikle kaybettığımız sağlık çalışanı arkadaşlarımızı burada saygıyla anıyorum. Ayrıca Tabipler Odası'nın "Savaş bir halk sağlığı sorunudur" açıklaması sonrasında iktidar tarafından

yaşadığı saldırılar da malumunuz. Ben şunu sormak istiyorum: Bu süreç içerisinde yaşanan halk sağlığı sorunlarını tespit edebilecek bir çalışma yapabildi mi Tabipler Odası? Yani; sokağa çıkma süreçlerinde kaç çocuk aşılanamadığı için hastalandı, öldü? Kaç kadın doktora gidemediği için? Kaç kişi sağlık hizmeti alamadığı için sorun yaşadı? buna ilişkin bir çalışmanız oldu mu, tespitleriniz var mı? Bunları bizimle paylaşır mısınız?

Soru 5: Merhabalar. Mücadele Birliği gazetesinde Vefa Serdar. Konuşmacılar daha çok savaşın sonuçları ve buna karşı nasıl mücadele edileceği üzerine konuştular. Fakat savaşın engellenmesi için sınıf savaşımının rolü ne olacak? Bu konuya dair de görüşlerini söylerlerse sevinirim.

Soru 6: Ben Ürdünlü arkadaşına sormak istiyorum, Ahmed Bey'di sanırım. Yanlışsam bağışlasın. Kimliğe atıfla işçinin milleti yoktur gibi bir ifade kullandı. Sık sık ortodoks marksistlerden de işittiğimiz ifadeler bunlar. Türkiye'de esasında bu noktada epey mesafe alındığı söylenebilir. Şunu yöneltmek istiyorum: İşçi olmasının dışında kendi işçi kardeşi, yani aynı sınıfta bulunduğu kardeşi tarafından Arap ülkelerinde Şii olduğu için dışlanan, ya da patronlar tarafından katmerli olarak bu anlamda

dışlamaya maruz kalan Şiiler, kadınlar konusunda kendisi ne düşünüyor? Bunu sormak istiyorum. İkinci sorum da Emin Bey ve Sinan Bey için. Sınıf kardeşliğinden bahsediyoruz fakat bir yönüyle esasında etnisiteyi aşan bir organizasyona da ihtiyacımız bulunuyor ve isim bazlı da esasında biz buna ihtiyaç duyuyoruz. Elbette bunu ifade ederken burada Ürdün'deki arkadaşın ifade ettiği gibi, burada kimlikleri eriten ve sadece kişinin tek maddi ve manevi unsuru işçilikmiş gibi gösteren bir mantıktan değil, esasında işçiliği ve sınıf kardeşliğini bütün kimliklerin bileşkesi olarak tanımlayabilecek bir akıldan söz ediyorum. Bu anlamda Türk Tabipleri Birliği ve Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği'ndeki etnik referansla ilgili ne düşünüyorlar? Teşekkür ederim.

Soru 7: Sorum Ahmed Meri'ye. Ürdün ilk Suriyeli mülteci alan ülkedir, ikinci mülteci alan Türkiye. Türkiye'deki kamplarda neler olup bittiğini burada değerli konuşmacılar az çok söylediler. Çok sınırlı, biz erişemiyoruz. Hükümetin bir engeli var. Ama Ürdün'deki özellikle Zateri kampından çok şeyler duyduk. Denetime açık olduğu için herhalde ve muhtemelen daha fazlası da var. Çocuk işçiliği ne durumda? Çünkü ilk mülteci alan ülkedir Ürdün. Sınırdaki 3 kampın toplamı için soruyorum; Kız çocuklarının, tabiri caizse, ticareti; Körfez ülkeleri ve Suudi Arabistan tarafından çok yoğun işletildi. Kadın oturumunda bundan bahsettik ama; çocuk işçiliği ne durumda şu Suriyeli mülteciler konusunda? Ve Ürdün'de demokratik kitle örgütleri, sendikalar bu konuda herhangi bir çalışma yürütüyorlar mı?

Soru 8: Teşekkür ederim. Aslında ben bütün oturum boyunca dikkat çekici bir şey olduğunu fark ettim. Ürdün ve Tunus'tan gelen arkadaşlar daha çok ülkelerinde yaşanan savaş ortamını ve işçilerin, emekçilerin yaşamış oldukları şiddeti yoğunluklu olarak ifade ettiler. Ama mesela gerçekleşen mülteci akınından çok fazla bahsetmediler. Sonrasında gelen bir uyarıyla, Sayın Mahalli'nin uyarısı üzerinden gelişen bir bilgilendirme oldu. Neden buraya çok fazla bir değinme olmadı? Çünkü gündemlerin öncelikli hale gelip gelmeme meselesi aynı zamanda ne kadar ilgilenildiği meselesini de bize gösteriyor. Türkiye'deki sendikalar ve odalardan gelen

bilgilendirmelerde de daha çok mülteci meselesi gündemleşti ve mesela mültecileri anadili meselesi Sayın Sinan hocam tarafından ifade edildi. Ama bu ülkede devam eden bir anadil meselesi var zaten ve sonrasında Aysun arkadaşın belirtmiş olduğu içerideki savaşın yaratmış olduğu bir mültecilik hali de var. Bunlarla ilgili konuşmalar şu şekilde daha çok geliyor; aslında daha önceki toplantılarımızda da belki böyle ifade ediliyordu, devletin bu içeriden ve dışarıdan gelişen göç meselesi üzerinden ırkçılığı geliştirdiği ve ırkçılık, milliyetçilikle beraber işçileri birbirinden ayırdığı, kategorize ettiği ve daha rahat bir sömürü ağı oluşturduğu, birçok etkiyle beraber bunu da ifade ediyoruz. Peki, devlet bunu yapıyor da biz sendikalar ve odalar olarak bunu karşısında, bu milliyetçiliğin azaltılabilmesi noktasında ne yapıyoruz? Çünkü bunun olabilmesi aynı zamanda hikâyeyi bildirmekten geçiyor. Yani hikâyelerini bilenler birbirini anlayabiliyorlar. Birbirini tanıyanlar da kabul edenler; çünkü bir ret kültürüyle beraber aslında milliyetçilik ve ırkçılık geliştiriliyor. O zaman tanıma ve hikâyeleri bildirme üzerinden belki geliştirebileceğimiz bir ortaklık ve kardeşlik ya da bu oyunu bozabilme şansı olacakken bunu yapabiliyor muyuz? Bununla ilgili çalışmalar konusunda önümüzdeki döneme dair planlar var mı? Teşekkür ederim.

Soru 9: Merhabalar. Benim sorum konuklara olacak; Sayın Brahmi ve Meri'ye. Şimdi, gelen konuklar gördüğümüz kadarıyla kanaat önderleri ve kendi toplumsala yaşamlarına, sorunlarına dair kafa yoran kesimlerden. Bunu çok ciddi bir şekilde gerçekten tüm yakıcılığıyla ifade ettiler. Baktığımızda Filistin'de çok önemli bir mücadele ve karşı duruş var. Çok daha uzun bir döneme yayılıyor. Ürdün'de ve Tunus'taki yaşanan sorunlara dair bir şey var. Bir müdahale var ama müdahaleye karşı bir karşı duruş var, ondan söz edildi. Bu karşı duruşa dair bir paradigmaları var mı? Bir sistem düşünüyorlar mı kendilerine dair? Kanaat önderlerine, gelen konuklara soruyorum. Tüm müdahalelere karşı bir direnç var ama bu dirence dair yeni bir yaşam örme var mı? Bir alternatif olarak kapitalizme dair, şiddete dair, işgale dair bir sistemleri var mı? Ya da kendi düşünürleriyle birlikte, böyle bir şey eğer yoksa, bir düşünme ihtiyacı

var mı? Çünkü yapılan her müdahale sonrası bir karşı duruş gösterilir. Bir yerden sonra zayıflar. Buna dair bir sistemleri, paradigmaları var mı alternatif olarak? Teşekkürler.

Soru 10: Tam karar veremedim bu soruyu sormaya da ondan geciktim. Aslında benim anladığım, izleyebildiğim kadarıyla Tunus'tan ve Ürdün'den gelen iki konuğumuzun ikisi de sanki barış deyince mesela “Adalet olmadan barış olmaz” dedi ve onun üstünde durdu hep. Diğeri de Oslo Barışı, Camp David, hep bunlardan bahsetti. Genel bir yaklaşım mı bu, onu merak ettiğim için soruyorum. Yani, Ortadoğu’da bir barış meselesi sizin ülkelerinizde emek hareketlerinin bir gündemi değil midir? Böyle öncelikli bir gündem yok mu? Yani sadece “Sorunlar var öyleyse savaşıma devam edeceğiz” çerçevesinde mi yaklaşıyorsunuz? Ne bile-yim, burada bir Ortadoğu coğrafyası var. Evet, bir Türkiye var ve bütün konuklar gelememiş ama Ortadoğu ülkelerindeki emek hareketinin kendi arasında koordine olarak barışa dair bir söz söyleme, nasıl olacağına dair bir zorlama olabilir. Yani devletlerin bunu yapmayacağı açık; bunu yapacaksa halklar yapacaktır. O zaman bu toplumlar arasında bir ilişki geliştirme konusunda bir perspektifiniz, bir bakışınız var mı, onu merak ettim.

Soru 11: Ben de teşekkür ediyorum. Belki Ayfer'in bıraktığı yerden esasında, onun açıklaması üzerine soru sorma gereği duydum. Sonuçta ülkemiz 2013'te başlayan ve 2015'te sonuçlanan süreç üzerinden devam etmiyor; ne savaş ne barış süreçleri. Aynı yerde zaten, genel anlamda dünyadaki çatışma ve savaş süreçlerine de baktığımızda durduğu yerden başlamaz. Her zaman farklı bir noktadan başlar. Biz bunu ülkemizde çok yakıcı bir şekilde hissettik. 2015'te başladıktan sonra sınırları aşan; Suriye'ye, Irak'a, hatta Suriye'ye giriş sürecinde Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin gündemine geldi. Ne kadar doğru? Uluslararası hukuka uyuyor mu? Yarın öbür gün belki bunu farklı tartışma boyutlarıyla ele alacağız hukuki açıdan. Savaş farklı boyutlarda yansıdı ama 90'lardan beri var olan bir süreç vardı. Ben bir hukukçu olarak da bu süreci takip ettim. Sürgünler, gözetililer, tutuklamalar yaşandı. Fakat onu aşan, toplu bir şekilde işten çıkarmalarla, KHK'lar çıkarıldı. Olağanüstü Hal kalktı ama sonuçları hala devam ediyor. En son yerel seçime kadar yansıyan bir boyutu oldu. %70'le seçilen belediye başkanlarına mazbatalar verilmeyi ve tamamen hukuksuz şekilde farklı uygulamaya da gidildi. Yani hem uygulama, savaşın yol ve yöntemi açısından söylüyorum, hem de bunun vatandaşa, örgütlü kesimlere, ki Türkiye'de örgütlü kesimi muhalif örgütlü temsil eden 4 büyük çalışma alanıyla bir aradayız ve bu süreç içerisinde, son 3 yıl içerisinde en ağır bedelleri ödeyenler. O yüzden bu değişen yol ve yöntemin örgütlü kesimdeki yansımasının, topluma ne kadar yansıdığı konusunda ne düşünülüyor? Ortaklaşma, hem ortak iradenin açığa çıkması, ortak bir cevap bulunabilmesi. Ben de toplumun değişik kesimleriyle konumum itibarıyla yüz yüze gelmek durumunda kalıyorum. O farklılığın örgütlü kesimlerdeki cevap boyutu konusunda dönem dönem cevap veremediğim hallerle de karşılaşıyorum. O yüzden arkadaşımızın bıraktığı yerden bu soruyu sorma gereği duydum. Bizim yaşadığımız gerçekliğin şu an karşımızda duran 4 büyük örgütlü yapının; toplumun neredeyse muhalif çok geniş bir kesimini temsil eden örgütlü kesimde nasıl bir karşılığı olacak? Bu değişim bizde nasıl bir refleks beraberinde getirecek? Biz nasıl karşılayacağız? Teşekkür ederim, sağ olun.

Aysun Gezen: Teşekkürler sorular için. Yine aynı konuşma sırasıyla devam edelim isterseniz. Ben yine ilk sözü Sayın Brahmi'ye bırakıyorum.

Mubarewke Brahmi: Hepinize teşekkür ediyorum. Soru soran arkadaşlara teşekkür diyorum. Bana ve diğer arkadaşlara sorularını iletene teşekkür ediyorum. Ben şunu demek istiyorum; Sanırım hanımefendilerden birisi konuşmacılarla ilgili, Tunuslu konuşmacı, Ürdünlü konuşmacı sanki “ileri gelenlerden olduğumuzu” gibi bir şey söyledi. Öyle değil de şunu söylemek istiyorum. Sizleri ayrı tutuyorum çünkü çok bilmiyorsunuz. Onlar da suçlu değil aslında önce gelenler. Biz orta direği temsil ediyoruz. Biz ortacıyız yani. Ben parlamentoya girmeden önce öğretmendim arkadaşlar. Eşim de devlet memuruydu. Seçimlere katıldı, aday gösterildi, bir önceki dönemde kazandı. Müslüman Kardeşler'e karşı duruşunu sürdürdü. Ve kurşunlarla öldürdüler kendisini, tasfiye ettiler. Aslında biz şehitlerin ailesinden olduğumuz için toplumun önde gelenleri arasında girmiş bulunuyoruz. Bütün sorunlarımız, ülkelerimizin sorunlarını; ekonomik olsun, sığınmacıların sorunları olsun, savaş göçmenleri olsun bütün bu sorunları uluslararası emperyalizme ve Siyonizme bağlıyoruz, çünkü bizim rejimlerimiz uluslararası emperyalizme boyun eğmeseydi bunlar yaşanmazdı zaten. Aynı şekilde bunlar başımıza gelmezdi, sömürge ve Siyonizm. Tunus yine bir dalgadan da mustarip oldu, sığınmacı dalgasıyla karşı karşıya geldi Libya'daki savaştan dolayı. 4 milyon Libya'lı Tunus Cumhuriyeti'nin güney sınırına yığıldı. Ancak biz ne yaptık? Biz sorumluluğun bir bölümünü, olup bitenleri Tunus rejimine yüklüyoruz aslında, hala yüklemekteyiz. Suçu, sorumluluğu onlara yüklemekteyiz. Şu anki devlet başkanı Sibsi, cumhurbaşkanı olmadan önce geçici hükümetin başındaydı devrim sonrası. Libya'ya silahların geçişine kendisi izin verdi zaten. Yani Libya'daki bu olaylarda sorumluluğu var çünkü silah dolusu Katar gemilerinin Libya topraklarına girmesine kendisi izin verdi. Tunus limanları üzerinden geçti. Circis limanı mesela, Tunus'un güneyinde. Oradan geçti silahlar. Türkiye'deki rejime, hükümete de bir sorumluluk yüklüyoruz. Suriye'de olup bitenlerin sorumluluğunu da Türkiye'ye yüklemekteyiz biz, Türk hükümetine. Yani büyük bir insani

kriz yaşanmaktadır ancak Türkiye'deki rejim krizin müsebbipleri arasında yer almaktadır.

Bu meselenin sığınmacılar özellikle Suriyeliler üzerine odaklanacağını biliyorum. Özellikle Suriye'nin komşu ülkeleri. Yani Tunus'taki Libya sığınmacılar konusu; aşağı yukarı çoğu Libya'ya geri döndü. Yani yaşam koşullarının zorluklarına rağmen çoğu döndü. Libya'nın batısı silahlı milislerin yönetiminde hala. Bir kısmı bazı Tunus şehirlerinde yerleşti, bu Libya göçmenler. Durum sakinleşince geri dönecekler bunlar.

Bir hanımefendi sanırım şöyle dedi: Bizim barış konusuna odaklanmamız gerekiyor. Filistin'deki barıştan bahsettik. Tunus'taki barış bir halk hareketine, bir sendikal harekete bağlı olup olmadığını sordu. Ben şunu söylerim; Filistin davası, Ortadoğu'da barış kavramı benim dikkatimi çekmiştir. "Neye göre barış, ne üzerine kurulu bir barış?" diyorum ben kendime. Hep bunu sormuşumdur kendi kendime. Oslo'da olup bitenler, Oslocular ya da barış görüşmecileri; onlar da barıştan bahsediyorlar. Diyorlar ki "Biz barış anlaşması yaptık, imza koyduk" diyorlar. Yani iki devlet konusu gündeme geldi. Esirlerin konusu. Şunu demiyorlar, "Biz barış için yaptık" demiyorlar. Biz sadece şunu yaptık diyorlar ama biz barışı haklı görüyoruz, onların bakış açısından bakmıyoruz. Onlar farklı görüyorlar. Kendi ülkelerimiz için de aynı şeyi söylüyorum. Biz kaynakların, vergilerin eşit dağılımından bahsediyoruz. Memleketin paralarını, bereketlerini sömürüp hortumlayanlardan hesap sorulmasını istiyoruz. Bu çerçevede bir önceki rejim, bir önceki rejimin adamlarının ve başının yargılanmasını istiyoruz tabii ki. Şu ana kadar da istiyoruz, uluslararası yargıya da başvurarak çünkü çok şey çalıp götürdüler bunlar. Bizdeki, Tunus'taki sendika hareket çok gelişmiştir. Halklar İşçi Sendikaları Konfederasyonu. O zamandan beri zaten halk hareketleriyle birlikte sömürgecilere karşı, zorbalığa karşı devam etmektedir bugüne kadar. Özellikle devrimden sonra da bir takım küçük çaplı sendikalar ortaya kondu ama burada tabii ki Müslüman Kardeşler'in ortaya çıkardığı bir takım küçük sendikalar oldu bizim işlerimizi baltalamak için ama beceremediler. Şunu söylemek

istiyorum: Biz Halk Cephesi olarak bir tasarı sunduk parlamentoya. İsrail'le, Siyonist düşmanla ilişkilerin normalleşmesini istemiyoruz. Her konuşmada, dinliyorsunuz, dikkat ediyorsanız ben Müslüman Kardeşler'e odaklanmış durumdayım aslında. Siyonist düşmanla ilişkiyi normalleştirme girişiminin suç olarak addedilmesini, sayılmasını istiyoruz; yasal olarak istiyoruz bunu. Dolayısıyla, mesela direnişten bahsediliyor. Şu da çok önemli: Siyonist işgalcilerin işleri, onlardan bir girişim yaptıklarında herkes susuyor. Ancak direnişçiler bir şey yaptığında kıyameti koparıyorlar. Oysa biz halkı da hareketlendiriyoruz ki bu tasarının yasalaşmasını istiyoruz. Yani, normalleşme derken siyasi olur, kültürel olur; bunu suç olarak sayıyoruz. Yani İsrail'le, Siyonist düşmanla normalleşmeye giden her ilişkinin suç sayılmasının istiyoruz. Ülkenin hayırlarını, bereketlerini, kaynaklarının savrulmasını istemiyoruz biz tabii ki. Ancak Tunus hükümeti görmezden geliyor, ille de IMF'nin boyunduruğu altına girmeye çalışıyor; Dünya Bankası'nın boyunduruğu altına girmeye çalışıyor. Kaldı ki bu bankalar boynumuza boyunduruk bağlayıp iplerini çekiyorlar. Ulusal egemenlik nerede kaldı? Teşekkür ediyorum.

Ahmed Meri: Ben de çok teşekkür ediyorum soru soran arkadaşlara. Ancak şunu söylemek istiyorum her şeyden önde: Bir notum var benim. Benim anlattıklarımın hanımefendinin anlattıkları arasından bir benzerlik yok arkadaşlar. Ben tamamen işçi olarak bahsettim. Kendisi de konum olarak farklı bir konumda zaten. Ben işçiyim, kendisi milletvekili. Şundan başlamak istiyorum. Mesela adaletten bahsettik. Evet, adaletsiz barış olmaz ki. Bu bir gerçek arkadaşlar. Kaybedilmiş, yitilmiş bir hakkım var, bunu arıyorum, bulmak istiyorum. Ne yapacağım o zaman? Veremem ki zaten, kaybettiğim şeyi ben size nasıl vereyim? Dolayısıyla adaletsiz olmaz, çok açık bir formüldür bu.

Evet, biz makam sahipleriyiz ama o kadar da üstün makam değil. Biz çok basit, kendi çapında, sıradan birer memuruz. Elektrik firmasında çalışan sıradan bir memurum yani. Çok üstün makama da sahip değilim. En yüksek rütbeyi ve makamı babam almıştı; askerde bir küçük subay-

di zaten. Dolayısıyla, çok büyük makamlara sahip değiliz, ben sıradan bir işçiyim aslında. Biz aslında itilmiş kakılmışların arasındayız. Emperyalizme karşı duruşumuz devam etmekte. Batı ülkeleriyle biliyorsunuz, hükümetimiz arasında iş birliği var. Yine sendikalarda zaten arada sıkışmış durumda. Biliyorsunuz, basından takip ediyorsunuz, İsrail’le gaz anlaşmasına karşıyız biz. Wadi Arab anlaşmasına karşıyız. IMF’yle Dünya Bankası’na karşıyız. Bütün bunlarda biz sokağa dökülüyoruz arkadaşlar. Basından takip edebilirsiniz Ürdün’de olup bitenleri. Bunların hepsinin başında biz varız. Kadın davalarıyla biz ilgileniyoruz Ürdün’de. Zaten bağımsız sendikaların olmazsa olmaz başat görevi budur. Bunu da yapmaya çalışıyoruz. Genel özgürlükler, genel insan haklarını savunmaktayız. Ben pratikten, gerçek hayattan geliyorum. Ben teorik konuşmuyorum.

Özür diliyorum sığınmacılar için. Benim size sunduğum belgede, tebliğimde var aslında ama konuşmamda değinmedim Suriyeli sığınmacılarla ilgili ülkemdeki. Onu daha sonra yayınlarda görebilirsiniz tabii ki çok detaylı. Onları ben dile getirmek istedim. Şunu da vurgulamak istiyorum, Hamide hanımefendinin sorusu üzerine, Ürdün’deki Suriyeli sığınmacıların durumu. Ürdün, sığınmacılar konusunda deneyimli bir ülkedir arkadaşlar. 1948’den beri deneyim kazanmıştır Ürdün. 1948’de, 1967’de Filistin’den kendi ülkesine gelen. Yine 70’li yıllarda, 80’li yıllarda Lübnan’dan gelenler, yine Irak’tan gelenler Körfez savaşlarında. Amerika işgalinden dolayı Ürdün’e gelen birçok deneyim oldu sığınmacılar konusunda. Ürdün deneyimli bir ülke. Mesela başkent Amman, Ürdün’deki Suriyeliler gerçekten çok çok büyük makamlara da gelmiştir, yıllar önce göç edenlerden bahsediyorum. Suriye’nin güneyinden, Şam’dan. Mesela Zateri kampı, Havran Ovası adı altında, o zaten Ürdün’le Suriye arasında ortaktır. Güneyde Erbit vardır, Kuzey’de Dera vardır, Suriye’de. Bunlar aynı ovanın insanlarıdır, aynı yörenin akrabalarıdır zaten. Çok sıkı bağlar vardır. Aynı soyadları taşırlar. Dolayısıyla, bir takım bireysel olaylar yaşanmakta, biliyoruz. Çok az sayıda. Bir kere, ziyaretler yasaktır, evet. Çünkü evlilikler konusunda çok büyük başlık paraları isteniyor. Başlık parası olağanüstüydü, astronomik rakamlar istiyorlardı. Tam belgele-

yemedik ama söylentiler var, evet. Yine biz Suriyeli kardeşlerimizle çok iyi ilişkiler içerisindeyiz bağımsız sendikalar olarak. Ben yine bir yardım derneğinin de üyeliğini yapmaktayım. Değişik eğitim kampanyaları düzenlemekteyiz. 2-3 günlük eğitimler düzenliyoruz onlara, Ürdün’de çalışma yöntemleri öğretiyoruz, anlatıyoruz. Dolayısıyla Suriyeli kardeşler Ürdün’e işçi olarak gelmediler, iş adamları olarak geldiler. Birçok işyeri açtılar, birçok proje hayata geçirdiler. Ürdünlüleri çalıştırdılar üstelik kendi işyerlerinde. Öyle Suriyeliler de geldi bize.

Yine çok ince ayrıntılı ve güzel bir soru vardı. İşçinin uyruğu yok mudur? İnancımız şudur arkadaşlar, bağımsız sendikalar anlamında: İşçinin kimliği yok, işçinin vatandaşlık numarası da yok arkadaşlar. İşçi, ulusal olsun dünya işçisi olsun, tektir. Bizde mesela sığınmacı işçiler var, onlara da aynı gözle bakmaktayız. Bütün insanları seviyoruz. Diğer insanlardan da, biz nasıl muamele ediyorsak işçilere, diğer dünya ülkeleri de bizim işçilerimize öyle muamele etsin isteriz, insani anlamda. Sendikacılığımızda insancıl görüş, bakış ön plandadır bizde. Yine Şii-Sünni konusuna baktığımızda şunu söyleyebilirim: Şiiler var evet ama biz, bütün Arap ülkelerinde olduğu gibi, böyle bir ayrım söz konusu değil tabii ki. Hiç görmedik, tanık olmadık Sünni-Şii ayrımına ama bu ayrımı nerede görüyorum? Rejimler arasında görüyorum. Mesela bir konfederasyon güçlendi diyelim, ona hemen diyorlar ki “Bu sendika şucudur, bu sendika bucudur” gibisinden. Yani Şii-Sünni anlamında bir yafta yapıyorlar. Bahreyn’de olup bitenler de bu yöndeydi zaten, biliyorsunuz. Hemen bir etnisite, mezhepçi gömleği giydirdiler birtakım konfederasyonlara. İşte “Sen İrancısın, sen şuracısın” falan gibisinden. Böyle bir ayrım rejimlerde var dediğim gibi. Yoksa sendikacılar arasında böyle bir şey yok. Yoksa Irak’tan çok dostlarımız vardı, öyle bir ayrım görmedim. Ama dediğim gibi devlet müdahale ederse o ayrımcılığın kıvılcımını ateşleyebiliyor. Dediğim gibi Bahreyn’de bunu gördük, o gömleği giydirdiler, biliyorsunuz. Teşekkür ediyorum.

Arzu Çerkezoğlu: Tekrar merhaba arkadaşlar. Ben son sorudan başlamak istiyorum izninizle. Ayşe hocamın ve sonra sevgili Ayla Akat’ın sor-

duğu sorudan. Aslında tabii, konuşmanın daha doğrusu oturumun başlığı Ortadoğu’da Barış ve Emek meselesi olduğu için ben daha çok konuşmamı ağırlıkla, özellikle son süreçteki yaşanan Ortadoğu’daki savaş süreci, özellikle de Suriye savaşı ve bunun sonuçları üzerinden şekillendirdim. Fakat, esas olarak tabii şu çok açık ki biz özellikle ülkemizde, Türkiye’de 90’lı yılların başından itibaren yaşanan Kürt sorunundaki savaş politikalarının ortaya çıkarttığı tüm sonuçlar; siyasal, toplumsal, ekonomik, çalışma hayatındaki bütün sonuçlar. Ve bu sürecin içerisinde 90’lı yılların başından itibaren aslında hep birlikte yer aldık ve hep birlikte bu mücadeleyi yürüttük. KESK’in kuruluş sürecinden 92’de DİSK’in yeniden sendikal hayata başlamasıyla birlikte, kuşkusuz meslek örgütlerimizle de beraber bu konuda her zaman bir ortak akıl ve bir ortak mücadeleyi tek tek de kuşkusuz sözümüzü söyledik, tutumlarımızı aldık. Ama bu ülkede barış mücadelesinin, kardeşlik mücadelesinin ve savaş sürecinin ortaya çıkarttığı tüm yıkıcı sonuçlara karşı bir ortak örgütlenmeyi, öncelikle de emek ve meslek örgütleri açısından baktığımızda, bu 4 örgüt sağlamalı. 1 Mart tezkeresi meselesinden de yola çıksak aynı şekilde bunu görmek mümkün. Ama bugün, doğrudur, konuşulması gereken durum hakikaten değişti. 90’larda bizim barış mücadelesi ya da savaşa hayır dediğimizde bunun karşılığı başkaydı, 2000’lerde başkaydı, 2013’ten beri Türkiye’nin içinde geçtiği, zamanda az kaldı, uzatmak da istemem ama 2013’ten beri çok özel bir dönemi yaşıyoruz. Hem 2013’tte başlayıp 2015’tte biten barış süreci hem Türkiye’nin bütün toplumsal siyasal süreçleri yaşadık. Şimdi önümüz 1 Mayıs mesela; biz 2010, 2011 ve 2012’de dünyanın en büyük 1 Mayıslarını yaptık Taksim meydanında. Politik olarak son derece güçlü 1 Mayıslar yaptık, sadece katılımın yüksek olması, 1 milyonluk 1 Mayıs meselesi değil. Taksim meydanı gibi bu kadar kuvvetli, tarihsel olarak da anlamı büyük olan bir meydanda biz en büyük pankartlarımızın en başına da Kürt ve Türk halklarının kardeşliği yazdığımız, barış yazdığımız 1 Mayısları yaptık. Ki 2013’tte Taksim meydanında 1 Mayıs’a “Yok” dediler. Bunun sonucuydu doğal olarak. Ardından Haziran isyanı, Gezi direnişi ve ardından Türkiye’nin içine girdiği süreç hakikaten 2013’ten beri çok özel

bir dönem yaşıyor Türkiye ve tabii ki coğrafyamız da bunun içerisinde. Dolayısıyla, bugün açısından bakıldığında da, asıl olarak temel mesele, o süreçte birlikte olmaktı. Özel bir süreç derken, biraz önce son vurguydu konuşmamı bitirirken, Türkiye’de rejimin değiştiği, bir baskıcı, otoriter, Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi adı altında ya da başkanlık rejimi adı altında bir yeni rejimin, bir diktatörlük rejiminin aslında, tüm yetkilerin tek kişide toplandığı bir rejimin kurulduğu bir dönemin içerisinde bunlar yaşanıyor. Hakikaten bugün asıl meselemiz bizim, belki de bu konferanstaki bizim oturumdaki başlığı aşan bir çerçevede, konuşmamız gereken ve aslında bugün hep birlikte onun yolunu bulmaya çalıştığımız şey, bu yeni süreçte, değişen bu süreçte bizim yol ve yöntemlerimiz neler olacak? Türkiye, çünkü gerçekten son derece özel bir dönemden geçiyor. Ardından işte OHAL sürecini yaşadı Türkiye. 15 Temmuz darbe girişimi OHAL’le birlikte belki de en yaygın olarak ihlal edilen hak çalışma hakkı oldu mesele. Ve bugün aslında, evet OHAL bitti sözde ama OHAL rejiminin daha baskıcı bir biçimde kalıcı hale getirildiği yeni bir rejim inşa ediliyor.

Bugün Türkiye’de, sendika alandan yine bakarak söylemiş olayım, Kürtlerin, Alevilerin, demokratların, yani mevcut siyasi iktidara muhalif ya da potansiyel muhalif olarak görünen herkesin, en temel hakkı olan çalışma hakkının elinden alındığı bir sürecin içerisindeyiz. Buna biz alışıldık, bildik yöntemlerimizle yanıt veremeyiz, bu çok açık. Bugün bizim asıl konuşmamız gereken şeylerden bir tanesi de kuşkusuz bu. Veya hep güvencesiz işçilik, ucuz işçilik diyoruz. Bunu Suriyeli işçiler üzerinden konuştuk ama biz bu süreci 30 yıldır bu ülkede Kürt işçi arkadaşlarımızda yaşıyoruz. Çünkü sermayenin politikası hep böyledir, strateji böyle şekillenir. En zayıf kesimler üzerinden hep yaygınlaştırır bütün ucuz, güvencesiz işçilik politikalarını. Örneğin kadınlar üzerinden, örneğin yıllardır. İşte 3. Havalimanı gerçeğini hep beraber yaşadık bu ülkede, çok yakın bir zamanda. 3. Havalimanında yaşanan süreç aslında her yönüyle, aslında Türkiye’nin bir özetidir orada. Siyasi iktidarın tutumundan orada çalışan işçi arkadaşlarımızın çoğunluğunun Kürt olması ve oradaki savaş nedeniyle yerinden yurdundan kopartılmış, metropolün göbeğine atılmış ve orada

hem çalışan hem yaşamak zorunda kalan işçi arkadaşlarımız olması gerçeği bugün Türkiye’de işçi hareketine dair bir perspektif konuşacaksak, bir projeksiyon yapacaksak işin odağında olan meselelerden bir tanesidir. Ama şu çok açık ki evet, biz bu değişen süreçte yeni yol ve yöntemler bulmak ve bu konuda bir ortak akıl oluşturmak zorundayız. Buradaki benim altını çizmek istediğim en önemli şey şudur ki; bu örgütlerin ve bir başka deyişle aslında, bu toprakların yüzyıllardır devam eden, süren bir mücadele geleneği var ve bu örgütler de aslında bu birikim üzerinden, özellikle Türkiye’nin bu zor döneminde, yani 90’larla birlikte içine girdiğimiz bu süreçten önemli birikimler yarattığımızı düşünüyorum. Bu bizim önümüzdeki süreç açısından tüm zorluklara rağmen güveneceğimiz en önemli dayanaktır. Dostluğumuz, yoldaşlığımız, sınıf kardeşliğimiz, mücadele arkadaşlığımız ama asıl olarak da birikimlerimiz. Çünkü hakikaten zor bir dönemin içerisinden bu örgütler ve tabii ki diğer bütün demokrasi güçleriyle birlikte en zor dönemlerde bile bayrağı dik tutan ve bu ülkede barışı kardeşliği, demokrasiyi savunan ve bun anlamda da kuşkusuz her zaman istediğimiz biçimde olmamakla birlikte, zaman zaman çok geriye düşmekle de birlikte ama en zor dönemlerde bile, OHAL dönemleri, darbe koşulları bunun örnekleridir böyle bir birikimimiz var.

Özetle, uzatmayayım, yani Türkiye’de yeni bir rejim kurulurken bu süreçte barışı, kardeşliği, demokrasiyi kurmak açısından, evet, çok büyük sorumluluklarımız var, bu konuda da her aşamasında, tek tek saymayayım, tutum aldık, bunu deklare ettik, gereğini yapmaya çalıştık ve bundan sonra da yapmaya çalışacağız. 20 Temmuz’da OHAL’i ilan ettiklerinde her birimiz çıktık “Ne darbe ne OHAL tek çare demokrasi” dedik. Önümüze referandum getirdiler 16 Nisan’da, her birimiz kendi cephemizden birlikte, ayrı ayrı, tek tek ama “Hayır” sürecini örgütlerken olağanüstü bir toplumsal seferberlik olarak bunu örgütledik. Bunu gibi birçok örnek var. Dolayısıyla, bugün açısından da bu ülkede baskıcı, otoriter yeni bir rejim, bir tek adam rejimi kurulurken bu örgütlerinde önünde önemli bir sorumluluk olduğunu düşünüyorum deyip burayı toparlamış olayım zaman darlığı nedeniyle. Kuşkusuz, şurada bir pankart var; arkadaşları-

mız çok doğru bir biçimde “Emperyalistler gidecek, barışı emekçiler ve halklar kuracak” yazmış. Kuşkusuz dünya yüzünde savaşları ortadan kaldıracak olan sınıf mücadelesidir. İşçi sınıfının, emekçilerin ve halkların mücadelesidir. Bu zaten bir bütün olarak bizim mücadelemizin temel ilkesidir, temel eksenidir. Bu noktada bunu ifade etmek isterim. Devlet tartışmasına tabii zaman darlığı nedeniyle çok girmek istemem ama bir emek örgütü, işçi örgütünün temsilcisi olarak şu kadarını söyleyeyim: Tabii biz işçi sınıfının örgütlenmesi mücadelesini yürütüyoruz. İşçi sınıfının sendikalarda örgütlenmesi mücadelesini yürütüyoruz. Sendikalarında örgütlü olması, işçi sınıfının siyasi partilerinde siyaseten örgütlü olması ve tabii ki işçi sınıfının devlet olarak örgütlenmesinin mücadelesini yürütüyoruz. Bugünkü bütün sermaye politikaları aslında özellikle neoliberalizmle beraber sermayenin tek bir hedefi var; işçi sınıfının hem sendikal, hem siyasal hem de devlet olarak, yani bu üç düzeydeki örgütlenmesinin de tarih sahnesine yeniden çıkmaması üzerine kurulu bugün sermaye politikalarının aslında temeli. O yüzden biz işçi sınıfının her üç düzeyde de örgütlü olduğu ve kendi hayatı hakkında karar sahibi olduğu bir dünyanın mücadelesini veriyoruz. Barış ve kardeşlik mücadelesi de bunun en temel eksenidir, en temel dinamiğidir. Tekrar hepinizi sevgiyle saygıyla selamlıyorum.

Emin Koramaz: Tekrar herkese merhaba. “Anadilde eğitim konusunda TMMOB ve TTB ne düşünüyor?” diye bir soru geldi. Öncelikle şunu söyleyeyim; TMMOB olarak bizler genel kurul kararımız da gereği bu ülkedeki tüm renklerin, tüm kültürlerin, kimliklerin kendilerini özgürce yaşayacağı bir arada yaşam zeminlerinin oluşturulmasından yanayız. Bu anlamda anadilde sağlık, anadilde hukuk, anadilde hizmet alabilmelidir. Bunun ayrıntılandırılması için de bu ülkenin tüm zenginliklerinin bir araya gelip bu ülkenin sosyal kalkınma sadece ekonomik değil, sosyal alanlarda da, eğitimden istihdama planlamalarını birlikte yapması gerekir. İlk öğretim, yüksek öğretim, sonrası ki burada da eğitim diline varana değin bu ülkede yaşayan tüm zenginliklerin birlikte karar verebileceğine inanıyorum. Ama şunu söyleyeyim; herkes anadilinde hizmet almalıdır, anadilinde

kendini ifade edebilmelidir.

Suriyeli işçiler için yaşanan, sağlık konusunda söylenen konu, bu ülkede yaşayan Türkçe bilmeyen vatandaşlarımız için de geçerlidir. Bu noktada bir çalışma yapılması doğrudur ve TMMOB'nin bu konuda yapmış olduğu etkinliklerin sonuç bildirgesine de yansımıştır.

İsmimizdeki Türk ismi. TMMOB ve TTB biliyorsunuz Anayasanın 135. maddesine göre kurulmuş, kamu kurumu niteliğindeki örgütlenmelerdir, özel kanunları vardır. O kimliğimizdeki, ismimizdeki Türk ibaresi kanundan gelir. Aynı dönemlerde kurulan barolarınki Türkiye Barolar Birliğidir. Sonradan kurulan TÜRMOB'unki Türkiye Serbest Muhasebeci Müşavirler Yeminli Mali Müşavirler Odası'dır. Bizimki 50'lerde kurulmuş, 50'lerde de başında Türk var. Bu konuda da çok genel kurul kararımız vardır. Biz Türk kelimesinden Türkiye kelimesini anlıyoruz. Bu ülkede yaşayan tüm mühendisleri, mimarları anlıyoruz. Ve o anlamda da o şekilde çalışıyoruz. TMMOB 70'li yıllardan beri antiemperyalist bir örgüttür, yurtsever bir örgüttür, barıştan yanadır, demokrasiden yanadır, özgürlüklerden yanadır, özgürlüklerin geliştirilmesinden yanadır.

Devlet konusunda örnek verdiniz; tabii ki devletin klasik tanımı şudur: Herhangi bir üretim ilişkilerinde egemen sınıfın diğer sınıflar üzerindeki baskı ve zor aracıdır devlet. Eğer kapitalist sistemde yaşıyorsak o devlet, eğer işçi sınıfı, toplumdaki diğer zenginlikle örgütlü değilse kararları o yöne doğru bükecektir. Demokrasi mücadelesinden anladığımız da odur. Her alanda o kadar örgütleyeceğiz ki bu devletteki hâkim sınıfların karşısında da baskı unsuru olacağız. Bize dayatılan mevcut devlet formlarına karşı gelecekte tahayyül ettiğimiz toplum biçiminin, yani sömürünün olmadığı, dayanışmanın olduğu, insanların tüm yaratıcılıklarını özgürce yaşayabilecekleri formları da tıpkı sizin gerçekleştirdiğiniz gibi mahallelerimizde, okullarımızda, yaşadığımız her tarafta da kendi meclislerimizi hayata geçireceğiz. Bir anlamda içinde yaşadığımız bu sisteme, savaşa dayalı sömürüye dayalı sisteme de karşı çıkışı bugünden örgütleyeceğiz.

yeceğiz, yani yarını bugünden kuracağız. Çağımızda sermaye açısından tüm dolaşımlar serbest. Para bir günde dünyanın bir ucundan diğer ucun bir düğmeye bastığınız zaman gidiyor. Dünyanın bir ülkesinde üretilen ürün dünyanın diğer ülkelerinde serbestçe dolaşabiliyor. Hatta gümrük duvarları, Avrupa Birliğinde olduğu gibi, birçok bölgesel şeylerde olduğu gibi kaldırılabilir. Hizmetler serbest dolaşamıyor. Mevcut sistem için bir tek dolaşımında korkulan, insanlar, çalışanlar. Biz bütün bu sınırların kalkmasından yanayız. Onun için “Yaşasın halkların kardeşliği” diyoruz, “Yaşasın sınıf dayanışması” diyoruz. Kendi açımızdan baktığımızda biz klasik tanımıyla bilimi, tekniği temsil eden bir meslek disipliniyiz. O Taylorist üretim tarzında bizlere küçük burjuva derler. Ama bu yapı değişip neoliberalizme yavaş yavaş geçtiğinde bu küçük üreticinin, küçük sanayicinin, küçük büro sahibinin de giderek işçileştiği, işsizleştiği bir dönemden geçiyoruz. Tekeller kendinden küçük olanların yaşamasına izin vermez. Emperyalizmin bir diğer adı da tekelci burjuvazidir aslında. Üyelerimizin şu anda yüzde 80’ine yakını emekçi, geriye kalan yüzde 20’si de küçük sanayici ama yapmış olduğu iş aslında bir sanayiciden çok bir zanaatkârın çalışma şeklini andırıyor. Yanında başka bir mühendis çalışmıyor, kendisi de emeğiyle çalışıyor, üretebilmesinin de önüne binlerce engel konuluyor; çünkü çağımızda bilime, teknolojiye, sermayeye hâkim olan güçler yaşamın tüm alanlarını kontrol edebiliyorlar. Hizmetlerin dolaşımında, ürünlerin dolaşımında genel standartları da onlar belirliyorlar. Bürolar ise kapanıyor. Büro alanlarında bile, işte görüyorsunuz, koskoca dev gibi danışmanlık şirketleri var. Birçoğu ihalelere girip ülkemizdeki özelleştirme ihalelerinden de pastalar alıyorlar. Onlar da süreç içerisinde proleterleşiyorlar. Biz yerimizi bu emek sermaye ilişkisinde emekten yana gören bir örgütüz. Özellikle sömürge bir ülkede, yarı sömürge bir ülkede ki 70’lerden beri bu ülke kaynaklarının, bu ülkenin insan kaynaklarının, bu ülkenin doğasının yerli yabancı sermaye grupları tarafından talan edilmesine, sömürülmesine, geleceğimizin yok edilmesine, bu ülke halkının işsizliğe, yoksulluğa, savaşılar mahkum edilmesine karşı çıkan bir örgütüz. Yani TMMOB devrimci bir örgüttür, sosyalist bir örgüttür, bugünkü

düzenin değişmesinden yana bir örgüttür. Bu kimliğimizi de korumaya devam edeceğiz.

2015 sonrası Kürt sorununun evrildiği yer ve Türkiye'deki barış mücadelesinin gerçekten zayıflaması; aslında çok uzun bir tartışma konusu. Onu başka bir forumda tartışalım isterim. Çünkü Türkiye bugüne bir günde gelmedi. İslami bir faşist rejim tarafından yönetiliyoruz. Bu rejimin bir diğer yanı da muhafazakar, oldukça dinci olması ve faşist olması. Kendi dışındaki hiçbir kesime bugün geldiği noktada kulak kapayabiliyor. Aşama aşama geldik. Biliyorsunuz birçok referandumlar yapıldı, bu referandumlar sonucunda yargı etkisizleştirildi, meclis devre dışı bırakıldı. Bu ülkenin ekonomisinden üst yapısına, toplumsal yapıya, toplumun altyapılanmasına kadar hakim olan bir ideoloji ve sermaye birlikte yaratıldı ve buna uygun da bir devlet biçimi geliştirildi ülkemizde. Buna tek adam rejimi de diyebiliriz, faşist rejim de diyebiliriz. Ama piyasacıdır, baskıcıdır, emperyalist ülkelerle yan yanadır, bağımsızlığın karşısındadır, emeğin karşısındadır, düşünen herkesin karşısındadır. Türkiye'nin güney doğusunda, batısında ağzını açan herkesi o gün tutuklayabilen, gözaltına alabilen bir rejim söz konusudur. Türk Tabipleri Birliği yanımızda. Yine Arzu başkanın söylediği gibi, biz hiçbir zaman susmadık arkadaşlar. Onu da söyleyeyim bu 4 örgüt olarak. Darbeye de hayır dedik, darbe sonrası getirilen OHAL'e de, bölgedeki seçilmiş belediye başkanlarının alınıp yerlerine kayyumlar atanmasına da, üniversitelerden ihraçlara da, her konuda bir araya geldik. Sesimiz, gücümüz yetiğince mücadele etmeye çalıştık. Afrin'de açıklama yaptık, Türk Tabipleri Birliği yöneticileri hakkında, biliyorsunuz, davalar açıldı, kendilerine yapmadık eziyet kalmadı. Aynı süreç KESK ve DİSK ve TMMOB yöneticileri için de devam ediyor. Ama şunu söyleyeyim: Korkutmak, susturmak, sindirmek için yapıyorlar. Bunu da korktukları için yapıyorlar. Şimdiye kadar yaptıklarından korkuyorlar. Bizlerin bugünümüzü ve geleceğimizi elimize alacağımızdan, yaptıklarının hesabını soracağımızdan korkuyorlar. En son seçim en azından bir şamar oldu diyorum ve dinlediğiniz için teşekkür ederim.

Sinan Adıyaman: Başkanlar esasında bana söyleyecek bir şey bırakmadılar ama bir bana direkt sorulan sorulara ilişkin görüşlerimi ifade etmeye çalışayım. Anadilde sağlık hizmeti almak bir evrensel haktır. Anadilde eğitim hakkı da bir evrensel haktır. Evet, “Daha öbürünü alamadan bunu ümit edebiliyor musunuz?” dediniz. Valla insan ümit ettiği sürece vardır, ben öyle düşünüyorum. Ben şunu biliyorum ki bizim gençliğimizde, ben Diyarbakır’da okumuştum ilkokulu ve ortaokulu, orada o zamanlar Kürtçe konuşmak yasaktı. 15-20 sene öncesine kadar Kürtçe kaset satmak yasaktı. Ama bunlar serbest şimdi. Umut etmeye ve beraber mücadele etmeye devam edelim. Bence bunu da alacağız gibi geliyor. Bu birincisi. İkincisi, neydi? Bu bodrumlardaki o yaralanmalardan, ölümlerden sonra halk sağlığı sorunu konusundan bir rapor yapıldı mı? Tabii ki. Cizre’ye 11 tane arkadaşımız gitti. Sağlığa erişim hakkı alınmıştı oradaki insanların. Ambulansla gidip oraya ulaşmaya çalıştılar. Tabii ki engellediler ve onun üzerine zaten yargılandılar ve geçtiğimiz aylarda beraat ettiler. Fakat bu arkadaşlar bununla ilgili bir raporlama yaptılar. Arkasında Şebnem Korur Fincancı, TİHV’den gitti, o da bir raporlama yaptı. Hatta çocuk kemikleri buldu, o da bununla ilgili galiba yargılanıyor ya da ceza aldı mı? Yargılanıyor, hala yargılanıyor. Tabii ki elimizde bunlar var ve bunları zaman zaman raporlaştırıp gerekli yerlere sunuyoruz, TİHV’le ortak çalışmalar yapabiliyoruz. Ben tekrar şöyle söylemek istiyorum: Biz Türk Tabipleri Birliği olarak sağlık politikaları yapıyoruz; yani sağlık üzerinden siyaset yapıyoruz. Ama zaman zaman da bütün toplumu ilgilendiren politikalarla ilgili de dörtlü olarak bir takım ortak çalışmalar yapıyoruz. Sağlığın politikasını yaparken de şunu söylüyoruz: Herkese eşit, ücretsiz, ulaşılabilir sağlık temenni ediyoruz. Fakat biliyorsunuz 2003 yılında beri Sağlıkta Dönüşüm Projesine başladı ve hastanelere işyeri hastalara da müşteri gözüyle bakılmaya başlandı. Ve bununla birlikte yavaş yavaş üniversite hastanelerinde, kamu hastanelerinde, vakıf hastanelerinde, muayenehanelerdeki, özel hastanelerde çalışan hekimlerin hepsi bir ortak zemine oturmaya başladı. Hepsi sömürülüyor şu anda ve değerleri düşürülmeye çalışılıyor. Dün bir toplantıda da konuştuk bunu. Hekimler

de işçileşmeye başladı. Bu iyi mi kötü mü? Kötü anlamda söylemiyoruz tabii ama ben şunu gözlemliyorum ki son zamanlarda özellikle uzmanlık derneklerindeki arkadaşlarımız, hekimler daha bir Türk Tabipleri Birliğine yaklaşmaya başladılar, daha bir yaptığımız politikaları, siyaseti daha iyi değerlendirmeye başladılar ve yanımızda olduklarını söylüyorlar. Dediğimiz gibi, Emin başkanın söylediği gibi, Türk Tabipleri Birliği ilerici, her zaman yaşamı savunan, her zaman barışı savunan, barışı savunduğu için de 11 yöneticisi bir önceki dönem gözaltına alınan ve hala mahkemesi devam eden bir örgüt. Bu tabii ki bir sindirme operasyonu. Ama hiçbir zaman bunlardan korkmayacağız, yılmayacağız, çalışmaya devam edeceğiz ve her zaman barışı savunmaya, kardeşliği savunmaya devam edeceğiz. Teşekkür ederim.

Aysun Gezen: Değerli dostlar, gerçekten yoğun geçen 2 günün sonunda, sonuna kadar salonda kalan, ilgiyle takip eden tüm dostlarımıza da çok teşekkür ediyoruz. Tüm katılımcılarımıza, buraya geldikleri, değerli fikirlerini bizimle paylaştıkları ve dayanışma gösterdikleri için çok teşekkür ediyoruz. Biz tüzüklerinde antiemperyalist, antikapitalist, anti-faşist ilkeler olan örgütleriz ve bu doğrultuda mücadelemizi yürütmeye, emek ve barış mücadelesini, demokrasiyi, laikliği kazanmak üzere mücadelemizi yükseltmeye de devam edeceğiz. Hepinize sabrınız için tekrar teşekkürler. Plaketleri vermek üzere de ben sözü Genel Sekreterimize bırakıyorum.

Ramazan Gürbüz: Değerli katılımcılar, sevgili başkanlarımıza plaketlerini vermek üzere sayın Eş Genel Başkan Mehmet Bozgeyik'i davet ediyorum. Arzu Başkan. Şöyle verin de fotoğraflasınlar, Eş Genel Başkanımız Aysun Gezen.

Konferansımıza emeği geçen arkadaşlarımız var. Emeklerinden dolayı teşekkür ediyoruz arkadaşlarımıza. Konferansımızın hazırlık komisyonunda yer alan arkadaşlarımıza plaketlerini veriyoruz.

Uluslararası ilişkiler uzmanımız sevgili Osman İşçi. Sevgili Hasan Sivri

ve Hasan Tahrawi'ye verdikleri emeklerinden dolayı plaketlerini kendilerine takdim ediyoruz. Sağolsunlar, varolsunlar!

Değerli dostlar, değerli katılımcılar, çok teşekkür ediyoruz, hepinize saygılar sunuyoruz. Sağ olun, var olun.

Devrimci fikirleri yükseltelim

● KESK tarafından ikincisi düzenlenen Ortadoğu Barış Konferansı'nın ilk gününde yapılan konuşmalarda bölgedeki emperyalist müdahalelerin başarısızlığına dikkat çekildi, halkların ortak mücadelesinin önemi vurgulandı. Filistin mücadelesinin sembol isimlerinden Leyla Halid, İsrail'in gücünü ABD emperyalizmi ve gerici Arap rejimlerinden aldığını söyledi. Lübnanlı düşünür Enis Nakkaş ise "Devrimci fikirleri yükseltelim" dedi. Ekin AKYAZ-Öykü ŞENER/Şte

barış
aşitî
السلام
peace

